

Domácí vzdělávání

Bakalářská práce

Studijní program:

B7506 Speciální pedagogika

Studijní obor:

Speciální pedagogika pro vychovatele

Autor práce:

Věra Lorencová

Vedoucí práce:

PaedDr. Lubomír Bajcura, Ph.D.

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Zadání bakalářské práce

Domácí vzdělávání

Jméno a příjmení: **Věra Lorencová**
Osobní číslo: P18000223
Studijní program: B7506 Speciální pedagogika
Studijní obor: Speciální pedagogika pro vychovatele
Zadávací katedra: Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky
Akademický rok: **2019/2020**

Zásady pro vypracování:

Cíl bakalářské práce: Zmapování výhod a úskalí domácího vzdělávání na základě zkušeností rodičů, kteří takto vzdělávají své děti.

Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava průzkumu, sběr dat, interpretace a vyhodnocení dat, formulace závěrů.

Metody: Metoda triangulace.

Při zpracování bakalářské práce budu postupovat v souladu s pokyny vedoucího práce.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

tištěná/elektronická
Čeština

Seznam odborné literatury:

- HELUS, Zdeněk, 2015. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4674-6.
- HOLT, John, 2003. *Teach Your Own: The John Holt Book Of Homeschooling*. Cambridge, MA, United States: INGRAM PUBLISHER SERVICES US. ISBN 0738206946.
- HOLT, John, 2018. *Učte se sami: dovolte dětem, aby se učily samy*. Praha: Marie Noe, One Woman Press. ISBN 978-80-86356-59-4.
- KLOFÁTOVÁ, Zuzana, 2009. *Škola doma: příručka pro rodiče i prarodiče : (1.-5. ročník)*. Praha: Nakladatelství Praha. ISBN 978-80-902177-3-7.
- KOMENSKÝ, Jan Amos, 2007. *Informatorium školy mateřské*. 2. vyd. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-1451-1.
- SEMÍN, Michal, 2002. *Katolická domácí škola*. Ronov nad Doubravou: Triality. ISBN 80-902786-9-8.
- SPILKOVÁ, Vladimíra, 2005. *Proměny primárního vzdělávání v ČR*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-942-9.

Vedoucí práce:

PaedDr. Lubomír Bajcura, Ph.D.
Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Datum zadání práce:

2. dubna 2020

Předpokládaný termín odevzdání:

30. dubna 2021

L.S.

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

Ing. Zuzana Palouňková, Ph.D.
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

6. května 2021

Věra Lorencová

Poděkování

Děkuji opravdu upřímně vedoucímu bakalářské práce PaedDr. Lubomíru Bajcurovi, Ph.D. za odborné vedení, trpělivost a psychickou podporu.

Děkuji také za konzultace, cenné rady, ochotu a pomoc Mgr. Janu Jihlavecovi, DiS.; Ing. Jindře Drábkové, Ph.D. a Mgr. Lucii Vidovićové, Ph.D.

A děkuji také všem respondentům, kteří se ochotně podělili se svými zkušenostmi s domácím vzděláváním a především děkuji matkám učitelkám za jejich lásku a odvahu nést břímě pro dobro svých dětí.

V Kamenickém Šenově 6. 5. 2021

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá domácím vzděláváním. Autorka si klade za cíl zmapovat výhody a úskalí domácího vzdělávání, se kterými se setkávají rodiče takto vzdělávaných dětí na prvním a druhém stupni základní školy. V českém prostředí se stále jedná o málo známou formu vzdělávání, která je proto často nahlížena buď s předsudky odborné i laické veřejnosti, nebo naopak s nereálným očekáváním samých výhod ze strany rodičů, které domácí vzdělávání zvažují.

V teoretické části je daná problematika zmapována s pomocí odborné literatury zahraniční i české, praktická část se problematice věnuje na základě kvalitativního výzkumného šetření realizovaném na vzorku rodin českých domácích školáků. Výběr rodin byl proveden s ohledem na pestrost zastoupení různých přístupů k domácímu vzdělávání a životních situací těchto rodin.

Motivem autorky bylo poskytnout informace rodičům zvažujícím domácí vzdělávání svých dětí, pomoci odborné veřejnosti i laikům porozumět rodinám vzdělávající své děti a v neposlední řadě podnítit diskusi o větší systémové podpoře rodin, které domácí vzdělávání realizují.

Klíčová slova: domácí vzdělávání, domácí škola, výhody, úskalí, individuální, specifické poruchy učení, edukace, výchovné prostředí.

ANNOTATION

The bachelor thesis presents the topic of homeschooling. The author maps the advantages and disadvantages of homeschooling encountered by parents of homeschooled children at the first and second stage of primary school. In the Czech context, it is still a little-known form of education, which is often viewed either with prejudices among the professional and lay public or, conversely, with an unrealistic expectation of the benefits for parents who are considering home education.

In the theoretical part, the issue is mapped with the help of foreign and national language literature; the empirical part is based on a qualitative research study with a sample of families of Czech homeschooled children. The sample was constructed to represent the diversity of approaches to home education and the life situations of these families.

The author's motive was to provide information to parents considering to homeschool their children, help the professionals and lay public understand families educating their children, and, last but not least, stimulate a discussion about more extensive and systematic support for families implementing homeschooling.

Keywords: homeschooling, home school, benefits, disadvantages, individual, specific learning disabilities, education, educational environment

Obsah

ÚVOD.....	10
1 TEORETICKÉ ZPRACOVÁNÍ TÉMATU.....	11
1.1 Legislativa domácího vzdělávání.....	11
1.1.1 § 41 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění účinném od 1. 9. 2016.....	11
1.1.2 Uchopení legislativy v praxi.....	13
1.2 Obecné poznatky publikované ve zdrojích z oblasti domácího vzdělávání.....	13
1.2.1 Novodobá historie domácího vzdělávání v ČR.....	13
1.2.1.1 Ideová inspirace českého domácího vzdělávání.....	14
1.2.1.1.1 Unschooling v praxi českého domácího vzdělávání.....	14
1.2.2 Cíle a pojetí vzdělávání.....	15
1.2.3 Důvody pro domácí vzdělávání.....	16
1.2.4 Odpovědnost za úspěšnost žáka.....	17
1.2.5 Rodina.....	17
1.2.5.1 Včasná kázeň.....	17
1.2.5.2 Přetíženost rodiny.....	18
1.2.6 Pedagogické schopnosti rodiče.....	19
1.2.6.1 Nepedagogické aspekty ovlivňující pedagogickou roli vzdělavatele.....	20
1.2.7 Neoddělovat učení od hry a běžného denního života.....	21
1.2.7.1 Využití potenciálu dítěte.....	21
1.2.7.2 Zapojení dětí do domácích činností.....	21
1.2.7.3 Praktické dovednosti.....	22
1.2.7.4 Všestranné učení.....	22
1.2.8 Umět dítě nadchnout.....	23
1.2.9 Socializace.....	23
1.2.9.1 Dětská společnost.....	24
1.2.9.1.1 Domácí výuka ve velké rodině.....	25
1.2.9.2 Přílišná ochrana dětí před těžkostmi.....	25
1.2.9.3 Přílišné ovlivňování dětí vlastními rodiči.....	26
1.2.10 Komunikace.....	26
1.2.10.1 Vést k vyprávění a naslouchání.....	26
1.2.10.2 Praktická dovednost komunikovat v cizím jazyce.....	27
1.2.10.3 Zabezpečení funkční gramotnosti.....	27
1.2.11 Bez stresu.....	28
1.2.12 Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami.....	28
1.2.12.1 Zásady práce s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami.....	29
1.2.13 Moudrost pro život.....	29
1.3 Shrnutí poznatků z teoretické části.....	31
2 PRAKTICKÁ ČÁST.....	33
2.1 Cíl výzkumného šetření.....	33
2.1.1 Stanovení předpokladů.....	33
2.2 Metodologie šetření.....	33
2.2.1 Kvalitativní výzkum.....	34
2.2.1.1 Triangulace.....	34
2.2.1.1.1 Polostrukturovaný rozhovor.....	35

2.2.1.1.2 Pozorování.....	35
2.2.1.1.3 Analýza dokumentů.....	35
2.3 Výběr vzorku a kvalitativní znaky respondentů.....	35
2.4 Průběh šetření.....	36
2.4.1 Časové schéma průzkumného šetření.....	36
2.4.2 Zpracování průzkumného šetření.....	36
2.4.3 Okolnosti ovlivňující realizaci šetření.....	37
2.4.4 Přehled zkratk a označení zdrojů dat použitých v šetření.....	37
2.5 Interpretace poznatků.....	39
2.5.1 Rodina 1.....	39
2.5.1.1 Přehledová tabulka výhod a úskalí.....	39
2.5.1.2 Formulování získaných poznatků.....	40
2.5.2 Rodina 2.....	44
2.5.2.1 Přehledová tabulka výhod a úskalí.....	44
2.5.2.2 Formulování získaných poznatků.....	45
2.5.3 Rodina 3.....	48
2.5.3.1 Přehledová tabulka výhod a úskalí.....	48
2.5.3.2 Formulování získaných poznatků.....	49
2.5.4 Rodina 4.....	51
2.5.4.1 Přehledová tabulka výhod a úskalí.....	51
2.5.4.2 Formulování získaných poznatků.....	52
2.5.5 Rodina 5.....	54
2.5.5.1 Přehledová tabulka výhod a úskalí.....	54
2.5.5.2 Formulování získaných poznatků.....	55
2.5.6 Shrnutí a ověření platnosti předpokladů.....	56
2.6 Diskuse.....	59
3 NÁVRH OPATŘENÍ.....	60
ZÁVĚR.....	61
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	64
SEZNAM PŘÍLOH.....	66

ÚVOD

Tématem této bakalářské práce je domácí vzdělávání v českém prostředí. Téma bylo zvoleno s ohledem na zkušenost autorky s domácím vzděláváním vlastních čtyř dětí na prvním a z části i druhém stupni základní školy. Cílem práce je zmapování výhod a úskalí domácího vzdělávání na základě zkušenosti rodičů, kteří takto vzdělávají své děti. Bakalářská práce vychází z předpokladu, že domácí vzdělávání, stejně jako každá jiná lidská činnost, s sebou nese výhody i úskalí. Pro ověření předpokladu byla zvolena metoda triangulace. Smyslem práce není negativně vymezovat domácí vzdělávání vůči vzdělávání v běžné základní škole, ale pokusit se objektivně zmapovat právě jeho výhody a úskalí. K tomuto účelu byly stanoveny následující výzkumné otázky:

- (1) Co vnímá sám vzdělavatel jako výhody domácího vzdělávání.
- (2) Co vnímá sám vzdělavatel jako úskalí domácího vzdělávání.
- (3) Jaké výhody domácího vzdělávání vyplývají z vlastního šetření.
- (4) Jaká úskalí domácího vzdělávání vyplývají z vlastního šetření.

Práce je rozdělena na část teoretickou a část praktickou. V teoretické části bakalářské práce autorka krátce zmiňuje právní rámec domácího vzdělávání, jeho novodobou historii a obecné důvody k němu vedoucí; dále se věnuje určitým vzdělávacím formám a metodám v edukačním procesu žáka, které poskytuje domácí vzdělávání a další souvislosti z toho plynoucí. Stranou nezůstává ani edukační záměr domácího vzdělávání. Autorka zde vychází z myšlenek Johna Holta a doplňuje je pohledy a zkušenostmi Ireny Kašparové, Michala Semína a Zuzany Klofátové, kteří se tematice domácího vzdělávání přímo věnují. Dále je doplňuje i poznatky odborníků z oboru obecné pedagogiky, které tyto pohledy a zkušenosti různě doplňují či vytvářejí jisté napětí, které nabízí prostor pro hledání odpovědí na sledované výzkumné otázky. Teoretická část je místy koncipována tak, aby si čtenář sám mohl vytvořit názor, zda by on sám v uvedeném viděl výhodu či úskalí, a proto nechává tyto otázky prozatím jen naznačené. Z uvedeného plyne autorčin záměr klást v teoretické části výzkumné otázky implicitně. Shrnutí teoretické části obsahuje poznatky týkající se hlavního výzkumného cíle, výzkumných otázek a reflektuje nalezené dílčí cíle.

V praktické části bakalářské práce autorka seznamuje čtenáře s metodologickými postupy a průběhem výzkumného šetření. Představuje výsledky provedeného kvalitativního šetření, ve kterých jsou zodpovězeny hlavní výzkumné otázky. Šetření bylo uskutečněno prostřednictvím vzorku respondentů, který tvoří pět rodin v minulosti či současnosti vzdělávajících své děti a tři učitelé základní školy. Hlavní data byla získána prostřednictvím nahrávaných polostrukturovaných rozhovorů se vzdělavateli, vzdělávanými dětmi, manžely a učiteli.

1 TEORETICKÉ ZPRACOVÁNÍ TÉMATU

1.1 Legislativa domácího vzdělávání

Současná legislativní úprava umožňuje individuální vzdělávání na 1. i na 2. stupni ZŠ, a to podle § 41 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění účinném od 1. 9. 2016 (MŠMT 2016).

Paradoxně přijetí tohoto zákona, který ukončil pokusné ověřování (jak bude zmíněno níže), bylo příčinou ukončení domácího vzdělávání autorkou této práce. Důvodem byl fakt, že nesplňovala požadavek zákona na vysokoškolské vzdělání hlavního vzdělavatele. Pokusné ověřování na vybraných školách umožňovalo řediteli školy udělit v odůvodněných případech vzdělávání na druhém stupni i vzdělavateli bez požadovaného ukončeného vysokoškolského vzdělání. Zákon tak nastavil přísnější měřítko na vzdělání učitele (v případě domácího vzdělávání vzdělavatele), než v běžných základních školách, kde stále prakticky mohou učit a také učí osoby bez vysokoškolského vzdělání.

1.1.1 § 41 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění účinném od 1. 9. 2016

§ 41

Individuální vzdělávání

(1) O povolení individuálního vzdělávání žáka rozhoduje ředitel školy, kam byl žák přijat k plnění povinné školní docházky, na základě písemné žádosti zákonného zástupce žáka.

(2) Žádost zákonného zástupce o individuální vzdělávání musí obsahovat

a) jméno, popřípadě jména, a příjmení, rodné číslo, bylo-li přiděleno, a místo trvalého pobytu žáka nebo bydliště, pokud nemá na území České republiky místo trvalého pobytu,

b) uvedení období, ročníku, popřípadě pololetí, kdy má být žák individuálně vzděláván,

c) důvody pro individuální vzdělávání žáka,

d) popis prostorového a materiálně technického zabezpečení vzdělávání a podmínek ochrany zdraví individuálně vzdělávaného žáka,

e) doklady osvědčující splnění vzdělání osoby, která bude žáka individuálně vzdělávat,

f) seznam učebnic a učebních textů, které budou ve výuce užívány, pokud nejde o učebnice uvedené v § 27 odst. 1,

g) další skutečnosti, které mají vliv na průběh vzdělávání žáka,

h) vyjádření školského poradenského zařízení.

(3) Ředitel školy individuální vzdělávání povolí, pokud

a) jsou dány závažné důvody pro individuální vzdělávání,

b) jsou zajištěny dostatečné podmínky pro individuální vzdělávání, zejména podmínky materiální a ochrany zdraví žáka,

c) osoba, která bude žáka vzdělávat, získala alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou, a jedná-li se o žáka na druhém stupni základní školy, vysokoškolské vzdělání,

d) jsou zajištěny vhodné učebnice a učební texty, podle nichž se má žák vzdělávat.

(4) Po dobu individuálního vzdělávání žáka za plnění podmínek uvedených v odstavci 3 odpovídá zákonný zástupce žáka.

(5) Individuálně vzdělávaný žák koná za každé pololetí zkoušky z příslušného učiva, a to ve škole, do níž byl přijat k plnění povinné školní docházky.

(6) Nelze-li individuálně vzdělávaného žáka hodnotit na konci příslušného pololetí, určí ředitel školy pro jeho hodnocení náhradní termín, a to tak, aby hodnocení bylo provedeno nejpozději do dvou měsíců po skončení pololetí.

(7) Pokud má zákonný zástupce pochybnosti o správnosti hodnocení žáka, může do 8 dnů od konání zkoušek písemně požádat ředitele školy o přezkoušení žáka; byl-li zkoušejícím žáka ředitel školy, krajský úřad. Pokud ředitel školy nebo krajský úřad žádosti vyhoví, nařídí komisionální přezkoušení žáka.

(8) Ředitel školy zruší povolení individuálního vzdělávání

a) pokud nejsou zajištěny dostatečné podmínky ke vzdělávání, zejména podmínky materiální, personální a ochrany zdraví žáka,

b) pokud zákonný zástupce neplní podmínky individuálního vzdělávání stanovené tímto zákonem,

c) pokud žák na konci druhého pololetí příslušného školního roku neprospěl,

d) nelze-li žáka hodnotit způsobem uvedeným v odstavcích 5 a 6, nebo

e) na žádost zákonného zástupce žáka.

(9) Pokud ředitel školy rozhodne o ukončení individuálního vzdělávání žáka, zařadí žáka do příslušného ročníku základní školy. Odvolání proti rozhodnutí ředitele školy o ukončení individuálního vzdělávání žáka nemá odkladný účinek.

(10) Výdaje spojené s individuálním vzděláváním hradí zákonný zástupce žáka, s výjimkou učebnic a základních školních potřeb podle § 27 odst. 3 a 6, speciálních učebnic a speciálních didaktických a kompenzačních učebních pomůcek podle § 16 odst. 7 a výdajů na činnost školy, do níž byl žák přijat k plnění povinné školní docházky (MŠMT 2016).

1.1.2 Uchopení legislativy v praxi

Školský zákon sám o sobě **nezavdává právo** na domácí vzdělávání. Nestačí pouze dodat všechny potřebné dokumenty, které jsou zákonem požadovány. Rozhodnutí o povolení či nepovolení domácího vzdělávání připadá kmenové škole – objektivní materiály dodané rodiči jsou podkladem pro subjektivní rozhodnutí ředitele kmenové školy. Školský zákon tedy stanoví situaci *de jure*, nikoliv *de facto*. Vzhledem k tomu, že ne každé vedení každé školy je domácímu vzdělávání nakloněno, vzniká v praxi jakási neformální síť škol vstřícných k domácímu vzdělávání, kolem nichž se rodiče soustřeďují. *Rodiče domácích školáků opakovaně zdůrazňují, jak důležité je vybrat vhodnou základní školu, aby vzdělávání dětí probíhalo formou, která nebude zátěží a frustrací. To platí především pro domácí vzdělávání na druhém stupni, které je v zákoně ukotveno teprve od roku 2016. Vzhledem k tomu, že téměř dekádu před tímto uzákoněním již bylo možné vzdělávat se individuálně na druhém stupni na tzv. pilotních základních školách, získaly tyto v průběhu experimentu cenné zkušenosti, které je předurčují k vedení vzdělávacího trhu i po rozšíření možnosti domácího vzdělání na druhém stupni na všechny školy. Zkušenosti z mého výzkumu naznačují, že většina těchto původně pilotních škol vybudovala svou identitu nikoliv na odlišnosti, dozoru a kontrole nad domácím vzděláváním, ale na spolupráci a inkluzi s rodinami domácích školáků* (Kašparová 2019, s. 167–168).

Autorka práce se na základě vlastní zkušenosti domnívá, že výběr kmenové základní školy a postoj nejen vedení školy, ale i jednotlivých učitelů, je zcela zásadní. Tím potvrzuje zkušenosti doktorky Kašparové uvedené výše.

1.2 Obecné poznatky publikované ve zdrojích z oblasti domácího vzdělávání

1.2.1 Novodobá historie domácího vzdělávání v ČR

Domácí vzdělávání představuje v České republice menšinový způsob vzdělávání a týká se méně než 1 % školou povinných dětí (Kašparová 2017, s. 85). První aktivity ohledně domácího vzdělávání se objevují záhy po Sametové revoluci a vyústily vznikem Společnosti přátel domácí školy. Na její popud bylo ve spolupráci s MŠMT v září 1998 zahájeno Pokusné ověřování jiné formy základního vzdělávání, tzv. domácí vzdělávání, jehož výsledky byly zapracovány do zákona č. 561/2004 Sb., čímž se domácí vzdělávání na prvním stupni stalo platnou alternativou většinového vzdělávacího přístupu. Tento relativně krátký proces legalizace domácího vzdělávání spočívá v součinnosti prvních aktivistů a tehdejších zákonodárců, která podporovala atmosféru přerodu závislé společnosti na společnost občanskou, samostatnou a zodpovědnou. *Michal Semín, jeden ze zakladatelů Společnosti přátel domácí školy, na jejím ustanovujícím zasedání řekl: „Naším motivem není ani tak nespokojenost se vzdělanostní úrovní našich škol, hlavním motivem je znovudobytí primátu rodiny ve výchově.“* Tehdejší politická reprezentace uznala platnost argumentace početně malého uskupení Společnosti přátel domácí školy a vykročila směrem k proměně domácího vzdělávání v právně ukotvenou možnost otevřenou každé české rodině (Kašparová 2017, s. 86). Druhý stupeň však pokračoval ve stejném režimu. V květnu 2007 bylo vyhlášeno pokusné ověřování individuálního vzdělávání na druhém stupni

ZŠ podle § 171 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb. Ministerstvem určené školy poskytovaly zázemí a přezkušování žákům druhého stupně za prakticky stejných podmínek, jako tomu bylo na prvním stupni. Experiment však přinášel rodinám řadu nejistot, byly požadovány po MŠMT větší záruky. *Hodnotící zprávy škol, které ověřování prováděly, jakož i další nezávislé dozorovací komise zásobovaly ministerstvo pozitivními ohlasy na domácí vzdělávání na druhém stupni ve všech sledovaných bodech (prospěch, sociální způsobilost, komunikační dovednosti, přijetí na střední školu). Rychle se měnící ministři školství však s uzákoněním nespěchali – naopak – pokusné ověřování bylo prodlužováno po více než deset let. Až od roku 2016 je v ČR uzákoněno domácí vzdělávání coby jiná forma plnění školní docházky na obou stupních základní školy* (Kašparová 2019, s. 122–123).

1.2.1.1 Ideová inspirace českého domácího vzdělávání

Snahy o legalizaci domácího vzdělávání po změně společenského režimu v roce 1989 se hlásily k myšlence svobodného jednotlivce, který si volí co, kdy, jak a proč se bude učit. Dítě se v souladu s touto ideou stává aktivní a autonomní a buduje si své vlastní poznatky a vědomosti svým vlastním tempem a podle svých schopností. Na této myšlence je postavena vzdělávací metoda, tzv. **unschooling**, jejímž průkopníkem byl John Holt. Tato metoda je inspirací mnoha českých rodin vzdělávajících své děti doma (Kašparová 2017, s. 83–84).

1.2.1.1.1 Unschooling v praxi českého domácího vzdělávání

Dle Kašparové (2019, s. 38) je praxe velmi různorodá – co rodina, to jiný přístup. Zjednodušeně je možné si představit školní vzdělávací plán pro daný ročník jako osu, kde na jejím levém konci stojí rodiny, které co nejvěrněji kopírují tento plán kmenové školy, zatímco na pravém konci stojí ti, kteří z něj vypreparovali nutné minimum k absolvování ročníku a zbytek ponechávají na volbě a úvaze své či svého dítěte.

Autorka práce se však domnívá, že i v tomto velmi záleží na výběru kmenové školy a rovněž na konkrétním učiteli, který je vedením školy pověřen vést přezkoušení v daném předmětu. Zkušenost autorky z několika škol je taková, že jakékoliv výše zmíněné vypreparovávání nutného minima nebylo možné, jelikož po dětech byla vždy požadována znalost celého učiva daného školním vzdělávacím plánem.

*Spolu s narůstající oblibou u rodičů narůstají i **výhrady** k unschoolingu ze strany **kvalifikovaných vzdělavatelů**. Ty jsou však více než k filozofii jako takové směřovány k jejímu **provedení*** (Kašparová 2019, s. 45). Vlastní výzkum Kašparové (2019, s. 45) potvrzuje rozpor ve výkladu unschoolingu – ohniskem je spor o autoritu. Někteří rodiče přistupují k unschoolingu tak, že dítě je svrchovaná autorita pro své vlastní vzdělávání a pouze maximální svoboda mu poskytuje plný rozvoj. Takové dítě má doma jen málo povinností, není takřka směřováno do pravidelnosti a rutiny v jakékoliv formě, do chodu společnosti se zapojuje jen, když samo chce. Výsledkem je individualisticky jednající dítě, které je rodiči vnímáno a prezentováno jako **silná osobnost**. Tento přístup však **neodpovídá** filozofii **Johna Holta** o svobodě učení, jelikož nerespektuje jeho zásadní pravidlo, že člověk je tvor společenský. Společnost bez konvencí a pravidel nemůže fungovat. Svoboda

vzdělávání tedy nemůže spočívat ve zrušení všech pravidel a konvencí, neboť skupina individualistů by nemohla přežít. *Jiný výklad unschoolingu a svobody učení říká, že v rámci konvencí společnosti, jejíž pravidla respektuji či podle možností a v rámci konsensu přetvářím, mohu zvolit vlastní cestu k poznání* (Kašparová 2019, s. 46).

Kašparová (2019, s. 47) zároveň upozorňuje na zásadní fakt ohledně tradičního unschoolingu a jeho aplikace do českého prostředí, jímž je absence školních osnov v jakékoliv podobě, které by stanovily minimální penzum vědomostí, které dítě v určitém věku musí znát – v tradičním unschoolingu neexistuje jakékoliv přezkušování ani měření pokroků. Z uvedeného vyplývá, že toto pojetí unschoolingu je na české prostředí neaplikovatelné a český vzdělavatel musí volit kompromis.

Pro pochopení podstaty je cenná sebereflexe samotného Holta (2018, s. 174), který vyjadřuje svou obavu, že jen pomohl zavést nucené, bezohledné, bolestivé a neúčinné metody učení ze škol do domácností a tím způsobil, že z domovů se staly příšerné miniaturní kopie školy – přestože jeho snahou bylo zavést přirozené, snadné a účinné způsoby učení ze šťastných domovů do škol.

Autorka práce se domnívá, že kdyby Holt viděl situaci českého domácího vzdělávání sešněrovaného výše zmíněnou nutností plnit nároky ŠVP a trpět pravidelné přezkušování v kmenových školách, jeho obava by se v jeho očích potvrdila.

1.2.2 Cíle a pojetí vzdělávání

Za základní cíl vzdělávání je v našem civilizačním prostoru považován mnohostranný rozvoj osobnosti každého dítěte. Důraz je na vyváženost a všestrannost osobnostního rozvoje, vedle intelektuálního také rozvoj emocionální, sociální, volní, etický a estetický. Významný je i rozvoj hodnot (autonomie, odpovědnost, tolerance, solidarita, respekt k různosti, empatie, spolupráce, sebedůvěra, občanské postoje, národní vědomí, lidská práva apod.). Neméně důležitým cílem je uvádění do poznávání světa a budování základních vědomostí a dovedností pro další vzdělávání. Tyto cíle i obsah a metody se mají přizpůsobovat věkovým a individuálním zvláštnostem žáků, jejich potřebám a zájmům při respektování jejich osobnosti. Jedná se též o respekt k různosti, individuálním rozdílům mezi žáky, ale také akceptaci ontogenetických zákonitostí jejich věkového období jako východiska didaktického systému výuky. Například při výuce mladších školních dětí respektovat jejich citovou vázanost na dospělé, konkrétní myšlení, celistvé vnímání, což má vést k uspořádání obsahu i metodické stránky vyučování s důrazem na vlastní činnost a zkušenost dítěte, uplatnění principu přiměřenosti, názornosti, hrové činnosti, pozitivní přístup k dítěti plný povzbuzování a prožitků úspěchu a vytvoření příznivé emocionální a pracovní atmosféry. Typická je zde též preference výchovné dimenze vyučování před dimenzí vzdělávací. *Smysl vyučování nespočívá v modelování a formování dítěte podle zvnějšku daných norem a požadavků, ale ve všestranném rozvíjení duševních předpokladů dítěte, v rozvíjení darů, které si každá lidská bytost přináší s sebou při narození, v uvolnění všech vnitřních sil osobnosti dítěte* (Spilková 2005, s. 97–99). Autorka práce se domnívá, že těmto cílům lze v rámci domácího vzdělávání dobře vycházet vstříc.

Cíle se také dělí na jednoduché (nestrukturované) a složité (bohatě strukturované). Jednoduché, nestrukturované cíle, například naučit se slovíčka, vyjmenovaná slova, procvičit určitou matematickou operaci apod., mají vesměs reproduktivní charakter, tedy umět opakovat učivo tak, jak bylo prezentováno. Složité, bohatě strukturované cíle, například porozumět příčinám 2. světové války, umět je analyzovat a vyložit, charakterizovat úlohu jednotlivých států, identifikovat síly ovlivňující průběh událostí. V takových případech už nejde jenom o to, něčemu se naučit tak, jak je někde uvedeno, ale umět pátrat a vyhledávat údaje, poradit se, diskutovat, argumentovat a protiargumentovat, rozvinout analytické i syntetické myšlení, prezentovat svůj výklad věci (Helus 2015, s. 307–308).

Naplnění zmíněných složitých cílů lze dosáhnout v domácím vzdělávání díky dostatku času, možnosti povídat si o problému individuálně a do hloubky a rovněž absencí fixace těchto aktivit na prostor školní učebny.

1.2.3 Důvody pro domácí vzdělávání

Kašparová (2017, s. 87) uvádí, že zpočátku bylo pro většinu rodin praktikujících domácí vzdělávání motivací předávat potomkům takové hodnoty, které v běžném vzdělávacím procesu nebyly dostatečně předávány (náboženské, enviromentální). Dnešní situace je však odlišná a poukazuje na fakt, že se jedná o velmi heterogenní skupinu. Praktici domácího vzdělávání uvádějí čtyři skupiny, do kterých je možné domácí vzdělavatele rozdělit podle důvodů, které mají pro takové vzdělávání. Tři první skupiny vzdělavatelů využívají domácí vzdělávání z důvodů praktických, čtvrtá skupina z důvodů vyšších:

- rodiny vrcholových sportovců či umělců
- rodiny s dětmi, které zažily šikanu
- rodiny dětí se speciálními vzdělávacími potřebami (nadané děti, děti s různým druhem postižení, zdravotním znevýhodněním, děti s poruchami učení či chování)
- přesvědčení domácí vzdělavatelé

Mezi **přesvědčené domácí vzdělavatele** patří rodiny, které dětem chtějí předávat hodnoty, které nenachází v běžném vzdělávacím systému. Jedná se nejen o příslušníky náboženských skupin, ale také o jednotlivce s odlišným názorem na soužití s prostředím, přírodou či osobnostním nastavením. Tyto rodiny domácí vzdělávání považují za jedinou možnou cestu k uplatnění svého vlivu a předání sdílených hodnot. *Z těchto řad pochází i první domácí vzdělavatelé v ČR. Jak dokládá prohlášení M. Semína, jejich motivem byla především snaha o získání většího vlivu a kontroly nad tím, co se jejich děti učí* (Kašparová 2017, s. 87).

Zatímco domácí škola je vhodná téměř pro každé dítě, není vhodná pro každého rodiče (Kašparová 2019, s. 33).

1.2.4 Odpovědnost za úspěšnost žáka

Obecně k odpovědnosti učitele za úspěšnost žáka ve vzdělávacím procesu Helus (2015, s. 311) uvádí, že nespočívá pouze v prostém předávání vědomostí, ale pojmá vyučování jako účinnou starost o vytváření předpokladů v žácích naučit se i to, co by se jinak nenaučili a s čím mají právě potíže. Nenechává žáka napospas potížím, ale spolu s ním tyto jeho potíže reflektuje, aby byly nalezeny cesty ke zlepšení a vyvozena odpovídající opatření. Tím spíše rodič-vzdělavatel, míní autorka práce, kterému na vlastním dítěti samozřejmě záleží ve zvýšené míře.

Role rodiče jako učitele je však náročnější v tom, jak potvrzuje Kašparová (2019, s. 33), že rodič **přebírá** zvýšenou zodpovědnost a stres, který běžně **nese dítě a škola**.

Rodiče, říká Holt (2018, s. 43), kteří své děti vzdělávají doma, dobře vědí, že je to bude mnoho stát. Přijímají plnou odpovědnost za výchovu a vzdělávání dětí, protože intenzivně touží s nimi strávit část svého života. Je jim jasné, že je jen na nich, aby pomohli svým dětem vyrůst v dobré, chytré, milující, důvěryhodné a zodpovědné lidské bytosti. Nepřipadá jim správné přesouvat tuto odpovědnost na školy a jiné instituce. Také mají *lepší pozici, než učitel ve škole, protože se nemusí zabývat tím, jak ukočírovat celou třídu, znají lépe své děti a jejich slovní i mimoslovní projev a víc jim na nich záleží. Mohou zkoušet různé přístupy a opouštět ty, které nefungují. A tím, jak se korigují, se stále zlepšují. Nechci říct, že všichni rodiče, kteří se pokoušejí učit svoje děti, se to naučí dělat dobře. Někteří možná ne. Pro takové rodiče ale bude domácí vyučování natolik zatěžující, že se ho rádi vzdají. A jejich děti právě tak* (Holt 2018, s. 70).

1.2.5 Rodina

I když se však nedíváme na to, čím se mají děti stát, ale jen na to, čím již jsou, zjistíme, že pro Boha jsou převzácným klenotem a mají jím být i pro své rodiče (Komenský 2020, s. 11).

Rodina zůstává svébytným druhem lidské pospolitosti, bez kterého si nedovedeme svůj život představit. Je stále významným útočištěm domova. Jejím významným úkolem je realizovat svou funkčnost vůči dítěti. Nelze najít lepší prostředí, které by odpovídalo potřebám dětí a dospívajících a vytvářelo lepší podmínky pro rozvoj jejich osobnosti, včetně jejich vzdělávací úspěšnosti (Helus 2015, s. 219). Autorka je přesvědčena, že právě tento fakt si uvědomují ti rodiče, které se pro domácí vzdělávání rozhodli.

1.2.5.1 Včasná kázeň

Pravdivé je běžné české přísloví: Škola bez kázně, mlýn bez vody. Neboť odejmeš-li mlýnu vodu, musí se zastavit; zrovna tak odejmeš-li škole kázeň, všechno musí ochabnout (Komenský in Miškovská 1948–1980, s. 24). Stejně potřebná je jistě kázeň i v případě, že vzdělávací proces, tedy škola, probíhá v domácím prostředí, jelikož jakékoliv ochabnutí není žádoucí.

Nejčastěji je důvodem krizových situací při domácím vyučování nedostatek kázně a sebeovládání dětí. Je třeba, aby slovo otce bylo ctěno a i přes svou lásku a vlídnost k dětem byl otec zdrojem autority a spravedlivého trestu vždy, kdy je to přiměřené míře přestupku. Takový vztah úcty a respektu

k rodičovské autoritě je třeba budovat průběžně, s náležitou pečlivostí a také jemností, aby se rodiče vyhnuli oběma extrémům přílišné benevolence a nepřiměřené přísnosti (Semín 2002, s. 18). Autorka je přesvědčena, že s touto přiměřenou přísností souvisí i určitá míra kontroly rodičů nad svými vzdělávanými dětmi.

Je třeba dohlížet na to, co děti dělají, jinak by trávily čas nesprávným způsobem u zbytečných či nevhodných aktivit. V dospělosti by pak nebyly připraveny pracovat. Tedy čím dříve se naučí fungovat v podřízenosti autoritě, tím lépe pro všechny. Protože pokud člověk chce dosahovat vytyčených cílů, bude muset dělat v životě i věci, které ho nebaví (Holt 2018, s. 16). *Nekontrolovaná volnost nečiní děti samostatnými, nýbrž svévolnými – a to jim přináší kupodivu moc málo radosti, zato tím více problémů. Na tom se dnes psychologické studie vesměs shodují. A méně radosti a více problémů si vyslouží ovšem i rodiče těchto dětí a ostatní vychovatelé* (Matějček 2005, s. 171). Čím jednoznačněji rodiče jednají, tím lépe se dítě naučí sociálním dovednostem. Mělo by jasně akceptovat, že slovo NE opravdu znamená ne a že slovo ANO je spolehlivým ano. V tomto předvedení je skrytý klíč ke spolehnutí se na druhého a k jistotě bezpečí. Opakováním stále téhož postoje vtisknou do srdce dítěte dobré vzorce jednání. Tím je položen základ k budování svědomí (Prekopová 2014, s. 93). Je třeba ponechat dítěti vlastní aktivitu a iniciativu v poznávání světa a na druhé straně mu dát šanci se vyrovnat se smysluplně stanovenými omezeními, čímž se zdravě vyvíjí (Prekopová 2014, s. 17).

Z toho pro domácí vzdělávání vyplývá, že pokud chceme později úspěšné domácí školáky, musíme s výchovou a kázní začít hned od jejich útlého věku. Autorka sama, byť domácí vzdělávání nebylo hlavním motivem, tuto zásadu ve výchově vlastních dětí aplikovala a později při domácím vzdělávání děti dobře spolupracovaly a nemusela řešit kázeňské problémy.

Styl opřený o autoritu je charakterizován stanovením jasných zásad a principů, vymezením toho, co je správné, a co ne. Rodiče s dítětem komunikují a dbají, aby požadavkům dobře rozumělo a jasně vědělo, čemu slouží a proč platí nekompromisně, byť ne rigidně. Rodiče, kteří požadavky tímto způsobem komunikují, mu jsou v jejich plnění pomocí, vzorem a autoritou hodnou následování. Děti vyrůstající v těchto podmínkách dosahují lepších výsledků v ukazatelích vývoje osobnosti, testech rozumových schopností a školních výsledcích (Helus 2015, s. 244).

1.2.5.2 Přetíženost rodiny

Domácí vyučování není snadné. Kromě svých běžných povinností a úkolů se maminka aktivně přihlásila k dalšímu z nesnadných úkolů rodičovství – řádně vzdělat svoje děti. Přijdou chvíle, kdy bude maminka unavená, bude se cítit slabá a na vše sama a zvláště v takové chvíli je velice zapotřebí, aby otec dal viditelně najevo svou úctu a lásku, emočně svou ženu podpořil a je-li to v jeho silách, ještě více se do domácí výuky zapojil. Žena potřebuje mít ve svém muži neustálou oporu! Mnoho otců se ostatně do domácí výuky zapojuje i tím, že některé předměty sami učí (Semín 2002, s. 19).

Na druhou stranu Holt (2018, s. 75–78) povzbuzuje rodiče zvažující domácí vzdělávání tím, že organizace rodinného života, včetně existenčních otázek, nemusí být žádný velký problém. Doporučuje z vlastní zkušenosti možnost střídání směn manželů tak, aby jeden pracoval dopoledne a druhý

odpoledne, případně pracoval jeden z nich jen o víkendech, nebo si našel jinou práci, která mu toto umožní. Totéž platí pro matky samoživitelky, pro chudé i bohaté. Pokud jde o zapojení otců do vzdělávání, je možné, ale není bezpodmínečně nutné. Říká, že všechno jde, když se chce.

K tomu Semín (2002, s. 16) uvádí, že mnoho lidí má představu, že domácí výuka je záležitost pouze maminek. Otcové pracují mimo domov a na domácí výuku nemají ani čas, ani dostatek energie a břímě vyučování leží cele na bedrech maminek. Pokud však vyjdou rodiče z tohoto předpokladu, velmi si ztíží své úsilí a může dojít k tomu, že původní elán ochabne a domácí vzdělávání bude ukončeno. Je proto velmi důležité, aby oba rodiče si uvědomovali, že domácí vzdělávání je úkolem jich obou. To neznamená, že by otec a matka činili totéž, většinou je to maminka, která přes den učí.

Ve výše uvedeném autorka spatřuje určité napětí a rozpor mezi Holtem a Semínem. V Holtově nadšení pro domácí školu neexistuje velký a zásadní problém. Naopak Semín zde vyjadřuje značnou empatii k matce jako vzdělavatelce, která bude potřebovat oporu ve svém manželovi.

Zatížení rodin obecně bývá vysoké i bez domácího vzdělávání. Přetížení rodiny je relativní pojem – někteří rodiče snesou mnoho nejrůznějších problémů bez znatelných krizí a naopak je tyto problémy mobilizují k činorodosti a upevňují jejich životní elán, z kterého profitují i děti. Oproti tomu existují rodiče s nízkou frustrační tolerancí vůči zátěži, velmi brzy ztrácejí kontrolu nad situací a podléhají pocitu, že se zhroutí, jsou vyčerpaní, bezradní, zoufalí a vědí, že tím trpí jejich děti, čímž se ještě zesiluje pocit přetíženosti a neúnosnosti situace. Časté zdroje přetíženosti jsou konflikty v rodině, v zaměstnání či se sousedy, narození dalšího dítěte a s tím související obava z nezvládnutí povinností, nemoci v rodině, citové strádání po rozvodech, úmrtí rodičů, stěhování, ztráta zaměstnání a další existenční problémy (Helus 2015, s. 227). K těmto existenčním problémům je **v případě domácího vzdělávání** třeba přičíst další okolnost, na kterou upozorňuje Kašparová (2019, s. 163): *Převzetím vzdělávací povinnosti zároveň nevzniká rodičům žádný nárok na finanční podporu, kterou pro tyto účely běžně získává základní škola. Naopak, finanční podpora z veřejných daní připadá kmenové škole, do které je žák zapsán a ve které je pravidelně zkoušen. Zároveň však systém neposkytuje kompenzaci za nevyužití zdroje v kmenové škole. Náklady na vzdělání tedy ve zvýšené míře nese samotná rodina. Většina rodin proto volí možnost jednoho klíčového vzdělavatele, který je s dětmi cele doma a věnuje se výuce a druhý rodič přebírá většinu finanční zodpovědnosti za svou rodinu. Tato okolnost výrazně omezuje možnosti domácího vzdělávání pro nízkopříjmové rodiny či rodiny samoživitelů (Kašparová 2019, s. 164).*

1.2.6 Pedagogické schopnosti rodiče

Zde autorka představí různé pohledy na otázku pedagogické kvalifikace vzdělavatele.

Mnozí pedagogové se domnívají, že nekvalifikovaní lidé by svoje děti učit neměli – a zároveň přechází fakt, že i ve školství často působí lidé nekvalifikovaní. Předpokládají, že učit svoje děti obnáší určité záhadné dovednosti, které lze výhradně získat na pedagogických školách a že takto vzdělaní lidé automaticky učí mnohem lépe, než lidé bez pedagogického vzdělání – ba co hůř, lidé bez pedagogického vzdělání podle jejich mínění nejsou kompetentní učit vůbec (Holt 2018, s. 66).

Je dobré si před rozhodnutím pro domácí vzdělávání ověřit, že alespoň jeden z rodičů má pedagogické schopnosti. Tím není myšleno pedagogické vzdělání, ale přímo schopnost předat učební látku. Doporučuje se vyzkoušet tuto schopnost na dítěti, které konkrétní látku ve škole nepochopilo. Nejlepší je pro tento účel matematika, ale je možné zvolit cokoli jiného. V matematice je však výhodou, že se dá výsledek ověřit ihned a na dalších příkladech. Pokud se takové ověření povede s humorem a formou hry, je takový rodič správným adeptem na domácí vzdělávání. Je také vhodné si uvědomovat, že schopnost učit druhé hodně lidí nemá a nesouvisí to s jejich vzděláním – i hodně vzdělaní lidé často neumí své vzdělání předat. To se, bohužel, jak míní Klofátová (2009, s. 5–6), týká i některých učitelů a jejich pedagogické vzdělání na tom nic nemění. Při domácím vzdělávání je případná absence pedagogického vzdělání kompenzována individualizovaným učivem a metodami přiměřenými dítěti, rodič navíc dítě lépe zná a odhadne lépe jeho možnosti, schopnost vytrvalosti, dobu soustředění a tyto podmínky – na rozdíl od učitelů ve škole – může pružně upravovat. Tím se také do značné míry při vlastním vyučování eliminuje nuda, nezáměr či příliš častý neúspěch. Učením doma se lze vyhnout tolik častému jevu ve škole, totiž nutnosti přistoupit k nové látce bez pochopení látky předchozí. Také dovoluje ve větší míře spojit práci s učebnicí či pracovními sešity s výlety, návštěvou muzea či památek (Semín 2002, 22–23).

Autorka práce nahlíží na pedagogické vzdělání jako na důležitou determinantu ve vzdělávacím procesu, zároveň i přirozené učitelské schopnosti (nadání) jsou výrazným přispěvatelem k úspěšnému vzdělávacímu procesu. Z výše uvedených myšlenek i vlastní zkušenosti vnímá autorka specifickou domáciho vzdělávání v tom, že matky vzdělavatelky se společně učí se svými dětmi a tím rozvíjí svou přirozenou schopnost učit, ovšem na základě zkušenosti. Proto vidí jako důležité to, co zmiňuje Holt (2018, s. 74): *Doufám, že nebudete zpochybňovat svoje schopnosti pomoci vašim dětem naučit se to, co je zajímavé, stejně jako jejich schopnosti naučit se řadu věcí bez vaší pomoci.*

1.2.6.1 Nepedagogické aspekty ovlivňující pedagogickou roli vzdělavatele

Kašparová (2019, s. 54–59) ze své výzkumné i vlastní vzdělavatelské praxe upozorňuje na další nepedagogické faktory, které ovlivňují roli rodiče jako vzdělavatele. Ve vlastním projektu domácí školy totiž rodič-vzdělavatel často pečuje především o děti, o sebe až na druhém místě – promýšlí dopředu situace spojené s problémy v učení dětí, ale jen výjimečně si připravuje scénář pro chvíle vlastní bezradnosti, obav a nedostatečného sebevědomí. Škola by měla vzdělavateli poskytnout – a pokročilí vzdělavatelé to od školy i očekávají – vedle podpory především důvěru bez neustálé kontroly a zpochybňování, což následně prohlubuje jeho vzdělavatelské sebevědomí a dostavuje se větší uspokojení z tohoto způsobu života a vzdělání. Jistota vzdělavatele je totiž jedním ze základních stavebních kamenů úspěšné domácí školy. Oporou mu jsou jeho vlastní důvody pro rozhodnutí o domácím vzdělávání – ví, proč to dělá, ví, jaký to má pro jeho rodinu smysl, a za podpory rodiny i okolí se pokouší dostat svému rozhodnutí. Příležitostné pochybnosti o vlastních schopnostech, které jsou důležitou formou sebereflexe, patří ke každému povolání a nejsou známkou nedostatečnosti, jako spíš důkazem zodpovědnosti.

Na rozdíl od klasické školy, kde se učitelky scházejí v kabinetu bezprostředně po vyučování a mohou diskutovat žáky, sebe i pracovní úspěchy či neúspěchy, domácí vzdělavatel je se všemi svými potěšeními i obavami nejvíce sám (Kašparová 2019, s. 54).

Dále je třeba si uvědomit, že rodič učící své dítě doma se vzdává určité formy osobní svobody, kdy je mimo dům, mimo rodinu, nekontrolován, mezi dospělými, **kdy se stará jen** sám o sebe a o svou práci (Kašparová 2019, s. 33).

1.2.7 Neoddělovat učení od hry a běžného denního života

Ve Vševýchově Komenský dle Miškovské (1948–1980, s. 22) říká: *Ale hlavním kořením příjemnosti bude učební metoda cele praktická, cele vábná a taková, aby se skrze ni stala škola opravdu hrou, to jest příjemnou předehrou celého života.* Tato Komenského metoda je velmi vhodná a dobře aplikovatelná v domácím vzdělávání.

Na světě se totiž učíme některé věci poznávat, některé dělat a o některých mluvit. Nebo spíš všechno (kromě zlého) poznávat, všechno dělat a o všem mluvit (Komenský 2020, s. 24).

Tento způsob učení – s maximálním využitím všech podnětů a možností – je typickým prvkem domácího vzdělávání.

1.2.7.1 Využití potenciálu dítěte

Děti jsou od narození přirozeně zvědavé na svět kolem sebe, také jsou velmi aktivní, vynalézavé a akční v jeho prozkoumávání, objevování a ovládání. Jsou mnohem ochotnější a schopnější se učit, než velká část dospělých. Malé děti nedělají nic nahodile, postupují jako praví vědci – proč tedy neudělat ze škol místa, kde jim bude umožněno prozkoumávat okolní svět po jejich (Holt 2018, s. 23). Téměř vše dělají tak dobře, jak jen to jde. K činnosti je vede hlavně zvědavost, potřeba mistrovství, způsobivosti a radost z dobře odvedené práce (Holt 2018, s. 118).

Každé dítě má dar zvědavosti, přijímá rádo nové informace s dychtivostí, jsou-li mu předávány vhodně a zajímavou formou, je většinou nadšeno a samo chce další. Bohužel však většinou toto nadšení končí krátce po jeho nástupu do školy (Klofátová 2009, s. 7). To potvrzuje i **profesor Hejný** (2015), když říká, že **již po půl roce navštěvování běžné školy dítě ztrácí přirozenou zvědavost a zakrní.**

Pro děti na domácím vzdělávání je motivací dozvědět se víc o věcech, které je baví a poznávat svět jako takový, čímž nezapomínají nic z toho, co se naučí. To bývá v kontrastu s dětmi, které se učí pouze pro známky, moc se u toho nepobaví a látku proto často brzy zapomínají (Holt 2018, s. 214).

1.2.7.2 Zapojení dětí do domácích činností

Cvičit děti ve službě nedá žádnou práci, protože se samy od sebe rády něčeho chytí. Jen jim v tom nesmíme bránit a naopak je máme poučit, jak to mají rozumně dělat (Komenský 2020, s. 61).

Vyučování dětí doma s sebou přináší příležitosti zapojit je do rozmanitých domácích činností, kterým se děti navštěvující běžnou školu většinou vyhnou, jelikož po návratu domů mnozí odchází do

kroužků, sportovních klubů a večer ještě píší úkoly na další školní den. A tak mnoho dětí se dnes téměř nedotkne utěrky na nádobí, vysavače či zahradního rýče. Zde je možné si uvědomit, že domácí vyučování není jen o nabývání vědomostí v jednotlivých teoretických předmětech, ale hlavně integrálním vyučováním tomu, jak smýšlet a jak žít (Semín 2002, s. 19–20).

Jsou-li navíc v rodině chována zvířata (ať už domácí, či hospodářská), kus odpovědnosti přijímají samy děti, vždyť výchova k odpovědnosti je to, k čemu přítomnost zvířete v rodině slouží na prvním místě. Rovněž na zvířatech a se zvířaty, zvláště jedná-li se o mláďata, mohou děti osvědčovat a rozvíjet pečovatelské a ochranné tendence, něžnost, ohleduplnost, obětavost a řadu dalších postojů, které se zúročí třeba v pozdějším životě. Na zvířatech dále mohou děti pozorovat konkrétně, zblízka a v přirozených souvislostech – bez učebnic a školních osnov (Matějček 2013, s. 115–119).

Děti vzdělávané doma bývají vedeny také k práci, úměrně s tím u nich roste u smysl pro zodpovědnost a spolehlivost: *Ved'me děti k spolehlivosti, jistě se jim to bude v životě moc hodit, ať už ve škole, v zaměstnání nebo v partnerství* (Klofátová 2009, s. 44).

1.2.7.3 Praktické dovednosti

Děti zcela přirozeně rády pořád něco dělají – to je dobře a bránit jim v tom není dobré. Naopak by se měli rodiče starat, aby stále měly co na práci. Ať jsou jako mravenci a stále se kolem něčeho hemží, něco tahají, tlačí, nosí, sestavují a skládají. V tom jim mají rodiče pomáhat a ukazovat jim všechno na příkladu, aby to vše dělaly rozumně, i kdyby šlo o drobnosti a nemají se stydět si s nimi při práci pohrát (Komenský 2020, s. 44).

I tento způsob učení je dobře aplikovatelný v domácím vzdělávání a přináší dobré výsledky v praktických dovednostech a logickém uvažování doma vzdělávaných dětí: *Lidé se mě často ptají, jak mohu dětem dovolit dělat věci, které normálně dělají pouze dospělí a ještě ke všemu odborníci. Vždycky na děti dávám bedlivý pozor a nikdy od nich nečekám, že budou dělat něco, co je nad jejich schopnosti. Stále experimentuji, vyhledávám jejich přirozené schopnosti a nechávám je, aby si bezpečně a levně vyzkoušely různé činnosti. Když vidím, že se některé dítě zajímá třeba o instalatérské práce, nechám je rozebrat a složit koleno tak, aby neteklo. Pak přijdou na řadu kohoutky nebo splachování toalety. Další na řadě může být instalace sprchy a nakonec dítě zvládne instalovat celou koupelnu* (Holt 2018, s. 130–131).

1.2.7.4 Všestranné učení

Komenský (in Hábl, Loula 2019, s. 223) říká: *Přejeme si, aby každý člověk byl vzdělán celistvě a vycvičen správně nikoli jen v nějaké jediné věci nebo v několika málo nebo v mnohých, nýbrž ve všech, které dovršují podstatu lidství.*

Naproti tomu Holt (2018, s. 15) zastává názor, že je možné při vzdělávání dětí opustit tradiční představy o přínosech výuky přírodních věd v situaci, kdy pro dítě nejsou záživné, nespátřuje v nich praktický užitek a jsou pro něj pouze teoretizováním, například algebra, trigonometrie, chemie atp. Tvrdí, že naučit se myslet může i při jiných činnostech více provázaných s praktickým životem,

například v hudbě či jízdě na koni, podle toho, co jej baví. **V napětí mezi těmito přístupy je možné spatřovat potenciální problém, který při domácím vzdělávání může nastat.**

1.2.8 Umět dítě nadchnout

Učitel, který sám není nadšený, nemůže nadchnout dítě pro poznávání. K nadchnutí z poznávání nových věcí lze využít jak procházky po centrech měst se zajímavou architekturou, tak venkovské procházky s obdivem k živé i neživé přírodě (Klofátová 2009, s. 8, 12).

Ve vzdělávacím procesu domácího vzdělávání lze vyzorovat tyto uplatňované principy:

Pružnost: výuku lze pojmout způsobem tématicko–souhrnným: konkrétní téma se vhodně probírá v různých předmětech. Například dítě se zájmem o hvězdnou oblohu a taje vesmíru můžeme k rozvoji jiných znalostí a dovedností motivovat tím, že i v jiných předmětech tohoto jeho spontánního zájmu využijeme. Ve výtvarné výchově může kreslit hvězdy a pak je spojovat v souhvězdí a souvislou hvězdnou oblohu, ve čtení se může věnovat literatuře o hvězdách a denní výlet je možné vyměnit za výlet noční. Možností je nepřeberně, záleží na vynalézavosti a schopnosti rodičů odhadnout zájem a možnosti dětí (Semín 2002, s. 15–16).

Smysluplnost: je třeba dbát o praktickou využitelnost toho, co se děti učí a o osvojování dovedností. Dítě je motivováno smysluplností toho, co se teoreticky učí, jelikož vidí propojení se skutečným životem.

Přiměřenost: umožňuje základní i rozšiřující učivo zvládnout způsobem, který odpovídá individuálním možnostem žáka, čímž je žák opět motivován (Spilková 2005, s. 284).

Motivující hodnocení: hodnocení bere v úvahu především pokroky a možnosti dítěte, nevede k soutěžení, vyhýbá se manipulativnímu přístupu vedoucímu k závislosti na pochvale, rozvíjí sebedůvěru, samostatnost, iniciativu a zodpovědnost (Spilková 2005, s. 284). Rozvoj dítěte můžeme měřit jen jeho zápallem (jak je velká jeho potřeba objevování) (Hejný 2015).

Učení bez vyučování: při zájmu dítěte o dané téma je vhodné počkat s vyučováním a nechat mu prostor pro jeho otázky a vlastní zkoumání, což podporuje jeho iniciativu, nadšení z objevování a samostatnost. Tedy upozadit vlastní jednosměrný výklad a výuku omezit na odpovědi na jeho otázky (Holt 2018, s. 155). Žák nechce dostávat pouze samotný text, který se musí naučit, ale chce se k získání informací dopracovat sám, pomocí zkušeností, sám si klade otázky a hledá odpovědi. Vyučující si má klást otázku, zda dítěti nepřerušil jeho badatelský proces (Hejný 2015).

1.2.9 Socializace

If there were no other reason for wanting to keep kids out of school, the social life would be reason enough (Holt 2003, s. 33). *Pokud by nebyl pro domácí vzdělávání žádný jiný důvod, pak společenský život by byl sám o sobě dostatečným důvodem. Pokud by nebyl žádný jiný důvod, proč neposílat děti do školy, pak společenský život by byl sám o sobě dostatečný argument* (Holt 2018, s. 60). Což následně bude vysvětleno.

Děti jsou přirozeně společenské bytosti a začlenění do rodiny, širší rodiny, komunity atd. jim pomáhá učit se a růst. Mluvit se naučí pouze mezi mluvícími a mezi lidmi ochotnými povídat si s ním a naslouchat mu. Zároveň mají přirozenou touhu zapadnout, stát se součástí celku a vyhovět – tedy dělat to, co děláme my dospělí. Je pro ně důležitý kontakt, potřebují šanci na upřímný, vážný, neuspěchaný rozhovor, jindy potřebují žertování a hru, jindy porozumění a něhu. Většinu času potřebují být s rodiči – tedy mít přístup do většiny míst, kam chodí rodiče, sledovat a dělat věci, které zajímají rodiče, poznat jejich přátele, dozvědět se, co rodiče dělali jako malí a před tím, než se ony narodily. Potřebují dostávat odpovědi na svoje otázky a potřebují poznávat stále více dospělých, jejichž hlavní náplní práce není starat se o děti. Také potřebují pár stejně starých kamarádů, ale nemusí jich být tucty (Holt 2018, s. 20, 72).

Autorka práce sdílí s Holtem (2018, s. 15) zkušenost, že s mnohými doma vzdělávanými dětmi je radost pobýt, dobře se s nimi povídá, jsou vtipné a vykazují široký záběr zájmů i schopností. Stereotypní představa, že tyto děti nezapadají mezi ostatní a jsou nepřizpůsobivé, **vůbec neodpovídá skutečnosti**. Autorka práce si uvědomuje, že během vzdělávání svých dětí, při setkávání se s dalšími doma vzdělávanými dětmi při přezkoušení v kmenových školách i při přátelských návštěvách rodin domácích školáků se skutečně nesetkala s dítětem, které by neodpovídalo uvedenému zkušenosti Johna Holta s americkými domácími školáky.

1.2.9.1 Dětská společnost

Je dobré a potřebné bránit v tomto věku zlým podnětům – tj. pilně pečovat o to, aby dětem nepřišlo na oči ani na uši nic bezbožného či ošklivého, co by jim mohlo nakazit mysl (Komenský 2020, s. 67–68).

Jsou jisté projevy dětinskosti, které lidé většinou považují za něco přirozeného a v čem by se dětem nemělo bránit a čím si děti musí projít. Jedná se o tyto projevy: naivita, nevázanost, vzdorovitost, tajnůstkářství, krutost vůči jiným dětem, spolčování, závislost na zábavě a hračkách, věcech a utrácení peněz, vydírání dospělých (aby bylo po jejich). Všechny tyto věci jsou zbytečné a už vůbec ne normální, přestože jsou běžné. Jsou odporné u dětí, stejně jako u dospělých. Vzhledem k tomu, že se u člověka vyvíjejí jako důsledek vlivu spolužáků, se děje tak proto, že jsou děti zavírány do škol, kde si podobně jako vězni osvojují mechanismy, jak zabíjet čas a provokovat autority. Je totiž samozřejmé, že děti, které tráví téměř všechn čas se stejně starými vrstevníky a téměř nejsou v kontaktu s dospělými, vyjma svých vychovatelů, mají pocit, že co dělají ostatní mladí, je správné a hodné následování (Holt 2018, s. 61, 65). Zároveň i Matějček (2013, s. 75) upozorňuje na fakt, že nebezpečí dětského kolektivu ve školském zařízení je podceňovaným potencionálním ohrožením dítěte.

K tomuto je možné doplnit, co říká Komenský (2020, s. 43) ohledně vlivu kamarádů: *Ať tedy nikdo nepochybuje, že dítě dokáže dítěti zaostřit a nabrousit rozum lépe, než kdokoli jiný. Z toho důvodu nemáme dětem jen dovolovat setkávání na ulicích a společné hry a běhání, i kdyby bylo každodenní, ale přímo je k tomu vést. Jen musíme dát pozor, aby se k nim nepřidali nějakí špatní kamarádi, protože z toho by bylo víc škody, než užítu.*

Na druhou stranu: Dětská společnost v rámci nukleární rodiny, tedy sourozenectví, s sebou nese i konflikty, vzájemné negativní afekty, tedy vztek, závist, žárlivost, agresí. Vhodnými korektivními zásahy rodičů jsou děti vedeny k dovednosti i potřebě tyto afekty ovládat a usměrňovat. Děti se tak mezi sebou v rodině učí trpělivosti, shovívavosti, velkorysosti a získávají návyk, že je možné a nutné se domlouvat, hledat kompromisy a dávat pravidla, kterými lze konfliktům předcházet. Takto naučené kvality vzájemného styku se upevňují v charakterových vlastnostech a přenášejí se i do vztahů mimo rodinu. *Sourozenci, zejména ve středním školním věku a adolescenci, si navzájem účinně zprostředkovávají přirozený vstup do světa kolem nich. Skrze kamarády a jejich rodiny si pomáhají překonávat uzavřenost do rodinného okruhu, vytvářejí si společně své vlastní vztahy a známosti, pronikají skrze ně k novým podnětům. Sourozenectví tak významně napomáhá rozšiřování socializačního horizontu, získávání bohatších zkušeností s poznáváním lidí.* Tento přirozený socializační proces, aby byl vskutku úspěšný a prospěšný, však vyžaduje od rodičů značné výchovné úsilí (Helus 2015, s. 249–250).

1.2.9.1.1 Domácí výuka ve velké rodině

Ve většině rodin probíhá vzdělávání tak, že vzdělávané dítě udává aktivity a ostatním sourozencům je pro tu chvíli věnována menší pozornost rodiče. Úkolem rodiče je vytvořit vhodné prostředí pro výuku dítěte, což se přirozeně mění podle zvolené metody. Jiným způsobem toto prostředí organizuje a saturuje mladší sourozence rodič vzdělávající podle školního vzdělávacího plánu a jinak rodič praktikující unschooling. Zatímco se starší sourozenec učí, mladší děti si buď hrají, nebo sourozence napodobují, spolupracují či jej jinak podporují. Když se doma učí více sourozenců, jejich kolektiv nejčastěji připomíná malotřídku a vzdělavatel rozděluje svou pozornost mezi ně podle potřeby. První doma se učící dítě plní pokaždé roli průkopníka a utváří spolu s rodičem učební režim, pomůcky, metody. Zjišťují, co z toho funguje a co ne, jak do procesu začlenit domácí práce, volný čas všech, fyzické a psychické potřeby sourozenců a jiné. Při každém vstupu dalšího dítěte do domácího vzdělávání tento je tento proces vždy zcela nový (Kašparová 2019, s. 51–52).

1.2.9.2 Přílišná ochrana dětí před těžkostmi

Jednou z námitek proti domácímu vzdělávání bývá ochránářství rodičů, které je považováno za problém. Na to Holt (2018, s. 76) odpovídá, že rodiče mají právo své děti chránit před těžkostmi, pokud je to v jejich silách, dokonce se jedná o hlavní rodičovskou starost. Není třeba děti vystavovat negativním vlivům jen proto, aby je poznaly (například není potřeba je vystavovat hladu proto, že v Africe trpí děti podvýživou). Zodpovědnost rodiče je pomáhat dětem podle svých možností uskutečnit jejich lidský potenciál a za tím účelem jim přinášet do života co nejvíc dobrého a chránit je ze všech sil před tím špatným.

Matějček (2005, s. 163) k tomu říká: *Každý nový krok či výboj do společenského prostoru musí být natolik pojištěn, aby se organismus (v našem případě dítě) nedostal do vážného nebezpečí. Aby nebyl nějakou svou slabostí zaskočen a aby nebyla ohrožena některá z jeho podstatných životních funkcí. Odpovědnost rodičů za děti je přímo stvrzena v zákoně. Ale i bez zákona je zřejmé, že odpovědnost přijímáme vůči těm, kdo jsou na nás jakkoliv závislí a na jejichž osudu i my sami jsme*

nějak angažováni. Chceme jim být oporou, dbáme na jejich zdraví i duševní pohodu, chráníme je před nemocí, pracujeme pro ně, pomáháme jim v životních krizích, trápíme se s nimi – a nic za to nechceme. Cítíme to jako svou povinnost a jako svou odpovědnost (Matějček 2013, s. 100).

1.2.9.3 Přílišné ovlivňování dětí vlastními rodiči

Někdy bývá vyslovována otázka, zda je ovlivňování dětí vlastně žádoucí. Uveďme, co říká Komenský (2020, s. 16–17, 68): *Rodiče tedy nenaplní své povinnosti vůči dítěti jen tím, že ho naučí jíst, pít, chodit, mluvit a oblékat se...Duše a mysl je hlavní částí člověka, takže se má předně pečovat právě o ni, aby zdárně a ušlechtilé rostla. **Rodiče** tedy nemají o nic pečovat víc, než o to, aby je (děti) vedli **jen k dobrým věcem** a nepovolili jim přístup k ničemu zlému.*

Rodič se **nemůže** vyhnout tomu, aby pohled svého dítěte na svět neovlivňoval, zároveň však není možné, aby byl tím jediným faktorem, který pohled svého dítěte na svět ovlivňuje (Holt 2018, s. 75).

Ovlivňování dětí rodiči **vyzdvihuje** i Matějček (2013, s. 104), když za vydatný výchovný prostředek označuje hovory kolem rodinného stolu, do kterých každý přináší své osobní poznatky a zkušenosti. Při takových neformálních hovorech se mluví o druhých lidech, o politice, o událostech ve světě a o všem možném, přičemž v chování druhých lidí je něco chváleno, něco ne, něco vyzdvihováno a něco odsuzováno – tedy dochází ke komentování a hodnocení, čímž je dítě ovlivňováno v pohledu na svět.

1.2.10 Komunikace

Mluvení a mlčení jsou základem i ozdobou veškerých společenských styků v celém našem životě (Komenský 2020, s. 59).

1.2.10.1 Vést k vyprávění a naslouchání

Helus (2015, s. 244) uvádí, že výrazným prediktorem pozdější školní úspěšnosti je rozvinutá komunikace mezi dítětem a matkou (která bývá nejčastěji vzdělavatelem).

Vlastní **vyprávění** dítěte by mělo být nedílnou součástí edukačního procesu, jelikož vede k dobrému ovládnutí mateřštiny a vyžaduje schopnost udržet v paměti i v kompoziční představě poměrně složitý komplex tematických prvků a událostí, strategii v práci s dějem a s postoji postav. Dále vyžaduje pozornost k okolnostem vyprávění i k zájmu a povaze posluchačů. Ve vyprávění se nejedná o reprodukci sdělované informace, ani povídání o tom, co se dítěti přihodilo. Vyprávění by ovšem jako aktivita ve škole mohlo fungovat velmi přínosně, ale pak by nemohlo být pouze náhodným prvkem učiva a muselo by být tak, jak tomu už je u ojedinělých učitelů, doslova zabudováno do společného života a práce žáků. Mělo by mít předem vymezený prostor a být slavnostním okamžikem, ve kterém je žák vítáným středem vážného zájmu, a obsah vyprávěného by měl korespondovat se zájmy a prožitky mluvčího i posluchačů (Spilková 2005, s. 145).

***Naslouchání** je vysoce aktivním projevem naší účasti na životě toho druhého. Nasloucháním chceme porozumět, povzbudit, orientovat, posílit; nic z toho není samozřejmé, je třeba o rozvinutí*

těchto kvalit usilovat, případně se jim učit jako součástí zlidštění své profese učitele (Helus 2015, s. 354). Zde je opět patrné, že právě domácí vzdělávání poskytuje výše uvedenému dostatečný prostor.

1.2.10.2 Praktická dovednost komunikovat v cizím jazyce

Děti se zkušeností z domácího vzdělávání nejsou dle Holtova (2018, s. 167–168) pozorování svázány naučeným strachem, že řeknou něco špatně, udělají chybu a budou vypadat hloupě. To vede k tomu, že se jim daří lépe komunikovat s lidmi jiného jazyka. Zcela určující je jejich přirozená touha s tímto člověkem komunikovat. Jsou chytré, neúnavné, vynalézavé, nenechají se odradit těžkostmi, nebojí se selhání a že budou vypadat hloupě – a také proto, že během domácího vzdělávání dostávají zpětnou vazbu o tom, zda rozumí a zda je jim rozuměno, velice rychle se jim taková komunikace začne dařit.

Toto potvrzuje i autorka práce z vlastní zkušenosti, kdy pobývala s dětmi během vyučování delší dobu v cizině.

1.2.10.3 Zabezpečení funkční gramotnosti

Termínem funkční gramotnost zpravidla označujeme schopnost aktivně využívat to, co víme a umíme, co jsme se naučili. Poukazujeme tedy na vědění, které „pracuje“, kdykoliv se máme rozhodovat, řešit nové situace, pochopit problém a hledat způsob jeho řešení (Helus 2015, s. 286).

Většině českých žáků není abstrakčně systémový přístup k informacím a k učení blízký, schopnost operovat s pojmy a používat svých utříděných znalostí pro řešení problémů (přes vysokou úroveň znalostí) je spíše podprůměrná. Změny k lepšímu jsou pozorovatelné u žáků, pro které je čtení radostná a zábavná činnost. Žáci, kteří si zvykli, že se ve škole mluví a píše o jejich osobním zážitku z četby, kteří jsou zvyklí si nosit svou vlastní vybranou knížku do hodin literární výchovy, zvyšují počet přečtených knih a prohlubují úroveň čtení s porozuměním. Psaní a čtení pomáhá žákům i k ovládnutí písma a pravopisu (Spilková 2005, s. 144–158). Za jádro funkční gramotnosti je považována složka literární, která se týká způsobilosti pohotově se orientovat v písemných elaborátech, rozumět jim, nalézt v nich to podstatné, zaujmout k nim stanovisko a podrobit je kritickému zkoumání (Helus 2015, s. 286).

Do celkové funkční gramotnosti patří složka dokumentová (způsobilost vyplnit dotazník, orientovat se v jízdním řádu či návodu zakoupeného přístroje), složka numerická (způsobilost orientovat se v číslech, provádět početní operace a rozumět grafům a tabulkám), důležitou složkou je i zacházení s informacemi (způsobilost je získávat, třídit, komunikovat je a účinně využívat) (Helus 2015, s. 287).

Autorka práce se domnívá, že prostředí domácího vzdělávání svým zakotvením v běžném životním prostoru člověka umožňuje zcela přirozeným způsobem budovat ve vzdělávaných dětech tuto funkční gramotnost.

1.2.11 Bez stresu

Při domácím vyučování není ranní čas tráven spěšnou přípravou svačin, překontrolováváním aktovek, rozvozem do škol, odpolední pak sezením nad hromadou úkolů, které mnohé děti neumí samostatně vypracovat, celý den neprobíhá v rytmu, který je rodině diktován školou. Mnohým rodinám stačí na formální výuku čtyři dny pracovního týdne a pátý den tráví čas na výletech, exkurzích, v knihovnách, muzeích či výstavách, nebo se věnují práci kolem domova. Případně se učí každý den s výjimkou neděle, což jim umožňuje úspornější rozložení výuky. Dále rodiny v případě potřeby nejsou omezovány dobou prázdnin, mohou učit i v létě na chalupě či v zimě na horách a volno realizovat podle potřeb rodiny (Semín 2002, s. 13–14).

Při domácím vzdělávání je více času na rodinné hovory a naslouchání dětem. Rodiny si mohou zvolit vlastní rytmus, na rozdíl od rodin závislých na diktátu školy (Holt 2018, s. 142).

Doma se nezkouší u tabule, nepíšou se písemky a nedávají se známky. A i později, když už dítě je ve škole, netváříme se, že na té a té známce z toho a toho předmětu stojí světový mír (Klofátová 2009, s. 16).

Přesto Holt (2018, s. 75) připomíná, že se vyučujícímu rodiči možná zpočátku nebude dostávat potřebné trpělivosti, bude přepínat své síly a bude mít na sebe i děti přehnané nároky. Ale stejně jako děti se budou učit ze svých zkušeností a budou dětem více důvěřovat. Proto je dobré vždy učit s nadhledem, humorem a legrací, protože s dobrou náladou a legrací se docílí daleko lepších výsledků, než křikem, rozčilováním a netrpělivostí (Kolátová 2009, s. 18).

Autorka práce potvrzuje, že skutečně lze v domácím prostředí učit bez stresu, ovšem vyžaduje to od vzdělavatele jistou míru trpělivosti, sebeovládání a organizační dovednosti.

1.2.12 Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami

Ukazuje se, že dětem se speciálními vzdělávacími potřebami domácí výuka mimořádně prospívá. Umožňuje plně se věnovat jednomu dítěti, poskytuje dostatek času na zvládnutí úkolu, nabízí mnohé možnosti k vyzkoušení různých terapeutických přístupů a medikamentů (Holt 2018, s. 79).

They have also found that their special-needs children can flourish in home school. Homeschooling provides lots of one-on-one attention; lots of time to accomplish tasks that other children can finish more quickly; and lots of opportunities to try various therapies or medications if the one the child is currently using fail (Holt 2003, s. 57).

Děti s problémovým chováním (nesoustředěnost, hyperaktivita, impulzivita, neposlušnost) potřebují individuální přístup, osobní vztah s vyučujícím postavený na důvěře a skutečném zájmu o jeho osobu a prožívat pocit jistoty a bezpečí. Je na místě **otázka, zda je vůbec možné** – vzhledem ke všem povinnostem českého učitele – naplnit i tento předpoklad, tedy s osobním nasazením se angažovat pro své žáky, cítit jejich radosti i starosti (Hutyrová 2019, s. 15–16). Totéž platí pro výuku dětí s mentálním postižením (Lechta 2016, s. 107).

Na tuto otázku lze najít odpověď u Kašparové (2019, s. 48): *většina rodin domškoláků shodně potvrzuje, že čas, který věnuje cílenému učení a probírání stanoveného učiva, je až o polovinu kratší, než který by dítě strávilo ve škole. Důvody, které pro to uvádí, jsou různé – od cílené pozornosti rodiče na dítě, přes individuální motivace, větší klid na práci, možnost zvolit si a měnit pracovní místo podle aktuální potřeby, což následně podporuje soustředění, možnost kombinovat chvíle odpočinku a soustředění podle potřeby dítěte a pod.*

1.2.12.1 Zásady práce s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami

- zadávat úkoly raději kratší a na takové úrovni, aby je dítě zvládlo
- respektovat pomalejší tempo
- vést dítě k automatizaci činností ke kompenzaci poruchy (barevné podtrhávání, tvoření přehledů a tabulek, použití pomůcek atp.)
- psát dítěti čitelně
- používat zvýrazňovač a další pomůcky k lepší orientaci v textu
- učit dítě opakovat si nahlas naučené učivo
- učit jej přemýšlet nahlas (později naučit šeptem, aby méně rušilo ostatní)
- dávat mu bezprostřední a jasnou zpětnou vazbu
- praktikovat angažované učení (s aktivitou a iniciativou dítěte)
- vést ho k poučení se z vlastních chyb (Zelinková 2015, s. 182)
- používat konkrétnost a názornost při práci
- při výuce zapojovat prožívání (všechny smysly, city, pocity)
- využívat přiměřené množství podnětů (Lechta 2016, s. 307)

1.2.13 Moudrost pro život

Na závěr autorka zařadila tuto kapitolu, jelikož je přesvědčena, že během vzdělávání vlastních dětí je dobré si neustále připomínat smysl této činnosti, revidovat dílčí motivace a nepodléhat různým nepříznivým tlakům.

Vychovejme ze svých dětí moudré osobnosti, které jsou schopny se vyrovnat s jakoukoli životní situací, nepropadají zoufalství a neženou se pouze za úspěchem a bohatstvím. Umí si v životě poradit s nedostatkem i přebytkem peněz, nemyslí jen na sebe, vnímají se jako součást celého společenství, přírody, ba i celého nekonečného vesmíru, zajímají se o smysl svého bytí a svého životního úkolu (Klofátová 2009, s. 62).

Děti nepotřebují nové a lepší osnovy, nýbrž stále větší přístup k opravdovému světu. Potřebují mnoho času a prostoru na přemýšlení o tom, co prožily, a používat fantazii a hrát si, aby jejich život měl smysl. Potřebují rady a příležitost efektivně využít prostředky, které jim pomohou autonomně

přebírat zodpovědnost za svůj život a samostatně směřovat k naplnění smyslu svého života. Zkušenost z domácího vzdělávání jim pomáhá i v profesním životě k zodpovědnosti a růstu, protože mají schopnost učit se novým věcem s přirozenou iniciativou samy (Holt 2018, s. 119, 165).

1.3 Shrnutí poznatků z teoretické části

Domácí vzdělávání v České republice umožňuje školský zákon jako individuální vzdělávání na 1. i na 2. stupni ZŠ. Rodiče, kteří chtějí své děti vzdělávat doma, musí před samotným začátkem domácího vzdělávání i během něj splňovat požadavky, které na ně klade. Klíčovým se jeví již výběr kmenové školy s ohledem k zjištěné skutečnosti, že ne každá škola je domácímu vzdělávání vstřícná.

Důvody k domácímu vzdělávání jsou buď praktické, nebo vyšší – tedy s cílem předávat dítěti rodinou ctěné hodnoty.

Idea unschoolingu v jeho tradiční formě je do českého prostředí ne zcela přenositelná z důvodu povinnosti plnit školní vzdělávací program, což vyžaduje vždy určitou míru kompromisu mezi unschoolingem a tradičním vzděláváním. České pojetí domácího vzdělávání tak klade na vzdělavatele zvýšenou míru odpovědnosti a stresu, kterou běžně nese dítě a škola. Na druhou stranu toto pojetí vyžaduje výchovný styl opřený o autoritu, který pomáhá k dosažení lepších výsledků ve školní práci i vývoji osobnosti dítěte.

Podmínkou domácího vzdělávání není pedagogická kvalifikace vzdělavatele, což u části veřejnosti (i odborné) vzbuzuje pochybnosti o jeho učitelské kvalitě. Dokonce, jak bylo uvedeno, stejné pochybnosti o sobě mívá i sám vzdělavatel. Bylo však také řečeno, že pochybnosti o sobě vedou ke zdravé sebereflexi a tím k růstu jeho pedagogických dovedností. Zároveň rodič-vzdělavatel své dítě vždy dobře zná a dobře mu rozumí. Nelze ani pominout fakt, že vzdělání nedělá automaticky dobrého učitele.

Vzdělavatelem bývá nejčastěji matka, která práci vzdělavatele dělá na plný úvazek bez možnosti tuto práci vykonávat mimo domov, což s sebou nese její enormní zatížení plynoucí nejen z mnoha rolí, které v rodině zastává, ale i dobrovolné ztráty osobní svobody a možnosti kariéry. Její odměnou je však radost z intenzivního vztahu s dětmi a možnost být nedílnou součástí jejich růstu, zrání a dospívání.

Domácí vzdělávání je z principu realizováno v prostředí rodiny. Rodina obecně je zatěžována mnoha faktory existenčními, sociálními atp. a rodina realizující domácí vzdělávání je zatížena ještě více, zejména výpadkem příjmu rodiče, který je vzdělavatelem, a výše zmíněnou vyšší mírou odpovědnosti a stresu s tím spojeného. Na druhou stranu prostředí rodiny umožňuje efektivněji využívat přirozeného potenciálu dítěte v jeho zvědavosti, motivovat jej k získávání nových znalostí a propojovat efektivně teorii s praxí.

Domácí vzdělávání často probíhá v rodinách s více dětmi. Takové rodinné prostředí je sociálně podnětné a poskytuje možnost osvojení dobrých sociálních návyků. Připomíná prostředí malotřídky. Zároveň však od matky vyžaduje zvýšenou péči i o mladší sourozence s větší závislostí na matce, která během vzdělávacího procesu nepomáhá. Touto okolností je však matka nucena k zapojování dětí do všech domácích činností, čímž je opět poskytována možnost propojovat teorii s praxí a dochází k efektu integrální výuky. Více dětí v rodině rovněž vyžaduje od rodičů značné výchovné úsilí. Proto zde vyvstává otázka, jaká je minimální potřebná míra zapojení otců do edukačního procesu.

Z teoretické části rovněž vyplývá, že prostředí domácího vzdělávání vychází ideálně vstříc potřebám dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Je však otázka, zda vhodnost tohoto prostředí vyváží absenci speciálního pedagogického vzdělání matky jako vzdělavatele.

Na závěr tohoto shrnutí si autorka klade otázku, zda zmíněná obava Johna Holta (2018, s. 174) z pouhého vytvoření miniaturních kopií škol, čemuž se v českém domácím vzdělávání nelze vyhnout (a jak bylo již řečeno, nese vždy jistou míru kompromisu mezi unschoolingem a tradičním vzděláváním), vyplyne z šetření jako úskalí, či výhoda.

Praktická část by nám měla pomoci na zmíněné otázky nalézt odpovědi.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 Cíl výzkumného šetření

Cílem výzkumného šetření bude nalézt odpovědi na výzkumné otázky a ověřit platnost níže uvedených předpokladů. Výzkumné otázky byly stanoveny s ohledem na cíl vlastní bakalářské práce, kterým je zmapování výhod a úskalí domácího vzdělávání na základě zkušeností rodičů, kteří takto vzdělávají své děti. Zájem autorky práce spočívá ve faktu, že sama svoje děti vzdělávala a reflexe domácího vzdělávání je pro ni cenná osobně i profesně, jelikož pracuje s dětmi se specifickými vzdělávacími potřebami. To s sebou přináší i praktické poradenství, kdy ji vyhledávají rodiče svěřených dětí a konzultují s ní výchovné i edukační problémy. Zároveň chce autorka zmapováním výhod a úskalí poskytnout informace rodičům, kteří zvažují domácí vzdělávání.

Výzkumné otázky tvoří kombinaci perspektiv na danou problematiku, která má umožnit komplexnější porozumění kontextům domácího vzdělávání, které jej buď pozitivně, nebo negativně ovlivňují. Tuto kombinaci perspektiv tvoří pohled samotného vzdělavatele na výhody, ale rovněž úskalí domácího vzdělávání a dále pohled na tyto výhody a úskalí interpretovaný na základě poznatků z teoretické části doplněný o perspektivy dalších aktérů domácího vzdělávání. Výzkumné otázky jsou tedy:

- (1) Co vnímá sám vzdělavatel jako výhody domácího vzdělávání.
- (2) Co vnímá sám vzdělavatel jako úskalí domácího vzdělávání.
- (3) Jaké výhody domácího vzdělávání vyplývají z vlastního šetření.
- (4) Jaká úskalí domácího vzdělávání vyplývají z vlastního šetření.

2.1.1 Stanovení předpokladů

Lze předpokládat, že hlavními výhodami domácího vzdělávání je možnost individuálního přístupu a možnost zvýšeného výchovného působení rodičů.

Dále lze předpokládat, že hlavními úskalími domácího vzdělávání je zvýšené zatížení vzdělavatele a absence jeho pedagogického vzdělání.

Autorka uvedené předpoklady formulovala na základě poznatků z teoretické části i na základě vlastní zkušenosti s domácím vzděláváním.

2.2 Metodologie šetření

Vlastní šetření proběhlo jako kvalitativní výzkum a metodou triangulace byla zpracována data získaná prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů zaznamenaných formou audionahrávek, pozorování a analýzou dokumentů.

Důvodem volby kvalitativního typu výzkumného šetření bylo především přesvědčení autorky práce, že v českém prostředí domácího vzdělávání nebude schopna získat dostatečný počet respondentů pro provedení relevantního kvantitativního výzkumného šetření.

2.2.1 Kvalitativní výzkum

Kvalitativní výzkum ze své podstaty používá mnoho výzkumných technik ke sběru dat, což slouží k pochopení studovaného jevu ve větší hloubce a šířce (Švaříček, Šed'ová 2014, s. 205). Směřuje k porozumění podstaty jevů málo známých či nových, nebo k získání kvalitativních informací, jež se kvantitativními metodami obtížně získávají; ke studiu jevů pohledem zúčastněných, tedy jakoby zevnitř (Mišovič 2019, s. 40),

Hendl (2005, s. 50) ke kvalitativnímu výzkumu uvádí, že se jedná o proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného problému. Výzkumník vytváří komplexní obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.

S ohledem na výzkumný cíl a v rámci daných možností tedy kvalitativní přístup poskytuje příležitost k realizaci relevantního výzkumného šetření.

2.2.1.1 Triangulace

Idea triangulace pochází z teorie topografického měření (a navigace), kde se používají dva známé body k určení polohy třetího bodu na zemském povrchu. Zjednodušeně řečeno, když se plocha rozdělí do systému trojúhelníků, je možné pouze ze znalosti polohy dvou bodů a z úhlů, které jsou v trojúhelníku, vypočítat přesnou polohu bodu c vzdáleného několik kilometrů.

Triangulace zaručuje rozmanitost pohledů na zkoumanou otázku. Nezávisí na žádném filozofickém přístupu. Rozšiřuje záběr a přidává hloubku a konzistenci. Ukazuje různost pohledů a vliv situace na výpovědi. Triangulace by měla pomoci vysvětlit plně a komplexně lidské jednání z více než jedné perspektivy. Značí strategii k ospravedlnění a podpoření poznatků získáním dalších informací. Její použití vede k obohacení a porovnání různých aspektů zkoumaného jevu. Jedná se o systematickou triangulaci z odlišných perspektiv. Používá rozdílné výzkumné perspektivy, čímž dochází k využití silných stránek daných perspektiv a k ilustraci omezení daných přístupů. Proto se můžeme na tvořivý proces dívat z perspektivy (v našem případě) **matky jako vzdělavatelky** a kombinovat jej s perspektivou **dítěte jako žáka, otce, přezkušující učitelky**, případně **učitelky běžné základní školy** (prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů) s pozorováním vzdělávaného dítěte. Tento druh triangulace vede k rozvoji teorie, neboť přináší pohled na daný jev z odlišných perspektiv, čímž dochází k prohlubování dat. Nejde tu o vyvrácení jedné výpovědi druhou, ale o hloubku a konzistenci. Není technikou validity, ale je alternativou k validitě. Triangulace je proces použití rozličných pohledů za účelem vyjasnění významu sběru dat a interpretace a analýzy (Švaříček, Šed'ová 2014, s. 202–206).

2.2.1.1.1 Polostrukturovaný rozhovor

Polostrukturovaný rozhovor obsahuje připravené otázky, důsledně a systematicky orientované k identifikaci výzkumných témat pomocí detailních odpovědí. Jak uvádí Mišovič (2019, s. 84), výzkumník může při vedení rozhovoru využít své poznámky. Jeho základem je konverzace a ta dovoluje výzkumníkovi měnit styl, rychlost a pořadí otázek. K záznamu hovoru lze použít například záznamový arch, v našem případě byl záznam nahráván na mobilní telefon. Výzkumník i aktér jsou rovnocennými účastníky rozhovoru a odpovědi se rodí v situační interakci, pod vlivem subjektivity aktéra. *Rozhovor dokáže zachytit to, co účastníci říkají, co si myslí, a dospět k pochopení jejich zkušenosti* (Švaříček, Šed'ová 2014, s. 144). V rámci tohoto šetření byly připravené otázky ověřeny v předvýzkumu a zároveň na základě tohoto předvýzkumu doplněny tak, aby autorce poskytly dostatečný materiál k vlastnímu zpracování výsledků šetření a vedly respondenta k poskytnutí co nejvíce relevantních dat sledovaných v šetření a to z různých perspektiv. Tím autorka získala vysoký objem dat, které bylo nutné utřídit, zároveň tím byla zvýšena jejich vypovídací hodnota.

2.2.1.1.2 Pozorování

Metoda pozorování přináší jiný typ informací než rozhovor – slouží k popisu jednání aktérů. Jeho účelem je zachytit, co se dělo a jak vypadala daná situace. Zúčastněné pozorování umožňuje pochopit celý kontext situace, která se odehrála, což je důležité pro pochopení studované problematiky v celé její šíři. Dovoluje rovněž výzkumníkovi nespolehat se na daný jev, jak je popsán v teoretické literatuře. Dovoluje zachytit i rutinní situace, které si respondenti neuvědomují a zřídka o nich hovoří. Umožňuje výzkumníkovi na pozorované jevy si vytvořit vlastní názor. I zde jsou vlastní poznámky velmi důležitou součástí (Švaříček, Šed'ová 2014, s. 143–144).

V našem případě bylo pozorování provedeno v omezené míře pouze jako doplňující forma sběru dat za účelem provedení triangulace.

2.2.1.1.3 Analýza dokumentů

V našem výzkumném šetření byla analýza dokumentů využita pro doplnění nebo verifikaci poznatků získaných jinou cestou, v našem případě polostrukturovanými rozhovory za účelem triangulace (Hendl 2005, s. 133). Analýza dokumentů byla zvolena z důvodu, že patří k standardní aktivitě v kvalitativním výzkumu, jak dále uvádí Hendl (2005, s. 49).

2.3 Výběr vzorku a kvalitativní znaky respondentů

Pro výzkumné šetření byl vybrán vzorek pěti vícečlenných rodin, které vzdělávají nebo nedávno vzdělávaly svoje děti doma. Výběr byl z důvodu probíhající koronavirové krize omezen na okruh rodin, které autorka práce zná a kde bylo možné provést šetření osobní návštěvou v rodinách. Autorka dala přednost osobnímu setkání před setkáním formou videohovoru, proto se okruh rodin omezil na území Libereckého kraje. Výjimku tvoří jedna česká rodina žijící dlouhodobě v Chorvatsku, kdy autorka využila svého podzimního pobytu v této zemi k uskutečnění polostrukturovaného rozhovoru s matkou-vzdělavatelem. Přes tato omezení se autorka snažila z možných rodin vybrat takový vzorek, aby postihl jak mainstreamový proud v českém domácím vzdělávání, tak i lehce alternativní přístupy dané buď

alternativním přístupem k životu, životní situací rodiny nebo specifickými potřebami vzdělávaných dětí.

V jedné rodině probíhalo vzdělávání na prvním i druhém stupni základní školy, ve třech rodinách na prvním stupni a jedna rodina vzdělává pouze na druhém stupni, kdy dítě první stupeň naopak absolvovalo v běžné základní škole a na domácí vzdělávání přestoupilo z důvodu neúspěšnosti vzdělávacího procesu v běžné škole. Respondenty v těchto rodinách byly matky-vzdělavatelky, vzdělávané děti a ve čtyřech případech otcové těchto dětí. Dalšími respondenty byly tři učitelky, kdy polostrukturovaný rozhovor byl veden s přezkušující učitelkou kmenové základní školy, dále s učitelkou druhého stupně základní školy, na kterou přestupovaly děti z domácího vzdělávání. Třetím respondentem byla rovněž učitelka druhého stupně a zároveň výchovná poradkyně základní školy, na kterou část dětí z výzkumného vzorku přestoupila; s touto učitelkou však z důvodu koronavirové krize nebyl veden polostrukturovaný rozhovor, ale byla požádána o odpověď na dvě otázky, které zodpověděla formou nahrávky na diktafon.

2.4 Průběh šetření

2.4.1 Časové schéma průzkumného šetření

Průzkumné šetření probíhalo od konce září 2020 do počátku dubna 2021 a zpracování probíhalo souběžně do počátku května 2021. Předvýzkum však proběhl již na sklonku podzimu roku 2019, kdy byla vybrána základní odborná literatura. Vlastní rozhovory v rodinách byly zrealizovány do počátku března 2021, doplňující rozhovory s učitelkami v březnu a dubnu. Časově náročná byla zejména transkripce velmi rozsáhlých nahraných rozhovorů. Během transkripce posledních rozhovorů začala být zpracovávána teoretická část a praktická část byla zpracovávána až v samém závěru.

2.4.2 Zpracování průzkumného šetření

Při popisu zpracování průzkumného šetření použijeme následující pojmy: **technika vytváření trsů** (Mišovič 2019, s. 140), **otevřené kódování** (Švaříček, Šed'ová 2014, s. 211) a **tabulka**. Technika vytváření trsů patří mezi postupy při analýze dat. Využívá se k seskupování určitých výroků do skupin a k jejich konceptualizaci. Otevřené kódování je technika, která je pro svou jednoduchost použitelná a používána při kvalitativních výzkumech. Spočívá v tom, že významovým jednotkám, do kterých je zpracováváný text rozdělen, je přidělen kód, tedy jméno nebo označení. Tato technika respektuje, že hranice významových jednotek se často překrývají, což autorka práce na základě vlastního šetření potvrzuje. Tabulka patří mezi často opomíjené zobrazovací prostředky, které kvalitativní výzkumníci nevyužívají tak, jak by bylo žádoucí a přecházejí přímo od slovního a zakódovaného textového popisu k interpretaci a zpracování textové zprávy o výsledcích výzkumu (Hendl 2005, s. 213–214). Tomu se autorka vyhne a přehledovými tabulkami doplní slovní interpretaci dat.

Polostrukturované rozhovory byly se souhlasem respondentů nahrávány na mobilní telefon. Následně byla provedena doslovná transkripce těchto rozhovorů, přepis rozhovorů je součástí příloh této práce. Takto vzniklý text byl rozčleněn na jednotlivé úseky a těmto úsekům bylo přiřazeno číselné

označení. Autorka práce se v tomto rozčlenění inspirovala systémem užitým v Bibli. Následně si autorka přepisy rozhovorů vytiskla a barevně si pomocí techniky vytváření trsů vyznačila významové jednotky. Tyto trsy dat formou otevřeného kódování označila podle jejich významu kódy, přičemž pojmenování těchto kódů odpovídalo cíli šetření a respektovalo poznatky z teoretické části. Tyto kódy odpovídají hlavním výhodám a úskalím domácího vzdělávání. Kódované trsy dat prostřednictvím číselného označení přenesla do přehledové tabulky. Zároveň tyto kódované trsy sloužily jako podklad k formulování získaných poznatků. Metodou triangulace byly zpracovány nejprve jednotlivé rodiny, v rámci shrnutí poznatků byly tyto výsledky triangulovány mezi rodinami.

2.4.3 Okolnosti ovlivňující realizaci šetření

Okolností výrazně ovlivňující realizaci šetření byla probíhající koronavirová epidemie a vládní opatření s ní související. Naše zúčastněné pozorování proto nebylo dlouhodobé ani systematické, jak by správně mělo být, bylo realizováno pouze během jedné návštěvy v každé rodině právě z důvodu restriktivních vládních opatření a zároveň z důvodu, že autorka práce provádějící šetření je zaměstnána jako učitelka přípravné třídy a nechtěla ohrozit svěřené děti. Zároveň se zaměstnání ve školství projevilo jako negativní faktor v průběhu závěru šetření a zpracování práce, kdy vládní opatření ohledně provozu školských zařízení a zvýšené personální nároky kladené na udržení provozu škol neumožnily autorce práce čerpat volno potřebné k dokončení šetření a zpracování práce.

Další okolností, která ovlivnila šetření v jedné z rodin, byla absence dítěte při vlastní návštěvě v Chorvatsku a rozhovor s dítětem tedy proběhl dodatečně formou videohovoru. Nicméně autorka dítě zná osobně od narození, proto je přesvědčena, že použití této náhradní techniky nebylo na úkor kvality získaných dat.

2.4.4 Přehled zkratk a označení zdrojů dat použitých v šetření

Pro přehlednost autorka v šetření použila následující zkratky a označení zdrojů dat:

DV – domácí vzdělávání; PPP – pedagogicko-psychologická poradna; SPC – speciální pedagogické centrum; ZŠ – základní škola; ZUŠ – základní umělecká škola; SVP – speciální vzdělávací potřeby; IVP – individuální vzdělávací plán; SPU – specifické poruchy učení; MP – mentální postižení

Zdroje dat:

R1 až R5 – rodina 1 až rodina 2; U1 až U3 – učitelka 1 až učitelka 3; P1 až P14 – příloha 1 až příloha 14

Odkazy na přepisy rozhovorů v rodinách:

tvár A.B.C.D (A = číslo rodiny, B = číslo rozhovoru, C = číslo otázky, D = číslo textového úseku).

Odkazy na přepisy rozhovorů s učitelkami:

Ux.C.D (x = číslo učitelky, C = číslo otázky, D = číslo textového úseku)

Příklad: zvýrazněný textový úsek má označení (1.1.2.2)

Příloha 1 – Rodina 1 (R1)

přepis rozhovorů nahraných na mobilní telefon

Šestičlenná rodina se čtyřmi dětmi vzdělávanými doma

Vzdělávané děti: fiktivní jména Sam, Josip, Vanesa, Zoe

Tazatel: Věra Lorencová (V)

Dotazovaný: fiktivní jméno Andrea (matka, vzdělavatel), děti, otec/manžel (fiktivní jméno Semir)

Místo: Liberecký kraj

Datum rozhovorů: 28. 9. 2020

Rozhovor 1. 1: matka

1. V: Kolik dětí jsi vzdělávala v rámci domácího vzdělávání?

Andrea: 1 Čtyři.

2. V: Jak dlouho byly vaše děti takto vzdělávány?

Andrea: 1 Sam do pětky a zbytek do šestky. 2 Zoe ještě dva měsíce v sedmičce. 3 Pět let jsem učila tři děti najednou.

3. V: Navštěvovaly vaše děti mateřskou školu?

Andrea: 1 Ne.

2.5 Interpretace poznatků

V rámci interpretace poznatků se nejprve zaměříme na jednotlivé rodiny a ve shrnutí nalezneme společné znaky a ověříme platnost předpokladů. Pro domácí vzdělávání budeme podle potřeby používat zkrácené označení DV.

2.5.1 Rodina 1

Šestičlenná rodina, kde byly všechny čtyři děti vzdělávány na prvním stupni ZŠ, dvě děti na druhém stupni ZŠ v šestém ročníku a jedno dítě část sedmého ročníku. V současnosti dvě děti studují vysokou školu, jedno je po maturitě v zaměstnání a jedno studuje střední pedagogickou školu. Vzdělavatelem byla matka, která se výuce věnovala plně, neměla jiné zaměstnání a nepodnikala.

2.5.1.1 Přehledová tabulka výhod a úskalí

Kdo	Kde	Výhody	Úskalí	Kde	Kdo
matka	1.1.4.2; 1.1.9.5; 1.1.17.2-7; 1.1.23.1-2	V1: vhodné výchovné prostředí	U1: absence pedagogického vzdělání a odbornosti	1.1.17.19; 1.1.18.1	matka
Sam	1.2.3.2		U2: zatížení matky (jako vzdělavatele)	1.1.10.7; 1.1.11.1; 1.1.12.1,2;1.1.18.1-6;	matka
Josip	1.3.5.1; 1.3.7.1			1.6.1.1	otec/manžel
Vanesa	1.4.5.1; 1.4.7.1			1.1.14.2;	matka
Zoe	1.5.1.1-2; 1.5.3.1			1.6.1.8	otec/manžel
otec/manžel	1.6.2.2,6; 1.6.3.10		U3: zatížení rodiny	1.2.5.1	Sam
Učitelka 1	U1.4.3,4-6; U1.4.14		U4: vyčlenění ze společnosti, málo vrstevnických vztahů	1.5.5.2	Zoe
Učitelka 2	U2.1.1-2; U2.3.1-3; U2.4.1,2		U6: absence efektivní systémové podpory	1.1.7.2,3; 1.1.17.19; 1.1.25.1-5; 1.1.7.6	matka
Učitelka 3	U3.1.1,2,11; U3.2.1; U3.2.4,5	V2: podnětné edukační prostředí	U7: nepochopení okolí, odmítání, nepřátelství	1.6.1.8-10	otec/manžel
matka	1.1.8.1-4; 1.1.17.1 1.1.17.8; 1.1.26.4-6,10		U8: komplikace s adaptací na školní prostředí	1.1.15.4; 1.1.16.2,5,6	matka
Sam	1.2.2.1; 1.2.3.1; 1.2.7.4			1.6.1.4; 1.6.3.3-5	otec/manžel
Zoe	1.5.4.3			1.2.6.1	Sam
otec/manžel	1.6.2.7; 1.6.2.8,10			1.1.19.2; 1.1.20.3	matka
Učitelka 1	U1.4.6,14-16			1.2.2.2; 1.2.6.1; 1.2.7.2	Sam
Učitelka 2	U2.6.2,4			1.4.6.2	Vanesa
Učitelka 3	U3.1.14			1.5.6.1.	Zoe
matka	1.1.12.3; 1.1.17.7,8,10-17; 1.1.26.2-16	V3: budování funkční gramotnosti		1.6.1.5; 1.6.2.4; 1.6.3.4	otec/manžel
Sam	1.2.2.3; 1.2.7.1		U2.1.4,5	Učitelka 2	
Josip	1.3.6.2		U1.1.6; U1.4.3,4	Učitelka 1	
Vanesa	1.4.3.3; 1.4.7.1				
Zoe	1.5.7.1,2				
otec/manžel	1.6.1.1,7; 1.6.2.10; 1.6.3.6,7				
Učitelka 1	U1.4.6				
Učitelka 2	U2.2.1-3; U2.3.1-3; U2.4.1-2; U2.6.1,2,4; U2.9.1-4; U2.11.1				
Učitelka 3	U3.1.1,3-5,7,10,12,13; U3.2.1-15	V4: pružnost v organizaci			
matka	1.1.17.1				
Sam	1.2.2.1; 1.2.3.3; 1.2.4.1; 1.2.7.4				
Zoe	1.5.4.1,3				
otec/manžel	1.6.1.8	V5: pedagogické kompetence získané z role zodpovědného rodiče			
matka	1.1.4.3; 1.1.6.2; 1.1.9.2,5; 1.1.13.1; 1.1.17.18-20; 1.1.18.1,6; 1.1.20.2; 1.1.22.2; 1.1.24.1,2; 1.1.26.4; 1.1.16.4				
Sam	1.2.4.2				
Josip	1.3.1.1,2				
Vanesa	1.4.1.1; 1.4.2.1; 1.4.7.1				
Zoe	1.5.2.1; 1.5.4.2				
otec/manžel	1.6.1.3; 1.6.2.2,7,9; 1.6.3.8				
Učitelka 2	U2.6.1; U2.8.2,4				
Učitelka 3	U3.1.7,14; U3.2.10-13				
matka	1.1.17.18-20; 1.1.24.1,2; 1.1.26.4		V6: individuální a pružná výuka		
Sam	1.2.7.5				
Josip	1.3.2.1				
Vanesa	1.4.3.3; 1.4.7.1				
Zoe	1.5.4.2				
otec/manžel	1.6.2.9				
Učitelka 2	U2.8.2				
Učitelka 3	U3.1.7				

Vysvětlivky	
Rodiny: A.B.C.D	učitelky: Ux.C.D
A = rodina	x = číslo učitelky
B = číslo rozhovoru	C = číslo otázky
C = číslo otázky	D = textový úsek
D = textový úsek	

Vysvětlivky	
Rodiny: A.B.C.D	učitelky: Ux.C.D
A = rodina	x = číslo učitelky
B = číslo rozhovoru	C = číslo otázky
C = číslo otázky	D = textový úsek
D = textový úsek	

2.5.1.2 Formulování získaných poznatků

DV nabízí matce možnost intenzivněji budovat se svými dětmi **vztah** a seberealizaci v roli matky při výchově vlastních čtyř dětí, která pramení ze zodpovědnosti před Bohem (1.1.4.1–3) (1.1.22.1). Výpovědi všech dětí svědčí o respektování matčiny autority a potvrzují dobrý vztah s matkou (1.3.1.2). Vanesa říká: *co maminka prožívala, jsem prožívala s ní – a mám pocit, že ji víc rozumím vnitřně – a maminka zas mně* (1.4.1.1). Zoe doplňuje: *tím, že byla v pozici dvou autorit – učitelky a zároveň maminky – tak jsem pak ve škole i toho učitele brala jinak a to, co si ostatní děti dovolily k těm učitelům, tak já bych si nikdy nedovolila* (1.5.1.1, 2). Její poznání a zároveň matčino vnímání **zásadní výhody** v budování vztahu a její seberealizaci ve výchově také dokládá učitelka běžné ZŠ, na kterou děti přestoupily, když uvedla: *maminka je doma za tu autoritu, jednak jako rodič, tak na druhý straně jako učitel, takže oni mají velký respekt k autoritám ... a děti z domácí školy jsou opravdu zvyklý respektovat učitele. A vím, že všichni kolegové určitě měli rádi tyto děti, právě pro to, jak jsou hodný, tichý, slušně vychovaný, respektují pravidla, poslouchají v hodině, rádi pracují, samostatně pracují – takže ... učitelé je mají rádi a oni je mají rádi taky* (U1.4.1, 2) Výchovná poradkyně této běžné školy na adresu dětí jako žáků dodává: *Neodcházeli od nedodělané páce, jejich vystupování vůči vyučujícím – v podstatě ke všem dospělým osobám – bylo vždy vstřícné, uctivé, nikoliv však podbízejí* (U3.2.4) Tato učitelka v hodnocení dětí z této rodiny rovněž uvedla: *Všechny výše uvedené vlastnosti, schopnosti a dovednosti byly zcela jistě vytvářeny už v průběhu domácího vzdělávání, které probíhalo v důvěrně známém prostředí pod vedením maminky – určitě i tatínka – a je naprosto evidentní, že bylo velmi efektivní* (U3.1.14). Nakonec Sam hodnotí vztah s matkou během DV následovně: *U mne stoupla v žebříčku na machru [smích]* (1.2.1.2).

Velkou **výhodu** matka i celá rodina vnímá v časové volnosti DV, která nabízí možnost cestování s propojováním probraného učiva (1.1.8.3) (1.2.2.1) (1.5.4.3) (1.6.2.8). Vanesa navíc doplňuje, že měla kamarádky i v cizině (1.4.5.1). Jako další **výhodu** matka uvádí možnost realizování výchov docházením do sportovních klubů a do ZUŠ (1.1.8.2), což potvrzuje i Sam, když zmiňuje sportovní aktivity v rámci juda, zápasu a atletiky (1.2.7.4).

Další výhody matka přímo nezmiňuje, nicméně je zmiňují všechny děti i jejich učitelky z druhého stupně běžné ZŠ, což je dáno tím, že tyto výhody přímo plynou ze zásadní výhody, kterou matka již uvedla – **budování vztahu spolu s výchovou**. U dvou dětí se SPU matka mohla poskytnout dostatek času během vzdělávacího procesu a individuální přístup. Zodpovědným přístupem k práci se naučily tyto projevy dobře kompenzovat (1.1.17.18). To potvrzuje i výchovná poradkyně: *Zoe by možná v běžném vzdělávacím proudu byla spíše průměrnou žákyní, která by se v rámci klasifikace pohybovala v některých předmětech mezi dvojkou a trojkou. Byla také klientkou pedagogicko-psychologické poradny s druhým stupněm podpůrného opatření ... Zoe ale, a za to si jí velmi vážím, tyto úlevy v žádném případě nezneužívala* (U3.1.7–9) a druhá učitelka: *Josipa jsem měla na češtinu, takže tam, co vím, tak maličko byla asi nějaká dysgrafie a dyslexie – občas to bylo poznat, ale já si myslím, že opravdu jako jen náznaky, jako jestli měl nějakou takovou diagnózu stanovenou, tak si myslím, že tou domácí školou se to podařilo hodně dobře kompenzovat, což se asi při naší dyslektický*

*nápravě do téhle míry určitě teda podařit **nemůže** (U2.8.2). Základem dobré kompenzace byla dobrá práce s chybou, což dosvědčuje matčino vyjádření: Chyba mi nevadila, dycky jsem dětem říkala, že chyby jsou k tomu, aby se na nich učily. A že tyhle chyby na papíře nevaděj, že ty se daj škrtnout – horší jsou chyby v životě, který se škrtnout nedaj (1.1.23.2).*

*Zde se děti vyjadřují k matčinu přístupu. Sam: Naučili jsme se to víc kvalitnějc, než ve škole. Bylo na to víc času, mohl mi to mamík líp vysvětlit (1.2.3.1, 2) A je pravda, že ten dějepis mě bavil víc na domácí škole, než ve škole, protože to bylo takový povrchnější ve škole (1.2.7.5). Josip: Věděla, že co komu nejde a podle toho učila nebo zkoušela – a byla trpělivá (1.3.2.1). Vanesa: ... jsem se nebála před maminkou udělat chybu – a že když jsem ji udělala, tak maminka, protože mě znala, pochopila, proč ji kde dělám a hezkou formou mi to pomohla jako – pomohla mi to správně udělat (1.4.2.1) ... určitě mi to dalo jistotu a pomohlo mi to, že jsem se necítila jako blbec [smích] – protože kdybych byla ve škole, tak určitě bych měla ošklivý známky, protože by mě to udusalo v tom, jak mi určitý věci trvaly dlouho k pochopení – a maminky trpělivost mě vlastně jako povzbudila v tom, že chybu dělat je normální – prostě určitě bych se nedostala tam, kde jsem dneska (1.4.7.1). Zoe: A maminka všechno vysvětlovala jiným způsobem, než klasický učitelé, což pro mě bylo pochopitelnější – jako že jsem to líp chápala (1.5.4.2). Na otázku, co považuje na DV za nejlepší, odpověděl otec: Samozřejmě i ten individuální přístup maminky, která svoje dítě zná, miluje ho a vyjde mu vstříc – a dobře ho motivuje. To vzdělání je takový jako **šitý na míru** (1.6.2.9, 10).*

*Výchovná poradkyně hodnotí přestup dětí na běžnou základní školu, čímž hodnotí i výsledek domácího vzdělávání této rodiny, následovně: Konkrétně tito čtyři sourozenci byli na přechod do běžné školy velmi dobře připraveni. Všichni měli, pokud je mi známo, velmi dobré studijní výsledky. Nezaznamenala jsem žádné problémy v chování, adaptace na nové třídní kolektivy probíhala – z mého pohledu výchovného poradce – rovněž bezproblémově (U3.1.1, 2) Ještě si vybavuji jeden moment, který bych ráda zmínila ve svém vyjádření. Na naší škole máme už řadu let takovou tradici týkající se devátého ročníku: žáci deváté třídy obhajují na konci školního roku své absolventské práce. Vzpomínám si na tu Vanesinu, která se týkala právě domácího vzdělávání. Vanesa během svého vystoupení nechala kolovat mezi námi porotci své poznámkové sešity z domácího vzdělávání. Mám-li být upřímná – tak precizně vedené poznámky z vyučovacích hodin **jsem nikdy před tím, ale bohužel ani poté** neviděla a zřejmě už asi neuvidím. Nejen, že písmo bylo krásně úhledné, byla tam také spousta záběrů z míst, která dívka se svými rodiči a sourozenci za svého života navštívila – prostě nádherná. To děvče tvořilo ty poznámky rádo a s láskou, nic neodbylo – prostě si to **užilo** (U3.2.7–13). Podobně děti hodnotí i další jejich učitelka: Já si myslím, že ony si tak jako **vázej** i toho – obecně že do té školy můžou chodit, což normální děti berou jako nepříjemnou povinnost – ale oni jsou za to ohromně rádi, jo. I to **nadšení** do těch úkolů je jiný ... děti, který přijdou z domácí školy, je to nový a ohromně je to bavilo ... jak říkám, jsou zvyklí pracovat samostatnějc ... jsou tišší, jsou zvyklí poslouchat, což školní děti přecijen jsou takový otupělý – a děti z domácí školy maj úplně jinou pracovní **morálku a kázeň**, jo, jsou hodnější, určitě. Nejsou zvyklí **odmlouvat**, jo, jsou zvyklí pracovat samostatně a opravdu jsou*

takový jako **rádi** (U2.3.1–3) Oni jsou zaměřený samozřejmě víc prakticky, protože jsou zvyklí ty svoje vědomosti získávat v nějakém **kontextu** (U3.6.2).

Jako **velké úskalí** domácího vzdělávání vnímala matka vlastní psychickou zátěž. Tato zátěž značně souvisela s přezkoušením v kmenové škole, zejména na druhém stupni. Matka uvedla: *Strašně těžký pro mě bylo, že vim, že jsme se to poctivě učili, ještě jsem si dycky nechala alespoň týden na opakování, doma to věděly a tam si třeba nemohly vzpomenout. A teď tohle jako vysvětluj učitelce, když vidíš, že si některá myslí, že jste to flákali* (1.1.12.1–3). To mělo dopad i na děti, jak zmínila Vanesa: *Negativa to mělo to, že jsem se bála, že ji zklamu, protože jsem si uvědomovala, že maminku v podstatě hodnotěj skrze mne – a bála jsem se, že tím mamince ublížím* (1.4.2.2) *Akorát před přezkoušením jsem kolikrát plakala, když jsem viděla, že je maminka tolik hodná a zlatá a já jsem věděla, že to tolik neumím nebo že mívám okno, takže jí pak tím vlastně můžu jako ublížit* (1.4.6.2). Toto úskalí rovněž reflektuje Josip: *A bylo těžký přezkoušení, že najednou musíš podat výkon za celý pololetí* (1.3.6.2). Josipovu reflexi potvrzuje Zoe (1.5.6.1), ale vidí v tom i pozitivum, stejně jako otec: *Ale i tak je jako nevýhoda to, že musej v hlavě držet látku za půl roku a ze všech předmětů, což děcka v normální škole nemusej. Ale druhá strana mince je ta, že si to pořádně pamatujou* (1.6.1.6, 7). **Zatížení matky** jako **největší úskalí** vnímá otec, který k tomu uvedl: *Nejtěžší? Asi ten stres manželky před přezkoušením – to, že to má celý na hrbu a nikdo pořádně neocení, kolik práce má za sebou a když se dětem třeba nevede – ale vono se jim teda nakonec dycky spíš vedlo, to je ten fór – tak to slízne manželka jako učitelka a navíc od učitelů, který od nikoho neslíznu, že blbě děti ve škole naučili. 2 Todle mě teda, s prominutím, sralo* (1.6.1.1, 2).

Sama matka jako **úskalí** uvedla malou nebo neefektivní podporu ze strany kmenové školy, případně systému jako celku. Skutečnost, že dvě děti měly SPU, se dozvěděla velmi pozdě až v PPP, když žádala o povolení DV pro druhý stupeň. Matku mrzelo, že se toto dozvěděla pozdě a dětem se nemohla věnovat právě se speciálním pedagogickým přístupem. V rozhovoru to uvedla takto: *Taky to, že v tý poradně – při vyšetření dvou z našich dětí – vlastně až když přestupovaly na druhý stupeň – že maj zkříženou laterální zjisti a projevujou se u nich specifický poruchy učení – ale že se to asi díky domácí škole hodně podchytilo díky tomu, že na ně nespěchám a že jsem se jim individuálně věnovala. Ale mrzelo mě, že kdybych to věděla dřív a rozuměla tomu, tak bych s nima mohla víc pracovat v tom nácviku čtení a psaní. Tak to mě mrzí, no. Ale je dobrý, že se díky domácí škole naučily dobře kompenzovat tohle* (1.1.17.18–20). Neefektivní podpora kmenové školy se projevila například při nabídce lyžařského kurzu, kterou matka zhodnotila takto: *Taky jsme využili nabídku lyžařského kurzu a děti jsme na něj se školou poslali, ale nikdo se jim tam nevěnoval, učitelky si všímaly jen svejch dětí – takže nakonec je učil lyžovat manžel* (1.1.7.6).

Dalším **úskalím** je podle matky i otce finanční zatížení rodiny z důvodu absence druhého příjmu (1.1.14.2). Otec to komentuje: *... domácím vzděláváním rodiče dělaj pro společnost vlastně to nejlepší, protože produkují jako kvalitnější lidskej materiál, než normální školy, ale společnost to vůbec neoceňuje ... a ty ji jako rodič děláš zadarmo – a ještě aby sis kolikrát platila sociální a zdravotní – to je nehoráznost* (1.6.1.8, 9).

Za **úskalí** matka zpětně považuje absenci jisté formy **pedagogického vzdělání** (1.1.18.1–3). Tato absence rovněž vyvolávala **negativní reakce části rodiny**, se kterými byla nucena se potýkat, což vyplynulo jako další úskalí DV. Matka uvedla: *Ale co bylo pro mě těžký – jak jsem říkala, že moji vlastní rodiče i širší rodina mi ze začátku vůbec nedůvěřovali a strašili mě a vyčítali jenom – že těm dětem jen kazím život a že kvůli mně skončej u lopaty. Často mi rodiče a širší rodina říkali, co budu dělat, že pak neseženu žádnou práci a že mi ujíždí vlak* (1.1.16.5. 6). Tyto negativní reakce a **nepochopení okolí** potvrzuje i otec (1.6.1.4). Důsledkem tohoto tlaku okolí byla obava matky z její profesionální budoucnosti: *Taky si uvědomuju, že mě – že mě občas přepadaly obavy a strach, že budu fakt jako nezaměstnatelná – a že budu ráda, když budu moct někde třeba vybalovat zboží v supermarketu nějakým. Takže jsem si musela zakazovat na to myslet, aby mi to nebralo radost a nadšení* (1.1.18.4).

Časová náročnost DV pro matku představovala zároveň úskalí tím, že učila tři a občas i čtyři děti najednou, musela každé vyučování na další den dobře naplánovat a po večerech či nocích dělat přípravu (1.1.18.6). Na druhou stranu vzdělávání více dětí v různých ročnících najednou probíhající v této rodině přezkušující učitelka považuje za velkou výhodu, neboť takové edukační prostředí nese výhody malotřídky (U1.4.14, 15).

Úspěšné zvládnutí DV, které se projevilo a bylo potvrzeno studijními výsledky i vyjádřeními dotčených učitelů, přineslo matce příležitost profesionálního uplatnění ve školství (1.1.22.2) (1.6.3.8).

2.5.2 Rodina 2

Pětičlenná česká rodina trvale žijící v Chorvatsku s jedním dítětem vzdělávaným v současné době na druhém stupni ZŠ při kmenové škole v České republice. Dalším specifikem této rodiny je, že toto dítě absolvovalo první stupeň v běžné prezenční výuce chorvatské ZŠ. Motivem pro domácí vzdělávání byly špatné školní výsledky žáka v souvislosti s jeho speciálními vzdělávacími potřebami, kterým škola nebyla schopna dostát. Rodina má malé hospodářství a matka-vzdělavatel navíc podniká v turistickém ruchu.

2.5.2.1 Přehledová tabulka výhod a úskalí

Kdo	Kde	Výhody	Úskalí	Kde	Kdo												
matka	2.17.10,11; 2.1.8.4; 2.1.13.2,1.13.4-7; 2.1.15.3,4; 2.1.18.3,4-6; 2.1.30.2,3; 2.1.38.4,5; 2.1.40.1-8,10-12; 2.1.45.4,10; 2.1.46.2-4	V1: vhodné výchovné prostředí	U2: zatížení matky (jako vzdělavatele)	2.1.27.7; 2.1.32.1; 2.1.35.1,2; 2.1.41.1; 2.1.43.4	matka												
Martin	2.2.3.1; 2.2.5.1,2; 2.2.6.2; 2.2.10.1-4; 2.2.20.2,3; 2.2.21.5; 2.2.24.1-3		U3: zatížení rodiny	2.1.22.3; 2.1.27.8,9; 2.1.34.1,2	matka												
otec/manžel	2.3.1.1; 2.3.2.4		U4: vyčlenění ze společnosti, málo vrstevnických vztahů	2.1.37.2; 2.1.28.8	matka												
PPP	P10DR2			2.2.8.2; 2.2.9.1;	Martin												
matka	2.1.13.4-7; 2.1.17.2-4; 2.1.20.5-11; 2.1.22.2,4,7; 2.1.37.2-7; 2.1.42.1,2	V2: podnětné edukační prostředí	U7: nepochopení okolí, odmítání, nepřátelství	2.1.39.2	matka												
Martin	2.2.10.4; 2.2.11.2-4; 2.2.12.1-5; 2.2.13.1-3; 2.2.14.2; 2.2.20.3; 2.2.22.1-3																
matka	2.1.6.2; 2.1.13.5; 2.1.17.1; 2.1.18.4,5; 2.1.23.3; 2.1.26.1-4; 2.1.25.2-5,7-9; 2.1.42.2	V3: budování funkční gramotnosti	<table><tr><th colspan="2">Vysvětlivky</th></tr><tr><th>Rodiny: A.B.C.D</th><th>PxDry</th></tr><tr><td>A = rodina</td><td>x = číslo přílohy</td></tr><tr><td>B = číslo rozhovoru</td><td>y = číslo rodiny</td></tr><tr><td>C = číslo otázky</td><td></td></tr><tr><td>D = textový úsek</td><td></td></tr></table>			Vysvětlivky		Rodiny: A.B.C.D	PxDry	A = rodina	x = číslo přílohy	B = číslo rozhovoru	y = číslo rodiny	C = číslo otázky		D = textový úsek	
Vysvětlivky																	
Rodiny: A.B.C.D	PxDry																
A = rodina	x = číslo přílohy																
B = číslo rozhovoru	y = číslo rodiny																
C = číslo otázky																	
D = textový úsek																	
Martin	2.2.10.4; 2.2.11.2,3; 2.2.14.2; 2.2.15.1; 2.2.17.1-3; 2.2.19.1;																
otec/manžel	2.3.1.2; 2.3.2.4																
vysvědčení	P10DR2 V3																
Dokumenty	P10DR2 V3																
matka	2.1.9.3; 2.1.13.4; 2.1.18.6; 2.1.22.4,6; 2.1.32.1; 2.1.34.2; 2.1.40.8,9; 2.1.42.1;	V4: pružnost v organizaci															
Martin	2.2.12.1,5;																
matka	2.1.9.4,5; 2.1.12.1; 2.1.13.6,7; 2.1.16.2; 2.1.20.1-4; 2.1.21.2-11; 2.1.23.1; 2.1.25.2,4,7,8; 2.1.26.4; 2.1.27.7; 2.1.28.1-4,7; 2.1.29.6; 2.1.30.3; 2.1.36.1; 2.1.38.6-8; 2.1.41.1; 2.1.43.2; 2.1.45.1-4;	V5: pedagogické kompetence získané z role zodpovědného rodiče															
Martin	2.2.3.1; 2.2.4.1; 2.2.10.1-4; 2.2.11.2-4; 2.2.20.2																
PPP	P10DR2 V5																
matka	2.1.23.2; 2.1.25.1; 2.1.29.3; 2.1.8.3; 2.1.9.3; 2.1.13.4; 2.1.17.2; 2.1.18.4; 2.1.21.1,7; 2.1.27.10; 2.1.28.2; 2.1.29.3,6,7; 2.1.40.7,8; 2.1.41.3; 2.1.46.1-5	V6: individuální a pružná výuka															
Martin	2.2.4.1; 2.2.12.1-5; 2.2.23.2,3																
otec/manžel	2.3.1.2																
Dokumenty	P10DR2 V6																

2.5.2.2 Formulování získaných poznatků

Z rozhovoru s matkou i synem vyplývá, že DV velmi dobře vychází vstříc dítěti se speciálními vzdělávacími potřebami, což dosvědčují vysvědčení ze ZŠ před zahájením DV a po jeho zahájení (P10). Matka říká: *On je hrozně rád a vlastně on nikdy ve škole, když docházel do školy, tak nikdy neměl zájem vlastně mít dobrý známky, protože se zařadil mezi děti, který maj špatný známky a vůbec nepočítal, že by mohl mít lepší. On se tak nějak jako zařadil a i říkal, že děti na něj koukali jako „ty si ten hloupej a tak“ a vlastně teďko, když si osahal, že může mít lepší známky, tak vlastně hrozně nechce mít špatnou známku, říká „mami ještě tam nemam žádnou špatnou známku“ a já vidím poprvé vlastně až na té domácí škole, že mu jde o to, aby měl dobrou prospěch, což je super jako, to je skvělý, to je úžasný (2.1.17.2,3).* To potvrzuje otec: *Kateřina se mu může věnovat osobně, volit formu a tempo té výuky, která mu přesně sedí – a že tím pádem dosahuje lepších výsledků, než když byl ve stádu (2.3.1.2).*

Níže budou popsány všechny **výhody** DV vycházející vstříc vzdělávanému dítěti (Martin). Dle vyjádření pedagogicko-psychologické poradny (P10) se u dítěte vyskytuje **nesoustředěnost**. V běžné základní škole jeho nesoustředěnost způsobovala problémy, jak uvádí matka: *pro něj vlastně nebylo podstatný to, co paní učitelka říká, ale to, jak reagují děti, co dělají děti ... protože tím, že nebyl soustředěný na paní učitelku, ale na ty děti, tak to prosakovalo a vyrušoval ... pro tu učitelku i bylo hodně stresující, takže vlastně byly pořád stížnosti na něj a byly to takové stížnosti, že to vždycky bylo na takový hraně, jsme si říkali tak jako tohle třeba by nemusel být problém (2.1.7.1–4) ... a on prostě opravdu jak když neslyší některý věci, který se mu říká a na to narážíme teda i v té domácí škole a učíme se prostě ten jeho sluch zaktivovat, aby prostě se stala z něho skutečně zodpovědná osoba (2.1.8.3).* Martin vnímá velký rozdíl mezi pedagogickým přístupem matky a své třídní učitelky v základní škole: *Nebo, a to se mi stávalo často, že mi učitelé říkali „ty lžeš“ a tak. V tom je to lepší, že mi [maminka] rozumí – ve všem mi rozumí – že mě nepodezírá, protože mě zná perfektně (2.2.10.1–3). Protože před tím to bylo mnohem horší, protože ta učitelka – a učitele jsme měli taky – který byli prostě hrozný, protože neříkali nic jasně, prostě jsem říkal mamince, že vůbec nevím, co po mně chtějí, a maminka si myslela, že špatně dávám pozor, že nedávám pozor a tak, a teďka už vidí, že když mi to zadává sama, tak to – je to přehlednější a rozumím (2.2.23.2).* Ke své nesoustředěnosti Martin uvádí zajímavý poznatek: *dějepis nebo zeměpis si dělám sám, to si zalezu do pokoje [smích], něco si u toho pustím a to se mi strašně líbí taky, jako že si u toho něco pustím – Hurvínka – a dělám si u toho ten dějepis nebo zeměpis – a Hurvínka si dám potichu – a jako paralelně poslouchám a zároveň se na to soustředím – což je zajímavý, to ve škole mi vadí právě – přitom tohle mi nevadí. Prostě vím, že to není živý, co dělá ten zvuk (2.2.12.3–4).* Matku zatěžuje potřeba sebeovládání: *on má tendence vlastně brát to lehkově, tu školu ... nedělat to soustředěně – a já to ráda dělám soustředěně a poctivě a mám furt pocit, že on to nedělá tak, jak by měl ... musím mu dát do určitý míry svobodu (2.1.25.1).*

U Martina je rovněž diagnostikována **hyperaktivita** (P10). DV umožňuje matce volit neobvyklé způsoby práce (2.1.21.3–4, 8). Během vyšetření v poradně bylo zjištěno, že Martin je v zátěži

impulzivní (P10). DV umožňuje rodičům s Martinem více komunikovat a pozitivně jej ovlivňovat (2.1.18.4).

Jako výhodu DV matka uvádí, že může volit **flexibilní** a pro dítě **zajímavější motivaci** v hodnocení: *Takže jsem neznámkovala, jenom jsem mu dávala **kabrňáky** ... A to bylo pro něho úplně úžasný, **kabrňák**, to prostě co nějaká jednička, kabrňák!* (2.1.28.4). K tomu Martin popisuje, jak na něj na DV působí vnitřní motivace (2.2.21.1).

U Martina se rovněž projevuje snadná **psychická unavitelnost** (P10). Přestávky při DV mohou odpovídat jeho individuální potřebě a tvůrčím zájmům. To matka dovedně kombinuje s cíleným motivováním: *Prostě odkládat takový ty příjemný věci, „až se udělá práce, jo – potom můžeš třeba i jít, lehneš si, támhle máme v pokoji takovou jako podložku, můžeš si na ni lehnout“ – protože tyhle děti furt požadují pohodlnou pozici a sedět na židli je pro ně jako svým způsobem trest [smích], pro někoho jako to může znít hrozně divně, ale potom opravdu když si můžou lehnout na tu podložku a zkřivit se do jaký chtějí polohy, tajtrdlíkovat tam, tak to je pro ně jako úplnej balzám* (2.1.21.7, 8) (2.1.20.10).

U Martina se projevuje **neobratná grafomotorika** (P10). Dovednost psát může rozvíjet na věcech, které v něm vzbuzují zájem, nadšení a tím i žádoucí potřebu si tuto dovednost dobře osvojit. Matka komentuje jeho zájem o Čínu: *On ji miluje, už ji miluje druhý rok a zajímá se o všechno, co je z Číny. A teďko začal se zajímat opravdu o čínskej jazyk, začal vyhledávat čínský písma, jak se co řekne, začal mi čínsky psát, ačkoli nerad píše českou psanou formou, ty **složitý** písmena čínský – nejenom, že napsal svoje jméno, ale on začíná verše z Bible překládat do čínštiny a to malovanou krásnou formou, protože on jako velmi rád maluje, takže on to písmo používá jako uměleckej projev, ne jako tu klasickou psanou formu, ale spíš jako uměleckej nějaký jako – že to vypadá krásně jako obraz, jo, takže on vlastně tvoří obrazy čínsky napsaných veršů teďko, a říkal, že hodlá přeložit toho víc, jako z Bible do čínštiny [smích], prostě ho to chytlo a je to strašně legrační a milý. Takže o tohle získal zájem, takže jsme museli udělat hodinu čínštiny najednou spontánně, protože si to nenechal vymluvit* (2.1.26.1) a Martin toto potvrzuje v odpovědi na otázku, o co se zajímá sám od sebe: *Vyrábění stolních her a tak, to dělám, psaní takových malinkých komiksů, komiksíků* (P10) *a chci se naučit nějaký asijskej jazyk [smích] – čínštinu, japonštinu, korejštinu, to mě zajímá nejvíc* (2.2.14.2).

Diagnostikován je u něj deficit vizuomotorické a audiomotorické koordinace (P10). Tělesné i pracovní výchovy se v DV dají přizpůsobit individuálním zálibám a potřebám dítěte i rodiny (2.1.20.6) (2.2.13.1). Při DV občas nastaly neplánované situace pramenící z přirozeného zájmu dítěte a vzdělavatelka je vhodným způsobem mohla zahrnout do vyučování. Na těchto situacích si dítě osvojuje některé dovednosti na základě vnitřní motivace. Matka: *Například teďko skládá vlaštovky a už toho máme ohromnou krabici [smích] a prostě bude toho ještě víc, já to **vím** [smích], nebudeme to ani stíhat pálit potom, protože už to nebude kam dávat – ale on prostě dokud toho neudělá hromadu, celou horu vlaštovek, tak nebude spokojenej. Ale on se na tom učí zase jemný motorice, takže já jsem ráda vlastně. Má knížku, podle který to skládá a ta knížka tu leží já ani nevím kolik let, dostal ji od babičky od dědečka, kdybych mu říkala „poskládej si vlaštovku, podívej“, tak by to nešlo, ale najednou se*

z toho stalo zjevení, ta kniha, najednou ji uviděl a najednou začal skládat, získal vnitřní motivaci – a to já potřebuju, aby získával vnitřní motivaci (2.1.25.9).

Při vyšetření se prokázala Martinova podprůměrná početní výkonnost a také nerovnoměrná intelektová výkonnost s převahou verbálních schopností nad názorovými (P10). Zde se projevuje přirozená pedagogická kompetence matky při vysvětlování nové látky, což Martin komentuje: *Učitelka ve škole většinou čte z knihy a tak a pak to píše tak – já nevím jak to říct – že tomu prostě nerozumím, tak jako hodně učeně, ale maminka to řekne tak, že tomu hezky rozumím, jo, jako svými slova a pak si to přečtu v knížce jako učeně, takže tomu pak rozumím normálně i učeně (2.2.10.4).* Například k výuce matematiky matka uvedla: *dokonce ho někdy nechám, aby si to sám vyvodil. Já se snažím totiž neříkat mu poučku ... třeba zlomky – vezmu třeba tady mísu s ovocem a já mu to jabko naosminkuju ... A potom mu to nechám samotnýho odvozovat ... Ale kdybych mu tu poučku cpala před tím ... to by pro něj bylo **votravný** ... Ale takhle, když pochopí podstatu těch zlomků, tak potom je schopnej i zapamatovat si tu poučku (2.1.23.1, 2).*

Jako významnou **výhodu** uvádí matku podporu své kmenové školy: *mně hodně podporuje, že nám věřej, že nám nikterak ne – naprosto počítaj s tím, že to zvládneme a že uděláme co máme udělat a věřej v nás, prostě to mi hrozně pomáhá (2.1.13.2).* Tento vstřícný přístup se však projevuje i při přezkoušení, kdy jsou respektovány Martinovy speciální potřeby (2.1.15.2, 4).

Z provedeného šetření vyplynula **úskalí** vyjádřené matčinou obavou, zda v důsledku DV realizovaného v češtině bude Martin dostatečně ovládat chorvatštinu na středoškolské úrovni (2.1.18.3). Dalším úskalím je zatížení matky požadavkem na udržení vlastní disciplíny při dodržování denního režimu (2.1.41.1). Zatížení matky se rovněž projevuje tím, že svoje pracovní záležitosti řeší převážně v noci (2.1.35.1, 2). Úskalím je i zvýšené zatížení celé rodiny, což se obzvláště projeví v nenadálých situacích a zároveň tyto situace negativně ovlivňují samotný proces vzdělávání, například nemoc v rodině (2.1.22.1).

2.5.3 Rodina 3

Pětičlenná rodina se třemi dětmi vzdělávanými doma. Nejstarší je již na gymnáziu, mladší jsou v současnosti na prvním stupni. Jedno dítě má diagnostikován Downův syndrom s MP a je předpoklad, že bude vzděláváno i na druhém stupni. Matka-vzdělavatel je zároveň zaměstnána v místní samosprávě.

2.5.3.1 Přehledová tabulka výhod a úskalí

Kdo	Kde	Výhody	Úskalí	Kde	Kdo						
matka	3.1.4.2; 3.1.5.3; 3.1.8.1.; 3.1.23.2-3; 3.1.28.2-4; 30.1.30.1; 3.1.33.2	V1: vhodné výchovné prostředí	U1: absence pedagogického vzdělání a odbornosti	3.1.24.3-6; 3.1.24.1; 3.1.8.3	matka						
Ema	3.2.3.2; 3.2.9.2; 3.2.12.1		U2: zatížení matky (jako vzdělavatele)	3.1.25.11-14; 3.1.18.2; 3.1.19.1-3; 3.1.25.3	matka						
Lea a Bea	3.3.2.1; 3.3.3.1			P11DR3 IVP	IVP						
SPC	P11DR3 SPC2V1										
matka	3.1.4.2; 3.1.15.1-4; 3.1.23.4-5; 3.1.27.1; 3.1.29.1	V2: podnětné edukační prostředí	U7: nepochopení okolí, odmítání, nepřátelství	3.1.20.3-6; 3.1.21.3; 3.1.25.2; 3.1.25.9	matka						
Ema	3.2.7.1; 3.2.9.2		U6: absence efektivní podpory	U1.3.5	Učitelka 1						
Lea a Bea	3.3.6.1-2; 3.3.10.2-5			3.1.8.2; 3.1.24.3; 3.1.25.5-10	matka						
Učitelka 1	U1.3.3			P11DR3 IVP	IVP						
matka	3.1.4.1; 3.1.24.1-2; 3.1.25.17; 3.1.29.6-9	V3: budování funkční gramotnosti	U8: komplikace s adaptací na školní prostředí	3.2.10.2, 4; 3.2.11.1	Ema						
Ema	3.2.6.2; 3.2.7.2			3.1.8.1	matka						
Lea a Bea	3.3.10.4-5; 3.3.11.2; 3.3.12.2,4										
Pozorovatel	P9 R3										
matka	3.1.5.1-2; 3.1.5.4;3.1.6.2; 3.1.11.1-3; 3.1.12.1; 3.1.13.2; 3.1.15.1; 3.1.16.2; 3.1.27.4; 3.1.29.1-10; 3.1.30.1	V6: individuální a pružná výuka	<table><tr><th colspan="2">Vysvětlivky</th></tr><tr><th>Rodiny: A.B.C.D</th><th>PxDy</th></tr><tr><td>A = rodina B = číslo rozhovoru C = číslo otázky D = textový úsek</td><td>x = číslo přílohy y = číslo rodiny</td></tr></table>			Vysvětlivky		Rodiny: A.B.C.D	PxDy	A = rodina B = číslo rozhovoru C = číslo otázky D = textový úsek	x = číslo přílohy y = číslo rodiny
	Vysvětlivky										
	Rodiny: A.B.C.D					PxDy					
A = rodina B = číslo rozhovoru C = číslo otázky D = textový úsek	x = číslo přílohy y = číslo rodiny										
Ema	3.2.3.2; 3.2.4.1-2										
IVP	P11DR3 IVP										
matka	3.1.6.3; 3.1.3.1; 3.1.13.2; 3.1.18.2-3; 3.1.23.4; 3.1.25.13-14	V4: pružnost v organizaci									
Lea a Bea	3.3.2.2										
otec/manžel	3.4.2.1										
matka	3.1.11.1; 3.1.12.1; 3.1.17.2; 3.1.24.1; 3.1.24.17; 3.1.27.3	V5: pedagogické kompetence získané z role zodpovědného rodiče									
Ema	3.2.3.2										
otec/manžel	3.4.1.1										
SPC	P11DR3 SPC2V5; P11DR3 SPC1V5										
IVP	P11DR3 IVP										
Učitelka 1	U1.4.7; U1.3.5; U1.3.12										
Dokumenty	P11DR3										

2.5.3.2 Formulování získaných poznatků

Pro matku je zcela přirozené vzdělávat svoje děti doma a vnímá to jako možnost seberealizace v roli matky (3.1.28.1–3). Tuto přirozenou schopnost matky jako vzdělavatelky potvrzuje i nejstarší dcera (3.2.3.2, 3) (3.2.5.1). Toto tvrzení vyznívá u dcery s Downovým syndromem (3.3.2.1). Vidí také domácí prostředí jako výhodné pro přirozenou výuku výchov s možností propojování znalostí s praktickým životem a tím i rostoucí zodpovědností (3.1.15.3, 4). To potvrzuje i autorčino pozorování v rodině: *Děvčata hezky mluvila o mamince, jak spolu s ní pekly dort a říkaly postup a co přesně dělaly. Ukazují mi s radostí a velkým nadšením sušičku a hned mi vysvětlují a ukazují, jak se s ní pracuje, jak se čistí, jak se krájí a loupou jablka na křížaly a podle čeho poznají, že ovoce je správně usušené. Ukazují mi vyklíčená semínka v truhlíku, která dělala při přírodopisu* (P9 R3). To také rozšiřují i další výpovědi obou dcer (3.3.9.1) (3.3.12.1) (3.3.10.5).

Další **výhodou** je **efektivní využití času** v podobě dopolední výuky a zbývajících volného času v odpoledních hodinách (3.1.23.4, 5). To potvrzuje i otec (3.4.2.1, 2), obě mladší dívky (3.3.9.1, 2) i nejstarší dcera v současnosti na gymnáziu (3.2.7.2, 3), kdy říká Ema: *Přijde mi to lepší v tý domácí škole, protože ten rodič se věnuje jenom vám a je to efektivnější v tom, že když něčemu nerozumím, než když přijdu domů z normální školy a musím tomu věnovat znovu čas sama, protože v tý hodině na to není čas* (3.2.4.2).

Potvrzuje se **výhoda** DV v tom, že se u dětí daří budovat **funkční gramotnost**, matka uvedla: *... a u Emy se mi podařilo v podstatě udělat to tak, že – ona proti těm spolužákům hodně čte a umí si z toho vytáhnout ty informace, což oni neumějí* (3.1.24.1, 2), což je pro matku jeden z hlavních cílů, pro které bylo zvoleno DV (3.1.4.1, 2). Stejný poznatek plyne z pozorování, kdy autorka řeší problém během pozorování: *Chvilí přemýšlím, jak s telefonem, zasekl se. Lea i Bea, že mi pomůžou – tak jsem je nechala číst z telefonu a tak mne navedly na to, abych správně nastavila nahrávání. Když jim říkám, že mám ráda pudíng – chtějí mi jej hned uvařit a berou sáček pudíngu a čtou – vzájemně se doplňují – Lea čte celkem hezky a plynule, jenže kvůli postižení je jí hůř rozumět – Bea proto překládá, když nerozumím. Podle návodu vše připravily, ale pudíng (jsem je uprosila) mi nakonec nedělaly* (P9 R4).

Velkou **výhodou** vidí matka především v **předávání vyšších hodnot** (3.1.4.2) (3.1.23.1–3). Tuto zcela zásadní možnost předávání hodnot a názorů ještě prohlubuje uvědomění Emy (3.2.6.2). Také omezení negativního ovlivňování vlastních dětí vrstevníky je pro matku výhodou (3.1.8.1), zároveň život na vesnici vnímá jako výhodu pro možnost dobrých a přirozených vrstevnických vztahů (3.1.3.2) (3.1.5.3) (3.1.15.3) (3.1.12.1). Zde mladší dcery říkají L: *Ne nechybí mně. Jsme doma. Ve sboru a vesnici, my byli na kopci bobovat. B: Nemám ráda, když se kluci perou. Tady kluci. Ve sboru jsou kluci hodný* (3.3.6.1, 2). Hezké vztahy s vrstevníky na DV potvrzuje i Ema (3.2.9.1, 2) a potvrzením její sociální zdatnosti je její velmi úspěšné začlenění do školního kolektivu třídy na gymnáziu, přestože má introvertní povahu (3.2.12.1). Výborná sociální zdatnost se potvrdila i u mladších dcer, jak plyne z pozorování autorky: *U dveří mě vítá Lea (dívka s MP) – podává mi ruku, dívá se mi do očí a sděluje mi své jméno a říká mi, že je ráda, že se těší na mě. Bea – podává mi ruku, dívá se do očí a také se mi*

*představuje a sděluje mi, že pro mě s maminkou upekly dort. Pro děvčata jsem cizí osoba. Děvčata mi pomáhají pověsit bundu a ptají se, jestli nechci bačkory. Odvádí mne do obývacího pokoje a hned mi přináší kus dortu, kafičko a svoje vlastní bonbóny. Jsou úplně dokonalé hostitelky. Lea si sedá vedle mě se svým kouskem dortu – maminka jí upozorňuje, aby si sedla dál, ať mám dostatečné místo a pohodlí – Lea okamžitě maminku poslechla a mě pohládila. Děvčata se chovala disciplinovaně a nikdo z dětí nám neskákal do hovoru. V komunikaci jsou iniciativní – ptají se mě na mou rodinu a na děti a chtějí vyprávět o mé bakalářské práci a studiu. Za sladkosti mi vděčně poděkují (P9 R3). Z tohoto vyplývá, že zvláště v případě Ley (dívky s MP) má DV pozitivní efekt pro praktický život, což potvrzuje i matka (3.1.5.3). Vše zmíněné potvrzuje **pedagogickou kompetenci** matky, která rovněž ohledně dcery s MP uvedla: *prostě socializovaná je a můžu se doma věnovat těm oblastem bez toho, že by viděla, že ty spolužáci jí ujíždějí. Všechno jde pomalu, takže držíme se individuálního vzdělávacího plánu, kterej je šitej na míru – a vpodstatě si myslím, že jí prostě doma připravíme pro život líp (3.1.5.3, 4).**

Úskalím se jeví menší podpora kmenové školy ohledně dcery s MP (3.1.15.1). Naopak efektivní podporu jí poskytovala raná péče (3.1.29.1, 2) a Společnost přátel a dětí s Downovým syndromem (3.1.13.1, 2). Jako nejtěžší matka vnímá, že je nucena sama vypracovávat IVP a říká, že kdyby neměla vzdělání dětské zdravotní sestry, v rámci kterého jsou probírány základy pedagogiky, nebyla by zřejmě schopna IVP vypracovat (3.1.8.2, 3). Matka vnímá jako úskalí **absenci pedagogického vzdělání**, kdy říká: *A pak si myslím, že takový ty figle, který se oni naučej na tý vysoký nebo v tý praxi – jak jim to vysvětlit, jak jim to podat ještě jinak – tak to ti taky chybí, s tím se musíš nějak sama vypořádat – a určitě, když ten učitel má jenom ten obor třeba vystudovanej, tak má pak ten vhléd větší, když se soustředí jen na to jedno (3.1.24.6).* Zároveň matka navíc naráží i v DV na **nepochopení** kmenové školy ohledně inkluze dětí s postižením, které se projevuje při hodnocení (3.1.25.5–10). Podobný přístup k hodnocení dítěte s MP vyplynul i z rozhovoru s přezkušující učitelkou kmenové školy (U1.3.5). Tento přístup je v rozporu s IVP a doporučením SPC (P11).

Podmínkou DV je finanční příjem matky z úvazku ve samosprávě, jelikož by si rodina nemohla dovolit žít pouze z příjmu otce (3.1.18.2, 3). Z toho plyne, že by DV nebylo možné, pokud by matka byla pouze s dětmi doma.

Jako další **úskalí** matka vnímá i to, že v rodině zastává více rolí a činností, které musí za celý den stihnout udělat, proto je velmi náročné dokázat vydělit dopolední vyučování od jiných domácích prací. Z toho vyplývá, že je pod neustálým tlakem zodpovědnosti (3.1.25.11–13).

Tlak na matku je zvyšován ještě negativními reakcemi rodiny a okolí (3.1.20.3), to však vyvažuje poskytovaná opora jejího manžela (3.1.20.1, 2).

2.5.4 Rodina 4

Sedmičlenná rodina se čtyřmi dětmi vzdělávanými doma na prvním stupni ZŠ. V současné době dvě nejstarší děti studují na středních školách, jedno dítě druhý stupeň běžné ZŠ a jedno dítě v rámci DV prochází předškolní přípravou. Poslední dítě je předškolního věku. Matka-vzdělavatel se vzdělávání věnuje plně a je na mateřské dovolené.

2.5.4.1 Přehledová tabulka výhod a úskalí

Kdo	Kde	Výhody	Úskalí	Kde	Kdo						
matka	4.1.4.2,4; 4.1.10.3; 4.1.16.5; 4.1.17.2; 4.1.22.2,3; 4.1.23.2;	V1: vhodné výchovné prostředí	U1: absence pedagogického vzdělání a odbornosti	4.1.5.1; 4.1.20.1	matka						
Anna	4.2.2.1,2; 4.2.3.1; 4.2.6.1; 4.2.7.1		U2: zatížení matky (jako vzdělavatele)	4.1.13.1,2; 4.1.18.1-4; 4.1.20.3,4; 4.1.26.1	matka						
Jitka	4.3.9.1,2; 4.3.10.1; 4.3.11.2; 4.3.13.1,2; 4.3.15.1; 4.3.16.1			4.5.1.1,2	otec/manžel						
Verunka	4.4.1.1; 4.4.4.1; 4.4.7.1		U3: zatížení rodiny	4.1.14.1,2	matka						
otec/manžel	4.5.2.1			4.5.1,4,5	otec/manžel						
Učitelka 1	U1.3.7		U6: absence efektivní systémové podpory	4.1.14.3; 4.1.25.1-3	matka						
Pozorovatel	P9 R4			4.5.1.4	otec/manžel						
matka	4.1.8.2,3; 4.1.9.3; 4.1.15.3; 4.1.24.2;	V2: podnětné edukační prostředí	U7: nepochopení okolí, odmítání, nepřátelství	4.1.16.1,2	matka						
Anna	4.2.5.1-3;			4.1.19.1-3	matka						
Jitka	4.3.11.2; 4.3.12.1-3		U8: komplikace s adaptací na školní prostředí		4.2.3.1	Anna					
otec/manžel	4.5.1.4			4.4.9.1,2	Verunka						
Učitelka 1	U1.3.7; U1.4.13	V3: budování funkční gramotnosti									
matka	4.1.9.4; 4.1.12.4; 4.1.16.3,4; 4.1.24.1; 4.3.15.3										
Anna	4.2.3.2; 4.2.7.2-4										
Jitka	4.3.12.3; 4.3.15.1; 4.3.16.3										
Verunka	4.4.5.1; 4.4.10.1,2; 4.4.12.1										
otec/manžel	4.5.2.4	V4: pružnost v organizaci									
Pozorovatel	P9 R4										
matka	4.1.9.3; 4.1.17.1										
Anna	4.2.4.1,2										
Jitka	4.3.11.2; 4.3.12.1,2	V5: pedagogické kompetence získané z role zodpovědného rodiče									
Verunka	4.4.3.1										
matka	4.1.6.1; 4.1.8.1; 4.1.14.3; 4.1.15.3; 4.1.21.1; 4.1.24.1; 4.2.6.4										
Jitka	4.3.10.2; 4.3.12.2										
Verunka	4.4.5.1; 4.4.10.1										
otec/manžel	4.5.2.2										
Dokumenty	P12DR4	V6: individuální a pružná výuka									
matka	4.1.24.2,3; 4.2.6.4										
Anna	4.2.6.1-3										
Jitka	4.3.10.2; 4.3.16.2										
Verunka	4.4.4.1; 4.4.12.3										
otec/manžel	4.5.1.3; 4.5.2.2,3										

Vysvětlivky	
Rodiny: A.B.C.D	PxDRy
A = rodina	x = číslo přílohy
B = číslo rozhovoru	y = číslo rodiny
C = číslo otázky	
D = textový úsek	

2.5.4.2 Formulování získaných poznatků

Možnost DV této matce umožňuje efektivnější a snadnější **předávání rodinných hodnot** bez nežádoucího vlivu jiných lidí (4.14.4). Stejně přesvědčení vyjadřuje i otec (4.5.2.1). Tuto **výhodu** DV vnímá i Anna (4.2.2.1) a Jitka (4.3.10.1, 2), Anna k tomu navíc doplňuje: *od toho dětství se už ve mně jako formovala taková ta citlivost – i to, jak máme citlivou maminku – tak ta citlivost se v nás jakoby probouzela, tak aby to v nás i zůstalo, jako citlivý srdce – a jsem za to vděčná, že jsem takhle mohla být, protože to formovalo moji osobnost a pevnější charakter* (4.2.7.1) a Jitka říká: *Maminka i tatínek nám vždycky nechávali svobodu v tom, co budeme dělat a za to jsem hrozně ráda, jako právě nám neurčovali, čím bychom měli být, co bychom měli dělat, ale tím, jak oni nám byli příkladem, tak formovali hrozně náš charakter* (4.3.15.1). Z poznámek z pozorování (P9R4) vyplývá, že i nejmladší dcera Lucie navzdory věku je velmi **sociálně zdatná** – podala iniciativně ruku, dívala se do očí a představila se; sestru hezky poprosila o pomoc, celé odpoledne dokázala u autorky šetrně sedět a nerušit a dokázala zcela přesně odhadnout situaci, kdy mohla promluvit do hovoru dospělých, aniž by vyrušovala či odváděla od tématu hovoru.

Jako další **výhoda** DV byla uváděna možnost výchovy vyučovat doma či je řešit pravidelnými návštěvami kroužků a ZUŠ (4.1.8.2, 3) (4.2.5.2, 3). S tím souvisí **dostatek kontaktů** s vrstevníky, jak potvrzuje Jitka (4.3.13.1, 2) i Verunka (4.4.7.1). Matka jako velkou výhodu uvádí **efektivní využití času** bez ranního stresu (4.1.9.1–3). Ve výuce lze práci v pracovních sešitech prokládat **didaktickou hrou**. Dopolední vyučování umožňuje **propojování znalostí** s odpolední procházkou. Jako výhodu toto vnímá Anna (4.2.4.2) i Jitka (4.3.11.2). Ke způsobu výuky dodává Jitka: *Právě, že se mi líbilo i to, že jsme to měli takový hodně interaktivní, tu výuku, že maminka to dělala se spoustou pomůcek, který i třeba vyrobila, anebo jak to vymyslela, tu hodinu* (4.3.12.2). Uvedené výhody DV potvrzuje i Verunka (4.4.3.2).

DV umožňuje matce prožívat **radost** ze vztahů s dětmi. Matka říká: *Radost – radost mi to dává. Já strašně ráda vidím u dětí ty pokroky, ale i jako nejen tím, co se naučej, jako vědomosti, ale i ten charakterovej – jak se chovaj vůči sobě – prostě jak jsou se mnou doma, tak je můžu sledovat, mám je před očima a ne že mi choděj odpoledne a vidím je pár hodin. Takže já si užívám to, že jsem s nima, to, že se vlastně dobře známe – jak já je, tak i oni mně* (4.1.22.1–3) a Anna potvrzuje: *To si člověk uvědomil právě postupem času – jak velkej vztah se buduje, určitě v tom vzniká takový pevný pouto a jsem za to strašně vděčná* (4.2.2.1), stejně jako Jitka (4.3.16.1) a Verunka (4.4.11.1). Se vztahem mezi matkou-vzdělavatelkou a dítětem-žákem úzce souvisí i **individuální přístup**, který celá rodina vnímá jako další z výhod DV. Verunka je ráda, že se maminka věnuje jenom jí (4.4.4.1) a Anna uvádí: *jak je to doma, tak to do člověka leze tak přirozeně, to tak nacucá* (4.2.6.1). S individuálním přístupem souvisí i lepší komunikace, jak uvádí Verunka (4.4.12.3) a otec (4.5.2.2). Matka také efektivně pracuje s chybou a vhodně motivuje (4.1.24.1, 2).

Po přestupu dcer na běžnou základní školu dostávala matka od učitelů zpětnou vazbu, že její domácí vzdělávání bylo **úspěšné**, jelikož učitelé viděli, že děti jsou v látce napřed, zejména však obdivovali jejich **charakter** (4.1.16.3, 4). **Dostatek znalostí** potvrzuje i Anna (4.2.3.2). Pozorování

autorky potvrzuje u Lucie výbornou funkční gramotnost, která je důsledkem vhodného edukačního prostředí a pozitivního působení matky jako vzdělavatelky: *přestože je teprve předškolačka, tak už čte ze slabikáře – čte plynule a rozumí tomu, co čte. Dárek ode mě – dřevěný hlavolam – vyndala návod z krabičky a podle něj postupovala ve skládání. Zkoušela i jiné způsoby, kterými by se dal hlavolam složit. Později si u skládání hlavolamu sama měřila čas* (P9R4).

K přezkoušení se matka vyjadřovala pozitivně a hodnotila jej jako **výhodu**, protože prostředí, ve kterém probíhalo, nevyvolávalo v dětech zbytečný stres (4.1.10.1–3), zároveň se děti přiměřeně učily vypořádat s trémou (4.1.12.4).

Matka vnímá od manžela velkou **psychickou podporu** (4.1.15.1, 2), což vyplývá i z vlastního vyjádření manžela (4.5.1.2), zároveň měla i podporu v části rodiny (4.1.15.3).

Jako **úskalí** se jeví **neefektivní podpora kmenové školy**, což matka explicitně neformuluje, nicméně to vyplývá z vlastního šetření (4.1.7.2). Některé učebnice a pracovní sešity matka nepovažovala za vhodné pro rozvoj logiky (4.1.8.1). Při přezkoušení bylo pro matku těžké dokázat mlčet a dětem nenapovídat (4.1.12.1). Nejtěžší však pro matku bylo období, když měla k domácímu vzdělávání ještě starost s péčí o miminko, k čemuž přistupovala náročnost organizace času v souvislosti s mnoha rolemi, které v rodině zastávala (4.1.13.1, 2), což potvrdil i otec (4.5.1.1).

Finanční situace rodiny závislé na jednom příjmu je **úskalím**, které si manželé uvědomují. Tato situace neumožňovala matce koupit většího množství výukových materiálů a pomůcek, nedostatek rodinných financí kompenzovali prarodiče placením dovolených nebo domácích spotřebičů (4.1.14.1–3). Rodiče rovněž konstatují, že jim nebyly poskytnuty žádné slevy na vstupné, jako bývá zvykem pro běžné školy. Otec rovněž říká: *jako rodina ulevujeme školství, ale vlastně za to nepobíráme žádný peníze a ještě vlastně skupujeme různé pomůcky a financujeme různé další vzdělávání nebo vejlety nebo nějaký rozšiřování obzorů těch dětí...bylo by moc fajn, kdyby stát viděl tyhle rodiny jako že tomu systému odlehčují a podpořil to nějakým příspěvkem nebo nějakým úlevama na daních nebo na čem, aby ty rodině zůstalo v rozpočtu jakoby víc peněz* (4.5.1.4). Jako poslední úskalí matka vnímala otázku adaptace dětí na situaci v běžné škole, což u ní vzbuzovalo obavy a snahu v závěru DV co nejvíce přizpůsobit DV režimu v běžné škole na úkor zmíněných výhod DV (4.1.27.1, 2).

2.5.5 Rodina 5

Devítičlenná rodina se čtyřmi dětmi vzdělávanými doma na prvním stupni. V současné době je nejstarší z těchto dětí již dospělé, dvě studují umělecké střední školy a nejmladší je stále vzděláváno doma. Dalším specifikem rodiny je svobodné povolání v umělecké oblasti, do kterého je celá rodina zapojena, rodina má také zemědělskou usedlost a malé hospodářství. Matka-vzdělavatel se plně věnuje vzdělávání a hospodářství, v současnosti však z důvodu vládních opatření a výpadku příjmů v oblasti kultury pracuje na částečný úvazek v civilním zaměstnání.

2.5.5.1 Přehledová tabulka výhod a úskalí

Kdo	Kde	Výhody	Úskalí	Kde	Kdo												
matka	5.1.5.3; 5.1.14.4; 5.1.18.1; 5.1.22.3; 5.1.23.1; 5.1.25.2	V1: vhodné výchovné prostředí	U1: absence pedagogického vzdělání a odbornosti	5.1.8.1, 5.1.25.1	matka												
Týna	5.2.2.1; 5.2.3.1-4			5.3.5.1	Vojta												
				U1.1.15	Učitelka 1												
Vojta	5.3.1.1; 5.3.2.2,3; 5.3.7.1		U2: zatížení matky (jako vzdělavatele)	5.1.14.1; 5.1.15.1,4-7; 5.1.19.1,2; 5.1.21.1-4; 5.1.30.1-5	matka												
Pozorovatel	P9 R5																
Učitelka 1	U1.4.2		U3: zatížení rodiny	5.1.15.3	matka												
matka	5.1.5.2; 5.1.10.1; 5.1.11.1,2,4; 5.1.12.3; 5.1.16.2;5.1.23.1; 5.1.27.1;	V2: podnětné edukační prostředí	U4: vyčlenění ze společnosti, málo vrstevnických vztahů	5.1.23.1	matka												
				5.2.2.1-3	Týna												
5.3.5.1	Vojta																
Týna	5.2.1.1-4; 5.2.4.1; 5.2.5.4		U6: absence efektivní systémové podpory	5.1.29.1	matka												
Učitelka 1	U1.4.1																
Pozorovatel	P9 R5																
matka	5.1.11.2; 5.1.20.1; 5.1.22.2-4; 5.1.25.2,6	V3: budování funkční gramotnosti	U8: komplikace s adaptací na školní prostředí	5.2.2.1,3	Týna												
Týna	5.2.6.1-7; 5.2.8.1-3			5.3.5.2	Vojta												
Vojta	5.3.3.1-3			P9PR5	Pozorovatel												
Dokumenty	P13DR5			U1.4.2	Učitelka 1												
Učitelka 1	U1.4.2																
Pozorovatel	P9PR5																
matka	5.1.5.1,2; 5.1.7.1; 5.1.15.6; 5.1.18.2-4,6	V4: pružnost v organizaci	<table><tr><th colspan="2">Vysvětlivky</th></tr><tr><th>Rodiny: A.B.C.D</th><th>PxDRy</th></tr><tr><td>A = rodina</td><td>x = číslo přílohy</td></tr><tr><td>B = číslo rozhovoru</td><td>y = číslo rodiny</td></tr><tr><td>C = číslo otázky</td><td></td></tr><tr><td>D = textový úsek</td><td></td></tr></table>			Vysvětlivky		Rodiny: A.B.C.D	PxDRy	A = rodina	x = číslo přílohy	B = číslo rozhovoru	y = číslo rodiny	C = číslo otázky		D = textový úsek	
Vysvětlivky																	
Rodiny: A.B.C.D	PxDRy																
A = rodina	x = číslo přílohy																
B = číslo rozhovoru	y = číslo rodiny																
C = číslo otázky																	
D = textový úsek																	
Vojta	5.3.1.1																
matka	5.1.9.2; 5.1.11.3,4; 5.1.14.4; 5.1.18.1; 5.1.20.2; 5.1.25.2; 5.1.27.1; 5.1.28.2	V5: pedagogické kompetence získané z role zodpovědného rodiče															
						Dokumenty	P13DR5 vysvědčení										
			Vojta	5.3.6.1													
			Učitelka 1	U1.4.17													
matka	5.1.12.1; 5.1.14.4	V6: individuální a pružná výuka															
Vojta	5.3.5.2																
Pozorovatel	P9 R5																

2.5.5.2 Formulování získaných poznatků

Za největší **výhodu** DV matka považuje **svobodu** (5.1.18.6). Děti mohly o víkendech cestovat a přímo se účastnit na práci otce (5.1.5.2) a mohly pobývat většinu času v přírodě (5.1.5.3). Tuto výhodu DV potvrzuje i Vojta (5.3.1.1). Matka jako výhodu DV uvádí možnost vynechat látku, kterou děti již dobře ovládají, aby mohly více času trávit venku (5.1.12.1). **Volný odpolední čas** v DV vnímá jako výhodu i Týna, neboť tento čas může trávit u zvířat, kde může provádět vlastní pozorování a bádání i propojovat své znalosti s praktickým životem (5.2.2.1). Matka rovněž hovoří o výhodě propojování znalostí spolu s cestováním a procházkami v přírodě (5.1.11.5) (5.1.12.3).

Tím, že se děti přímo podílejí na obživě rodiny, mohou také rozvíjet své komunikační schopnosti a navazovat nové vztahy, byť jsou po matce převážně introvertní (5.1.23.1, 2), čehož si všímá učitelka při přezkoušení (U1.4.2). K této povinnosti pracovat s otcem se Týna vyjadřuje pozitivně a vnímá ji jako **výhodu** (5.2.4.1). To, že Týna má dobré komunikační schopnosti a zdatné sociální chování potvrzují i poznámky z pozorování (P9R5) během návštěvy, kdy Týna autorku práce vítala u dveří podáním ruky a iniciativně se představila, vykala a děkovala za přinesené sladkosti. Také s autorkou udržovala rozhovor a občas i rozhovor iniciativně vedla, neskákala nikomu do řeči, působila vyrovnaně, přestože měla trému a s autorkou práce se setkala poprvé v životě. V řeči trochu zadržovala, hodně se soustředila, aby dobře vyslovovala a formulovala.

Matce se na DV líbí, že může dětem říkat víc informací, než které jsou obsažené v učebnicích (5.1.11.3), toto potvrzuje i přezkušující učitelka (U1.4.1) a zároveň i Vojta, který si navíc sám dohledával další informace z historie (5.3.3.3). Výhodou pro matku i Týnu jsou pestré možnosti výuky výchov (5.1.11.1, 2), protože mohou s otcem trénovat žonglování, chůzi na provaze či jízdu na poníkovi, může navštěvovat taneční školu, hrát na flétnu, na akordeon, navštěvovat výtvarnou výuku a pracovní výchovu realizovat na zahradě, u zvířat a v kuchyni (5.1.11.1, 2). To prohlubuje výpověď Týny, které se právě líbí propojování výchov s praktickým životem (5.2.6.4, 6).

Matka uvádí, že díky DV má možnost lépe **poznávat své děti**, což kontrastuje s reflexí Týny, kdy říká na adresu potenciální učitelky v běžné škole: *A je dobrý, že třeba – nemusím se bát třeba, že neznám tu učitelku úplně – nevím, jestli něco na mě nekuje* (5.2.2.1). Proto také jako nejlepší uvádí matka individuální přístup ke svým dětem během výchovně vzdělávacího procesu a tím i určitou pomoc v nasměrování dětí v životě (5.1.18.1, 2). Vojta k tomu uvádí, že když ho učila matka, měli spolu i lepší **komunikaci**, než má nyní s učiteli (5.3.5.3). Jako výhoda zároveň vyplývá prostor pro budování čtenářské gramotnosti, kdy matka uvádí, že děti četly z knih v prvním ročníku již do Vánoc (5.1.20.1). To se potvrzuje u Týny, která ráda čte knihy o koních (5.2.8.1), což autorka zaznamenala v rámci pozorování včetně velké naučné knihovny v domě (P9R5).

Ohledně **úskalí** DV matka uvedla, že plnění vzdělávacího plánu vyžaduje nepříjemnou časovou náročnost (5.1.12.2). Jako úskalí také uvádí, že může docházet k přetížení ve vztahu mezi matkou a dítětem (5.1.14.1–3) v důsledku neustálých požadavků na výkon ve vzdělávání, v domácnosti

a hospodářství (5.1.25.1). Zde se nabízí vysvětlení přezkušující učitelky, která si všimla přetěžování dětí nepřiměřenými požadavky na vědomosti neúměrné věku (U1.1.15, 16).

Protože matka nechtěla v době výpadku příjmů v důsledku koronavirové krize zatěžovat rodinu platbou sociálního a zdravotního pojištění, nastoupila do práce na částečný úvazek (5.1.15.3–7). Až v neformálním závěru setkání matka autorce práce sdělila, že mnoho práce a povinností, navíc spojených s DV a při neustálém nedostatku času, pro ni znamená velkou fyzickou a psychickou zátěž (5.1.30.1–5). Jak autorka potvrzuje, rodina žije na velkém statku, ke kterému náleží i louka, les a velká zahrada s větším množstvím domácích zvířat – s atmosférou starší doby (P9R5).

2.5.6 Shrnutí a ověření platnosti předpokladů

Z šetření vyplynulo, že děti ze všech rodin vynikají v samostatné školní práci, značných vědomostech, v hlubším i širším rozsahu a kontextu. Všechny vzdělávané děti v šetření dopadly s velmi dobrou funkční gramotností, komunikační a praktickou dovedností. Rodiče během DV u všech dětí budují zodpovědný přístup ke školním i domácím povinnostem a dobrou vnitřní motivaci. Ve všech rodinách děti projevují dobrou sociální zdatnost a je jim zprostředkován kontakt s vrstevníky. Ukázalo se, že děti jsou přirozeně rády v rodině a proto DV, už pro tento fakt, je pro ně velkou výhodou. Nebyla zaznamenána ani izolovanost rodin. Ve všech rodinách všechny děti přijaly matku i jako učitelku. S touto další rolí vzniká další oblast, ve které se ještě více prohlubuje vztah mezi matkou-vzdělavatelkou a dítětem. U všech matek-vzdělavatelek se do značné míry objevily učitelské schopnosti a kompetence vyplývající právě z role matky. Její individuální přístup k dítěti, umění motivovat, organizační schopnosti i snahu získávat další informace k probírané látce, důslednost při výkladu nové látky i v jejím opakování a zodpovědné plnění ŠVP je základem úspěšného edukačního procesu.

Šetření ukázala, že rodiny využívají rodinné prostředí i přírodu jako vhodnou každodenní výchovnou i vzdělávací pomůcku. Domácí prostředí dětem poskytuje dostatek času pro školní práci. Efektivně využitý čas při vyučování nabízí více volného času v odpoledních hodinách.

Charakter přezkoušení v DV klade u dětí nárok na dlouhodobou paměť a na schopnost adaptace na jiný styl kladení otázek přezkušujícím učitelem. Některé děti jsou z DV málo soutěživé, jak potvrzuje i přezkušující učitelka kmenové školy (U1.1.1–9), ale po nástupu na běžnou ZŠ rychle zjistí, že se ve velkém školním kolektivu musí prosadit. Ukázalo se, že určité úskalí se může projevit při psaní testů, na které tyto děti nejsou tolik zvyklé.

Úskalím DV se ukázalo, že pro okolí představuje určitou jinakost a neobvyklost. V části společnosti tato jinakost vzbuzuje nedůvěřivost, podezírání, pohoršování a jiné negativní reakce vedené během DV pouze na matku jako vzdělavatelku a hlavní představitelku celého DV. V šetření se ukázalo, že takové předsudky a negativní jednání vůči matce bývá hlavně v počátku DV. Jakmile první dítě přestoupí na běžnou ZŠ, kde se prokáže úspěšnost DV jeho chováním, výbornými znalostmi a dovednostmi, tento tlak okolí pomine, ale zároveň tento nový žák provokuje typickou jinakostí. Tato

jinakost, jak vyplynulo z šetření, pramení ve větší morální a pracovní úrovni, než jakou vykazují vrstevníci v běžném školním kolektivu.

Úskalím pro matku je časová a organizační náročnost DV. Dalším úskalím je finanční zatížení rodiny. Z šetření nepřímo vyplynulo, že podpora kmenových škol je málo efektivní. Fyzické a psychické zatížení pro matku představuje značné úskalí. V šetření se ukázala podpora manžela jako zásadní, proto může znamenat pro matku jisté úskalí, pokud manžel domácí vzdělávání nepodporuje nebo je pasivní.

Během průzkumného šetření se ukázalo vzájemné propojení výhod a úskalí během výchovně vzdělávacího procesu v domácím prostředí. Čas může znamenat svobodu, volnost a zároveň pro matku představovat v určité míře stres. Rodinné prostředí nabízí bezpečí, jistotu, pružnou volbu různých metod pro rozvoj funkční gramotnosti, ale zároveň na matku klade fyzickou i psychickou zátěž. Z výše uvedeného vyplývá, že hlavním úskalím DV je zvýšené zatížení vzdělavatele a tento **předpoklad se ve všech rodinách potvrdil. Předpoklad hlavního úskalí** v absenci pedagogického vzdělání **se v našem šetření však nepotvrdil.** Tuto absenci velmi dobře vyvažuje zodpovědný přístup matky ke vzdělávání vlastních dětí zaměřený na výchovný cíl. Během výchovného procesu se buduje vztah mezi matkou a dítětem, proto matka své dítě dobře zná. Ve vzdělávacím procesu, na základě dobře vybudovaného vztahu, intuitivně vnímá vzdělávací potřeby svého dítěte a individuálním přístupem jsou tyto potřeby v domácím vyučování naplňovány. Aby vytyčené vzdělávací cíle byly dosahovány efektivně, musí tento proces být výchovně vzdělávací, proto rodinné prostředí tuto podmínku dobře naplňuje. Můžeme tedy prohlásit, že se oba **předpoklady** individuálního přístupu a zvýšeného výchovného působení jako **výhod DV v našem šetření u všech rodin potvrdily.** Z toho plyne, že DV pro dítě přináší jenom výhody, proto zde autorka na závěr uvede vzpomínky z DV pro ilustraci.

V: Co sis v praxi vyzkoušel sám z toho, co ses s maminkou učil, třeba nějakou zákonitost, nebo co jak funguje?

Martin: Z fyziky třeba to – něco s míčem, když kopneš do míče – jó už vim, jojojo, páka – já jsem zrovna kydal hnůj a nějak mi to nešlo, jsem nějak musel nahnout tu lopatu a mě to nešlo vůbec, tak jsem si řekl „no jó vlastně, to bylo hustý, jak o tom maminka vyprávěla právě“ – a teďka to řeknu – já jsem vzal kámen, dal jsem to pod tu lopatu a vlastně jsem udělal páku a takhle jsem si na tu lopatu stoupl a vono jsem mohl víc nabrat ten hnůj, no, takže jsem to mohl líp nabrat. To bylo zrovna, no. (2.2.19.1)

Andrea: Moc hezký bylo, že jsme si mohli nad každým tématem hodně povídat a – a mohla jsem vidět, jak ty děti přemejšlej a kolikrát jsem se opravdu naplno smála – například když jsem vysvětlovala elektrický proud a říkali jsme si – jo, vodiče a izolanty, tak se syn tak jako zamyslel a pak mi řekl, že kdyby přišel Hitler do našeho bytu anebo kdyby přišli jezuiti nám sebrat Bibli – tak by naschvál jako obranu [smích] nedával do zdí izolovaný dráty [smích] aby dostali šlupku [smích]. Tak jsem viděla, jak se mu ta znalost krásně propojuje do dějepisu [smích]. Nebo někdy ve druhý třídě pozoroval pračku – jsme se učili v kuchyni – a už ta pračka měla špatný tlumiče – a jak to při

odstředování bouchalo a von na to koukal upřeně [smích], tak začal vymýšlet, že by to šlo nějak využít na to, aby ho to vystřelilo do vzduchu [smích] (1.1.17.8–10).

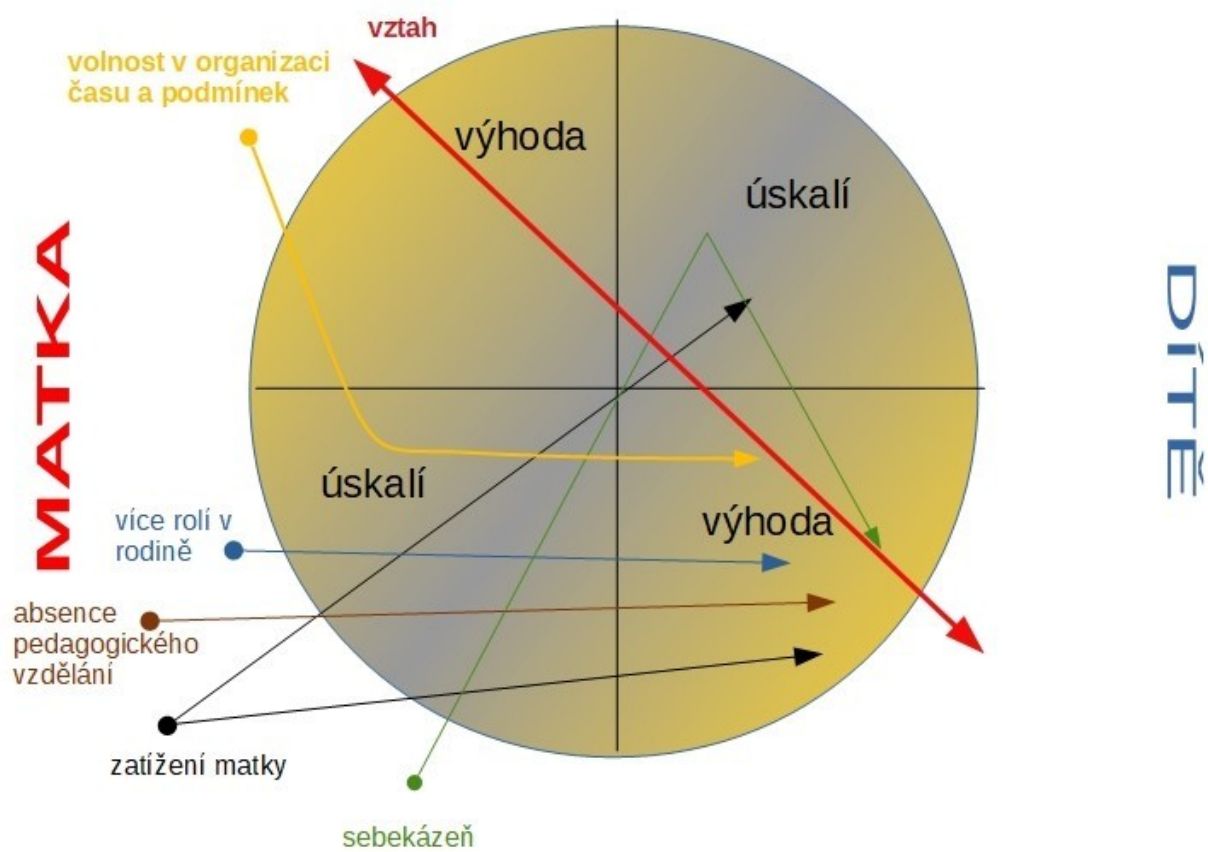
Týna: No a my máme takový dvě tlustý strašně ale docela i rychlý [vesele] a plachý černý prasata – a oni když já jim teďka hodněkrát přinesu jablíčka, tak já jim – já jsem jim to teda jeden dala [nesrozumitelné] – já jsem jim to tam dala, prostrčila totiž mříží trochu těch dveří [zamyšleně hledá slova] k nim – a jedno jablíčko bylo u nohou a snědlo ho to jedno – a ještě před tím si dalo to druhé – takže to jedno mělo víc a potom jsem tam dala ještě to jedno a to dostalo to druhé – a to to sebralo – už kouslo si kousek a když právě nedívalo, tak [pobaveně] si to druhý vyčkalo – a vzalo mu ho – a ono potom se divilo, jestli to už snědlo nebo co [smích] – a já jsem mu to pořád říkala a teprve potom si toho všiml [smích]. A to divoký málo – totiž si k němu vlezlo a vzalo si taky, ale to už se neprali – a trochu si to dali společně (5.2.1.3, 4).

V: Co tě nejvíce baví na učení se s maminkou?

Martin: Svačinky [smích]. Ty jo, to je těžký. Tak třeba to, když třeba fyzika, ta mě baví, když u toho spolu sedíme a prodíráme se tím jako nějaký dva dobrodruzi, je to takový dobrodružství a to se mi líbí. Fyzika a čeština, ta taky. To mě baví hrozně. I maminka právě to někdy zapomene a objevuje to a učí se se mnou [smích]. A to se mi strašně líbí. Že vlastně **mám** druhýho žáka vedle sebe [smích] (2.2.11.1–4).

Andrea o dětech na domácí škole v Chorvatsku: **Dokonce** i vydělávaly **peníze** [smích], aby mě mohly pozvat na zmrzlinu – tak třeba hrály před barákem – voni tam tudy chodili průvody turistů, jak jsme bydleli ve starým gradu v centru – tak si vzaly hezký oblečení, sedly si na schody a hrály **na flétny** a turisti jim tam házeli eura a kuny a to teda bylo [smích]. Nebo jinej rok, když jsme tam byli v létě na měsíc a bydleli jinde – manžel v Čechách pracoval a pak pro nás přijel a jeli jsme ještě na čtrnáct dní do Itálie – tak si **vydělávaly tak**, že **nasbíraly** lískový oříšky, který tam rostly kolem baráku, vystavěly je na zídku a **prodávaly je** sousedům [smích] – a dycky si přepočítávaly kuny na eura nebo na koruny [smích]. Nebo se takhle nechaly inspirovat jedním podnikatelem v Řecku a chtěly po mně, abych jim udělala **palačinky** – a oni by je jako venku prodávaly a že by turisti jako viděli, jak je **mažou** [smích] – marmeládou nebo tvarohem [smích] – aby je tak **nalákaly** [smích] (1.1.26.14–16).

2.6 Diskuse

Schematické vyjádření prolínání výhod a úskalí pro účel diskuse.

3 NÁVRH OPATŘENÍ

Autorka práce na základě výzkumného šetření provedeného v rodinách navrhuje následující opatření:

- (1) **Podniknout legislativní kroky k povinnosti kmenových škol nabídnout seminář či kurz pro budoucí vzdělavatele i v oblasti speciální pedagogiky.** Matky, které realizují domácí vzdělávání s dítětem se speciálními vzdělávacími potřebami jsou iniciativní v hledání odborných informací. Nicméně tato snaha určitým způsobem matky rovněž zatěžuje. Kdyby jim kmenová škola nabídla cílený seminář či kurz, který lze hradit z šablon MŠMT, zvýší to jejich pedagogickou kompetenci. Autorka je však přesvědčena, že podobná možnost by zvýšila pedagogickou kompetenci i matkám, které vzdělávají dítě bez speciálních vzdělávacích potřeb a to zejména v počátku domácího vzdělávání.
- (2) **Poskytovat vzdělavatelům odborné psychologické poradenství.** Autorka se na základě výsledku šetření domnívá, že psychologická podpora vzdělavatelů je naprosto zanedbávána. Vzhledem k tomu, že z šetření rovněž vyplynulo, že matka-vzdělavatelka je vystavena silné psychické zátěži, tato podpora by působila preventivně proti syndromu vyhoření. Matka-vzdělavatelka, na rozdíl od učitelek v běžné základní škole, nemá možnost odborné problémy související se vzděláváním sdílet a řešit v kolektivu kolegyně osobní (ne virtuální) účastí.
- (3) **Započítávat domácí vzdělávání do odborné praxe vzdělavatele.** Matka-vzdělavatelka vykonává praxi učitele často mnoho let, aniž by tato její zkušenost byla profesně reflektována. Přitom se však z ní během domácího vzdělávání stává specialista na individuálně vzdělávací přístup. Autorka práce ze své zkušenosti vedoucích asistentů pedagoga potvrzuje, že matky-vzdělavatelky jsou například úspěšnými asistenty pedagoga.
- (4) **Aby po dobu DV byl plátcem sociálního a zdravotního pojištění stát a tato doba byla započítávána do potřebné doby pojištění pro nárok na starobní důchod (jako náhradní doba pojištění).** Vzhledem k tomu, že matka vyučující děti v rámci domácího vzdělávání nepobírá za tuto svou činnost žádný plat, dokonce je v určitých případech nucena hradit si sociální a zdravotní pojištění, byl by tento krok nejenom jistou úlevou v často obtížné finanční situaci, ale i uznáním přínosu její činnosti pro společnost.
- (5) **Poskytování slev na vstupné rodinám realizujícím domácí vzdělávání.** Z šetření vyplynulo, že rodiny realizující domácí vzdělávání velmi často v rámci edukačního procesu využívají návštěvy kulturních, naučných a vzdělávacích zařízení apod. Absence slev je rodinami pocíťována jako finanční zátěž. Vzhledem k tomu, že tento způsob propojování teorie s praxí je právě silnou stránkou domácího vzdělávání, podpora rodin tímto způsobem by ještě více zefektivnila jejich edukační benefit.

ZÁVĚR

Tématem předložené bakalářské práce bylo domácí vzdělávání. Cílem práce bylo zmapování výhod a úskalí domácího vzdělávání na základě zkušenosti rodičů, kteří takto vzdělávají své děti. Bakalářská práce vycházela z předpokladu, že domácí vzdělávání přináší výhody i úskalí. Pro ověření tohoto předpokladu autorka použila metodu triangulace. V úvodu autorka uvedla, že smyslem práce nebylo negativně vymezit domácí vzdělávání vůči vzdělávání v běžné základní škole. Vlastní šetření se však jistě konfrontaci vyhnout nemohlo, neboť respondenti se touto konfrontací – ne z jejich viny – musí různým způsobem potýkat. Přesto se autorka snažila této ideje držet a pokusila se objektivně výhody a úskalí domácího vzdělávání zmapovat. K tomuto účelu byly stanoveny následující výzkumné otázky:

- (1) Co vnímá sám vzdělavatel jako výhody domácího vzdělávání.
- (2) Co vnímá sám vzdělavatel jako úskalí domácího vzdělávání.
- (3) Jaké výhody domácího vzdělávání vyplývají z vlastního šetření.
- (4) Jaká úskalí domácího vzdělávání vyplývají z vlastního šetření.

Práce byla rozdělena na část teoretickou a část praktickou. Ve shrnutí teoretické části bakalářské práce si autorka položila otázku, zda obava Johna Holta z pouhého vytvoření miniaturních kopií škol, čemuž se v českém domácím vzdělávání nelze vyhnout, vyplýne z šetření jako úskalí, či výhoda.

V praktické části bakalářské práce autorka seznámila čtenáře s metodologickými postupy, průběhem výzkumného šetření a formulovala na základě své zkušenosti a závěrů z teoretické části následující předpoklady:

Hlavními výhodami domácího vzdělávání je možnost individuálního přístupu a možnost zvýšeného výchovného působení rodičů.

Hlavními úskalími domácího vzdělávání je zvýšené zatížení vzdělavatele a absence jeho pedagogického vzdělání.

Ve shrnutí poznatků praktické části autorka uvedla, že hlavním úskalím domácího vzdělávání je zvýšené zatížení vzdělavatele a tento předpoklad se ve všech rodinách potvrdil. Předpoklad hlavního úskalí v absenci pedagogického vzdělání se však v provedeném šetření nepotvrdil. Tuto absenci velmi dobře vyvažuje zodpovědný přístup matky ke vzdělávání vlastních dětí zaměřený na výchovný cíl. Během výchovného procesu se buduje vztah mezi matkou a dítětem, proto matka své dítě dobře zná. Ve vzdělávacím procesu, na základě dobře vybudovaného vztahu, intuitivně vnímá vzdělávací potřeby svého dítěte a individuálním přístupem jsou tyto potřeby v domácím vyučování naplňovány. Můžeme tedy prohlásit, že se oba předpoklady individuálního přístupu a zvýšeného výchovného působení jako výhod domácího vzdělávání potvrdily. Z toho vyplynulo, že domácí vzdělávání dítěti přináší jenom výhody.

Odpovědi na výzkumné otázky na základě provedeného výzkumného šetření jsou tedy následující:

- (1) **Sám vzdělavatel vnímá jako výhody domácího vzdělávání:** možnost výchovně působit na své dítě; volnost a možnost pružně organizovat čas a podmínky; možnost věnovat se dítěti individuálně podle jeho potřeb; možnost trávit s dítětem čas a budovat s ním vztah; možnost přirozeně při výuce propojovat teorii a praxi; nadšení dětí ze vzdělávání se.
- (2) **Sám vzdělavatel vnímá jako úskalí domácího vzdělávání:** časovou a organizační náročnost; psychickou a fyzickou zátěž; existenční starosti; absenci pedagogického vzdělání; zastávání více rolí v rodině; málo času na sebe; nutnost sebekázně.
- (3) **Z vlastního šetření vyplynuly následující výhody domácího vzdělávání:** vhodné výchovné prostředí; podnětné edukační prostředí; budování funkční gramotnosti; pružnost v organizaci; pedagogické kompetence plynoucí z role zodpovědného rodiče; individuální a pružná výuka.
- (4) **Z vlastního šetření vyplynula následující úskalí domácího vzdělávání:** zatížení matky; zatížení rodiny; absence efektivní podpory; nepochopení okolí; komplikace s adaptací na školní prostředí.

Absence pedagogického vzdělání a odbornosti se projevila pouze u části respondentek pro nemožnost pokračovat ve vzdělávání dítěte na druhém stupni základní školy kvůli legislativnímu požadavku vysokoškolského vzdělání vzdělavatele a ve dvou případech v souvislosti se zátěží, která je na vzdělavatele kladena. Zároveň z šetření vyplynulo, že matky, které si deficit v pedagogickém vzdělání a odbornosti uvědomovaly, zároveň vykazaly vysokou míru přirozené pedagogické kompetence. Pocit vyčlenění ze společnosti se projevil pouze u tří dětí a v podobě, že jim chyběli kamarádi.

Za zvláštní komentář stojí otázka zatížení matky-vzdělavatelky. Žádná z matek explicitně svoje zatížení jako úskalí nejmenovala, vyplynulo ze souvislostí nebo po opakovaném a jinak formulovaném dotazu. Přes tuto skutečnost se autorce práce na základě šetření jeví, že právě zatížení matky je úskalím největším. Za pozornost stojí fakt, že zatížení matky reflektovali v šetření pouze dva manželé a jedno dítě.

Zbývá konstatovat, že hlavní předpoklad uvedený v úvodu práce, totiž že domácí vzdělávání s sebou nese výhody i úskalí, se potvrdil.

Autorka má naději, že cíle její bakalářské práce, tedy zmapovat výhody a úskalí domácího vzdělávání na základě zkušenosti rodičů, bylo dosaženo a přeje si, aby poznatky z této práce byly ku prospěchu rodičům, kteří domácí vzdělávání realizují či domácí vzdělávání teprve zvažují. Rovněž je přesvědčena, že mohou pomoci učitelům kmenových škol lépe chápat složitost situace, v níž se vzdělavatelé, jejich děti a celé jejich rodiny nacházejí.

Na závěr autorka práce odpoví na svou vlastní otázku, kterou položila ve shrnutí teoretické části a připomněla ji i zde. Domácí vzdělávání v České republice je sice malou kopií školy díky školním

vzdělávacím plánům, které musí být plněny a pravidelnému přezkušování, ale díky času a prostoru poskytuje i volný čas na pozorování a bádání dětí i jejich vlastní podnikatelské aktivity, tedy kreativními způsoby mohou děti uplatňovat své nabyté vědomosti v praxi. Proto se obava Johna Holta v českém vzdělávacím prostředí nepotvrdila, ale naopak se ukazuje, že tento dobrý kompromis mezi v teoretické části popsaným unschoolingem a běžnou školou přináší školní úspěšnost a zároveň svobodný růst osobnosti dítěte. Což je nakonec jednou velkou výhodou.

Ilustrují to slova jedné z matek: *...myslim, že to maj všechny děti – přijít s něčím novým na svět, že jo. No nevim, já rozhodně nechci toho jeho tvůrčího ducha právě nějak dusit v něm, ale je fakt, že je to někdy pro člověka hodně náročný, jak se s tím vypořádat, protože ten svět a fungování naše je nastavený jinak – ták, máme tolik hodin, musíme jít dál a nemáme nějak neomezeně času, abysme zase tomu dítěti mohli poskytovat takový křídla, jaký on někdy potřebuje, tak je to škoda (1.1.27.6, 7).*

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- Milan Hejný - Hejného metoda výuky matematiky. 2015. In: *Youtube* [online]. 1. 4. 2015 [vid. 26. 3. 2021]. Kanál uživatele Mensa ČR. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Ioky7n6mVgY>; Přednáška v rámci konference Mensa pro rozvoj nadání 2015.
- HELUS, Zdeněk, 2015. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4674-6.
- HENDL, Jan, 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-040-2.
- HOLT, John, 2003. *Teach Your Own: The John Holt Book Of Homeschooling*. Cambridge, MA, United States: INGRAM PUBLISHER SERVICES US. ISBN 0738206946.
- HOLT, John, 2018.. *Učte se sami: dovolte dětem, aby se učily samy*. Praha: Marie Noe, One Woman Press. ISBN 978-80-86356-59-4.
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2016. Informace a doporučení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k individuálnímu vzdělávání žáků v základní škole. [online]. [vid. 26. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/46873/>
- KAŠPAROVÁ, Irena, 2017. Domácí vzdělávání jako výraz kulturního kreativismu. Sociologický časopis / Czech Sociological Review, 53(1): 79-100 | DOI: 10.13060/00380288.2017.53.1.303 Dostupné z: <https://sreview.soc.cas.cz/pdfs/csr/2017/01/04.pdf>
- KAŠPAROVÁ, Irena, 2019. *Spolu: Průvodce domácím vzděláváním v České republice*. Ilustroval Antonie KAŠPAROVÁ, ilustroval Amálka KAŠPAROVÁ. Praha: Akademia. ISBN 978-80-972769-4-2.
- KLOFÁTOVÁ, Zuzana, 2009. *Škola doma: příručka pro rodiče i prarodiče : (1.-5. ročník)*. Praha: Nakladatelství Praha. ISBN 978-80-902177-3-7.
- KOMENSKÝ, Jan Amos, 2020. *Informatorium školy mateřské v jazyce 21. století*. Žandov: Poutníková četba. ISBN 978-80-87606-40-7.
- MIŠKOVSKÁ, Vlasta Tatjana, 1948–1980. *Jan Amos Komenský: křesťanskému vychovateli : /výbor ze spisů J.A.K./*. [samizdat]. Praha: Rada církví pro křesťanskou výchovu.
- MIŠOVIČ, Ján, 2019. *Kvalitativní výzkum se zaměřením na polostrukturovaný rozhovor*. Praha: Slon. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-285-2.
- PREKOPOVÁ, Jiřina, 2014. *Malý tyran*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0773-3.
- SEMÍN, Michal, 2002. *Katolická domácí škola*. Ronov nad Doubravou: Triality, s. r. o. ISBN 80-902786-9-8.

SPILKOVÁ, Vladimíra, 2005. *Proměny primárního vzdělávání v ČR*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-942-9.

ŠVARŘÍČEK, Roman, ŠEĐOVÁ, Klára, 2014. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0644-6.

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha 1 – Rodina 1 (R1) – přepis rozhovorů
- Příloha 2 – Rodina 2 (R2) – přepis rozhovorů
- Příloha 3 – Rodina 3 (R3) – přepis rozhovorů
- Příloha 4 – Rodina 4 (R4) – přepis rozhovorů
- Příloha 5 – Rodina 5 (R5) – přepis rozhovorů
- Příloha 6 – Učitelka 1 (U1) – přepis rozhovoru
- Příloha 7 – Učitelka 2 (U2) – přepis rozhovoru
- Příloha 8 – Učitelka 3 (U3) – přepis vyjádření na diktafon
- Příloha 9 – Pozorování (P) R3 až R4
- Příloha 10 – Dokumenty R2 (DR2)
- Příloha 11 – Dokumenty R3 (DR3)
- Příloha 12 – Dokumenty R4 (DR4)
- Příloha 13 – Dokumenty R5 (DR5)

Příloha 1 – Rodina 1 (R1)

přepis rozhovorů nahraných na mobilní telefon

Šestičlenná rodina se čtyřmi dětmi vzdělávanými doma

Vzdělávané děti: fiktivní jména Sam, Josip, Vanesa, Zoe

Tazatel: Věra Lorencová (V)

Dotazovaný: fiktivní jméno Andrea (matka, vzdělavatel), děti, otec/manžel (fiktivní jméno Semir)

Místo: Liberecký kraj

Datum rozhovorů: 28. 9. 2020

Rozhovor 1. 1: matka

1. V: Kolik dětí jsi vzdělávala v rámci domácího vzdělávání?

Andrea: 1 Čtyři.

2. V: Jak dlouho byly vaše děti takto vzdělávány?

Andrea: 1 Sam do pětky a zbytek do šestky. 2 Zoe ještě dva měsíce v sedmičce. 3 Pět let jsem učila tři děti najednou.

3. V: Navštěvovaly vaše děti mateřskou školu?

Andrea: 1 Ne.

4. V: Proč jste se rozhodli pro domácí vzdělávání?

Andrea: 1 Děti byly blízko od sebe a chtěla jsem si jich co nejvíc užít. 2 S dětma mě to vždycky bavilo a chtěla jsem do nich co nejvíc investovat, dokud budu moct – právě proto, abych je dokázala pustit, až budou dospělí. 3 Brala jsem to jako svou vlastní zodpovědnost před Bohem, jak vychovám svoje děti. 4 Z tohoto důvodu si přál domácí školu i manžel.

5. V: Jaké je tvoje dosažené vzdělání?

Andrea: 1 Moje je středoškolské a manžela také.

6. V: Jaké jsi před tím zkušenosti s prací s dětmi?

Andrea: 1 V rámci nedělní školy v církvi – takže jako biblické vyučování během bohoslužeb. 2 Nedělníku jsem měla vlastně od svých šestnácti let – no a vlastně jsi tam jako učitel a vychovatel.

7. V: Jaká vám byla ze strany školy nabídnuta podpora?

Andrea: 1 Jen zapůjčení učebnic – a nabídka koupit si pracovní sešity. 2 Metodiky k dispozici nebyly a v té době jsem ani nevěděla, že nějaký existují. 3 Na první škole, křesťanský, kde jsme s domácím vzděláváním začínali, pro nás začátečníky měla sama ředitelka školy úvodní školení jak učit – dostali jsme ŠVP pro celý první stupeň a dostali jsme tematické plány, který jsem si na druhý škole (kde jsme pokračovali na prvním stupni) musela vypracovávat sama. 4 Na třetí škole, kde jsme pak byli na druhém stupni, jsme tematické plány dostávali taky. 5 Na tom prvním stupni jsme jako mohli využít nabídku konzultací a děti mohly občas dojíždět na běžný vyučování, aby si jako vyzkoušely běžnou výuku – to jsme ale nakonec moc nevyužívali, protože to spíš zdržovalo – byl to zabíječ den. 6 Taky jsme využili nabídku lyžařského kurzu a děti jsme na něj se školou poslali, ale

nikdo se jim tam nevěnoval, učitelky si všímaly jen svých dětí – takže nakonec je učil lyžovat manžel.

8. V: Jaké materiály jste používali pro výuku a jak jste řešili výuku výchov?

Andrea: 1 Učebnice, pracovní sešity, výukový CD, knížky z městské knihovny, přehledový tabulky, dokumenty v televizi, různé pomůcky (např. globus, počítač...). 2 Výchovy jsme řešili tak, že děti chodily na flétnu, na atletiku a později na judo a řecko-římské zápas – jo a rok dojížděly na kroužek keramiky na tu základku. 3 Chodili jsme do muzeí, na hrady a zámky, do divadla, kina. 4 Hodně jsme cestovali po Čechách i cizině – to se dalo dobře propojovat s výukou – zeměpisem, dějepisem a tak.

9. V: Jak probíhal běžný vyučovací den:

Andrea: 1 Začínali jsme pravidelně v osm ráno, děti byly naučené už sedět připravené u stolu v kuchyni. 2 Snažila jsem se režim co nejvíc přiblížit běžný škole. 3 Učili jsme se většinou v blocích. 4 Pak ve vyšších ročnících jsme se učili i po obědě. 5 No a na konci vyučování mi děti vždycky poděkovaly za to, že jsem je něco naučila a já jim poděkovala za hezkou spolupráci a za snahu [smích].

10. V: Jak probíhalo přezkoušení?

Andrea: 1 Ve škole, kde jsme začínali první třídu s prvním synem, tak bylo přezkoušení každý měsíc. 2 Pak jsme přestoupili na školu, která je blíž a tam to bylo jednou za pololetí. 3 Děti dostaly předem některý písmeček, některý jsem musela připravit já – a na přezkoušení ve škole dostaly znovu nějakou písmečku z každého předmětu a k tomu byly ústně zkoušené. 4 Taky jsme předkládali práce a někdy měly děti referáty. 5 Jo a vždycky byla nějaká básnička nebo písnička a vždycky diktát. 6 Trvalo to vždycky skoro celý odpoledne – myslím jako když jsme tam přijeli se třema dětma.

7 No a na druhém stupni to bylo o dost náročnější, ve čtvrtletí se zkoušelo ze všeho celý den a v pololetí a na konci to bylo na dva celý dny – to jsme tam museli přespávat na intru.

11. V: Jak zhruba dlouho probíhalo to přezkoušení?

Andrea: 1 Jak jsem říkala, buď celé odpoledne, nebo den až dva.

12. V: Bylo pro tebe něco těžké, když si vzpomeneš na to přezkoušení?

Andrea: 1 Strašně těžké pro mě bylo, že vím, že jsme se to poctivě učili, ještě jsem si dycky nechala alespoň týden na opakování, doma to věděly a tam si třeba nemohly vzpomenout. 2 A teď tohle jako vysvětluj učitelce, když vidíš, že si některá myslí, že jste to flákali. 3 Naštěstí na druhém stupni to pak prokoukli a když koukli do sešitů, tak viděli, že prostě pracujeme poctivě a taky měli pochopení, protože jim bylo jasné, že takový výkon po svých dětech ve své škole nepožadují. Jo a na prvním stupni, když jsme pak chodili k Ester na přezkoušení, tak to bylo lepší.

13. V: Jaké to je pro tebe být maminkou a zároveň učitelkou?

Andrea: 1 Pro mě se nic nezměnilo, bylo to úplně stejné, protože děti byly naučené odmalička poslouchat a ctít mě jako autoritu. 2 Bez toho bych do domácí školy nešla.

14. V: Jak jste řešili finanční situaci rodiny?

Andrea: 1 Manžel měl dostatečně vysoký příjem. 2 Později jsme se museli usmířit a využít úspor z lepších časů [smích].

15. V: Jakou jsi měla a máš podporu ze strany manžela a širší rodiny?

Andrea: 1 Nemohla bych jít do domácí školy, kdyby za mnou nestál manžel. 2 Manželova podpora byla jednak v tom finančním zajištění, pak v plánování akcí a hlavně mě pořád povzbuzoval a ujišťoval, že toho, co dělám, si strašně váží a že to má velkou cenu. 3 Pomáhalo mi, že můj manžel mi věří víc, než já sama sobě. 4 Širší rodina byla proti, strašili mě a odrazovali, měli strach – část rodiny jsou učitelé – že děti v normální škole pohořej a že je akorát zkazím. 5 Až později se situace úplně obrátila, když rodina u starších dětí viděla, jak se jim v běžné škole po přestupu výborně daří – a že patří vždycky k nejlepším ve třídě.

16. V: S jakými reakcemi ses setkávala a setkáváš?

Andrea: 1 Vzbuzovalo to u cizích lidí spíš obdiv. 2 Viděla jsem, že jsme pod drobnohledem. 3 Většina lidí mi říkala, že by svoje děti takhle učit nemohla. 4 Sousedi děti chválili, jak jsou chytrý a hodně toho vědí. 5 Ale co bylo pro mě těžké – jak jsem říkala, že moji *vlastní* rodiče i širší rodina mi ze začátku vůbec nedůvěřovali a strašili mě a vyčítali jenom – že těm dětem jen kazím život a že kvůli mně skončej u lopaty. 6 Často mi rodiče a širší rodina říkali, co budu dělat, že pak neseženu žádnou práci a že mi ujíždí vlak

17. V: Co jsi vnímala na domácím vzdělávání jako nejlepší?

Andrea: 1 Mohli jsme hodně cestovat, zbejvalo dost času na zábavu a další aktivity. 2 Hlavně ale to, že v době, kdy je dítě hodně tvárný a zranitelný, může být formovaný v láskyplném prostředí – a uchráněný před hodně zraněními a nespravedlnostmi. 3 Do tvrdého světa vstoupí líp jako připravený a zralejší. 4 Taký to, že mě vnímaly jako autoritu, se kterou společně poznávají nové věci. 5 Pamatuju si třeba, s jakým nadšením se starší dcera učila číst – a strašně se těšila, až bude číst svou vlastní Bibli. 6 A jak pořád s radostí četla – a pak si taky psala pohádky, to jí dlouho drželo. 7 A je pravda, že ona hodně taky to – pořád si přepisovala různé recepty do svého sešítu a podle nich pak něco dělala a pekla – no a dodnes nám pořád něco peče, vymýšlí, dělá domácí chleba a vlastní kvásek a tak.

8 Moc hezký bylo, že jsme si mohli nad každým tématem hodně povídat a – a mohla jsem vidět, jak ty děti přemejšlejí a kolikrát jsem se opravdu naplno smála – například když jsem vysvětlovala elektrický proud a říkali jsme si – jo, vodiče a izolanty, tak se syn tak jako zamyslel a pak mi řekl, že kdyby přišel Hitler do našeho bytu anebo kdyby přišli jezuiti nám sebrat Bibli – tak by naschvál jako obranu [smích] nedával do zdí izolovaný dráty [smích] aby dostali šlupku [smích]. 9 Tak jsem viděla, jak se mu ta znalost krásně propojuje do dějepisu [smích]. 10 Nebo někdy ve druhé třídě pozoroval pračku – jsme se učili v kuchyni – a už ta pračka měla špatný tlumiče – a jak to při odstředování bouchalo a von na to koukal upřeně [smích], tak začal vymýšlet, že by to šlo nějak využít na to, aby ho to vystřelilo do vzduchu [smích].

11 Je dobrý, že se to dá – to učení – dělat zábavně hrou. 12 Třeba mě napadá, že starší syn, když jsme si povídali o nějaký bitvě – to on měl rád – tak si pak s vojáčkama na tu bitvu jako hrál – a zkoušel, jestli třeba ta strategie by se dala vylepšit nebo tak.

13 No a zase naše nejmladší, přestože má specifický poruchy učení, tak si představ, že dokázala **opravit pračku**, která nám přestala prostě fungovat. 14 **Vykoukala** na internetu nějaký **návod** a tu pračku **odblokovala**. 15 Když přijel opravář, tak říkal, že ta vlastní oprava nebude problém – nějaký uhlíky to byly jenom – ale že problém bude ta chyba, kterou ta pračka hlásila a že se to asi nepodaří rozchodit kvůli tý seklý elektronice. 16 A tak jsem mu řekla, že to dcera **už opravila** – a von málem spadnul na zadek, protože prej by to sám asi nesvedl [smích]. 17 Nebo si pamatuju, že furt

chodila po venku se štětečkem a jako že opylovala kytičky s tím, že třeba vznikne nějaký nový druh [smích] – to bylo po tom, co jsme si o tom povídali v přírodovědě [smích].

18 Taky to, že v té poradně – při vyšetření dvou z našich dětí – vlastně až když přestupovaly na druhý stupeň – že mají zkříženou laterální zjišťovali a projevují se u nich specifické poruchy učení – ale že se to asi díky domácí škole hodně podchytilo díky tomu, že na ně nespěchám a že jsem se jim individuálně věnovala. 19 Ale mrzelo mě, že kdybych to věděla dřív a rozuměla tomu, tak bych s ní mohla víc pracovat v tom nácviku čtení a psaní. 20 Tak to mě mrzí, no. Ale je dobrý, že se díky domácí škole naučily dobře kompenzovat tohle.

18. V: Co naopak jsi vnímala na domácím vzdělávání jako nejhorší nebo nejtěžší?

Andrea: 1 Pořád jsem si uvědomovala, že nejsem pedagog a učím hlavně podle svého citu a svědomí, zároveň jsem vlastně nesla tomu nepřiměřenou tíhu zodpovědnosti za vzdělání svých dětí. 2 Věděla jsem, že kdyby děti dopadly u přezkoušení hůř, tak ta jako vina padne celá na mě. 3 Podle těch výsledků dětí při přezkoušení vás hodnotějí jako učitele – což ale jinak nedělají ani svým kolegům učitelům.

4 Taky si uvědomuju, že mě – že mě občas přepadaly obavy a strach, že budu fakt jako nezaměstnatelná – a že budu ráda, když budu moct někde třeba vybalovat zboží v supermarketu nějakým. 5 Takže jsem si musela zakazovat na to myslet, aby mi to nebralo radost a nadšení. 6 A taky ty přípravy po večerech.

19. V: Jak proběhl přestup dětí na běžnou školu?

Andrea: 1 Co se prospěchu týká, tak bez problémů, naopak – celkem hned si získaly přízeň učitelů a to nejenom tím prospěchem, ale hlavně tím svým přístupem k výuce a chováním. 2 Každý z našich dětí má trochu jinou osobnost, ale všechny se nějakou měrou potýkaly s rozčarováním z toho, jak jejich spolužáci přistupují k výuce – jak jsou nevychovaní, nedisciplinovaní, podvádějí a neváží si té práce učitelů.

20. V: Co bylo důvodem k ukončení domácího vzdělávání?

Andrea: 1 Změna školského zákona, která neumožnila výjimku pro vzdělávání dětí na 2. stupni jen středoškolsky vzdělaným vzdělavatelem. 2 To totiž v experimentu šlo, když ředitelka dala tu výjimku – mě třeba řekla, že když jsem učila svoje čtyři děti a starší syn na druhém stupni na základce má takový hezký výsledek, tak si neumí představit důvod, proč bych nemohla učit dál. 3 To mě tenkrát moc povzbudilo – a mrzelo mě, že jsme o té možnosti nevěděli dřív, protože ten první syn za mnou v šestce chodil, že by se rád zase vrátil na domácí školu, kdyby to šlo – jak byl z celý té školy a taky z dětí rozčarovanej.

21. V: Co bys dnes dělala jinak?

Andrea: 1 Určitě bych se tolik nestresovala a nebyla bych na děti zbytečně přísná.

22. V: Co ti ta zkušenost dala?

Andrea: 1 Hezký vzpomínky, čas s dětmi navíc a radost z toho, že jsem mohla být bezprostředně u toho, když se vlastně z jejich dětí stávali mladí lidé. 2 No a pak mi vlastně pomohla po 20 letech doma najít práci, protože mi dala jedenáctiletou pedagogickou praxi – a otevřela mi dveře na naši základku.

23. V: Jak jsi pracovala s chybou?

Andrea: 1 Chyba mi nevadila, dycky jsem dětem říkala, že chyby jsou k tomu, aby se na nich učily. 2 A že tyhle chyby na papíře nevaděj, že ty se daj škrtnout – horší jsou chyby v životě, který se škrtnout nedaj.

24. V: Jaké způsoby hodnocení jsi používala?

Andrea: 1 Malovala jsem dětem do sešitu obrázky, nebo jsem jim dávala rozinky, oříšky a tak. 2 A dávala jsem najevo velkou radost [smích].

25. V: Je něco, co bys uvítala jako podporu pro domácí vzdělávání?

Andrea: 1 Hodně by pomohlo, kdyby s učebnicema půjčovali i svoje metodiky – nebo na ně alespoň upozornili. 2 Takhle jsem měla dojem, jako by ty metodiky bylo jejich tajemství, o který se ani nechtěj dělit a ani nechtěj, abych věděla, že něco takovýho mají. 3 A taky povzbuzování a důvěra dělá hodně. 4 Bylo by dobrý, kdyby se rodičům někdo odborně věnoval třeba v ten čas, když jsou děti přezkušovaný. 5 No a nějaká finanční podpora, nebo alespoň úleva od státu by nebyla od věci – a slevy pro domácí školáky a doprovod na různý akce.

26. V: Jak myslíš, že tvoje děti domácí vzdělávání ovlivnilo v dalším životě?

Andrea: 1 Tak kromě toho, co jsem už řekla, tak asi v dalším jako – profesním – směřování. 2 Nejstaršího syna vždycky bavil dějepis a politika – jednu byl i v televizi u Jílkový – a dneska studuje historii a politologii na vysoký – i když teda historii nakonec vyměnil za společenské vědy, ale to je teď vedlejší. 3 Jo chtěl bejt taky voják, nějaký kroky pro to udělal, ale komplikuje mu to zdravotní omezení – ale kdo ví, třeba tam zamíří po studiu [smích]. 4 To si ještě vzpomínám, jak jsem říkala před chvílí – tak ta jeho **láska k historii** a asi i tý politice vznikala, když jsme se učili český dějiny, tak jsem si z knihovny půjčovala různý knížky, takže ten můj výklad byla jakoby **hodně rozšířeněj** proti třeba tý učebnici – a pak jsme spolu diskutovali a on přemejšlel nad těma situacema a ned těma rozhodnutíma králů a tak přemejšlel, jak by to udělal on anebo proč to tak udělali – a vždycky **přemejšlel nad tím**, proč se to tak stalo a co bylo tou příčinou. 5 Hrozně rád k tomu navíc sledoval dokumenty, že jsme se divila, jak je možný, že tak malý dítě vydrží sledovat dokument a s takovým jako **zaujetím** – a **ještě nad tím přemýšlí** – takže třeba sledoval dokument o židovskejch dětech, který zachránil Winton a **dumal** nad tím, jestli je lepší se zachránit, nebo jít do koncentráku s rodičema – a pak mi řekl, že by radši se mnou umřel.

6 Mladší syn byl od malička takovej technik a opravář, rád něco rozebíral a tak jsem ho nechala, aby se v tom doma vyřádil – měl plný šuplíky náhradních dílů, furt něco rozebíral a schovával si – a po maturitě na průmyslovce začal hned pracovat ve strojírenský firmě jako technik-montér – a jak říkal v legraci manžel, tak jako malej si hrál s Merkurem a jako velkej si hraje jakoby s velkým Merkurem a dostává za to zapláceno [smích]. 7 No a obě holky studujou pedagogiku – starší jako já specku a mladší je na středním ped'áku. 8 A taky se odmala obě měly k dětem. 9 To mi prostě dělá radost, že se to v nich takhle podchytilo [smích].

10 No a taky si vlastně uvědomuju, že to, jak jsme bejvali dlouho sami v cizině, tak děti byli takový jako **přirozeně otrkaný** v cizím prostředí a **nebáli** se chodit mi různý věci zařizovat – nejenom jako nakupovat na tržnici nebo k rybářům sehnat ryby – ale třeba vzali kluci **píchlý kolo** a šli na druhou stranu starýho gradu do opravny kol, kde před tím vůbec nikdy nebyli a to **kolo nechali opravit** – a to jim bylo kolem deseti let. 11 Ale holky byly mladší – nejmladší ještě byla předškolní – a chodily ráno nakupovat, abysme měli brzo chleba k snídani a mohli se začít brzy učit a pak moct jít třeba k moři dřív. 12 Je pro mě dodneska záhadou, jak se všude domluvily [smích]. 13 Byla jsem

tam sama, manžel za náma jezdil třeba jednou za 14 dní na tejden nebo jen víkend – a já jsem na ně měla fakt spolehnoutí. 14 **Dokonce** i vydělávaly **peníze** [smích], aby mě mohly pozvat na zmrzlinu – tak třeba hrály před barákem – voni tam tudy chodili průvody turistů, jak jsme bydleli ve starým gradu v centru – tak si vzaly hezký oblečení, sedly si na schody a hrály **na flétny** a turisti jim tam házeli eura a kuny a to teda bylo [smích]. 15 Nebo jinej rok, když jsme tam byli v létě na měsíc a bydleli jinde – manžel v Čechách pracoval a pak pro nás přijel a jeli jsme ještě na čtrnáct dní do Itálie – tak si **vydělávaly tak**, že **nasbíraly** lískový oříšky, který tam rostly kolem baráku, vystavěly je na zídku a **prodávaly je** sousedům [smích] – a dycky si přepočítávaly kuny na eura nebo na koruny [smích]. 16 Nebo se takhle nechaly inspirovat jedním podnikatelem v Řecku a chtěly po mně, abych jim udělala **palačinky** – a oni by je jako venku prodávaly a že by turisti jako viděli, jak je **mažou** [smích] – marmeládou nebo tvarohem [smích] – aby je tak **nalákaly** [smích].

V: Děkuji za rozhovor.

Rozhovor 1. 2: Sam

1. V: Jaké to pro tebe bylo mít maminku jako učitelku?

Sam: 1 Bylo to úplně normální, přirozený. 2 U mne stoupla v žebříčku na machra [smích].

2. V: Jaká to pro tebe mělo pozitiva nebo negativa?

Sam: 1 Tak pozitiva to mělo, že nová látka se dala dobře naučit, procvičit, pak organizovat čas, že se dalo jít ven nebo jet do Chorvatska – že se dalo cestovat volně, to je asi to hlavní. 2 Taky že nebylo takový to pravidelný zkoušení – a zároveň to bylo i negativum, že když bylo to pololetní zkoušení, nebo pak ve škole pozdějc, tak to bylo takový těžký, protože jsme na to nebyli zvyklí, na testy nebo zkoušení. 3 A jako pozitivum bylo, že jsme byli naučený samostatně pracovat, ale na druhou stranu zase ve škole, tak jsme nebyli naučený pracovat v kolektivu – jako že jsme byli naučený spíš sami pracovat – pak jako se domluvit, na nějakým projektu a tak.

3. V: Jak vzpomínáš na domácí vzdělávání?

Sam: 1 Naučili jsme se to víc kvalitnějc, než ve škole. 2 Bylo na to víc času, mohl mi to mamík líp vysvětlit. 3 Kdykoliv jsme mohli vycestovat, mohla u toho vařit i učit.

4. V: Co se ti líbilo na tom učit se doma a nechodit do školy?

Sam: 1 No – to cestování. 2 No a že tu látku vysvětluje jako maminka, která mě zná a ne víc učitelů – každéj má jiný nároky – nebo jinej typ vyučování, metodu.

5. V: Jak jsi to měl s kamarády?

Sam: 1 No neměl – sourozence jsem měl.

6. V: Je něco, co se ti nelíbilo nebo bylo pro tebe těžké na domácím vzdělávání?

Sam: 1 No nevím, jestli to bylo jako nelíbilo – ale potom, když jsem šel, že jo, do školy, tak trochu závist, že jo – jako od spolužáků – takže takový jako že jsem jinej – no ale to bylo až po tom, co jsem šel do školy. 2 Jinak bych řek' že ani ne.

7. V: Když se podíváš zpátky, uvědomuješ si, jak tě domácí vzdělávání vyprofilovalo nebo zformovalo?

Sam: 1 No víc jako k samostatnosti, že jo – možná i k pečlivosti, že jo – ale zároveň jako víc k introvertnosti možná – když jsem byl mladší, tak jsem byl spíš extrovert a potom spíš introvert, že jo. 2 Nebo jako ke spolupráci s jinejma lidma ve třídě to bylo těžší. 3 Ale nevím, jestli to s tím přímo souviselo – ale možná trochu jo. 4 A možná to judo, že bylo víc času, jsme chodili na atletiku a potom na to judo vlastně, že jo – a zápas – protože bylo víc času a pak že ve škole už tolik toho času nebylo, nebo – bylo to náročnější potom, pak odpoledne – takže možná ten sport, bych řek'. 5 A je pravda, že ten dějepis mě bavil víc na domácí škole, než ve škole, protože to bylo takový povrchnější ve škole – ale jinak nevím.

8. V: Jak domácí vzdělávání ovlivnilo tvůj vztah k mamince?

Sam: 1 Neovlivnilo – nezměnil se.

V: Děkuji ti za rozhovor.

Rozhovor 1. 3: Josip

1. V: Jaké to pro tebe bylo mít maminku jako učitelku?

Josip: 1 Že se musí poslouchat. 2 Není rozdíl, jestli je učitel nebo ne, ale jestli je dítě vychovaný.

2. V: Jaká to pro tebe mělo pozitiva nebo negativa?

Josip: 1 Věděla, že co komu nejde a podle toho učila nebo zkoušela – a byla trpělivá. 2 Asi žádný negativa.

3. V: Jak vzpomínáš na domácí vzdělávání?

Josip: 1 Moc náročný někdy. 2 Ve škole si odkroutíš svoje a máš padla.

4. V: Co se ti líbilo na tom učit se doma a nechodit do školy?

Josip: 1 Pohoda – člověk se nemusel stresovat kvůli testům třeba. 2 Ale zase mi nelíbilo, že jsme se někdy učili až do večera.

5. V: Jak jsi to měl s kamarády?

Josip: 1 My jsme nepotřebovali kamarády – chodili jsme co církve a jsme velká rodina.

6. V: Je něco, co se ti nelíbilo nebo bylo pro tebe těžké na domácím vzdělávání?

Josip: 1 Že jsme se někdy učili až do večera. 2 A bylo těžký přezkoušení, že najednou musíš podat výkon za celý pololetí.

7. V: Když se podíváš zpátky, uvědomuješ si, jak tě domácí vzdělávání vyprofilovalo nebo zformovalo?

Josip: 1 Nikdy jsem nepodváděl a když bych měl, tak se to ve mně pere, protože tak jsme naučený.

8. V: Jak domácí vzdělávání ovlivnilo váš vztah k mamince?

Josip: 1 Asi nijak.

V: Děkuji za rozhovor.

Rozhovor 1. 4: Vanesa

1. V: Jaké to pro tebe bylo mít maminku jako učitelku?

Vanesa: 1 Posílilo to ještě maminčinu autoritu, takže jsme měly ještě větší kázeň.

2. V: Jaká to pro tebe mělo pozitiva nebo negativa?

Vanesa: 1 Pozitiva to, že jsem se nebála před maminkou udělat chybu – a že když jsem ji udělala, tak maminka, protože mě znala, pochopila, proč ji kde dělám a hezkou formou mi to pomohla jako – pomohla mi to správně udělat. 2 Negativa to mělo to, že jsem se bála, že ji zklamou, protože jsem si uvědomovala, že maminku v podstatě hodnotěj skrze mne – a bála jsem se, že tím mamince ublížím.

3. V: Jak vzpomínáš na domácí vzdělávání?

Vanesa: 1 Bylo to něco úžasného. 2 Klidně bych se teď na domácí školu vrátila zpátky. 3 Naučilo mě to se učit a nejvíc věcí, co jsem se naučila, si pamatuju právě z domácí školy, protože jsme si to pořád dokola opakovali, jak jsem potřebovala.

4. V: Co se ti líbilo na tom učit se doma a nechodit do školy?

Vanesa: 1 Že jsem mohla být s maminkou, to je to hlavní.

5. V: Jak jsi to měla s kamarádkami a kamarády?

Vanessa: 1 Měla jsem je v církvi, tady doma, v Chorvatsku – víc než teď [smích].

6. V: Je něco, co se ti nelíbilo nebo bylo pro tebe těžké na domácím vzdělávání?

Vanessa: 1 Asi ne. 2 Akorát před přezkoušením jsem kolikrát plakala, když jsem viděla, že je maminka tolik hodná a zlatá a já jsem věděla, že to tolik neumím nebo že mívám okno, takže jí pak tím vlastně můžu jako ublížit.

7. V: Když se podíváš zpátky, uvědomuješ si, jak tě domácí vzdělávání vyprofilovalo nebo zformovalo?

Vanessa: 1 No určitě mi to dalo jistotu a pomohlo mi to, že jsem se necítila jako blbec [smích] – protože kdybych byla ve škole, tak určitě bych měla ošklivý známky, protože by mě to udusalo v tom, jak mi určitý věci trvaly dlouho k pochopení – a maminky trpělivost mě vlastně jako povzbudila v tom, že chybu dělat je normální – prostě určitě bych se nedostala tam, kde jsem dneska.

8. V: Jak domácí vzdělávání ovlivnilo tvůj vztah k mamince?

Vanessa: 1 Že to, co maminka prožívala, jsem prožívala s ní – a mám pocit, že ji víc rozumím vnitřně – a maminka zas mně. Je to prostě moje nejlepší kamarádka [smích].

V: Děkuji za rozhovor.

Rozhovor 1. 5: Zoe

1. V: Jaké to pro tebe bylo mít maminku jako učitelku?

Zoe: 1 Měla jsem a mám díky tomu k mamince větší úctu. 2 A ještě díky mamince – tím, že byla v pozici dvou autorit – učitelky a zároveň maminky – tak jsem pak ve škole i toho učitele brala jinak a to, co si ostatní děti dovolily k těm učitelům, tak já bych si nikdy nedovolila.

2. V: Jaká to pro tebe mělo pozitiva nebo negativa?

Zoe: 1 No tak měla jsem s ní lepší vztah a takovej otevřenější, ale zároveň jsem se jí bála v nákejších chvílích.

3. V: Jak vzpomínáš na domácí vzdělávání?

Zoe: 1 Ráda na ten čas vzpomínám, byly to nejlepší léta mého dětství. 2 To mluví samo o sobě [smích].

4. V: Co se ti líbilo na tom učit se doma a nechodit do školy?

Zoe: 1 Že jsem furt mohla být s maminkou a s rodinou, na jaře jsme se mohli učit venku nebo na pláži a líbilo se mi, že třeba celý dopoledne jsme měli jenom dějepis, kterej mě samozřejmě bavil. 2 A maminka všechno vysvětlovala jiným způsobem, než klasický učitelé, což pro mě bylo pochopitelnější – jako že jsem to líp chápala. 3 A nejlepší na tom bylo, že jsme mohli cestovat a učit se v cizině, což se tak hezky prolínalo s tím, co jsme se učili.

5. V: Jak jsi to měla s kamarádkami a kamarády?

Zoe: 1 Ze začátku mi to vůbec nevadilo, že nemám kamarády ze školy, protože jsem měla sourozence. 2 Ale pak v páté třídě jsem začala pociťovat, že mi ta – ta kamarádka chybí. 3 Ale pak jsem díky Bohu kamarádku našla [smích].

6. V: Je něco, co se ti nelíbilo nebo bylo pro tebe těžké na domácím vzdělávání?

Zoe: 1 Přezkoušení a stres z toho. 2 Ale zároveň jsem díky tomu byla vycvičená do běžný školy, tam to pak byla proti tomu pohoda.

7. V: Když se podíváš zpátky, uvědomuješ si, jak tě domácí vzdělávání vyprofilovalo nebo zformovalo?

Zoe: 1 Díky tomu jsem si uvědomila, že bych tuhle práci taky chtěla dělat – práci s dětmi – a proto studuju pedág. 2 A díky domácí škole mám na ty děti úplně jinej pohled – tím, jak se nám maminka věnovala a dávala nám ten svůj čas a byla nám příkladem ve všem – tak bych si přála taky mít děti na domácí škole.

8. V: Jak domácí vzdělávání ovlivnilo tvůj vztah k mamince?

Zoe: 1 Jak sem už říkala, tak mám k ní větší úctu a vztah mám s ní otevřenější, že jí můžu říct všechno.

V: Děkuji za rozhovor.

Rozhovor 1. 6: otec/manžel Semir

1. V: Co vnímáš jako nejtěžší na domácím vzdělávání?

Semir: 1 Nejtěžší? Asi ten stres manželky před přezkoušením – to, že to má celý na hrbu a nikdo pořádně neocení, kolik práce má za sebou a když se dětem třeba nevede – ale vono se jim teda nakonec dycky spíš vedlo, to je ten fór – tak to slízne manželka jako učitelka a navíc od učitelů, který od nikoho neslíznu, že blbě děti ve škole naučili. 2 Todle mě teda, s prominutím, sralo. 3 A manželka je taková poctivá a zodpovědná, za děti – a za nás všechny – by dejchala a tak si tu zodpovědnost na sebe brala víc, než bych si ji bral já – ale to je prostě vona – naše sluníčko. 4 Do toho není příjemný **čelit předsudkům** okolí – hlavně z rodiny, to jsem každou chvíli musel jít s někým do konfliktu – ale fakt je, že zase když viděli, jak to dětem jde, tak se to zase otočilo [smích].

5 Jo ale musím doplnit, že tím myslím přezkoušení na druhým stupni, na prvním to bylo daleko víc v pohodě, zvlášť když děti přezkušovala Ester. 6 Ale i tak je jako nevýhoda to, že musej v hlavě držet látku za půl roku a ze všech předmětů, což děcka v normální škole nemusej. 7 Ale druhá strana mince je ta, že si to pořádně pamatujou [smích].

8 No a pak ještě jedna věc – i když pro nás zase takovou roli nehrála – a tou je to, na obecný rovině, že domácím vzděláváním rodiče dělaj pro společnost vlastně to nejlepší, protože produkujou jako kvalitnější lidskej materiál, než normální školy, ale společnost to **vůbec neoceňuje** – učitel za tu samou práci, dokonce hůř odváděnou, bere třeba třicet táců měsíčně a ty ji jako rodič děláš zadarmo – a **ještě** aby sis kolikrát platila **sociální a zdravotní** – to je nehoráznost. 9 Tak jasně – děláme to pro svoje děti jako to nejlepší a ztráty nepočítáme – ale ten společenskej nevděk, že to děláš zadarmo, doplácíš na to – kdyby se to alespoň započítávalo do důchodu. 10 Prostě jsou určitě lidi, který by děti rádi učili doma, ale z finančních důvodů prostě nemůžou – a to je blbý.

2. V: Co jsi na domácím vzdělávání vnímal jako nejlepší?

Semir: 1 Nejlepší? Toho je víc – nebo spíš **všechno** [smích]. 2 Když jsou děti tvárný, jak říká Komenský, tak domácí škola dává mamince možnost delší dobu sejt do nich to dobrý – ani si neumím představit, že bych šestiletý dítě poslal do školy, do těch všech tlaků a nespravedlností, kterou každý dítě inkasuje od učitelů – i sebelepších. 3 O kolektivu kolikrát nevychovejch spratků ani nemluvě. 4 Vono stačilo, když Sam nastoupil do šestky, podstatně zformovanější k dobrému a zralejší, než kdyby mu bylo teprve šest – a stejně to nebylo pro něj lehký – blbý a líný a vyčůraný děti, povrchní a nespravedlivý – kolikrát – učitelé. 5 Manželka mě furt musela krotit, abych tam na ně nevlítnul – a to dělala ostatně dobře, protože se kolikrát ukázalo, že horká hlava není dobrá a člověk by kolikrát nadělal víc paseky, než užitku. 6 Takže **výhoda je**, že člověk může líp připravit děti na ten kolikrát hnusnej a nespravedlivej svět – na zlý nebo blbý nebo povrchní lidi. 7 A taky krásný je vidět, jak ty tvoje děti působením maminky **rozkvejtaj** – to je fakt nádhera a pokud by chodily do školy, tak to neuvidíš.

8 No a dál je to možnost si plánovat čas, možnost vyjet do ciziny nebo na zahradu a tam se učit. 9 Samozřejmě i ten individuální přístup maminky, která svoje dítě zná, miluje ho a vyjde mu vstříc – a dobře ho motivuje. To vzdělání je takový jako **šitý na míru** [smích].

10 Naše děti byly z domácí školy takový dobře motivovaný, šikovný, rády se učily novy věci, rády objevovaly – **ne jako špti**, ale s takovou jako **radostnou zvědavostí**. 11 A stačilo u Sama půl roku ve škole, možná míň, aby mu to učení **znechutila**. 12 To mám proti školskému systému snad nejvíc – že ničí v dětech poctivost, radost, přirozenost a tak dál – že jim prostě ničí duši.

3. V: Jak jsi vnímal přestup dětí na běžnou školu?

Semir: 1 Jak už jsem říkal – to, co manželka dobrýho do dětí dlouho sela, tak škole stačil docela krátkej čas na to, aby to **prošustrovala**. 2 Von to říká i profesor Hejný – jsem viděl jeho video z Menzy. 3 Nejvíc to vodskákal nejstarší syn – voni nejstarší jsou asi dycky takový průkopníci, co to těm mladším sourozencům prošlápnu. 4 Tak i tady – jak byl první z domácí školy na tý základce, tak ho každej kantor pozoroval, testoval si ho, měřil mu po tom jejich blbym způsobu – kterej maj naučenej od těch normálních dětí, co lžou, podváděj, flákaj se atd – a byli takový jako podezíravý. 5 Tím mu tu školu podle mě znechucovali **krutě** – ale když pozdějc viděli, že nelže, nepodvádí, je poctivej a navíc mu jde škola dobře, tak se to nějak zlomilo a ty další děti to tam měly čím dál lepší a byly doslova **za hvězdy**. 6 Měly skvělý známky, většinou jedničky a pár dvojek – Josip s Věruškou snad i nějaký samý jedničky. 7 Do toho byli učitelé nadšení z Josipa a Zoe, jakej maj pozitivní vliv na celej kolektiv ve třídě – z toho byli učitelé fakt vodvařený [smích]. 8 A tady teda musím říct, že to nadšení učitelů – ta **dobrá vizitka** domácí školy, kterou naše děti udělaly, vedla k tomu, že po manželce ta škola hned skočila – jako po nějaký hvězdě – a zaměstnala ji [smích].

9 No a pak děti často doplácely na poctivost – to vidim nejen na tý základce, ale i na střední a na vysoký škole – prostě jak každej kantor počítá s tím, že žáci podváděj, kličkujou a tak, tak podle toho měřej i těm poctivejm – asi s poctivostí **vůbec nepočítaj**. 10 Tak jsme dycky dětem říkali, že tu poctivost jiný lidi kolikrát neviděj, ale Bůh ji vidí a má z toho radost – a taky že můžou mít čistý svědomí, to si ostatně nikdo nekoupí ani nevychytračí a je celkem fuk, že to ostatní lidi většinou neocení – nebo že dokonce z poctivýho člověka dělaj blbce – a maj ho za blbce. 11 A to i na vejšce – podle toho, co vypráví nejstarší syn, co je na politologii a historii.

12 No ale aby to zas nevyznělo nějak blbě – na tý naší základce byla většina učitelů fajn, voni některý taky odešli – a zase přišly z mateřskejch šikovný učitelky – ale halt Sam to vyžral i v tomhle, že se střídali kantoři a von měl kolikrát zrovna takový, který tý škole moc dobrý jméno nedělali. 13 Vono se to u něj tak nějak sešlo k horšímu a u těch dalších dětí se to naopak jakoby vyčásilo [smích].

V: Děkuji Ti.

Příloha 2 – Rodina 2 (R2)

přepis rozhovorů nahraných na mobilní telefon

Pětičlenná rodina v Chorvatsku s jedním dítětem vzdělávaným doma

Vzdělávané dítě: fiktivní jméno Martin

Rozhovor 2.1

Tazatel: Věra Lorencová (V)

Dotazovaný: fiktivní jméno Kateřina (matka, vzdělavatel)

Místo: pobřežní oblast Chorvatska

Datum rozhovoru: 29. 10. a 30. 10. 2020 Kateřina

V: Je to takový polostrukturovaný rozhovor, já mám orientační otázky a ty klidně povídej, budu ráda, když budeš prostě povídat.

Kateřina: Poskytnu materiál, ze kterého ty vybereš, co za to stojí [smích].

1. V: Kolik dětí jsi vzdělávala v rámci domácího vzdělávání?

Kateřina: 1 Jedno [smích].

2. V: Jak dlouho byly vaše děti nebo vaše dítě takto vzděláváno?

Kateřina: 1 Druhým rokem je vzděláváno moje dítě, šestá a sedmá třída teď konkrétně.

3. V: Navštěvovaly vaše děti mateřskou školu?

Kateřina: 1 Ano, ale jenom – budeme asi mluvit konkrétně o tomto dítěti – navštěvovalo, ale jenom tři měsíce. Pouze tři měsíce.

4. V: Italskou, nebo chorvatskou?

Kateřina: 1 Chodil do chorvatský školky mateřský a chtěli jsme, aby chodil rok kvůli jazyku, ale nakonec se to nepodařilo, protože tam měli obsazeno, takže chodil jenom tři měsíce.

5. V: Proč jste se rozhodli pro domácí vzdělávání?

Kateřina: 1 Takže jelikož potom chodil po té školce normálně nastoupil do základní školy chorvatský, kam chodil od první třídy až do pátý třídy a viděli jsme, jak se to vyvíjí, a měli jsme naději, že všechno půjde jako dobře, 2 ale vlastně víc a víc s každým dalším ročníkem jsme viděli, že to není ideální a tak jsme furt zvažovali, co budeme dělat, jaký jsou jiné možnosti a nakonec jsme se začali přiklánět víc a víc k té domácí škole, 3 a v podstatě ideální by pro nás byla chorvatská domácí škola, ale systém v Chorvatsku neumožňuje domácí vzdělávání, takže proto jsme se rozhodli jít cestou té český domácí školy.

6. V: Byli jste nějak povzbuzeni jinými rodinami, které také měli domácí vzdělávání?

Kateřina: 1 To určitě, to jó [smích], to je právě velký bohatství, že mám hodně kamarádek, který vzdělávaly nejen jedno dítě, ale všechny své děti na domácí škole a byly velmi spokojený a vidím, 2 že ty děti jsou jednak sociálně na tom výborně a jednak i s vědomostma, nikterak nepokulhávaj za dětma, který navštěvujou normálně základní školu a naopak bych řekla, že jsou si jistější – tou jako rodičovskou láskou a že to, že byly vlastně víc doma, je spíš nějak posílilo na osobnosti.

7. V: Když jste se rozhodli pro domácí vzdělávání, pro Martínka, že to pro něj bude lepší, jak to vypadalo, když chodil do normální školy, co byly ty důvody, konkrétně jestli bys mohla říct?

Kateřina: 1 Tak [smích] teď abych se příliš nerozpovídala a řekla to podstatný, tak Martínek hlavně je takovej, musím říct teda – bezprostřední a dost živý dítě, neposedný, takže je to takovej opak holčičky, která chce mít všechno spořádaný, zapsaný, dává pozor, velký uši co paní učitelka řekne, tak to bych řekla je on přesným opakem, protože on – pro něj vlastně nebylo podstatný to, co paní učitelka říká, 2 ale to, jak reagují děti, co dělají děti a vlastně tu třídu vnímal hodně spíš ne jako místo, kde se dovídáme nějaký novou informaci a vzděláváme se, ale spíš jako – skupinu lidí, kde jako se může přátelit, hrát si, povídat si a vlastně to bylo pro něj to nejpodstatnější, čím jsme vlastně naráželi, protože samozřejmě přestávky mu nestačily [smích] v tomhle [smích], ale prostě na hodině se nemohl sice chovat jako o přestávce, ale jako svým způsobem vyrušoval, 3 protože tím, že nebyl soustředěnej na paní učitelku, ale na ty děti, tak to prosakovalo a vyrušoval kolikrát a – myslím si, že kolikrát nějaký jiný pedagog by to zvládnul s ním, ale ještě to bylo nešťastný v tom, že dostal paní učitelku velmi hodnou a takovou tu starou školu, která právě byla spíš vhodná pro právě takový ty holčičky, co sedějí a co jí všechno vodkevou a přinesou tužku a já nevím co. 4 A vlastně s těmhle dětma to těžko dávala a vlastně i v tom počtu, že zrovna bylo jich ve třídě kolem třiceti, a těch dětí jako je Martínek tam bylo i víc, nebo podobnejch, ne přesně takovejch třeba, takže vlastně to pro ní, pro tu učitelku, i bylo hodně stresující, takže vlastně byly pořád stížnosti na něj a byly to takový stížnosti, že to vždycky bylo na takový hraně, jsme si říkali tak jako tohle třeba by nemusel bejt problém, kdyby jo – jenže kdyby prostě, tak nějak to v té škole bylo nastavený a my jsme vlastně do toho nemohli zasahovat, protože ta škola má nějaký program, nějaký muštr, podle kterýho vlastně se jedná i podle kterýho se hodnotí, do kterýho se to dítě musí jako nastrkat, a když vlastně z toho nějak vyčuhuje, tak je postihovaný. 5 A vlastně jsme zjišťovali, že – my jsme ho samozřejmě, když udělal něco, co stálo za pokárání, tak jsme ho kárali, trestali – ale to dítě když – na toho našeho Martina to fungovalo tak, že byl ubítej z toho a že místo toho, aby ho to nabádalo k tomu, aby teda se sebou něco dělal, tak z toho vlastně byl ubítej a i ten jeho takovej tvůrčí duch, kterej v něm byl, že opravdu kolikrát udělal některý věci naprosto brilantně, ale vlastně za to nebyl – ta učitelka z něho byla tak znechucená, že ani za to nebyl pochválenej, ale vlastně už bylo všechno špatně. 6 Tak jsem si říkala, z tohohle prostředí asi by opravdu měl co nejdřív vypadnout, protože to ho ubije úplně. A pak už prostě z něho nebude to, co z něho bejt může, jo, že tu jeho tvořivost, vlastně to úplně ubije. 7 A když jsem to té paní učitelce jednou říkala, že to chápu, že třeba jako tyhle věci jsou u něj problematický, a že by bylo dobrý, kdyby se zaměřila i na to, co je u něj i dobrý, tak vlastně ona sama řekla: „A dobrý, a jako co je u něj dobrý?“ 8 A tak jsem řekla „no **paní učitelko**“ – a hned jsem jí řekla tři věci, že třeba výborně čte, že by ho mohla nechat číst, že čte jako jeden z nejlepších, je ve čtení, ačkoliv nečetl vlastně ve své mateřštině, že jo, a že píše výborný příběhy, ačkoliv *ne* ve své mateřštině, a ještě jsem cosi – jo malování, ano, že výborně maluje, což jako opravdu skvěle naprosto, a vlastně ona musela uznat „jo, to je vlastně pravda“. 9 Ale že vlastně bylo k její hanbě, že si to hned neuvědomila, že jsou tam věci, který může jako na tom dítěti vypíchnout, že jsou dobrý, pochválit ho a tím ho nějak přimět i k tomu, aby nebyl tím negativním, tou negativní osobou. 10 Takže to bylo takový nešťastný a jsem hrozně ráda, že jsem vůbec měla tu možnost zvolit tu domácí školu, pro nás to bylo úplně jako **vysvobození** vlastně. 11 Lituju rodiče, který to udělat nemůžou, protože jsou v patový situaci, vlastně to dítě jsou nucený tam nechat a nucený se dívat na to, jak je v něm něco ubíjený, ubíjeno, jak není rozvíjeno tak, jak by mohlo bejt, že jo, nehledě na další jiný věci [pauza a smích].

8. V: A jak se projevoval Martínek, když přišel ze školy domů, museli jste to nějak kompenzovat?

Kateřina: 1 Takže [smích] když přišel ze školy domů, tak bylo vůbec těžký z něho dostat, co se dělo, že byl tak šťastnej, že už vlastně nemusí sedět a učit se, že těžko jako s ním bylo zabřednout do rozhovoru, on dycky řekl „mami nemluv se mnou vo škole, ptej se na něco jinýho, ale nemluv se mnou vo škole“. 2 Když jsem se zeptala na kamarády, tak to jo, ale „nemluv se mnou vo škole“. 3 Takže bylo těžký se domáknout toho, vlastně, jakej úkol a jak takhle. A on i když si to chtěl třeba ty úkoly zapisovat, pečlivě, tak **dycky** zapomněl, třeba jednu třetinu si zapomněl prostě zaznamenat, že má udělat, takže jsme to museli potom dohledávat a on prostě opravdu jak když neslyší některý věci, který se mu říkaj a na to narážíme teda i v tý domácí škole a učíme se prostě ten jeho sluch zaktivovat, aby prostě se stala z něho skutečně zodpovědná osoba. 4 Protože to vidim, že je u něho nejdůležitější víst ho k tý zodpovědnosti, aby tam zároveň zůstala ta jeho tvořivost a takovej ten nespoutanej duch, ale *zároveň* aby byl zodpovědněj, pracovitej, nedělal jenom když se mu chce, kdy se mu chce, ale prostě – aby byl pracovitej a zodpovědněj, no.

5 Takže ještě ty si se ptala, jak – no a samozřejmě potom se musel proběhnout, že jo, tak to jsem ho nechala, ale nemohla jsem nechat moc dlouho, taky měl domácí práce nějaký, protože máme hospodářství, no a už jsem z toho byla *já* na nervy, protože jsem věděla, 6 že nejenom že má úkoly, který musíme ještě dozjišťovat, ale že všechno, co dělal ve škole, musím s ním znova probírat doma, protože to jedním uchem tam a druhým ven, že jo, takže vlastně seděl ve škole dopoledne a seděl potom většinou odpoledne se mnou doma a byl z toho otráveněj hrozně moc.

9. V: Kolik času jste asi zhruba strávili tou domácí přípravou, než šel další den do školy, aby byl připravený?

Kateřina: 1 No v podstatě **veškerěj** čas, kterej se tomu dal věnovat, pokud zrovna nebyl na záchodě, nejedl a nenahnala jsem ho, aby alespoň udělal něco pro rodinu, pro domácnost, pro hospodářství nějaký, protože vidím jako důležitý, aby děti dělaly doma nějaký věci, pomáhaly, že to je prostě pro ně důležitý, aby jejich život nebyl jenom o nich, ale aby uměly prostě pomáhat, i když se jim nechce, když jim třeba není nejlíp, takže to jsme se snažili dodržet, ale vlastně veškerěj další jinej čas padl na to. 2 Ale ono to taky vždycky nešlo, protože já jsem třeba měla návštěvu, nebo něco, ted'ko já jsem věděla, že on sám pracovat nebude a že to nemůžu posunout nějak, protože ten druhěj den, ta škola, už tam ty zodpovědnosti, už to musí mít, už bude to zkoušení, už bude tohle, takže jsme byli v neustálým napětí vlastně, že nemůžeme dostat toho, co ta škola po nás požaduje, prostě to na nás bylo moc rychlý a špatným způsobem dělaný. 3 Takže ted'ko na tý domácí škole, když si můžeme uzpůsobit jednak část toho učení, jako i třeba styl jak se učíme a nebo i pořadí, jo, takže mi třeba nebereme – jak se to bere klasicky ve škole, že třeba jeden den mají děti šest sedm předmětů, tak to my nemáme a snažíme se těch předmětů mít co nejmíň v jednom dni, ale hloubš, hloubkově se jim věnovat. 4 Takže se snažíme třeba mít ty základní předměty, matematiku, češtinu a angličtinu – i když angličtinu teda taky nemáme vždycky a s tou mi pomáhá dcera, protože ona mluví líp anglicky než já teda rozhodně – a potom se snažíme mít třeba jeden další předmět, tak konkrétně třeba ted' přírodovědu, protože tu on má rád, tak tu si dělá hodně sám – a tam vlastně já podporuju to, aby on, když ji má rád, aby se na tom hodně naučil – dělat si výtah z textu, udělat si zápisek a sám jako pracovat samostatně – přes to, co ho baví a co ho zajímá vlastně. 5 A vlastně další měsíc děláme – nebo nějakěj blok, třeba tři týdny – když uděláme to učivo třeba z tý přírodovědy za pololetí, tak si k tý matematice, češtině přibíráme fyziku, třeba jo, a děláme takhle blok fyziky a tím pádem vidím, že to pro něj je mnohem přehlednější a že nemá pocit, že toho je tolik na něj a nějak i není to takový rozmělněný, nebo jak bych to řekla [smích].

10. V: Jaké je tvoje dosažené vzdělání?

Kateřina: 1 Moje dosažené vzdělání je střední.

11. V: Učitelka nejsi.

Kateřina: 1 Nejsem, nejsem.

12. V: Jaké jsi tedy měla zkušenosti ohledně práce s dětmi?

Kateřina: 1 Pracuju v církvi jako s dětma, takzvané [smích] nedělní škole, kdy vlastně děti v průběhu kázání nedělního jsou vyučovány tetama, jak jim mi říkáme, a to jsou věřící lidi, křesťané, kteří mají biblický znalosti a vlastně vyučují děti z Bible po dobu třeba hodiny, nebo je to různě dlouhý – ale je to hrou, dělá se to různě – já jsem se vždycky snažila, čím menší dětí, tím aby to bylo hravější, i třeba divadlo tam zařazovat, prvky, skrz který si to nejlíp zapamatují.

13. V: Jaká vám ze strany školy byla nabídnuta podpora, mohla jsi využít nějaké školení, seminář, workshop, nebo učebnice, pracovní sešity, metodické příručky a tak podobně?

Kateřina: 1 Já jsem z té školy, při který to děláme, tuhleto podporu nedostala, ale to je že já jsem o ni ani nijak nežádala a je to komplikovaný trochu tím, že my nejsme v Čechách, takže já jsem vůbec vděčná té škole, že s náma komunikuje tak, jak komunikuje, že nás v tom jako podporují, co nám poskytl je nasměrování na učebnice vhodný a – 2 jako mně hodně podporuje, že nám věřej, že nám nikterak ne – naprosto počítaj s tím, že to zvládneme a že uděláme co máme udělat a věřej v nás, prostě to mi hrozně pomáhá a takhle zase ze strany těch mých přítelkyň, který taky prošly tímhle vším u svých dětí, tak říkaj, že máme velký štěstí, 3 že to taky při každý škole takhle není a že některý ty maminky – vlastně klobouk dolu, protože ta škola takhle nejednala, že měli mnohem větší boje s tím, aby to vlastně ustáli, **protože na ně byli vlastně kladený jakožto na učitelky větší nároky, než na učitelky ve školách, že jo, protože se to ze zvláštních důvodů bere jinak, když učí člověk svoje děti, tak jako když by na něj byly kladený větší požadavky** no – takže tohle my nemáme, 4 takže díky Bohu opravdu máme dost volnou ruku a jsem hrozně ráda, že vlastně ten náš Martin může hodně bejt i venku a hodně se věnovat těm našim zvířatům a hodně vlastně flexibilně sedět za těma knihami. 5 Třeba výsledkem, plodem toho je, že začal číst, což nečetl a teď vlastně i sám říká, že mu písmo přijde jako zázrak a písmenka, když jsou poskládaný do slov a může si to člověk přečíst, že je to vlastně úžasná věc. 6 Přijde mu to jako nějaký neskutečnej vynález a vlastně říká, že ho to začlo strašně bavit a že vlastně proniká do nějakých jinejch světů. 7 Takže vlastně to, co lidi prožívaj na počítači někdy, v nějaký míře špatný, že jo, tak von teďko prožívá skrze knížky a to jsem hrozně ráda, protože toho jsme taky chtěli docílit – vlastně odpoutat ho od té elektroniky a nasměrovat na knížky a to se povedlo, no. Jsme rádi.

14. V: Jak často jezdíte na přezkoušení?

Kateřina: 1 Máme to tak nastavený, že v pololetí máme mít zkoušky přes Skype a na konci máme jezdit do Čech na přezkoušení, ale teď vlastně kvůli koruně jsme se tam nedostali a dělali jsme to i na konci roku přes Skype. 2 A to byl vlastně náš první rok, teď je to náš druhý rok, takže uvidíme, jak to teď bude, no.

15. V: A jak to probíhá přes ten Skype?

Kateřina: 1 Přes ten Skype to probíhá tak, že máme vlastně přidělenou paní učitelku, nebo spíš my jsme jí přidělený [smích] – ona má vlastně děti, kromě toho, že má děti ve škole, tak má děti druhý stupeň domácí školu, takže my si zavoláme a ona se nás vyptává na všechny ty předměty, co jsme dělali, s Martínkem mluví, doptává se na různý věci – teď nevím, co všechno, je to nějaký třeba dvouhodinovej rozhovor, přes ten Skype, kdy ona se ho vyptává co jsme – jo potom po nás chtěj

taky písemně, co jsme dělali a vlastně metodou toho portfolia vykázat, co jsme z kterýho předmětu udělali, no. 2 Takže taky nám vyšli vstříc, že nemusíme vlastně dělat nějaký ty písemný zkoušky a může to dělat ústně, což je dobře, protože on hrozně nerad píše, jako myslím on rád píše příběhy, ale nerad píše – psaným písmem [smích] – jako třeba diktáty a tak. 3 Takže je rád, když může povídat, to zase jako je velmi rád. Pak se mu pusa nezastaví [smích]. Takže tak. 4 Takže to probíhá takovou formou – takovým přátelským rozhovorem, vlastně že to dítě ani neví, že je zkoušený, což je úplně skvělý.

16. V: Píší vám potom na konci vysvědčení?

Kateřina: 1 Ano. 2 Vlastně já předkládám jako jeho vlastně třídní učitelka [smích], nebo jak oni to říkají, předkládám nějaký známky, návrh známek a oni podle toho zkoušení viděj, jestli to jsou mírný známky nebo přísný známky a pak vlastně se udělá na základě mého návrhu a jejich návrhu vysvědčení, který mi posílají na konci roku.

17. V: A jaké měl vysvědčení?

Kateřina: 1 Teď měl tři dvojky, což je naprostej obrat, protože vlastně tady měl – tady je teda musím říct petica nejlepší známka, takže tady je to obráceně, stupnice hodnotící, ale on vlastně měl i dvojky tady, což je česká štyrka, a teď vlastně nemá ani trojku, takže se zlepšil neskutečně, jo. 2 On je hrozně rád a vlastně on nikdy ve škole, když docházel do školy, tak **nikdy neměl zájem** vlastně mít **dobrý známky**, protože se zařadil mezi děti, který mají špatný známky a vůbec nepočítal, že by mohl mít lepší. 3 On se tak nějak jako zařadil a i říkal, že děti na něj koukaly jako „ty si ten hloupej a tak“ a vlastně teďko, když si osahal, že může mít lepší známky, tak vlastně hrozně nechce mít špatnou známku, říká „mamí ještě tam nemám žádnou špatnou známku“ a já vidím poprvé vlastně až na té domácí škole, že mu de vo to, aby měl dobrej prospěch, což je *super* jako, to je skvělý, to je úžasný, že to neměl. 4 Nebo že mu něco vadí, že by něco neudělal nebo že by něco nestihl, takže to je posun taky.

18. V: Teď se zeptám na takovou nepříjemnou otázku: když by náhodou přešel do normální školy – asi plánujete až do devítky – nebo dělal přijímačky na střední školu, co tě při té představě napadá, co prožíváš?

Kateřina: 1 No prožívám otazník [smích]. Ale to byla jedna velká překážka taky tohle, když jsme zvažovali, jestli do toho jít. 2 Nebála jsem se teda, že by se vracel na základní školu, to já si myslím že zvládneme do té devítky úplně v pohodě, že to bude v pohodě, *ale co dál*, to je přesně náš otazník. 3 Nebyl by problém, vůbec by nebyl problém, vůbec bych to neřešila, kdyby jsme byli v Čechách, ale proč to řeším tady je, že vlastně on, ačkoliv dělá českou školu, tak to vpadá, že bude muset jít na střední školu chorvatskou – a já se bojím toho jazyku, to je to, co se bojím, já se vůbec nebojím, že by se nezařadil do společnosti, nebo že by měl nějakou újmu, tím že nechodil tady do školy, toho se vůbec nebojím, a vidím, že on je – a viděj to i sourozenci jeho, on má starší sourozence, bratr je starší o šest let a sestra o devět let – a ty sami, po už asi měsíci nebo dvou domácí školy viděli, že mu to jenom a jenom prospělo, ta domácí škola. 4 Že viděli, že se zlepšil po všech stránkách, takže tohle mi neřešíme, víme, že je to dobrý a víme, že z něho není žádný slabej jedinec, protože by zůstával doma, ale naopak že právě máme na něj jako víc možností – je víc vlastně situací, tím že zůstává doma, že mluvíme o ledascems a já na něho můžu působit a můžu ho ovlivňovat – a vlastně tyhle situace by nenastaly, kdyby chodil do školy, protože já bych byla jinde, on by byl jinde a prostě potom by se dělaly jiné věci, takže o tohle bysme přišli a tím, že ten rodič s tím dítětem může mluvit, takže ho tím vlastně vychovává, ovlivňuje a formuje a to dítě se stává silnějším. 5 Takže z něho vlastně roste osobnost a myslím si, že to bude osobnost, která si uhájí svůj

názor a nedá se tak lehko jako prostě zviklat ke zlýmu, až bude na tý střední škole. 6 Mimoto sociální síť *skutečnou*, ne virtuální, *má*, protože u nás jsou často návštěvy a v církvi má přátele, se kterými zrovna teďko je na výletě v horách – jeli čtyři tatínkové, každý si vzal syna a odjeli a je tam i náš Martin s našim taťkou, takže i to je skvělý, že může takhle odjet a vlastně moh' jet už dneska ráno, protože jsme si napracovali ten dnešek už dopředu, takže to je taky dobrý.

19. V: A ti kluci jsou podobně staří nebo stejně staří?

Kateřina: 1 Takže jeden je úplně stejně starej a to je klučík, kterej s nim chodil do třídy a pak je jeden klučík, kterej je tři roky – Alexandar je o tři roky mladší a pak jeden, Natanael je taky tak. Dva jsou o tři roky mladší a jeden je stejně starej [smích].

20. V: Z jakých učebnic se učíte a používáte ještě nějaké jiné materiály (třeba i z internetu) a jak řešíte výuku výchov – hudebka, tělesná výchova...?

Kateřina: 1 Tak my jsme se letos plácli přes kapsu a vlastně jsme od toho vydavatelství Taktik objednali jak pracovní sešity, tak i učebnice a to z toho důvodu, že vloni nám naše škola vlastně poskytla učebnice a my jsme si dokupovali cvičebnice, ale vlastně to nebylo úplně vždycky od stejného vydavatele, takže – tak to nebylo úplně ideální, protože jsme někdy hledali v té učebnici – bylo vlastně trochu něco jinýho v té učebnici a v tom pracovním sešitě, takže jsme zjistili – 2 bylo nám doporučený několika lidmi i školou tohleto vydavatelství a to má vlastně hravý knihy, hodně obrázkový, ten přírodopis je třeba úplně úžasnej, to je právě to co Martin dělá, já jsem říkala „Martínku, já kdybych měla takový knihy, tak to já bych v tom furt byla“ a on teda v tomhle taky furt je. 3 To právě k tomu je nádherná cvičebnice a jsou tam testy, že to dítě si může dělat test a je to úplně supr. 4 Takže tohleto doporučuju, to jsme si objednali a krásně se podle toho pracuje, oni maj pak i jako náročnější – já nevím jak vono se to jmenuje – to je jako pro takový chytřejší děti, který chtěj jít hloubš, ale to jsme my nechtěli, nám tohle úplně stačí [smích] a vlastně když chce člověk nebo rodič jít hloubš s tím dítětem, tak zase může jít na internet a teď jsou krásný pořady i – to taky nám bylo doporučený, třeba ohledně dějepisu jsou takový krátký šoty na různý témata, takže o se tím dá doplňovat. 5 Takže tyhleto učebnice jsou úplně skvělý – a ty si se ptala na ty – 6 tělocvik, to mi řešíme tak, že vlastně se soustředíme na plavání, otužování, potápění, jízda na kole a teďko hodně tenhle rok s míčem a to je vlastně tak, že já ani nemusím říkat, ale on pořád má období, kdy k něčemu inklinuje, jo, a vlastně loni to bylo hodně kolo a teď kolo zůstává a není už tolik v popředí a teď do popředí se dostává balón a on se učí driblovat hodně a vlastně na tu košíkovou všechno, krom toho, že teda nehraje ji ve skupině, ale jinak všechno vlastně dělá – ty pohyby a to – nebo čtání a kopání a tak, prostě hra s míčem, to vlastně doteďka nebylo, ho míč nezajímal, no a nebo ho zajímal ten freesbee [smích], což je taková jako věc, která do tělocviku až tolik nepatří, ale zase my jsme přes to freesbee jako různý trefování se, různý koordinace a u něho je to dobrý, protože on je takovej, že to tělo někdy nekontroluje úplně jo, takže když já vidím něco, že přes ten tělocvik můžu dostat ho do kontaktu s tím jeho tělem, tak je to fajn, no. Nebo nějakou rovnováhu nebo tak. 7 No a to je prostě – my do školy zařazujeme úplně všechno, například teď dostal psa, to je jeho pes, vlčák, a vlastně i ten kontakt s tím zvířetem, že to je jeho pes, že to je pes, kterej je vlčák, že to není takovej polštářkovej pes ale pes, kterej vyžaduje jako určitěj přístup a zodpovědněj přístup, protože jsme vlastně si řekli, že když toho psa nezvládneme, tak se může stát zbraní a nebezpečnej bejt pro nás, takže ho musíme zvládnout, aby s náma mohl zůstat a teďko vlastně Martin – na Martinovi je zodpovědnost, je to jeho pes a nesmí některý věci dělat, což je výborný – musí si sám dát hranice a limity, co tomu psovi nedělat a naopak jak k němu přistupovat. 8 Takže i tohle je součást vlastně výuky, je to takovej přítel chlupatej pro něj, kterýho on miluje a mazlí se s ním a je to hrozně fajn [smích] takže to je taky takový.

9 A hudebka, hudební výchova, ta u nás probíhá tím, že [smích] – jak náš starší syn řekl, že jedna z nejlepších věcí, kterou jsme mohli udělat, že jsme už před iks lety koupili klávesy, syntetizér vlastně to je, takovej vlastně nejjednodušší, dokonce jsme ho koupili v Lidlu, dokonce jsme ho koupili k Vánocům až po Vánocích, prostě to byla taková bláznivá koupě, která vlastně rozvinula ale v naší rodině hudebnost v dětech, protože starší syn se skrz to naučil krásně hrát a tvořit na klavíru a teď přechází i na jiný nástroje – 10 a teď ten náš Martin, jak to vidí – ten mladší na domácí škole – tak vlastně teď to má u sebe v pokojíčku, protože starší syn už má jako lepší a složitější klávesy, takže tyhle ty jednodušší přešly jemu a vlastně i takovej relax, když máme přestávky, tak on odběhne a začne si hrát a je to pro něj relax a tvůrčí, tvoří si různý melodie, skladby, nebo se učí teďko různý písničky, který hrajeme na bohoslužbě, tak se učeť vlastně je zahrát přesně, takže to je naše hudební výchova – 11 krom toho, že mluvíme o některých hudebních skladatelích a směrech a tak no [smích].

21. V: Napadá mne, jak jsi říkala, že se snažíte, aby Martínek poslouchal a soustředil se, jestli bys mohla prozradit nějaké figle nebo metody, které používáš?

Kateřina: 1 Myslím si [smích], že to musí bejt kouzelný, každej rodič určitě, spousta rodičů by se teď smálo, protože to maj ještě třeba mnohem těžší, než to mám já a opravdu to dítě, aby zůstalo sedět a pozorně něco dělalo, tak je to malej zázrak, ale ta domácí škola opravdu hodně pomáhá, protože já kdykoli vlastně můžu udělat přestávku, nebo naopak kdykoli na něj můžu naléhat, aby něco dodělal. 2 Tydle děti typu našeho Martina potřebujou vysadit a pracovat trochu netradičně, ale zároveň potřebujou, aby se jim nedovolovalo, nebo nepopouštělo, protože oni usilujou o to popouštět pořád – „a já už nemůžu, dneska je toho dost“ a furt vlastně lámou toho rodiče, takže ten rodič je z toho vysílenej a já jsem z toho taky někdy vysílená, protože to dítě jako se snaží toho rodiče umluvit, že jo. 3 Takže se musí říct jasně „ne“, odzvoníme si to, máme zvoneček na začátek vyučování, pak i konec vyučování a během té hodiny musí prostě v klidu pracovat, 4 anebo když třeba už nemůže, tak si uděláme třeba pár dřepů, když už prostě nemůže sedět v klidu, a pak si znova sedne a je mu dovolený, že třeba může mít něco v ruce, nebo si u toho může jíst jablko, mandle a tydle věci, není to jako že musí bejt v naprostém klidu jako ve škole, ani jako se ani pomalu nehejbat a nic nemít v ruce třeba nebo tak, tohle může a to ho nějakým způsobem zklidňuje a uvolňuje, ale musí prostě udělat zadanou práci, na tom bazíruju a furt pracujeme na tom, aby udělal v nějakým kratším čase, protože jemu to pořád ještě dost dlouho trvá, víc než bych si přála – 5 a druhá věc je, že nepracuje furt dostatečně samostatně – některý věci jo, ale to spíš ty věci, který ho bavěj a směřujeme k tomu, aby pracoval dobře, v daným časovým intervalu i u věcí, který ho nebavěj. 6 A ještě figle, třebas jsou takový, že on dostane třeba mandle, jabko a tak, potom řekne „já bych už jed“ – prostě ne, až se dodělá tahle práce, nebo pomazlení se psem bude, až se udělá tahle práce. 7 Prostě odkládat takový ty příjemný věci, „až se udělá práce, jo – potom můžeš třeba i jít, lehneš si, támhle máme v pokoji takovou jako podložku, můžeš si na ni lehnout“ – protože tyhle děti furt požadujou pohodlnou pozici a sedět na židli je pro ně jako svým způsobem trest [smích], pro někoho jako to může znít hrozně divně, ale potom opravdu když si můžou lehnout na tu podložku a zkřivit se do jaký chtěj polohy, tajtrdlíkovat tam, tak to je pro ně jako úplnej balzám [smích]. 8 Takže dobře, bude ti to dopřáno, ale musíš vykonat nějakou práci. 9 A když už potom třeba vim *opravdu já*, ne to dítě, protože ono by si ulevilo i mnohem dřív, ale až já uznám, že už je to opravdu hodně a přitom ještě musíme nějakou tu práci udělat, tak už mu třeba dovolím i u nějakých věcí – třebas jsme dělali češtinu, že už nemusel psát, ale chtěla jsem po něm, aby mi zařazoval slova, co to je, jestli to je podmět, přísudek, a různý ty vzory a tak – a už jenom jsem chtěla, aby mi odpovídal a on u toho mohl chodit s hopíkem a [smích] kolem stolu a on opravdu

pracoval naprosto dobře, ale teda moje nervy kvetly [smích] a tekly [smích], ale on pracoval dobře, ale todle je náročný pro toho rodiče, nebo učitele, že jo – ale on pracoval dobře a ještě jsme aspoň kus práce udělali, takže i tak, no. 10 A samozřejmě i třeba má každou sobotu tady kamaráda – některý děti třeba mají za slast jít do zoo nebo tak nějak – náš syn považuje za slast mít tady kamaráda, v sobotu, tak jsme mu to dopřáli [smích], ale říkáme „ty musíš opravdu pěkně pracovat celej tejden a stavět se k tý práci prostě určitým způsobem a když to není, tak nebude moct přijít kamarád. 11 Takže i to je taky takový motivační jako prvek u nás, no [smích].

22. V: Chtěla bych se zeptat – nejsi unavená? – jak probíhá běžný vyučovací den?

Kateřina: [smích] 1 My jsme úplně ten začátek tý šestý třídy, když jsme nastupovali, tak jsme si to tak krásně drželi, že jsme opravdu vstávali tak, abysme už v osm hodin byli za stolem [smích] a začali pracovat a udělali všechno dopoledne, protože já vim, že on dopoledne je nejčerstvější. 2 A to nám jako – to byl trochu boj, protože my jsme rodina, to by se zase muselo vidět, taková jako hodně otevřená [smích] a tady se furt něco děje – takže jsme si ten čas museli uhájit a to první pololetí jsme si to hájili a bylo to fajn. Pak si i stihli nějak ty zvířata mezitím udělat o přestávce velký vlastně a šlo to. 3 Ale pak vlastně se stalo to – nejenom že přišla korona, ale hlavně přišly nějaký zdravotní problémy v naší rodině a to dost zásadní – mého manžela – a vlastně tím jsme byli tak jako vyhozený z taktu, že jsme najednou – jak ta škola, jak jsem si ji hájila a bylo to v popředí zájmu toho dítěte, tak najednou to přecijen ustoupilo a museli jsme řešit vnitřně jiný věci, který jako pro nás celou rodinu byly důležitější, abysme vůbec jako zůstali nad vodou. Takže jsme z toho trochu slevili a nevstávali jsme takhle brzy, ale snažili jsme se to udělat aspoň během dne nějak, jo, ale už se to nestalo takovou pravidelností a snažili jsme se to prostě nějak zvládnout během dne bez toho takovýho „musí to bejt v tuhle hodinu“ – ale hlavně aby se to udělalo, jak říkám, bylo to těžký období. No a potom jsme museli i o prázdninách nějaký věci dohánět – o těch velikonočních a tak – protože jsme fakt jako vypadli z toho pravidelného rytmu. 4 Ale zvládli jsme to a teďko vlastně v tý sedmý třídě, musím říct, že jsme se nevrátili do toho ranního [smích] – ale taky máme spíš takovej čas, že se snažíme ráno abysme dělali spíš jako – že si Martin přečte z Bible, pomodlí se, to držíme, aby to udělal – a potom jde udělat nejdříve zvířata, tím on se trošičku vyběhá, vysílí [smích] a pak teprve přijde, nají se a začne dělat ideálně školu. 5 Nedaří se nám to taky vždycky, někdy to zůstane až do odpoledne, ale takhle jako se to snažíme dělat. 6 Takže už nebazírujeme na tý dopolední nebo ranní škole, ale to vůbec není nutný. Jsou rodiče, který tvrdí, že dvě hodiny stačí tý domácí školy a já bych řekla, že u nás to je málo, protože my když začneme dělat matematiku třeba, tak nám matematika běžně hodinu určitě zabere, spíš hodinu a půl a potom vlastně děláme češtinu a ta nám vezme určitě půl hodiny, pak ještě tu angličtinu – takže to se ani v kuse nedá dělat, ono se to tak rozmělní do toho dne – 7 třeba ideální je, když může mi dělat dcera tu angličtinu, protože on najednou přejde k někomu jinýmu, je to trošičku jiný, takový pestřejší pro něj a navíc já bych s nim nedělala angličtinu tak dobře jako ona, takže to je ideální. A pak je skvělý ten tělocvik, že se může dělat tím, že se někam jde, nebo práce na zahradě, nebo práce–dílny, to s nim dělá manžel a to já ani nevím, jo, protože to oni furt něco dělaj se dřevem, on mu pomáhá – takže tohle je úplně perfektní.

23. V: Jakým způsobem učíš matematiku?

Kateřina: 1 Já jsem právě slyšela o různých způsobech a pohledech, ale vlastně nakonec jsem si říkala „já se teď nebudu učit sama nějakej ten jinej způsob, když vlastně já dobře zvládám ten způsob, jakým jsem se to naučila, matematika mi zas až takovej problém nedělá“ – a bylo mi řečeno, že můj syn je dyskalkulik a já si myslím, že on ani není dyskalkulik, že jenom se s nim musí pracovat určitým způsobem, v klidu a hodně musí opakovat a soustředit se na to, ale vidím, že on normálně tu – když s nim mluvím tím způsobem, jak jsem se to učila já, takže on to normálně jako

chápe, takže jedeme vlastně podle normální učebnice tydletý od Taktiku a podle cvičebnice, hnedka to děláme – dokonce ho někdy nechám, aby si to sám vyvodil. Já se snažím totiž neříkat mu poučku – to vlastně člověk dělá aniž by si uvědomil, že by to měl vyslovit – já u něj němůžu ho moc učit tak, že ho učím nějaký fráze nebo poučky a potom vlastně ho učit, jak to funguje, ale spíš jdu obráceně, že ho naučím tu věc, nějakou – těžko mi to teď říct jak – prostě odvozením, ukázáním, že to vidí, nebo mu to maluju, nebo na jakým principu – třeba zlomky – vezmu třeba tady mísu s ovocem a já mu to jabko naosminkuju a už mu to ukážu a už mu to sepne. A potom mu to nechám samotnýho odvozovat a pak mu řeknu „vidíš, a to je tohle“ a teď mu teprve řeknu tu poučku a ono vlastně mu je to jasný. Ale kdybych mu tu poučku cpala před tím, tak to absolutně jako – „a víš chápeš a to proto je to v tý poučce takhle“ – to von by nepochopil, to by pro něj bylo **votravný** a i by to hned zapomněl. Ale takhle, když pochopí podstatu těch zlomků, tak potom je schopnej i zapamatovat si tu poučku, co je čitatel a co je jmenovatel a proč je to takhle a tak. Takže jdu na to takovou jako snažím se i hravou formou, ale musí stejně dycky nakonec se dostanete k tomu, že musí odpracovat něco, že jo, protože se to nedá obejít jako, může to bejt hravý, ale *musí* mi tam něco vykázt, udělat určitej počet příkladů, aby si to procvičil a tak no. 2 A snažím se mu říkat – protože on třeba v tý matematice konkrétně má velkou averzi, většinou to dítě má averzi k tomu, v čem bylo jako na něj poukazováno jako že mu to nejde, že je v tom špatnej, slabej, méněcennej, tak k tomu má averzi a nechce se mu to. Takže jsem se snažila mu to odlehčit a vlastně mu říkám „vždyť to nic není, vždyť je to super, ta matika je skvělá, protože tam se nemusíš nic učit nazpaměť jako v dějepise třeba, tam se musíš i učit nazpaměť“. 3 Mně třeba dycky vadil dějepis, ale dneska vim, že ani ten mi nemusel vadit, protože vlastně se neučil dobrým způsobem a že se to neučilo komplexně a nespojovali se nám ty věci, tak to pro nás byly jen takový teorie jenom. Ale že i ten dějepis je krásnej, když se učí dobře. A i ta matematika, protože tam se vůbec nemusíš nic učit nazpaměť, tam jenom pochopíš, jak o funguje a pak ti to musí sednout všechno, jo, takže vlastně on někdy říká „tohle je lehký, to je dobrý, to mě už baví“ a já říkám „no vidíš, protože si to pochopil, tak tě to baví – a takhle je to se všim“. Někdy se vracíme zpátky v tý probraný látce a říkám „podívej, jak si tady s tím lopotil, to ti bylo hrozný a nechtěl jsi to dělat a podívej se na to“ a on říká „no jó, to je lehký!“ [smích] Takže aby měl zkušenost s tím, že opravdu to zvládne a pak je to lehký a je to zábavný nakonec i, no. Takže tak [smích].

24. V: Jak pracujete s chybou? Když udělá chybu, jak s tím naložíte?

Kateřina: Tak jsou různý chyby, jakou myslíš chybu teďko?

25. V: Když udělá něco špatně třeba, v češtině hrubku, nebo v matice mu nějaký příklad nevyjde a podobně.

Kateřina: 1 No tak já se vůbec musím snažit bejt v klidu, což je velká výzva jako, protože on má tendence vlastně brát to lehkovážně, tu školu, nebo to, co bereme, ty příklady, nedělat to soustředěně – a já to *ráda* dělám soustředěně a poctivě a mám furt pocit, že on to nedělá tak, jak by měl, ale nesmím si tohle připouštět a musím mu dát do určitý míry svobodu a když potom teda dělá chyby a já vidim, že to jsou chyby, který by nemusel dělat, dělá je proto, že se nesoustředí – takže kolikrát mu řeknu – a to je špatně, to se zasekne a není to dobře. 2 Takže se s tím nějak – se musí uklidnit a znova jako jít do toho a znova ho povzbudit a jedeme dál a snažím se vlastně jako i na tý chybě ho naučit – já se teďka snažím představit konkrétní chybu – nejlepší je, když on to sám pochopí. 3 On teďko třeba četl – on píše svý příběhy – co psal příběhy ještě před několika měsíci a říkám mu „no vidíš Martíčku, cos tady psal, to jsou neskutečný hrubky“ a on říkal „mami, to jsem psal já? Takový hrubky, jak já jsem to psal, to já bych dneska nenapsal“. Říkám „vidíš, to je skvělý, takže vidíš, že ses naučil“. 4 Protože on jak je takovej svéráz, tak někdy má takový „proč se tohle

musim učit, to je k ničemu“. „Není to k ničemu, to jenom nechápeš, že to ti bude k užítku, ale ty to teď nejsi schopnej domyslet.“ A tak já, když tadyhle vidím ty jeho chyby a on je sám vidí a vidí, že je dneska nedělá, tak já mu říkám.: „vidíš, to je ten užitek, kterej z toho máš, takže to nám přineslo užitek a krom toho máš velkej užitek z toho, že čteš.“ 5 Protože já vim, že u dcerky, která vlastně dneska má 22 let a tady s náma sedí, což nevidíte [smích] a je jeho učitelkou angličtiny a jiných věcí, tak vlastně jí jsem nemohla učit, protože ona chodila na italskou školu a měla vlastně i chorvatštinu tam a absolutně jsme se nedostali k češtině, ale česky mluví, protože je to její mateřština, ale nedostali jsme se ke gramatice, ale gramatiku výborně zvládá, píše téměř bez chyb, **protože hodně čte**. Čte český knihy a vlastně tam člověk pochyť ten cit pro ten jazyk a ona i to „i“ napíše správně, nebo „s“ nebo velký písmeno, protože to cítí, že to tam má bejt. Vlastně i Martínek – i syn starší mi to říkal – jsem se ho ptala „jak víš, že to tam je?“ a on „já nevím, ale cítím, že to takhle tam bejt musí, že to nemůže bejt jinak“, takže to čtení je výborný. 6 Chyba – je důležitý na to dítě nevytlátnout, nebulákat, ale nějak ho prostě, aby to bylo poučením, ta chyba. Já vim jenom chyby v matematice, chyby v češtině, chyba v přírodopisu to je jako naprosto směšný, když splete žaludek s játrama [smích] a to mi nevadí, vim, že ho to baví, to jemu spíš vadí [smích]. Je důležitý získat, aby to dítě mělo zájem o ten předmět, o tu danou věc, kterou děláme, protože pak mu to vadí, že dělá chyby. Ale když o to nemá zájem, tak mu to můžu říkat horek dolem máš tady chybu a je mu to jedno, že jo. Já v něm musím vzbudit zájem a pak vlastně on sám jednak chyby dělat nechce a jednak, když ji udělá, se z ní poučí. 7 **Spíš snažím se neřešit chyby, aby měl zájem o to, aby viděl, že ta škola se nedělá pro školu, ale že to má nějaký vyšší cíl**. Snažím se mu říkat, že [smích] je taky světlý, že máme tenhle čas, že má ideální podmínky se učit, že může v klidu hloubat bez rušení do knihy a různých knih a najít tam různé vědomosti, který se mu budou v životě hodit. A když třeba, já nevím, potom jdou do přírody a on zjistí, že ví, kde je sever, že se dokáže orientovat, protože to bral v zeměpise, tak já sá a vždycky si na to vzpomene, jo – vždyť to jsme brali – a ani to nemusí vyslovit, ale já to na něm vidím, že si říká jako „tak ta škola přeci jenom není k ničemu“. 8 Ona vlastně někdy ta škola k ničemu bejt může, když se vlastně učí blbým způsobem a jenom se hustí nazpaměť něco, čemuž teda my se vyhejbáme. Krom toho, že já chci a bazíruju na tom, aby uměl násobilku, vyjmenovaný slova, takový úplně základní věci, tak *nechci*, aby uměl toho moc nazpaměť, protože vim, že to zapomene, ale chci, aby si uměl ty věci poskládat. Například on třeba poslouchá hodně Svěráka [smích], a to sám za sebe, až *moc*, von totiž, když něco začne dělat, tak to dělá v naprosto přílišný míře. 9 Například teďko skládá vlaštovky a už toho máme ohromnou krabici [smích] a prostě bude toho ještě víc, já to **vim** [smích], nebudeme to ani stíhat pálit potom, protože už to nebude kam dávat – ale on prostě dokud toho neudělá hromadu, celou *horu* vlaštovek, tak nebude spokojenej. Ale on se na tom učí zase jemný motorice, takže já sem ráda vlastně. Má knížku, podle který to skládá a ta knížka tu leží já ani nevím kolik let, dostal ji od babičky od dědečka, kdybych mu říkala „poskládej si vlaštovku, podívej“, tak by to nešlo, ale *najednou* se z toho stalo zjevení, ta kniha, *najednou* ji uviděl a *najednou* začal skládat, získal vnitřní motivaci – a to já potřebuju, aby získával vnitřní motivaci pro *jazyk*, díky Bohu má pro angličtinu motivaci, i když na to jde furt od lesa, já bych radši, kdyby spíš s tou knihou pracoval tak jako klasicky, aby do sebe nabral tu gramatiku, ale on na to jde spíš jinudy, takovou tou hravější formou, ale má zásobu, umí anglicky, rozhodně víc, než já, takže jsem ráda. Takže vlastně aby ho to chytlo a potom vlastně on pracuje, jak má pracovat, no. A teď ani nevím, na co ses ptala – sem se rozpovídala [smích].

26. V: Je něco, kde tě překvapil tím, v čem se najednou sám od sebe začal vzdělávat?

Kateřina: 1 [smích] No to je – Čína! [smích] On miluje naprosto Čínu a já absolutně nevím proč. Já vím, že jako učitelka, jako maminka na něj působím různými věcmi, i záměrně, i verbálně, i nezáměrně, ale já Čínu – já k Číně žádnéj vztah **nemám**. On ji miluje, už ji miluje druhéj rok a zajímá se o všechno, co je z Číny. A teďko začal se zajímat opravdu o čínskej jazyk, začal vyhledávat čínský písma, jak se co řekne, začal mi čínsky psát, ačkoli nerad píše českou psanou formou, ty **složitý** písmena čínský – nejenom, že napsal svoje jméno, ale on začíná verše z Bible překládat do čínštiny a to malovanou krásnou formou, protože on jako velmi rád maluje, takže on to písmo používá jako uměleckej projev, ne jako tu klasickou psanou formu, ale spíš jako uměleckej nějakej jako – že to vypadá krásně *jako obraz*, jo, takže on vlastně tvoří obrazy čínsky napsaných veršů teďko, a říkal, že hodlá přeložit toho víc, jako z Bible do čínštiny [smích], prostě ho to chytlo a je to strašně legrační a milý. Takže o tohle získal zájem, takže jsme museli udělat hodinu čínštiny najednou spontánně, protože si to nenechal vymluvit, on mi to tak jako chtěl všechno ukázat, protože máme takovej překladač vlastně – nevím ani jak se to jmenuje – protože já jsem nechtěla, aby pracoval s mobilem, máme nověj překladač, kterej jsme pořídili i kvůli turismu, takovej jako překladač, kdy já mluvím třeba česky a on to okamžitě překládá rovnou do angličtiny, ale to jde i do čínštiny a do jinejch jazyků a je možný si to tam i vyhledat jako v psaný formě, takže on vlastně díky tomuhle lehko může ty věci přepisovat a učit se – takže tohle ho zajímá – 2 a jednak ho zajímaj teda naprosto zvířata, červi, různý motýli, všelijaká havěť mně odporná ho baví a je mu to *roztomilý* a zajímá se o to. Takže když jsou různý červíci, který pro mě je jeden jako druhéj, tak pro něj to je jako naprosto odlišný a on si to i zapamatuje. A když to potom v přírodě vidí, tak on řekne „jo, to už jsme brali tam a já to třeba i zapomenu, i když jsem ho to učila, protože on se to třeba učil sám, ale já jsem to kontrolovala, potom jsme o tom mluvili, tak já zapomenu, ale on si na to vzpomene. Takže to je úžasný. 3 Tim, jak ten mozek dětskej je neskutečně jako – má velkej potenciál a že je potřeba ho umět rozvinout. Takže tohle jsou dvě věci, který si vzpomínám, ale určitě je toho víc, to si ale nevzpomenu teďkon. 4 Ale je fakt, že on dobře propojuje věci, když čte něco nebo právě – jak sem nakousla – o tom divadelním představení toho Svěráka, vlastně začal poslouchat, ale já jsem věděla, že tomu nemůže rozumět – on nerozuměl podstatě toho divadla, co to divadlo chtělo říct, to bylo skutečně spíš pro starší děti, dospělý, ale chápal určitý části z toho, takový ty legrační a tak, a hrozně se mu rozvíjela slovní zásoba a taky oni mluvěj o politice a o dějinách hlavně a potom když jsme v dějepise narazili na něco, tak on říká „mami, tohle já znám, to je takle“ a já říkám „a prosím tě, odkad’ ty to znáš?“ a on „to Svěrák říká“ [smích] a takže on to takhle propojuje [smích]. Nebo Werich, jo, vlastně on i Wericha hodně poslouchá rád, takže i to – anebo Čapka čte teďko – takže si to spojí a to je úplně suprovní, protože to spojování já myslím že je naprosto ideální věc v tý výuce. Ale já jsem byla taky učená sama špatnou metodou ve škole, takže pro mě to není – já vím, že je to dobrý, ale taky to tak úplně neumím. Takže se to spíš učím a snažím se, ale nedělám to taky úplně ideálně, mohla bych to dělat jako mnohem líp, to určitě, jo, ale tak on mě taky někdy učí, protože on je takovej v tom tak **svobodomyslněj**, že někdy on sám mě navede vlastně, jak bych něco mohla dělat líp, jo. Takže já se někdy musím nechat i *jím* ovlivňovat v něčem, no.

27. V: Chtěla jsem se zeptat ohledně zvědavosti, jak jsi říkala, že je zvědavý – já jsem se třeba setkala s tím, když jsem sama svoje děti učila, tak se mě děti například zeptaly na „úplnou blbost“ a já jsem si říkala, jak je to vůbec mohlo napadnout a pak jsem zjistila, že jenom trochu jinak přemýšlejí. Setkáváš se s něčím podobným?

Kateřina: 1 Jo. Jenže já si myslím, že jsem taky v té fázi, že mi to připadá jako blbost [smích]. 2 On kolikrát vlastně řekne něco, co mu přijde, že má spojení s tou výukou, ale já tam to spojení nevidím. 3 Takže já si myslím, že opravdu já jako dospělá mám problém, že jsem daleko vzdálená té dětské mysli, která opravdu to tam vidí, to spojení tam nějaký je – a já třeba mu řeknu, ať to nechá být a jdeme dál, místo abych pochopila ten jeho myšlenkový proces, tak si na to neudělám čas kolikrát, že jo, a tím propásneme něco. 4 Přemýšlím, jestli sem se někdy vůbec nechala jím nějak unést, asi jo – a někdy prostě to dítě člověka dovede potom k zajímavým závěrům. 5 On třeba má dycky pocit, že něco vynalezl, a pak říkám „víš ale Martínku, to už je věc, která se používá“ a on „á, zase jsem to propás“. A já říkám „musíš být rychlejší“ [smích], protože on vždycky říká „až budu dospělej, tak vynaleznu tohle“ a vlastně mi předkládá už hotovej vynález a říkám „už’s to vynalez‘, tak s tím běž teďko“ a on „to musím, až budu velkej“. 6 Prostě má chuť – a myslím, že to mají všechny děti, ale některý jsou potlačeny – přijít s něčím novým na svět, že jo. 7 No nevím, já rozhodně nechci toho jeho tvůrčího ducha právě nějak dusit v něm, ale je fakt, že je to někdy pro člověka hodně náročný, jak se s tím vypořádat, protože ten svět a fungování naše je nastavený jinak – tak, máme tolik hodin, musíme jít dál a nemáme nějak neomezeně času, abysme zase tomu dítěti mohli poskytovat takový křídla, jaký on někdy potřebuje, tak je to škoda. 8 Takže taky v tom ještě hledáme, máme druhý rok, jak sem říkala, byli jsme v tom druhém pololetí hodně zkrouhnutý tou nemocí, takže se to tak trošičku jako pozastavilo, zbrzdilo, pak sme se nakopli, ale teprve teďko zase se v plný míře do toho dostáváme. 9 A vlastně na začátku té sedmé třídy jsme hodně opakovali, abychom opravdu v pořádku dodělali tu šestou třídu, tak jsem měla pocit, že toho musíme ještě hodně zopakovat, hlavně matematiku a češtinu, abych věděla, že umí co má umět a byla si tím jistá a až teďko se teprve dostáváme jako znovu do toho plného fungování. 10 Furt hledám a snažím se přijít na to, jak na něj nejlíp, aby to bylo co nejefektivnější a zároveň jako abych ho co nejvíc – objevila to, co v něm je, protože to je vlastně krásný, že když je rodič jako učitel, tak může taky ještě zase hlouběji a z jiný strany zjišťovat, co v tom dítěti je, že jo, je to krásný, ne? [smích]

28. V: Používáš nějaké odměny, známky nebo něco jiného?

Kateřina: 1 Já jsem se těm známkám původně snažila vyhnout, protože jsem z toho byla z té školy jako znechucená, jsem si říkala – dycky mi to bylo tak líto, když mu dali špatnou známku, dycky jsem si říkala „mohli mu dát aspoň ne pětku, ale čtyřku, aby ho jako jó trochu nabudili“ – ale dycky to bylo takový jako beznadějný, že jsem si říkala „já to hodnocení nevím“ – a ani mě k tomu nikdo nenutil. 2 Takže jsem neznámkovala, jenom jsem mu dávala **kabrňáky** – to jsem nějak spontánně začala dávat, když jsem viděla, že něco udělal jako s takovou jako – líp než kdy jindy, tak jsem řekla „jó, tohle’s udělal fakt dobře, to jsi **kabrňák**, za to ti dám kabrňáka“. 3 Takže jsme psali kabrňák a zakrouškovala jsem to. 4 A to bylo pro něho úplně úžasný, **kabrňák**, to prostě co nějaká jednička, kabrňák! [smích] A když to byl pak ještě kabrňák s hvězdičkou, podtrženej, tak to byl on úplně [smích]. 5 A pak jsme se šli otužovat, vloni jsme chodili do moře skutečně až do konce listopadu, a říkám „Martínku, my tam vlezem a budem kabrňáci, **voba** hele“ a pak jsme tam vlezli a pak říká „mám kabrňáka!“ [smích] „Máme ho oba!“ [smích] 6 A to byla prostě úplně úžasná motivace pro něj, že kabrňák, jo – kluk, že jo, holčička by třeba chtěla včeličku nebo nevím – ale kluk chce něco takovýho fortelnějšího [smích] – nevím, co budu letos vymyšlet [smích], přeci jen už je trochu jako v pubertě a někdy mně tak chytne kolem ramen a řekne „no mami“ [smích].

7 Takže hodnocení podle typu – odměny jsem dávala vlastně, zatím jsme na to nenajeli úplně, jak jsme to dělávali loňskej rok, dávali jsme odměny různý takový – jsem měla krabici a v ní různý předměty, co ho zajímaj – kulička duhová, nebo nákej obrázek s krásným ptáčkem třeba a to jsem věděla, že on z toho bude nadšenej, von tyhle věci má rád, nebo nákej bonbónek krásnej, náká malá sladkost, různý blbůstky jsem tam měla a když jako jsem věděla, že něco vykonal skutečně jako hodně dobře, samostatně a že se přemohl – mě šlo o to, aby sám sebe přemohl – né aby to bylo uděláno perfektně, i když já sama za sebe bych byla ráda, ale věděla jsem, že to po tom dítěti nemůžu chtít, ale když jsem viděla, že přemohl sám sebe, tak jsem to ocenila a von byl hrozně rád, to byla hodně dobrá motivace, tak. 8 A letos teda spíš vidim, že – jak jsem už řekla, že pro něj je teď ta velká motivace ta sobota odpoledne s tím kamarádem a to mu tak jako stačí, že kolikrát je tady někdo i přes týden s nim, v církvi je taky s dětma, že jo, a má sourozence, ale jako to, že ta sobota je jako navíc, když tady má toho kamaráda, tak to je pro něj úžasná věc, že sis s nim může úplně svobodně hrát venku, tady – a když vlastně jako nebude pracovat tak, jak má a tohle by nebylo, tak to na něj docela platí. Takže odměna.

29. V: Tu dyskalkulii mu určili, když chodil do školy tady v Chorvatsku?

Kateřina: 1 Už na to upozorňovali, protože oni jim tam dělali nějaký testy, i když jemu je nedělali v plný míře, protože je nedělal v rodným jazyce, ale dělali mu to stejně a říkali „máme pocit, že má dyskalkulii“, protože jako se jim to zdálo podle nějakýho testu, kerej dělali. 2 A to byli věci – jako nepozornost velká, že on třeba úlohu slovní nebyl schopnej v tom šrumu těch dětí a v tom cizím jazyce – kterej ale on ovládal, ne že ne, ale prostě těch podnětů – tam to prostě pro něj bylo nad jeho síly. 3 Takže mu to řekli a vlastně jsme šli do pedagogický poradny eště v Čechách kvůli tomu, že jsme potřebovali vlastně mít od nich posudek pro tu domácí školu a tam mu taky vlastně říkali, že to má a krom toho že má nějaký poruchy pozornosti a že by mu to doporučovali, tu domácí školu, jo, kvůli těmhle poruchám, který nebyly v nějaký významný míře, ale taky nebylo to něco, nad čím by se mohlo jen tak mávnout rukou. 4 Bylo jasný, že mu to dělá problémy v tom školním prostředí a v tom školním rytmu, jako na čas něco udělat – já jsem třeba, když chodil do tý školy, tak jsem je prosila už od tý první třídy, aby ho nechali sedět samostatně v tý lavici, aby neměl vedle sebe nikoho, protože on je jak hadí ocásky, a on prostě furt by reagoval na toho souseda, nebo i ten soused na něj, jo, jsou to děti – a on potom i sám to viděl u sebe a říkal, že chce sedět sám, protože věděl, že sis sám nemůže pomoci. 5 Ale oni vlastně sami měli tolik žáků, že to nebylo možný. Takže to bylo těžký. 6 A o dyskalkulii mu potom v pedagogický poradně řekli, že ji zřejmě má a že jako se s tím dál máme jako snažit nějak pracovat no a my tím, že jsme šli na tu domácí školu, tak vlastně teďko můžu říct, že s tou matematikou – jako není to furt jeho jako nejoblíbenější předmět, ale zvládá to jako dobře a učí se – je ve fázi, kdy se učí k tomu hledat vztah. 7 A myslim si, že se dopracujeme k tomu, že to pro něho nebude nic nepříjemnýho, že to bude součást života, matika, no.

30. V: Doporučili vám v poradně nějaké pomůcky?

Kateřina: 1 Možná nějakou knihu, já si to už moc nevybavuju, protože jsem to pozapomněla, to bylo vloni v dubnu – 2 a já jsem nějak měla v srdci, že jak půjde na tu domácí školu, tak třeba nebude potřebovat nic speciálního, tím jak se sklidní a bude čas si to – protože já jsem viděla i při tý pravidelný výuce, když chodil na základní školu, že když jsme si sedli doma, tak mu to šlo, jako jo, akorát že třeba to nešlo tak rychle, jak by mělo, ale to už byl unavenej z celýho toho dne, tak jsem si říkala, že na domácí škole, když nebude mít odsedíno půl dne ve škole, tak to bude mnohem svižněji a když nebudeme tlačení k nějakýmu, že musí mít iks listů do dalšího dne, takže jsem si říkala, že to bude dobrý. 3 Takže věřim, že některým dětem je dobrý pořídit nějaký věci, že tohle

může být fakt problém, že je potřeba to dítě z toho nějak vyvít, ale on – jako když já mu tady můžu plasticky ukázat něco, namalovat, kolikrát fakt jako používáme nějaký kresby nebo mu něco ukazuju, mávám rukama, vemu tyčku, tak je mu to jasný a stačí mu to.

31. V: Jaké je to být maminkou a najednou zároveň i paní učitelkou?

Kateřina: 1 Je nutno říct, že náš Martin je takovej, že k lidem přistupuje už od malinka i k dospělej, jako že jsou na stejný rovině, jako on. 2 Ale to nebyla u něj drzost, ačkoliv to bylo považovaný jako drzost ze strany dospělých *některých*, některým to bylo velmi sympatický, protože on přišel a řekl „ahó, čau, jak se máš?“ a povídal by si s nim, jak když je ten dospělej dítě stejný jako on a 3 takle přistoupil k paní učitelce, čímž si to u ní asi *rozlil*, protože v první třídě – mně to teda nenapadlo, já jsem ho tak vnímala odmalinka, že to může být pro tu učitelku problém – on k ní přišel a první, co řekl „čau“ – tady se navíc to čau hodně používá, kdyby to řek’ v Čechách, tak by to vyznělo ještě jinak, tady se čau běžně používá – řekl „čao, kako si“, jak se máš, s tou učitelkou na takový totálně přátelský rovině, takže – já jsem pak říkala „Martínku, to je paní učitelka, to nemůžeš takhle“ a chtěla jsem to vysvětlit, že jo, a paní učitelka si ho asi takhle zařadila. 4 A on takhle přistupuje ke všem učitelům. A když ten učitel v něm budí respekt tím, jak je, tak vlastně on jako ho bere s nějakou vážností a když ne, tak on ho jako – ignoruje – ne že by na něj byl nějak rebelskej nebo tak, ale jako nebere ho vážně, to znamená jako že ho poslouchá, zapíše si to, ale není to pro něj důležitá osoba, což je zajímavý – já jsem třeba jako dítě takhle nereagovala, já jsem to měla jako učitel je učitel, musíš ho brát ať už je jak je a teď já ho učim, toho Martina, že musí respektovat jakoukoli autoritu, poslechnout ji. 5 On si fakt jako odmala, přirozeně, ty lidi vnitřně rozděloval.

[rozhovor přerušen do druhého dne].

32. V: Jak jste řešili případný výpadek příjmů, případně jak řešíte finanční zajištění rodiny?

Kateřina: 1 Já mám zaměstnání, ale mám ho flexibilní, protože mám vlastně křesťanskou cestovní agenturu, turistickou křesťanskou agenturu [smích] – takže to je taky výhodný pro tu domácí školu, že [smích] si ten čas můžu uzpůsobit, pro tu školu a práci, tak je to výborný [smích].

33. V: Tedy za to, že jsi učitelka, nedostáváš žádný plat?

Kateřina: 1 Ne, to ne.

34. V: Když manžel onemocněl, projevilo se to na finanční situaci rodiny?

Kateřina: 1 No spíš se finančně projevilo to, že přišla korona, to zkomplikovalo všechno, samozřejmě hostů přijíždělo mnohem míň, to se ve výdělku mim tedy dost projevilo. 2 Co se týče manžela, tak tam se spíš projevilo, že byl míň schopnej pracovat, takže neměl takovou výkonnost, což brzdilo celou rodinu, že jo. Takže všichni jsme se museli nasadit mnohem víc, nějak přeorganizovat, ale díky Bohu jsme to nějak zvládli – to je spíš zázrak všechno [smích].

35. V: Když máš tedy tu agenturu, kdy máš čas na vlastní práci?

Kateřina: 1 Nejvíc udělám, když mám na to klid, takže po večerech, když on dělá něco jiného, čte si, nebo kolikrát v noci, když všechno usne doma [smích], tak na tom dělám, nebo brzo ráno – takže takhle to vychytávám. 2 Někdy musím přes den se věnovat telefonátům akutním, ale jak říkám, je to flexibilní, uberu třeba ze svého spánku, a zase přes den mám zase čas na něho a na jiný věci.

36. V: Jak řešíš přípravu na výuku?

Kateřina: 1 To jsem zjistila, že je dobrý, předem si udělat nějakou jako přípravu, protože to víc odsejpá a někdy, když vim, že musím třeba něco víc zařídit v agentuře dopoledne, tak mu připravím plán, jako co má dělat aby to zvládnul a přecházel plynule z jedné věci do druhé – takže to mi dá trošku s tou přípravou práci, ale je to dobrý ale. 2 Je to dobrý si udělat přípravu, není to nutný, ale je to dobrý, je to lepší, ještě večer před tím se na to podívat, co budu dělat druhý den.

37. V: Jakou máš podporu ze strany manžela a širší rodiny?

Kateřina: 1 Podpora je v tom, že všichni jsme *pro* domácí školu, to je jedna věc, bylo by těžký, kdyby někdo to bojkotoval tady [smích]. 2 Martin váhal vlastně na začátku, že byl takovej, že se mu nechtělo z toho dětského kolektivu, vlastně to byl důvod, proč se mu moc nechtělo na domácí školu, z druhé strany se mu tam chtělo, takže to bylo takový na vážkách. 3 Ted'ko je rád, že je na domácí škole. 4 A podpora co se týče pomoci, co se týče dcerky v těch jazycích, hlavně v tý angličtině i vlastně chorvatštině dost, kterou teda paralelně se nějak snažíme – podporovat, aby se nějak stýkal s těma chorvatskýma dětma, což souvisí s tím ještě, co jsme možná nedopověděli ohledně tý střední školy – 5 že vlastně tam je velkým otazníkem jediné ta chorvatština, takže aby měl slovní zásobu a nějak doháněl i tu gramatiku, jinak si nemyslim, že bude v tomhle problém.

6 A co mi pomáhají teda kromě toho, že dcerka pomáhá s jazykama a různou četbou, protože ona ráda taky čte, takže mu doporučuje knížky, tak manžel pomáhá co se týče těch rukodělných prací – a syn zase starší ten zase ho ted'ko si vzal do parády co se týče hudby, protože je nadšenec pro hudbu, takže ho vede ke kytarě a ke klavíru a společně se učí, jak jsem říkala, ty písničky, co zpíváme v církvi, tak se je snažej hrát spolu na klavír a na kytaru. 7 No a já ještě s ním dělám na zahradě, takže se učíme jako praktický – jak se to mu říká ? – pěstitelky [smích].

38. V: S jakými reakcemi okolí se setkáváš, co lidé říkají na to, že máte domácí vzdělávání?

Kateřina: 1 Oni naprosto z toho byli úplně vedle, protože vůbec nechápali, co to je [smích], tak jsem jim to vysvětlovala. 2 Přestože jsem jim to vysvětlila, tak si udělali v hlavě závěr, že to znamená, že mi nebudeme už nadále v Rovinji, ale že jsme v Čechách. 3 Takže pak když mě potkávali, tak si mysleli, že jsem přijela a když mě potkávali častěji, tak se divili, jak často sem jezdím a já jim říkám „ne, myslíme stále tady, myslíme na český škole tady v Chorvatsku a učíme se to doma – 4 znova jsem jim to vysvětlovala a v *té* chvíli teprve přišlo jejich nadšení, jak je to úžasný a že to vlastně viděj, že to *jde*, viděj, že Martin je v klidu a jako v pohodě, zklidněnej, nadšený – 5 a vlastně se ukázalo jako dobrá věc v té koruně, protože vlastně se přecházelo na on-line výuku najednou a my už jsme vlastně před tou korunou nastoupili na domácí školu nevědic, že bude koronavirus [smích], takže vlastně najeli jsme si na svůj režim a ostatní byli vlastně nucený přejít na on-line režim vedle všech povinností, který měli, nebyli na to vlastně připravený a vlastně to bylo pro ně hodně těžký, pro ty rodiče i pro děti – protože ty děti museli bejt hodně na počítači a většina dětí z toho byla hodně unavená – byla to taková hodně přepadovka pro všechny – a vlastně když pak ty rodiče se mnou o tom mluvili, tak říkali „jé, vy jste dobře udělali, to máte dobrý“ [smích], takže jsem byla ráda o to víc, no.

6 Ještě bych se vrátila k tomu, jak jsme o tom mluvili a jsme to nedokousli, ohledně toho, jak sis se ptala, jak mně vlastně respektuje jako učitele. Tak sem nad tím přemýšlela, že ačkoli on je takovej, jak sem říkala, že přistupuje k lidem tak trošku zvláštně, že jsou na jedné rovině a že to vypadá kolikrát, jako že je nerespektuje, tak vlastně nemůžu říct, že by jako byl nákej rebelskej – protože si myslí, když to dítě respektuje toho rodiče jako rodiče, tak ho respektuje i jako učitele [smích]. 7 A že vlastně jsem z tohohle ani neměla strach, protože sem si říkala, že to dítě mě nebude

respektovat víc, než jako rodiče a zase sem si říkala, že mě nebude respektovat míň, že to bude tak nějak. 8 Takže když si udržím respekt jako rodič, tak ho budu mít i jako učitelka. Tak jsem si to nějak srovnala v hlavě [smích].

39. V: Setkala ses třeba i s nějakými negativními reakcemi okolí, třeba u babiček, u dědů a podobně?

Kateřina: 1 Já jsem hrozně ráda, že i babiček a u dědů **ne**, to jsem teda ráda, ačkoliv jsme v nějakých názorových neshodách, tak v tomhle byli naprosto za, rozhodně to teda podporovali – to sem se až divila [smích], 2 ale setkala sem se, kupodivu, od svých docela blízkých kamarádek **některých**, a to tady právě ze strany chorvatských kamarádek, který vlastně se s tím nesetkaly, s tou domácí školou a vlastně jejich obavy směřovaly k tomu, že to dítě bude mimo kolektiv, že bude prostě sociálně slabý potom – že nebude mít kamarády a že z něho bude podivín a todlento – takže to měly obavy, ale myslím si, že už taky viděj [smích] rozhodně že se nemusej obávat [smích].

40. V: Co vnímáš na domácím vzdělávání obecně jako nejlepší?

Kateřina: 1 Nejlepší asi pro mě je to – a asi i obecně – že vlastně rodič zná nejlíp to dítě, ví co na něj platí a může hodně dobře individuálně a může vhodně zařadit ten systém pochval a trestů tak, aby to nebylo právě jenom jako stupnice od jedno do pěti, jak to bejvá klasicky ve škole, což je strašně chabý a i škodlivý bych řekla. 2 Vlastně může ten rodič mimo tuhle škálu známkovací chválit a trestat podle toho, jak to pro to dítě je neefektivnější a nejmíň škodlivý, aby prostě nedobudoval nějakou falešnou – jak je skvělejší a zároveň aby z něj nebyla nějaká méněcenná osobnost. 3 Prostě udržovat to v nějaký takový rovnováze, aby se budovala v něm osobnost a zároveň rostla zodpovědnost a prostě to dítě rostlo v nějakým jako reálným obrazu o sobě, bych tak řekla [smích]. 4 Takže to je dobrý a hlavně že se může reagovat **hned** na ty věci, což se v množství dětí třicet na třídu nemůže. 5 Ta učitelka to musí často řešit třeba i o přestávce, což chápu, že se jí ani pak už nechce., protože si pak nestihne ani dojít na záchod. 6 Takže pak toho má plný zuby a reaguje třeba podrážděně, protože já mám tendence reagovat podrážděně a to to dítě mám jedno a musím se držet. 7 Takže fakt některý věci jsou v té třídě nemožný, ale já můžu reagovat hned na něho i co se týče dobrých věcí i co se týče třeba toho, když dělá co nemá, nebo pracuje jak nemá, takže je to úplně skvělý. 8 Můžu ho nechat odpočinout, když vidím, že skutečně nějak ten odpočinek potřebuje, můžu práci odložit, nebo naopak můžu si **napracovat** něco – musím si to teda naplánovat nějak šikovně, abych to dítě nepřetížila, ale dá se to. 9 Takže potom vlastně se může napracovat náký ty dny, kdy to dítě – jak jsem říkala se nám zrovna stalo teď, může odjet třeba někam s tatínkem během školního rok, což normálně taky není tak úplně jednoduchý udělat. 10 Takže to jsou všechno výhody a taky, no, taky nesporná výhoda je, že to dítě mám – že není tolik pod vlivem té společnosti, ale je víc pod mým vlivem, takže já můžu dát pozor na to, co na něj působí a nepůsobí, můžu ho trošičku víc korigovat v tom a vlastně tím se vybuduje v něm náký pevnější mechanismy a to dítě je pak odolnější vůči nákejším špatnejm vlivům té společnosti, což si myslím je taky dneska kór hodně důležitý. 11 Dřív než třeba – nemůžeme to posuzovat podle toho, když my jsme byli děti, protože ta společnost se strašně změnila, takže dneska jsme úplně někde jinde a mění se to rok od roku, takže tohle je **hodně velký plus**. 12 Já jsem za to opravdu hrozně vděčná, za domácí školu [smích].

41. V: Co vnímáš na domácím vzdělávání jako nejhorší nebo nejtěžší?

Kateřina: 1 Tak velká výzva je, že se musí dávat opravdu pozor, aby se pracovalo permanentně, takže to vyžaduje nákou disciplínu – nejenom po tom žákovi, ale i po rodičovi, protože když ten učitel nebude disciplinovaněj, tak není disciplinovaněj ani žák. 2 Takže je to doma – třeba kolik lidí

má problém doma cvičit, protože se k tomu doma, jak říkají, nedokopou, takže tohle stejný hrozí vlastně i při domácí škole, že to domácí prostředí je ideální, skvělý, ale zároveň je tam takový – že nás tak uvolňuje, že někdy nás uvolní až přespříliš a nemusí dojít k tomu [smích], čemu má dojít [smích]. 3 Takže musíme si dát pozor [smích] na tohle, ale když si z toho neudělá jako takový – jako že musíme mít všechno pintlich a to, taková drezúra jako až úplně nesmyslná a když se to udělá jako „škola hrou“ a zároveň jako učíme se, v pohodě uděláme co máme a je to pro nás zároveň i zábava a jsme rádi, že jsme spolu – tak potom se i snáz drží ta disciplína.

42. V: Setkala ses s někým, kdo měl takovou benevolentní výchovu a o kom víš, že měl domácí školu, která probíhala rozplizle a jak to na tebe působilo?

Kateřina: 1 Tak já znám teda – úplně mi vyvstala jedna rodina, kterou znám velmi dobře, a ti měli čtyři děti – nejseš to ty [smích] – na domácí škole a jsou to naprosto skvělí lidi, ale jsou jiného ražení, než my třeba, a jsou právě takový hodně free, hlavně ta maminka, která je měla teda – on i ten tatínek, ale on je neměl na tý škole, měla je ta maminka – a ta prostě opravdu si udělala jen naprosto to nejnutnější za tím stolem, ale jinak **pořád** ty děti někam vodila na výstavy, do divadel a furt jako chodila a mluvila u toho a všechno vlastně jim touhle vlastně výbornou metodou – je učila. 2 A ty děti jsou dneska jako – střední školu mají všichni, některý mají i vysokou, naprosto sociálně se zařazují – a já tehdy, když jsem to viděla, jsem měla obavy, mě jímala hrůza, když mi to říkala – ona mi to tak s nadšením vyprávěla a já si pro sebe říkala, že by měli **víc sedět a víc pracovat** – ale vlastně uběhlo od té doby – ty děti jsou všechny kolem třiceti myslím, mají i děti některý už – a vidím prostě jaký to přineslo ovoce, že absolutně to nebylo ke škodě, že by neseseděli tolik za tím stolem, že na to šla **úplně jinak** – prostě člověk opravdu si musí najít svůj styl a prostě vyšlo jí to a ty děti jsou – dostaly to, co měly dostat, rozhodně.

43. V: Co tobě osobně tato zkušenost dává? Jak tě to obohacuje, jak tě to posunulo?

Kateřina: 1 Tak zatím ještě neuběhla tak moc dlouhá doba, je to vlastně rok a kousek, ale co mě to dává – 2 vim, že i mě samotnou to někdy baví [smích], nejradši bych mu někdy ty knížky vzala a vyplňovala si to a ležela v tom, v některých těch předmětech [smích], ale hlavně i mě to baví někdy si s ním o tom povídat a tak jako tou hravou formou – jako najednou člověk vlastně se spustí, nebo jak se to řekne česky správně [smích], z těch svých starostí toho dospělého člověka, z toho světa dospělého člověka zase zpátky někam a otvírá se mu nově svět, nebo *vidí* ten svět opět znova těma dětskýma očima, a *to* je obohacující si myslím. 3 A zase jako když se člověku rodí ta tvořivost, no, znova, která je někdy ubitá v nás už, takže *to* je příjemný, i když člověk na to nemá jako dost času [smích] – a jako vlastně na jednu stranu se tomu člověk brání, protože ho tahají ty povinnosti a všechno ostatní a na druhou stranu je to příjemný, ten čas takle strávený s tím dítětem a obohacuje to hrozně, no. **Když spolu něco objevujem a tak.** 4 Tak že to zatím, nevím co jiného eště, protože jinak vono to stojí i čas, stojí to nějakou energii, že jo, ale něco to určitě i dává.

44. V: Je něco, co bys uvítala jako podporu pro domácí vzdělávání?

Kateřina: 1 Mně vždycky strašně pomůže, když si můžu s někým povídat o té domácí škole, kdo má ty děti na domácí škole. 2 Hlavně než jsem ho jako převedla na tu domácí školu, tak jsem **hódně** se vyptávala maminek a bylo pro mě zásadní, když ty maminky říkaly „jó, to je **fakt** dobrý, di do toho“, různý maminky prostě s různýma dětma, některý s naprosto neproblematickýma dětma, některý s problematickýma, říkaly „rozhodně do toho jdi, bude to dobrý, uvidíš“. 3 A tak to byla pro mě velká podpora – a tady určitě je pole neoraný v Chorvatsku. 4 A vlastně už vim, že v katolický církvi v Chorvatsku byly snahy i o to, ale zatím teda neúspěšný, ale že asi by stálo za to tady založit teda nějakou podporu a začít se o to zajímat a začít to prosazovat, aby i tady jako ty rodiče měli

možnost ty děti mít na domácí škole. 5 A potom určitě jako si myslím že i tady by bylo dobrý, aby ty rodiče nějak vo sobě věděli a mohli spolu mluvit vo těch problémech, že jo, že maj společnej zájem, společný radosti a starosti, takže to sdílet spolu a to si myslím, že je nejdůležitější, no. 6 Přála bych to Chorvatsku teda, aby to mohli mít, protože některý lidi, jak sem říkala, rodiče jsou v patový situaci, když to dítě se tam těžko zařazuje, tak co s nim potom.

45. V: Načetla sis nebo ti někdo poradil, jak na dítě s poruchou pozornosti, jak k té poruše přistupovat, když ji Martínek zřejmě nějakou má?

Kateřina: 1 Tak já mám sestru, která pracuje vlastně v autistickém centru v Praze, při aut-centru teda dělá neurovývojovou terapii i u dětí a hodně tomu tématu rozumí, ví o všech úskalích a ví hodně o poruchách dětských, pozornosti a jiných poruchách, který děti maj, takže s ní já hodně vo tom mluvím, kdybych s ní vo tom nemluvila, tak bych si asi musela hodně načíst knížky. 2 Ona mě na některý knížky nesměrovala, ale moc jsem toho nečetla, vim, že jsem do jedny nahlížela, která je přímo o autismu a koukala jsem se na nějaký ty témata, který se týkaly přímo Martínka – 3 a jsem viděla vlastně, že jsem intuitivně postupovala v minulosti tak, jak jsem měla – to bylo zajímavý [smích] – jsem si říkala „jé, to je přesně jeho problém“ a pak jsem si četla, co se má dělat a vlastně že jsem používala prostředky, který jsem měla, nemohla jsem třeba jít koupit něco nebo tak, a z toho, co jsem měla, jsem vlastně mu nějak pomáhala to zvládnout i při úkolech a já nevím při čem mu dělat prostředí, aby mu bylo pomoheno. 4 Myslím si, že rodič, který má to dítě rád, tak vlastně už intuitivně nějak reaguje tak, že aby to dítě spíš bylo uvolněný pro nějakou tu práci i doma i ve škole – a nějak tomu dítěti pomoci. 5 No ale je určitě dobrý si některý knížky přečíst, já teď nevím, to by uměla moje sestra doporučit, protože určitě jsou i nějaký knížky zavádějící třeba, že jo, že jako to chce vědět o dobrých knížkách. 6 Taky vim třeba co se týče autismu, tak že moje sestra říká, že se pod náplast autismu dává kdeco, i co autismus vůbec není, ale je to jiná porucha, s kterou je potřeba pracovat, protože to dítě se z toho může dostat, ale nedostane se z toho, když se mu jenom nalepí „jseš autista“ a konec. 7 Musí se dobře diagnostikovat a potom vlastně je možný s tím pracovat [smích]. 8 Tak stejně tak s těma knížkama, aby si mylně rodič nezařadil svoje dítě jako nějak špatně a pak vlastně k němu přistupoval na základě toho. 9 Já jsem si s tím zase takovou hlavu nedělala, protože jsem věděla, že poruchu pozornosti dneska má – a kór v týhle míře jako má Martínek – má hodně dětí a že to není nic tragickýho, s čím by se nedalo pracovat, kór když ho budu mít na domácí škole. 10 Spíš jsem měla pocit, že opravdu ta domácí škola to vyřeší, už jenom to, že nebude mít ty rušivý elementy, co byly v tý třídě, že jo, a že budeme moci si to uzpůsobit podle svýho, takže to opravdu pomohlo, no.

46. V: Myslíš si, že by měl Martínek nárok na asistenta?

Kateřina: 1 Asistenta ne, to nemá takový. 2 Spíš by potřeboval upravit to prostředí a přístup toho učitele, což v tý třídě vlastně není možný – přesně patová situace, no. 3 Potřeboval by mít míň vzruchů vlastně, který v tý třídě jsou a nedá se jim vyhnout, třeba tu samostatnou lavici, bejt sám v lavici, což jsem říkala taky – a to v tý knížce třeba se psalo. 4 A sice jsem to nevěděla, ale cítila jsem, že by to pro něj bylo dobrý, nakonec to i ten Martin cítil, že **jo**, i když rád komunikoval s tím svým spolusedícím, tak cítil, že se tomu neubrání s nim mluvit, takže říkal, že chce sedět sám, ale nebylo mu to umožněný, protože neměli pro něj samostatnou lavici, těch dětí tam bylo moc. A jiný věci byly, že jsme věděli, že by byly dobrý, ale nebyly možný, no. 5 Takže tohle je – že je hodně takovejch dětí, který by nedostaly asistenta, ale maj to stížený, no.

V: Děkuji Kát'o.

Konec rozhovoru

Rozhovor 2.2

Tazatel: Věra Lorencová (V)

Dotazovaný: fiktivní jméno Martin (vzdělávané dítě)

Místo: Chorvatsko

Datum rozhovoru: 3. 3. 2021 (rozhovor veden distančně přes Meet Google)

1. V: Jaké to je pro tebe mít maminku jako učitelku?

Martin: 1 Bezvadný [smích]. 2 Je to super.

2. V: A napadá tě v čem je to bezvadný?

Martin: 1 Jo vim – že mi víc rozumí. 2 To je asi – já bych si určitě vzpomenu, ale bylo by to na dýl [smích].

3. V: A napadá tě v čem je to pro tebe třeba těžké, že máš maminku jako učitelku?

Martin: 1 No [pauza], ani ne. Není to těžší. Myslim, že ne, **určitě** ne. Je to lehčí asi. Určitě.

4. V: V čem je to lehčí?

Martin: 1 V tom, jak jsem říkal, že mi víc rozumí.

5. V: Co se ti líbí na tom učit se doma a přitom nechodit do školy?

Martin: 1 Ted'ko je korona, takže se to opravdu hodně hodí [smích] – 2 a ještě taky kvůli tomu, že na mě nemá nic špatnej vliv [smích] a nic mě nerozptyluje a hezky se učim v teple domova [smích].

6. V: A co tě nerozptyluje, když jsi s maminkou, na rozdíl od toho, když jsi ve škole?

Martin: 1 Aha, jasně jasně. Tak třeba ve škole mě rozptyluje to, že vedle mne sedí prostě nákej ten druhý žák, třeba něco mumlá nebo ťuká těma – a to mě prostě rozptyluje ve škole všechno – třeba prostě mi je trošku blbý bejt to – mezi druhějma žákama a učit se, prostě mě to všechno rozptyluje, šeptaj si něco furt, nikdy se ve škole nestalo, že by se nešeptalo mezi těma lavicema, furt si šeptaj něco nebo prostě šum takovej a to mi hrozně vadí. 2 Když jsem doma, tak úplně v poho je to, mnohem lehčí, nikdo nešeptá a nevyrušuje [smích] a – no je to mnohem lehčí. Asi tak [smích].

7. V: Jenom na povzbuzení, Martínku: všechno, co řekneš, je správně. Klidně říkej svoje pocity, jak to prožíváš, vůbec se v tom nemusíš kontrolovat, všechno je dobře [smích].

Martin: 1 Tak to je super.

8. V: Jak to máš teď po přestupu na domácí školu s kamarádkami a kamarády?

Martin: 1 Chybí mi. To je jediná taková jako vada. 2 Ale na sobotu někdo vždycky přijde, takže to je takový doplnění, ale trošku mi to chybí, no.

9. V: Je něco, co se ti nelíbí na domácí škole? Nebo je něco, co bys zlepšil, kdybys třeba měl poradit nějaké rodině, která chce mít domácí školu, nebo kdyby byl ministr, který by rozhodoval o tom, jak by se to mohlo na domácí škole vylepšit, tak co bys mu třeba poradil?

Martin: 1 Aha [smích]. Já si myslim, že se to moc zlepšit už nedá. Že kdyby se to nějak zlepšilo, tak by to bylo nějaký úplně šílený – chtělo by to zlepšit jako ty kamarády, ale to prostě nejde, nejde to zlepšit. 2 Je to super.

10. V: Jak jsi říkal, že ti maminka rozumí, tak v čem ti nejvíc rozumí, když si třeba představíš ten vyučovací den, na rozdíl třeba od té paní učitelky, která tě učila ve škole?

Martin: 1 Ona mě zná, maminka, že ví třeba, že – jak bych to řekl – tý jo – to jsou zapeklité otázky – že prostě ví třeba, že když něco řeknu – co se třeba týká mých úkolů a tak – že nelžu, nebo tak [smích]. 2 Nebo, a to se mi stávalo často, že mi učitelé říkali „ty lžeš“ a tak. 3 V tom je to lepší, že mi rozumí – *ve všem mi rozumí* – že mě nepodezírá, protože mě zná perfektně, no [smích].

4 Učitelka ve škole většinou čte z knihy a tak a pak to píše tak – já nevím jak to říct – že tomu prostě nerozumím, tak jako hodně učeně, ale maminka to řekne tak, že tomu hezky rozumím, jo, jako svými slova a pak si to přečtu v knížce jako učeně, takže tomu pak rozumím normálně i učeně – ale jak to říká učitelka, tak tomu vůbec nerozumím, prostě nic – takže pak jsem se to doma učil a seděl jsem u toho až do večera.

11. V: Co tě nejvíce baví na učení se s maminkou?

Martin: 1 Svačinky [smích]. Ty jo, to je těžký. 2 Tak třeba to, když třeba fyzika, ta mě baví, když u toho spolu sedíme a prodíráme se tím jako nějaký dva dobrodruzi, je to takový dobrodružství a to se mi líbí. 3 Fyzika a čeština, ta taky. To mě baví hrozně. 4 I maminka právě to někdy zapomene a objevuje to a učí se se mnou [smích]. A to se mi strašně líbí. Že vlastně *mám* druhýho žáka vedle sebe [smích].

12. V: Mohl bys mi přiblížit, jak vypadá váš vyučovací den a jak při tom s maminkou pracujete?

Martin: 1 Tak já se vzbudím – jo a mám říct, že vyvádím kozy? Tak já se probudím, jdu na kozy, vyvíst kozy na pastvu, psa vyvenčím, vrátím se, něco sním, já totiž беру takovej lék, po kterým nesmím hodinu jíst – takže dám si snídani, někdy ještě něco dělám, přečtu si v Bibli – tu čtu úplně nejdřív. 2 Potom děláme školu, nejdřív matematiku, protože ta je pro mě asi nejtěžší, abych byl čerstvej, a potom fyziku děláme, to mě hodně baví, potom děláme češtinu a to dělám s mámou, protože neumím moc dobře česky – jako umím česky, ale to neumím jako spisovně, tu gramatiku a tak, to musím s maminkou – 3 a potom dějepis nebo zeměpis si dělám sám, to si zalezu do pokoje [smích], něco si u toho pustím a to se mi *strašně* líbí taky, jako že si u toho něco pustím – Hurvínka – a dělám si u toho ten dějepis nebo zeměpis – a Hurvínka si dám potichu – 4 a jako paralelně poslouchám a zároveň se na to soustředím – což je zajímavý, to ve škole mi vadí právě – přitom tohle mi nevadí. Prostě vím, že to není živý, co dělá ten zvuk. 5 A až to dodělám, potom má volno, tak si něco dělám, pak večer zavést kozy, zase si ještě něco dělám a jdu spát. To je můj život [smích].

13. V: Jaké máš doma ještě další povinnosti?

Martin: 1 Sekám dříví teďka hodně, nosím dříví, furt něco se dřevem. 2 A potom jsou tam takový postranní povinnosti někdy [smích], jako třeba že jsem pomáhal nedávno se stavěním v našich chlívkách takovejch přihrádek, kydal jsem tam hnůj taky, no a vyvádím ty kozy teda – to je vždycky každý den, trhám trávu králíkům a slepicím, no, a začnu asi dělat eště všechny naše zvířata naše. 3 No a co ještě – pomáhám taky třeba tat'kovi, budu pro psa jsem s tatínkem dělal, nebo takový věci třeba jako – vlastně budu jsem dělal s bráchou, s tatínkem jsem dělal pro kočku – a tak dál.

14. V: Je něco, o co se zajímáš sám a co tě přitom maminka neučí? Co se učíš a o co se zajímáš sám od sebe?

Martin: 1 Aha, aha, jako zábava, nebo to může bejt cokoliv?

V: Cokoliv.

Martin: 2 Tak jo. Vyrábění stolních her a tak, to dělám, psaní takových malinkých komiksů, komiksíků a chci se naučit nějaký asijskej jazyk [smích] – čínštinu, japonštinu, korejštinu, to mě zajímá nejvíc.

15. V: Jaké k tomu máš materiály a jak ses k tomu vlastně dostal?

Martin: 1 Mám překladač, to je všechno [smích]. Jenom překladač a papír a tužku [smích], kde si zapisuju nějaký věci, který nejvíc potřebuju, jen tak, většinou pro zábavu – ale chtěl bych toho hodně umět [smích].

16. V: Co v tobě vzbudilo zájem o ty jazyky a to všechno?

Martin: 1 Já nevím vlastně [smích], ale hrozně se mi líbí jejich kultura, jako starověká třeba, a Čína se mi nejvíc líbí, hudba se mi líbí, jazyk se mi líbí, to je jak hudba, když někdo mluví čínsky, korejsky nebo japonsky – no prostě celý se mi to hrozně líbí [smích].

17. V: Je nějaké téma, které tě při učení s maminkou nějak zaujme, že se pak o něj zajímáš iniciativně sám?

Martin: 1 Tý jo, to je dobrá otázka. Jo, určitě. 2 Nejvíc – tý jo, ze všeho skoro, z fyziky, dějepisu a zeměpisu nejvíc, z dějepisu třeba ta asijská kultura a to si vždycky dohledávám, to si ještě prohlížím potom, zeměpis hodně i přírodopis, i fyziku – ale to bych musel rozpomenout co přesně. 3 A z angličtiny si furt dohledávám nový slovíčka na překladači. No.

18. V: Jak si ty další informace zjišťuješ?

Martin: 1 No – z internetu [smích], většinou. 2 A taky mam encyklopedie – encyklopedie a internet.

19. V: Co sis v praxi vyzkoušel sám z toho, co ses s maminkou učil, třeba nějakou zákonitost, nebo co jak funguje?

Martin: 1 Z fyziky třeba to – něco s míčem, když kopneš do míče – jó už vim, jojojo, páka – já jsem zrovna kydal hnůj a nějak mi to nešlo, jsem nějak musel nahnout tu lopatu a mě to nešlo vůbec, tak jsem si řekl „no jó vlastně, to bylo hustý, jak o tom maminka vyprávěla právě“ – a teďka to řeknu – já jsem vzal kámen, dal jsem to pod tu lopatu a vlastně jsem udělal páku a takhle jsem si na tu lopatu stoupl a vono jsem mohl víc nabrat ten hnůj, no, takže jsem to mohl líp nabrat. To bylo zrovna, no.

20. V: Když řeknu slovo chyba, co tě napadá a co se stane, když uděláš chybu?

Martin: 1 Aha, tak jo. Tohle je zvláštní, to se většinou nestane [smích]. Ne ne ne ne ne, pardon, to znělo divně [smích] – no že když se řekne slovo voda, tak já vidím právě třeba moře a tak, ale když se řekne slovo chyba, tak já vidím prostě jenom slovo chyba, nepředstavuju si pod tím nic, jenom šedo a černo, šedou a černou, je to takový docela ošklivý, chyba no. 2 A co se stane, když udělám chybu – to záleží kde, třeba když udělám chybu ve škole a potom to maminka kontroluje, tak jenom řekne, že jsem to měl špatně a musím to opravit a to většinou netrvá dlouho. 3 A když třeba – ale nevím, jestli je to chyba, no je to chyba – když trhám trávu a natrhám málo, že to buď tatínek z okna vidí nebo když mu to jdu ukázat nebo pak u zvířat když to vidí, tak musím tu trávu ještě dotrhat, jako to dodělat.

21. V: Co při tom prožíváš?

Martin: 1 To je hezkej pocit, když to dotáhnu, ale na začátku je to takový – eé – že to moc nechci dělat [smích]. 2 Ale třeba u toho dějepisu, já třeba něco dělám dlouho a myslím si, že to bude super, to bude maminka ráda, potom to udělám a odevzdám to na stůl, maminka třeba ještě něco dělá, tak

jdu ven, maminka to zatím zkontroluje, vrátím se a myslím si, že bude ráda a ona mi třeba řekne, že jsem to měl špatně jakoby – a to jsem takovej to, smutnej – já jsem to dělal tak dlouho a ono je to naprd [smích]. 3 A musím to dodělat a trochu jsem špatnej z toho, ale dobrý, no, to se mi stává hodněkrát. 4 No a s tou trávou to je pro mě v poho, to mi nevadí moc [smích]. 5 No a když třeba něco píšu a napíšu to rychle, že se nesnažím, aby to bylo hezky, ale aby to bylo funkční, aby to bylo rychlý a to – ale když si to napíšu tak, aby to bylo hezký a v pořádku, vybarvím to, dám to do rámečků a tak, tak to jsem zjistil, že je to mnohem zábavnější a mnohem lepší, že z toho mám lepší pocit. To se mi líbí, no.

22. V: Kdo tě ještě učí kromě maminky?

Martin: 1 Sestra mě učí angličtinu a maminka chce, aby mě učila i němčinu, ale ona vůbec neví jak jako – ona neumí nic kromě – ona neumí ani ň vlastně [smích], neumí vůbec nic [smích] – ne, uměla něco, já jsem zapomněl co – jo už vim, tak umí španělsky a italsky [smích]. 2 A kdo mě ještě učí – někdy tatínek něco převezme právě, když maminka je pryč, někdy mi něco vysvětlí, ale nikdy moc nemá čas, třeba teď vůbec neměl čas, ale když má, tak rád pomůže. 3 A brácha vlastně taky, ale jenom někdy, zřídka kdy, jo.

23. V: Jak se změnil tvůj vztah s maminkou, když tě začala učit doma?

Martin: 1 No, určitě se změnil. 2 Protože před tím to bylo mnohem horší, protože ta učitelka – a učitele jsme měli taky – který byli prostě hrozný, protože neříkali nic jasně, prostě jsem říkal mamince, že vůbec nevím, co po mně chtějí, a maminka si myslela, že špatně dávám pozor, že nedávám pozor a tak, a teďka už vidí, že když mi to zadává sama, tak to – je to přehlednější a rozumím. 3 Moje čeština je šílená teda [smích]. 4 No a určitě k nim mám větší důvěru, no.

24. V: Jak dlouho bys chtěl být takto doma maminkou vzdělávaný?

Martin: 1 Já ještě sám nevím. Já bych chtěl celou základku a potom bych chtěl začít tu střední nanovo úplně, jako že bych se pořádně učil ještě víc, než na tý základce. 2 Ale kdybych věděl, že by to tam zase bylo stejný jak na tý základní, tak bych **rozhodně** chtěl zůstat s maminkou, tím jsem si úplně jistej. 3 Kdyby to všude bylo stejný, na základní, střední, vysoký, tak bych chtěl jenom s ní.

25. V: Tak ti moc děkuji za rozhovor, krásně jsi mi odpovídal. Bylo to moc hezké. I ten tvůj humor, který jsi do toho vkládal.

Konec rozhovoru.

Rozhovor 2.3

Tazatel: Věra Lorencová (V)

Dotazovaný: fiktivní jméno Jure (otec vzdělávaného dítěte/manžel vzdělavatelky)

Místo: Chorvatsko

Datum rozhovoru: 3. 3. 2021 (rozhovor veden distančně přes Meet Google)

1. V: Jaké vidíš výhody domácího vzdělávání?

Jure: 1 No – to co já vidím jako výhody domácí školy je, že je kluk pod naším vlivem – 2 a že se mu Kateřina může věnovat osobně, volit formu a tempo tý výuky, která mu přesně sedí – a že tím pádem dosahuje lepších výsledků, než když byl ve stádu [smích].

2. V: A jaké vidíš nevýhody?

Jure: 1 No a nevýhodu nevidím žádnou. 2 Takovej ten argument, že se dítě z domácí školy hůř zařazuje do kolektivu, to je podle mne pověra. 3 U Martina vidím pravej opak. Od té doby, co je na domácí škole, tak se zařazuje líp. 4 Zdravě mu stouplo sebevědomí a snadnějc nastavuje ve vztazích v kolektivu hranice. Tož asi tak.

V: Děkuji ti.

Konec rozhovoru

Příloha 3 – Rodina 3 (R3)

přepis rozhovorů nahraných na mobilní telefon

Pětičlenná rodina se třemi dětmi vzdělávanými doma, jedno dítě Downův syndrom

Vzdělávané děti: fiktivní jména Ema, Lea, Bea

Tazatel: Věra Lorencová (V)

Dotazovaný: fiktivní jméno Tea (matka, vzdělavatel), děti, otec/manžel (fiktivní jméno Jean)

Místo: Liberecký kraj

Datum rozhovorů: 7. 2. 2021

Rozhovor 3. 1: matka

1. V: Kolik dětí jsi vzdělávala v rámci domácího vzdělávání?

Tea: 1 Jé to by šlo jako najednou? Nebo ten počet – tři.

2. V: Jak dlouho byly vaše děti takto vzdělávány?

Tea: 1 Lea ta je ve čtvrtý, takže čtyři roky a Beatu jeden – a Emu těch pět.

3. V: Navštěvovaly vaše děti mateřskou školu?

Tea: 1 Ne, nenavštěvovaly. I když ji tady na vesnici máme, protože jednak si myslím, že dítě má být u mámy doma a pak mi přišlo úplně na hlavu být s mladším dítětem doma, probudit to starší, dotáhnout ho ráno do školky a za čtyři hodiny si pro něho běžet – přeci ho tam nenechám do odpoledne – a když by v podstatě tam byly obě – mě by prostě bylo toho času líto a jsem ráda, když jsou doma. 2 I když je to náročnější jako, holky se museli zabavit sami doma, není jim to jako servírovaný, ale když byla školka venku na zahradě, tak jsme třeba za nima došli, na zahradu si pohrát. 3 Já mam vedle práci a vlastně když jsem na úřadě, tak tam byla zahrada a tak tam prostě skočily a zase se vrátily, třeba za hodinku, půl hodiny nebo tak.

4. V: Proč jste se rozhodli pro domácí vzdělávání?

Tea: 1 No, mně to vždycky přišlo fajn, že ta rodina je dohromady, protože se mi nelíběj osnovy nebo rámcově vzdělávací plán školy, kde si myslím, že se děti biflujou, neuměj si vytáhnout informace, neuměj s nima pracovat a neuměj si propojovat obory. 2 Což na tý domácí škole v podstatě je takovej cíl, aby tohleto uměly – a přišlo mi to jako přirozený – dávat jim ty hodnoty, který chceme my. 3 Tak to je asi to nejdůležitější.

5. V: A mohla bys mi ještě říct kolem Ley, proč jste se tak rozhodli?

Tea: 1 U Ley přicházely v úvahu kvůli diagnóze downův syndrom v podstatě dvě možnosti, buď ji dát do inkluze a najít dobrou asistentku – a aby fungovala Lea, asistentka a učitelka mi přišlo natolik složitý (nesrozumitelné) – a ona má tak pomalý tempo učení, že by všechny zdržovala – a v té třídě jsem měla pocit, že nezažije žádný úspěch, jo, že prostě ve třiceti dětech bude jako hodně zdržovat, anebo víme z okolí, kde inkluze probíhá, tak oni třeba potom jsou s asistentem v kabinetě a učeť se tam a to mi nepřijde úplně ideální. 2 Anebo ji dát do praktický nebo speciální školy na Letnou a to mi od první třídy přišlo jako takový drsný. no. 3 Takže přirozeně v tom, že jsme věděli, že dvě ty zdravý segry budeme učit, tak jsme si říkali, že to dáme, že nebude sociálně trpět, že nemá problém v kolektivu, nikdy nikomu neubližovala, na ulici potká děti, ve sboru,

u příbuznejch, prostě socializovaná je a můžem se doma věnovat vpodstatě těm oblastem bez toho, že by viděla, že ty spolužáci jí uijžděj. 4 Všechno jde pomalu, takže držíme se individuálního vzdělávacího plánu, kterej je šitej na míru – a vpodstatě si myslím, že jí prostě doma připravíme pro život líp.

6. V: Jak to probíhalo v poradně s doporučením domácího vzdělávání?

Tea: 1 U obou zdravejch holek, u Emy i Bey, jsme museli absolvovat jednak to, že obě šli do školy – obě jsou rozený v září, takže jim ještě jako nebylo šest a museli jsme mít papír o tom, že můžeme doma vzdělávat a zároveň je můžeme zařadit o ten rok dřív. 2 Kdyby nebyly na domácí škole, tak bych je nikdy nedávala dopředu, jo, ale u Emy to bylo osmnáct dní, u Bey dvacet šet, ale myslím si, že na tý domácí škole – holky četly už od pěti, počítaly, tak mi to přišlo takový zbytečný zdržování kvůli jednomu měsíci. 3 Ale když by měly dojíždět, tak bych je nedala, ale na tý domácí se ty děti během toho půl roku dozrajou úplně.

7. V: Byli jste někým nebo něčím povzbuzováni do domácího vzdělávání?

Tea: 1 Jo, znali jsme dvě rodiny, tam jsme to viděli zblízka, znali jsme vás a věděla jsem o dalších rodinách, takže určitě ty příklady jsme viděli a mně se to jako líbilo.

8. V: Jak jsi vnímala svou připravenost před začátkem domácího vzdělávání a pak v realu, jak si to prožívala?

Tea: 1 U Emy jsme to vnímala, že mi to přišlo takový normální, jsme dostali ty učebnice a podle toho jsme to dělali, trošku mně teda unavujou ty tematický plány, že je člověk musí dělat, ale jsem si na tom uvědomila to, jak mě drtí ten školskej ten – a že to rozhodnutí bylo dobrý, jsem viděla ten náraz, když Ema šla do primy, jak jí ovlivňujou spolužáci, jak přejímaj názory a jak doma musíme obhajovat ty naše názory proti názorům učitelů, což je na jednu stranu dobrá příprava do života, na druhou stranu to dítě ještě některý ty věci přijímá a neumí si to v tý hlavě srovnat samo. 2 A u Ley tam – tím že mi ta škole nechá to IVP vypracovávat samotnou, tak je to náročný. 3 Jo já jako chápu, že ji učím já, že si to musím udělat, ale někdy si říkám, že kdyby ta maminka jako vůbec nevěděla, nebo – třeba my jsme na tý zdrávce měli nějaký základy pedagogiky nebo něco jako dětská sestra tam bylo, tak si jako říkám, že to je těžký. Ale nerozhodla bych se jinak, nechala bych to tak, jak to je.

9. V: Jaké je tvoje dosažené vzdělání?

Tea: 1 Tak to je vyšší odborná škola.

10. V: Jakou máš zkušenost s prací s dětmi?

Tea: 1 Jsem dětská sestra, pracovala jsem v nemocnici tři roky.

11. V: Prošla jsi nějakým školením?

Tea: 1 Jo, pro Leu jsem si udělala Feuersteinovo instumenální obohacování, v podstatě to jsou dva kurzy, třítydenní v Praze a absolvovala jsem matiku podle Netty Engels, která vypracovala díky tomu, že měla dceru s Downovým syndromem takovej systém v matici, kterej by měl pomoci. 2 A pokud klub dělá nějakej seminář, tak většinou tam jsme. 3 Protože tam je to prostě specifický.

12. V: Takže vy jste zapojeni v nějakém klubu?

Tea: 1 Jo, v klubu, je to vlastně Společnost přátel a dětí s Downovým syndromem, jakoby největší, která sdružuje zhruba tři sta rodin.

13. V: A na tu společnost tě někdo navedl?

Tea: 1 Našla jsem si to na internetu hned po porodu, když si zadáš na netu Downův syndrom tak je to první, co ti vyjde – a pak jsme tam zavolali a začali tam jezdit. 2 Takže jezdíme na různé pobyty, v zimě v létě, tam mají různé terapie, teď zrovna máme logopedii on-line, což je docela dobrý, protože to mluvení tam prostě vážne.

14. V: Jaká vám ze strany školy byla nabídnuta podpora, mohla jsi využít nějaké školení, seminář, workshop, nebo učebnice, pracovní sešity, metodické příručky a tak podobně?

Tea: 1 Učebnice a sešity, metodická pomůcka tam je s konzultantkou, pokud by teda byla potřeba.

15. V: Jaké materiály používáte pro výuku a jak jste řešili výuku výchov?

Tea: 1 Materiály máme ty, co dodá škola, teď to udělali přes – mně se to teda moc nelíbí – hravý učení, nebo jak se to jmenuje a pro Leu si nakupuju sama, tam si najdu prostě praktická škola. 2 A výchovy jsme řešili – Ema chodila do hudebky, chodila plavat závodně a pracovní činnost děláme doma, že jo., to je jasné. A na výtvarku chodila. 3 U Bey – teď chodí na housle, Leuška chodila rok na klavír, ale v podstatě výchovy děláme v průběhu toho dne, že holky prostě jdou ven, v létě jezdějí hodně na kole, trampolínu, bazén, chodíme plavat, když to jde, a v zimě lyže, brusle – prostě tak nějak přirozeně, není to že *teď* je hodina tělocviku, nebo jdem na zahradu a házíme míčem a tak. 4 A hodně si doma zpíváme a někdo tady dycky hraje na nějaký nástroj.

16. V: Jak probíhá běžný vyučovací den?

Tea: 1 Tak běžný vyučovací den – začínáme mezi osmou a půl devátou s tím, že Bea to má tak do tři čtvrtě hodiny hotový, tu první třídu, ale už to rozděluju na dva bloky, že má čtení psaní. 2 A pak má po přestávce matematiku, jako aby si odpočinula, a v pátek máme vždycky angličtinu, prvouku, přírodovědu, tam jsou takový ty co se chodí ven a tak – ale snažíme se vždycky, pokud nejedem k doktorovi nebo nejme nemocný nebo něco takového, tak aby to za to dopoledne bylo hotový a fakt se učíme každý den, protože jak se chvíli neopakuje, tak Lea to hned zapomene, a Bea si to musí ještě zažít.

17. V: Jaké to je pro tebe být maminkou a zároveň učitelkou?

Tea: 1 Úplně přirozený. 2 Já jsem docela přísná, to oni vědí – jako že legrace jo, ale když se řekne, že se jde pracovat, tak se pracuje, s tím problémy jako nemám.

18. V: Jak jste řešili případný výpadek příjmů, případně jak řešíte finanční zajištění rodiny a jak máte rozdělenou práci v rodině jako manželé?

Tea: 1 Manžel je normálně v práci, učil holky angličtinu a bude ji učit, až Bea půjde do třetí třídy, protože v tom má vědomosti prostě větší, angličtinu má vystudovanou. 2 A já chodím v podstatě celou tu dobu na úřad jako neuvolněná starostka, to znamená, že já si to prostě ty schůzky a tu práci rozděluju tak, abych dycky zvládla domácí školu a tak. 3 Případně když se mi tam něco kříží, tak jim dám úkoly, mamka je zkontroluje, ale jakoby výpadek financí jsme neřešili, jo, protože manžel mi dycky říkal, než se narodila Lea, že domácí škola je hezká, že by se mu to líbilo, ale že nás neuživí. 4 A pak bylo jasné, když se narodila Lea, že budu na tý mateřské iks let. 5 Potom se narodila Bea. Takže byla mateřská a pak byl k tomu úřad, takže jsme to dycky dali nějak dohromady.

19. V: Víš, jak byste to řešili, kdybys nebyla starostkou?

Tea: 1 No moc ne, protože – no musela bys dělat na sebe a dělat to dopoledne nebo po nocích, což úplně zase – pokud bys měla být tak uhnaná, že tady do půlnoci budeš dělat nějaký papíry nebo účetnictví nebo já nevím, cokoli – a nebyť čerstvá ráno, tak si ne, no. 2 Prostě co vidím ty rodiny

okolo, tak učeť do tť doby, co jim stačí mateřská na to poslední dítě, to je prostě realita. 3 Pak doroste to třetí, čtvrtý a ty mámy prostě to poslední dítě už neučeť, nebo učeť první a druhou třídu. 4 Protože je pravda, že jakmile jdou děti do školy a zůstaneš na jednom příjmu, tak musí beť ten příjem tak velké, což né všichni maj, nebo je těžký těm dětem vysvětlit, že nekoupíš tohle a tohle a ne každéť ocení to, že ta máma je se mnou doma. 5 Sice je to fajn, ale já chci mobil nebo tak. 6 Takže já úplně jako nevim, protože nám se to nikdy nestalo, my jsme dycky měli ty dva příjmy.

20. V: Jakou máš podporu ze strany manžela a širší rodiny?

Tea: 1 Jak jsem říkala, manžel mě v tom podporuje – koupí mi všechny pomůcky, co potřebuju, nezlobí se, když si půjčím učebnice nebo koupím něco, co škola neposkytuje anebo když potřebuju něco vyrobit, tak pomůže. 2 Ale většinou když škola probíhá, tak je v práci, takže – jo a teď si vzal Beatu na housle. 3 No a ze strany rodiny, tak z naší strany jo, jako že mamka mi občas pomůže, manželova rodina s tím od začátku jako nesouhlasila, podle mě dlouho čekali, až Ema půjde konečně do tť školy, co se jako ukáže. 4 A Ema je na gymplu jak premiant, takže konečně jako kdyby jim sklaplo. 5 Tam to bylo jako – vůbec by to nedělali takhle, ale tam bylo víc věcí, tam jako dlouho tvalo, než pochopili, že ten potrat nebyl a tak. 6 A jak šel čas, tak oni viděj, že my si takhle žijem, jsme spokojený, o nic jsme děti neochudili – a v podstatě to funguje. 7 Takže snad už teď tak neprskaj, no.

21. V: A jak reagovalo okolí na to, že vzděláváte doma?

Tea: 1 Hele nejčastější reakce je „jé, to bych nemohla, to voni by mě neposlouchali, jé, to bych nezvládla“. 2 Tak já jim dycky říkám, že jako první třídu naučí každéť, to prostě ne to. 3 Nebo přiznaj, že jsou rády v práci, což taky není nic špatnýho, že jo, že by se prostě doma zbláznily, nebo jsou takový ty reakce, jako že se musej socializovat, že je potřeba, aby byly v kolektivu, aby nebyly jako uzavřený a já nevim co – to je takový jako lichý. 4 No a potom potkáváš pár lidí, kterejm se to líbí a třeba by to chtěli taky vyzkoušet.

22. V: A co třeba v úřadu kolegové, nedávají ti to někdy „sežrat“?

Tea: 1 Né, to né, já jsem tam vedoucí, to by si mohli zkusit [smích].

23. V: Co u domácího vzdělávání vnímáš jako nejlepší?

Tea: 1 Ten společnej čas. 2 Když jí něco trápilo, tak to člověk viděl, nemuseli jsme furt konfrontovat to, že jiný holky maj tohle a tamto, že můžou tohle, jo, bylo to takový jednodušší, když to řeknu blbě – v takový tť naší křesťanský bublině – nebylo tam to porovnávání vůbec, ale je fakt, že v tť době tam nebyla puberta. 3 Prostě líp se nám předávaly ty hodnoty, který jsou dobrý, jak věříme a to dítě to přirozenějc přijímá. 4 A taky tam nebyly ty úkoly, jo. Na domácí škole mi hrozně vyhovovalo to, že to odpoledne to dítě zase nesedí a něco nemastí, ale že jdem ven, že jdem uklízet, že jdem píct spolu a je takovej prostě pohodovej čas, než když je v normální škole, to třeba do večera dělá úkoly. 5 Tak jí říkám, ať jde se psem, ať si jde zacvičit, nějak pročistit hlavu – takže bych ještě řekla, že domácí škola je perfektní v těch úkolech, ty nemáme [smích].

24. V: Co vnímáš na domácím vzdělávání jako nejtěžší, nejhorší?

Tea: 1 Když už to je ta čtvrtá nebo pátá třída, tak někdy jsem si už nepamatovala v češtině různý – rody, ne rody – takový ty třídy, tako vý to co nepoužíváš, nebo jaký jsou vedlejší věty – že tam už začala ta příprava, kdy už jsem se musela připravit, musela jsem to Emě nějak vysvětlit, tak to bylo trochu těžší, ale jinak já jsem měla Emu i Beatu takovou, že se rády učily, že to jako chtěly mít za sebou, nikdy nesmlouvaly, že se jim nechce nebo že tohle a tohle nebudou dělat, takže v tomhleto jako vcelku šlapaly a u Emy se mi podařilo v podstatě udělat to tak, že – ona proti těm spolužákům

hodně čte a umí si z toho vytáhnout ty informace, což oni neumějí. 2 A to bylo o tom, že jak jsem začínala na úřadě dělat, tak v podstatě jsem jí napsala úkoly a přišla jsem a už jsem je jenom zkontrolovala a ona si s tím musela poradit sama, pokud to bylo nějaký opakování, nebyla to nová látka a to jí naučilo. 3 Takže úplně jako nejhorší pro mně bylo dycky *napsat* ty papíry pro školu a v podstatě se začít učit to, co jsem zapomněla [smích] a co člověk v životě nepotřebuje. 4 Ten rozsah je velkej, ale jinak na tom prvním stupni – proto jsem už nechtěla – jednak nemáme vysokou – učit ten druhý stupeň, že už tam bude fyzika, jo, a měla jsem pocit, že už ten gympl jí dá víc, než bych jí byla schopná dát doma.

5 Já třeba ještě jako dost škrábu, takže si na to musím dávat pozor, abych měla ten sklon a tak. Takže to mi dává strašně zabrat. 6 A pak si myslím, že takový ty figle, který se oni naučej na tý vysoký nebo v tý praxi – jak jim to vysvětlit, jak jim to podat ještě jinak – tak to ti taky chybí, s tím se musíš nějak sama vypořádat – a určitě, když ten učitel má jenom ten obor třeba vystudovanej, tak má pak ten vhled větší, když se soustředí jen na to jedno. 7 V těch nižších třídách jako není problém s tou látkou, spíš se člověk soustředí na to, aby je to naučil správně. Takže to, no.

25. V: Co pro tebe subjektivně, třeba jako pro ženskou, bylo nejtěžší?

Tea: 1 Mně nic jako nenapadá. 2 Mně totiž jako moc nevádí, když se mnou někdo jako nesouhlasí, mně třeba ty obhajoby před okolím – mně to je v podstatě jedno, jo, takže někdo třeba z toho může bejt špatnej, když nevidí kolem sebe kladný reakce. 3 Ale takhle – pro mě je ta domácí škola takovej jako návrat ke kořenům, k rodině a – třeba mně zamrzelo, že ten pohavek padnout nemusel nebo jsem nemusela zrovna ten hlas zvýšit, ale tak jsem na chvíli odešla se uklidnit a pak to zkusit třeba vysvětlit jinak – tak to bylo takový třeba, že to bylo pro mě těžší – nejhorší to uvědomění, že selžeš – 4 ale v podstatě já na to mám jako skvělý vzpomínky.

5 Ale napadá mně teď s Leou, že prostě vim, že jak prostě s tou pamětí jsou tyhle děti na tom hůř a furt se musí opakovat, tak že mám nárok si dvakrát rozložit ročník – dokonce nám to doporučilo espécčko – a tady jsem narazila s ředitelkou, že mně nutí, abych dala na vízo z něčeho pětku a ročník s ní zopakovala. 6 Ale to jsem jí říkala, že s tím nesouhlasím, že tu holku tím prostě strašně zradím. 7 A to ona se šprajcla a že jí jedna učitelka říkala, že to není fér, aby ona jako s postižením měla stejně hezkou známku jako jiný děti ve škole – a že jako proto jí mám dát pětku. 8 Tak to je teď takový pro mě těžký, no, protože to je konflikt a já s tím prostě nesouhlasím. 9 Má jako individuální plán a tak mi to přijde nespravedlivý a i hloupý. A vlastně to ani nebylo poprvý – rok před tím tahle učitelka prudila – který se to vlastně ani netýká – a po mně to pak chtěla zase ředitelka, abych jí dala nějakou čtyřku z nějakýho předmětu, že jako prej nemůže mít na domácí škole a navíc postižená holka tak hezký vysvědčení, jako maj její děti. 10 Ale přitom na přezkoušení podle individuálu z espécčka všechno plní a učitelka, co jí zkouší, ji chválí, jo. Tak to je takový blbý. Ale to víš, já se nedám [smích].

11 No a pak v tý domácí činnosti, který je hodně, si musím – někdy si musím uvědomit, že domácí škola je priorita a že když nestihnu nic za ten den, ale naučím je, tak jsem splnila ten nejdůležitější jakoby úkol, kterej jsem si vybrala sama, protože – aby se mi to neslejvalo jako že teď upeču buchtu, teď musím do práce, zvířata atak dneska se neučíme – tomu se snažím fakt vyvarovat a myslím si, že jedno z úskalí může být pro hodně lidí, když jsou doma, aby se to fakt jako nerozplizlo – že do desíti se budeme válet v posteli, pak teda něco, „tý jo, my jsme nic neudělali, tak zejtra, nevádí“ – tak tomu se fakt snažím předejít, že holky věděj, že snídane, hygiena, oblékání a začínáme. 12 A plyne to i z toho, že já to chci mít dopoledne vodbytý. 13 A pokud vim, že ten den jsme jako vosekala, tak ten druhý den se to snažím nějak dohnat – protože já je *chci* mít jako

připravený a vím, že je nebudu učit celou základku, takže je potom někdy budu muset vypustit, takže aby to nebylo takový „jó, vony jsou z té domácí školy a nic neuměj“, jo, to bych nechtěla. 14 Tak to pro sebe vnímám jako úskalí, že si to musím jako uvědomovat – to víš, když je venku pak třicet, tak by člověk radši šel ven a k vodě – a zase vnímám ty pozitiva, jako že mě nehonějí ty úkoly a že třeba dneska nám je špatně, nebo holky mají teplotu, tak dobrý a nemusím je omlouvat, nemusím řešit obědy, kdo s nima bude doma, abych byla v práci – ale když už je jim líp, může být třeba v posteli a už můžeme třeba číst a tak a nemusím přemýšlet, že třeba v té třídě jim teďka ujeli. 15 To takhle vnímám – u mne teda jednoznačně převládají ty pozitiva. 16 Já bych teda neměnila, no. A pro mně byla nejlepší zpětná vazba, když Ema šla na ten gympl a kolikrát říkala „mami, škoda že mě nemůžeš učit dál“. 17 To je vlastně to, že to jako nebylo „já už se těším, až ta matka mě prostě nebude jako prudit a to“, ale že to plyne i z toho, jaká je, že jí třeba vyhovuje teďka ta distanční výuka, že prostě je to pro ni rychlejší a prostě jí to vyhovuje víc, než třeba jinejm – takže to jsem jako byla ráda, že mi třeba neříkala „mami, já toho umím polovinu“. 18 Prostě že jsme to v tom základním jako zvládli, i když vždycky by to mohlo být víc do hloubky, no.

26. V: Jak proběhl přestup Emy na školu?

Tea: 1 Jako v pohodě. 2 Ona je taková kamarádká, takže v tom neměla problém, je trošku větší introvert, ale nevidí to ta společnost, ona je takovej skrytej – neměla žádné problémy se spolužákama, to taky jako hodně udělalo a jak tam jsou malej gympl, tak je to takový domácí – a v podstatě taky něco jinýho je, kdyby šla do šestý třídy na základku, kde ta třída jede od první třídy, ale tady jak se složejí ty děti ze všech škol, tak si myslím, že i kamarádky si rychle našla. 3 A i tím, že je šprt – říkají jí to, že je premiant, ale zároveň i poradí každému, co může, takže – ona v podstatě je taková kamarádká a zatím jsme tam nic neřešili jako výchovnýho. Takže snad dobře.

27. V: Co bys dnes udělala jinak?

Tea: 1 Já mám někdy jako pocit, jestli učím dostatečně, jo, jako že třeba – jsme třeba na nějaký stránce o domácím vzdělávání a teď tam dávala jedna známá, jak dětma vyráběla nějaký kosmonautský skafandry a vyráběla s nima nějaký ty planety – já nejsem úplně takovej tvořivej typ – takže jako někdy si říkám, že jednu hodně podle těch učebnic a snad to stačí, ale když děláme nějaký zajímavý téma, tak si to najdem a děláme to jako víc. 2 Někdy mám pocit, že bych to mohla jako vzít jako víc zešíroka – ale jinak to neumím. 3 No a teď už se víc snažím krotit ten svůj temperament, jsem jako cholerická povaha, že jako musím být v klidu – a to mě naučila Lea, protože tam jako když člověk zvýší hlas, tak ona se ještě víc zpomalí a ještě víc sevře a už tam nevydoluju nic. 4 Takže je lepší si jít třeba zahrát karty a vrátit se a zkusit to jinak, nebo říct, že je špatnej den a budeme to dělat zejtra, jo, že to taky docela funguje.

28. V: Co ti zkušenost z domácí školy dala?

Tea: 1 Asi to, že se cítím dobře jako máma. 2 Před dětma by mě asi nenapadlo, že mě bude naplňovat být s dětma doma. 3 A vidím, jak je to dobrý a důležitý, že jsme hodně spolu, že to hodně dětem dá, když se nemusíme soustředit jen na víkendy nebo dovolený a tak. 4 Teď vidím na Emě, jak ten společnej čas chybí a takhle by to bylo vlastně u všech třech. 5 Si říkám, že děti jsme neměli proto, aby je vychovávala jiná instituce.

29. V: Jaké vzdělávací formy a pomůcky používáš?

Tea: 1 Lee se hodně osvědčili montesori pomůcky. 2 Musím říct, že hodně pomůcek nám poskytla raná péče, ty se o nás starali do sedmi let, v podstatě jezdili, my jsme je využívali hlavně na ty pomůcky – dycky přivezli, vyrobili, nafotili, udělali a půjčili nám, takže tady jsme hodně čerpali, třeba tady [ukázka pomůcek]. 3 Totiž u Ley, jak nemáš žádnou abstrakci, tak je to jako těžký.

Protože my jsme teďka na tom tak, že do desíti počítá celkem rychle, ale furt používá prsty. 4 Používali jsme různé kostičky, který jsme pak sebrali, ale prostě ty prsty zůstaly. 5 A možná že to nikdy ani jinak nebude, jo. 6 Pro ni je třeba těžký i číst ty čísla a neplést to, že to není tři devět, ale devět tři a moc nefunguje přenos tý sluchový – a to vnímání do psanýho, takže diskřt diktujeme furt pořád po písmenkách, protože když jí řeknu „kos“, tak ona napíše „s“ jako první. 7 Peníze při počítání jsou taky problém, tam si říkám, že až jí to navrčím, tak to změň na eura [smích] a já ji to budu muset učit znova [smích]. 8 Taky si říkám, že možná bude muset chodit do krámu s kalkulačkou, no. Někdo s nima jde dál a učí je dvouciferný čísla, tak uvidíme. 9 Já si říkám, že aby uměla píct a vařit, tak potřebuje rozumět trošku jak to je a aby si uměla nakoupit a spočítat si peníze z důchodu, a tak. 10 Ona třeba jak odmalička všem chystala příbory, tak to nikdy nespletla, nebo dones si dvě ponožky, jo, jako na každou nohu jednu, tak se taky nespletla.

30. V: Jak pracuješ s chybou, když dítě udělá chybu?

Tea: 1 Když dítě udělá chybu, tak se snažím říct, že tam chyba je, ať si to zkontroluje, pokud ji nenajde, tak zkusíme ji najít spolu, s tím, že já je dlouho nechávám psát tužkou – a prostě chyba nevádí, chybu gumujeme – oni nechtěj, ani jedno dítě nechtělo, abych tu chybu škrtla – takže gumujem – a Lea teď má gumovací pero, takže dneska ani to pero nevádí – v podstatě se snažíme, aby ta chyba tam příště nebyla. 2 Nějak to neopravuju červeně, prostě holky to chtěj opravit tak, aby tam ta chyba nebyla. 3 Dycky jsme říkali, že chyba nevádí, takže vezmem gumu a vygumujem to.

31. V: Jaké způsoby hodnocení používáš?

Tea: 1 Hele já je vlastně nehodnotim, jako v tom běžnym dennim učení, občas Lea chtěla si tam zapsat jedničku, tak občas jsme psali. 2 Hodnotim je až na konci, když děláme ty písanky – a spíš je pochválím. 3 Je fakt, že někdy chtěla napsat jedničku, ale že by pod každou stránkou – to ne.

32. V: Je něco, co bys uvítala jako podporu pro domácí vzdělávání?

Tea: 1 Asi mi jako nic nechybí, no. 2 Ze školy nám třeba nabízeli nějaký kurzy, to bylo plavání a lyže – ale to je daleko prostě. 3 A konzultace se vlastně využívaly jenom v pololetí při tom přezkoušení, ale kdybych chtěla, tak by to šlo častějc. 4 Nepotřebuju, no.

33. V: Jak probíhá přezkoušení a jak často jezdíváte?

Tea: 1 V první třídě čtyřikrát a potom pololetně. 2 V podstatě mi učitelka pošle písanky dopředu a některý předměty – tam si uděláme písanku sami, třeba prvouku – a potom jedeme na to přezkoušení, kde odevzdáme ty práce, ona si je tam přezkouší, v podstatě nějakým diktátem, počítáním, psáním, básničku, nějaký výtvarný práce přivezeme a v podstatě vezu slovní hodnocení nebo známky – a povídáme si, jak to vypadá a jak to vlastně je – s tím, že nám se vlastně nikdy nestalo, že by nějaký dítě nespolutracovalo – ale byli jsme ujištěný, že kdyby se tam třeba nějak zaseklo, ale celej půlrok jako pracovalo, tak by se třeba to zopakovalo a tak – ale to se nikdy nestalo. Holky se tam teda dycky těšej, berou to jako návštěvu u tety, takže to probíhá v takovym přátelskym duchu – takže je to takový celkem příjemný. 3 Nikdy z toho nebylo nějaký trauma nebo nedorozumění. 4 Ona se taky snaží, aby z toho dítěte dostala ty informace, vydolovat, co umí, navede ho otázkama nebo – ale nikdy to není jako bububu.

V: Děkuji za rozhovor.

Rozhovor 3. 2: Ema

1. V: Jak dlouho tě maminka vzdělávala doma?

Ema: 1 První stupeň.

2. V: Kde jsi teď ve škole?

Ema: 1 Jsem na gymnáziu v kvartě.

3. V: Jaké to bylo mít maminku jako učitelku?

Ema: 1 Zajímavé. 2 Já si myslím, že to bylo dobré. Já ji znám a ona zná mně, takže věděla, co mi jde a co mi nejde. 3 A přijde mi to jako dobré, že když máte rodiče jako učitele, tak jako – přijde mi to lepší, než mít učitele ve škole. 4 Je to jiný, prostě je to učitel, který vám to odříká a pak odejde. 5 Já si myslím, že to bylo lepší.

4. V: Jak se to třeba projevovalo při výuce, když jsi měla maminku a něčemu jsi třeba nerozuměla?

Ema: 1 Tak mi to vysvětlila. 2 Přijde mi to lepší v té domácí škole, protože ten rodič se věnuje jenom vám a je to efektivnější v tom, že když něčemu nerozumím, než když přijdu domů z normální školy a musím tomu věnovat znovu čas sama, protože v té hodině na to není čas.

5. V: V čem ještě myslíš, že domácí škola byla pozitivní, ještě tě něco napadne?

Ema: 1 Teď mně nic nenapadá.

V: Jak jsi prožívala to, že tvoje maminka je vlastně v době výuky tou učitelskou autoritou?

Ema: 1 Tak jako maminka je autorita i jako maminka, ale – asi to nebyl takovej rozdíl, jakože teďko je to učitelka – asi v tom nějaký rozdíl byl, ale neřekla bych, že tak velkej, pořád to byla ta mamka, která to vysvětlila – určitě to byla autorita, ale neřekla bych, že jako učitel.

6. V: Ovlivnilo to nějak váš vztah s maminkou?

Ema: 1 To si nemyslím, 2 Spíš jako – asi pozitivně tím, že jsme se naučily ty věci líp vysvětlit, jako komunikovat, ale – no.

7. V: Jak na domácí vzdělávání vzpomínáš?

Ema: 1 Mně to bavilo a když mám teďko srovnání s tou normální školou, tak tam jde vidět to, jak to bylo efektivnější. 2 Třeba jsem se neučila celejch 45 minut, ale prostě jsem měla zadanou práci, když jsem něčemu nerozuměla, tak jsem nad tím strávila víc času, když jsem tomu rozuměla a šlo mi to, tak jsem tu práci udělala a skončilo to – že to nemělo časovej limit těch 45 minut a třeba jsem se naučila i samostatnosti, 3 že při té distanční výuce teďka si myslím, že mi to jde v pohodě, že nemám problém se učit sama doma nebo tak.

8. V: Přišlo ti něco na tom domácím vzdělávání jako těžké, negativní, nebo horší, než v běžné škole?

Ema: 1 To si nemyslím – nevím, asi úplně ne.

9. V: Jak jsi to měla s ostatními dětmi, nechyběly ti třeba kamarádky?

Ema: 1 Ne. 2 Tím, že jsem měla spoustu kroužků, chodila jsem na výtvarku, hraju na klavír už devátým rokem, chodila jsem plavat – pořád jsem kolem sebe měla děti i z vesnice i na těch kroužcích – takže nechyběly.

10. V: Jaké to pro tebe bylo, když jsi přešla na běžnou školu?

Ema: 1 Tím, že jsem vlastně nastoupila do primy na gymnázium, tak jsme všichni byli jako z různých měst a před tím jsme se teda neznali. 2 Takže myslím, že to bylo v pohodě, ale těžší to bylo v tom, jak najednou bylo víc předmětů a na každé předmět jinej učitel a jinej styl výuky, takže na tohle si zvyknout. 3 Ale jinak myslím, že to šlo. 4 Těžší bylo třeba to, že já jsem v domácí škole psala minimum testů a najednou jsem psala testy jako často a ze spousty předmětů, takže jsem se musela jako víc to učit – já jsem to uměla i na té domácí škole, ale tady to bylo fakt jako že na ty známky spíš najednou.

11. V: Jak si se vypořádala s omezeným časem na to všechno?

Ema: 1 Ze začátku jsem si na to musela zvyknout, že jsem jako psala pomalu, ale už píšu celkem rychle, takže to bylo asi jediný, no.

12. V: Jak to bylo ve třídě s kamarádstvím?

Ema: 1 Nás je ve třídě šestnáct holek, takže tam mám hodně kamarádek [smích].

V: Tak jo, děkuji ti za rozhovor.

Rozhovor 3. 3: Lea (Downův syndrom) a Bea

1. V: Ty se ještě s maminkou učíš, vid'? V jaké jsi třídě?

Lea: 1 Jo. Ve čtvrté třídě.

2. V: Jak se vám líbí, že vás maminka učí doma?

Lea: 1 Jo, mně líbí moc. Ema a Bea. Maminka moc je hodná.

Bea: 2 Já se chci zatím učit doma, protože tam jakoby nemusíš nikam odcházet a nemusíš nikam jezdit. 3 Jako kdyby to do školy bylo chvilku, tak to bysem šla pěšky, jenže škola je daleko, no.

3. V: Co vás nejvíc baví?

Lea: 1 Čtení. A počítat a psát.

Bea: 2 Slabikář a počítání. Psaní se mi nelíbí.

4. V: Co ráda čteš?

Lea: 1 Pohádky. Jo.

Bea: 2 Ze slabikáře.

5. V: Co se stane, když se spleteš, jak na to maminka reaguje?

Lea: 1 Tak to rozlobí. Jo maminka. Opraví.

Bea: 2 Dobře, já nic nespletu.

6. V: Jak to máš s kamarádkami?

Lea: 1 Ne nechybí mě. Jsme doma. Ve sboru a vesnici, my byli na kopci bobovat.

Bea: 2 Nemám ráda, když se kluci perou. Tady kluci. Ve sboru jsou kluci hodný.

7. V: Jak se jmenují tvoje kamarádky?

Lea: 1 Eliška [pes], Tea je máma, Ema, Bea [nesrozumitelné]. Až budu větší, tak já [nesrozumitelné] a tam budu mít [nesrozumitelné].

8. V: Je něco, co by se dalo v domácí škole zlepšit?

Bea: 1 No jediné psaní

9. V: Když se učíte, jak ten den probíhá?

Bea: 1 No, my se nejdřív jakoby nasnídáme, uděláme svoje povinnosti a pak se jdeme učit a pak si jdeme hrát.

Lea: 2 Jo.

10. V: A jaké máte povinnosti?

Bea: 1 No jako česání, čištění zubů a oblečení, to je jediný.

Lea: 2 S [nesrozumitelné], máme tam králíky.

Bea: 3 Jo, ale máma jednou zapoměla zavřít králíkárnou a Eliška sežrala Bertu jako králíka a čtyři malé králíčky. A kdybysme to ještě nechali otevřený, tak ona by si stoupla na zadní a sežrala by Ferdu.

Lea: 4 Máme sušičku a dáme tam jabka.

Bea: 5 Mně baví sušit, jako když máma vyndá [nesrozumitelné], tak já ho ráda vyčistím. Jestli chceš, tak si můžeš vzít [nabídla křížaly].

11. V: A to jste dělaly holky vy, ty křížaly?

Lea: 1 Jo.

Bea: 2 My to hlavně s Leou vyndáváme. Já když zkouším, jestli už jsou hotový, tak je to horký, když to zvedneš, ta sušička, jak se to suší.

12. V: Chodíte spolu holky někam?

Lea: 1 Jo, na nákup.

Bea: 2 Nó, my ale teď nechodíme na nákup kvůli koronaviru – ten koronavir mi strašně zkazil náladu [smutně, znechuceně].

Lea: 3 Mně taky.

Bea: 4 No protože zkazil nám hory, my jezdíme v zimě na hory. [nesrozumitelné] Eliška tady bejvá sama jako Lea. Myslíš, že to ještě nahrává?

V: Doufám, že jo [smích]. Tak vám holky děkuji za rozhovor.

Rozhovor 3. 4: otec/manžel

1. V: Co vnímáš jako nejtěžší na domácím vzdělávání?

Jean: 1 Možná asi udržet si jako tu autoritu – děti někdy zkouší s rodičem smlouvat.

2. V: Co jsi na domácím vzdělávání vnímal jako nejlepší?

Jean: 1 Já jsem vnímal jako nejlepší ten čas – že se dá rozvrhnout podle dítěte i rodiče. 2 A že nejsou domácí úkoly.

V: Děkuji za odpovědi.

Příloha 4 – Rodina 4 (R4)

přepis rozhovorů nahraných na mobilní telefon

Sedmičlenná rodina se čtyřmi dětmi vzdělávanými doma

Vzdělávané děti: fiktivní jména Anna, Jitka, Verunka, Lucie

Tazatel: Věra Lorencová (V)

Dotazovaný: fiktivní jméno Eva (matka, vzdělavatel), děti, otec/manžel (fiktivní jméno Aleš)

Místo: Liberecký kraj

Datum rozhovorů: 21. 2. 2021

Rozhovor 4. 1: matka

1. V: Kolik dětí jsi vzdělávala v rámci domácího vzdělávání?

Eva: 1 Tři děti plus teď Lucie je na domácí škole, jeden rok jako předškolní.

2. V: Jak dlouho byly vaše děti takto vzdělávány?

Eva: 1 Anna do páté třídy, Jitka do čtvrté – Anna vlastně byla první rok v normální škole a pak teda do té pětky byla doma. A Verunka do čtvrté třídy.

3. V: Navštěvovaly vaše děti mateřskou školu?

Eva: 1 Ne, to ani jedno dítě.

4. V: Proč jste se rozhodli pro domácí vzdělávání?

Eva: 1 Je pravda, že s tím domácím vzděláváním jsem se setkala až tady – a ovlivnily mě rodiny vlastně známých, který učily doma děti a moc se mi to líbilo. 2 A hlavně to, když jeden chlapec z té rodiny vyprávěl, jak si zaleze ráno k mamce do postele a čtou si knížky [smích]. 3 Tak jsem nad tím vlastně přemýšlela, to byla taková motivace první do toho jít, ale než jsem se rozhoupala, tak vlastně utekl ten rok – jsem si říkala jestli to zvládnu, máme další miminko, nikdy jsem nic takového nedělala a najednou učit tu první třídu, tak Anna vlastně trávila jeden rok ještě ve škole, než jsem se rozhoupala k tomu, že jo, že do toho půjdu. 4 A vlastně nebyl to důvod, že by se jí v té škole nelíbilo nebo něco takového zásadního, to ne, ale spíš jsem si říkala, že to je moc brzo, aby jako ty děti už byly pod vlivem tolika jiných lidí, že jsem si myslela, že ještě potřebují mít nějaký základ z té rodiny – nejenom já si to myslela, i manžel si to myslel [smích].

5. V: Jaké je tvoje dosažené vzdělání?

Eva: 1 Moje je středoškolské a manžela je vyšší odborné.

6. V: Jaké jsi před tím měla zkušenosti s prací s dětmi?

Eva: 1 Měla z církve, z nedělní besídky a potom ještě zase v rámci církve jsme chodili s mládeží do takového centra pro sociálně slabší děti a tam jsme s nima dělali různé programy, výukový i zábavný.

7. V: Jáká vám byla ze strany školy nabídnuta podpora?

Eva: 1 Tenkrát nám vlastně paní ředitelka nabídla učebnice, takže takovou pomoc a 2 pak tam byl jeden den, kdy děti mohly jít normálně do školy, úterý to myslím bylo – no ale toho my jsme nikdy nevyužili. Jo a potom ještě kurzy – plavecký kurz, lyžařský kurz taky.

8. V: Jaké materiály jste používali pro výuku a jak jste řešili výuku výchov?

Eva: 1 My jsme používali ty učebnice a pracovní sešity, co měla škola, ale jeden rok jsem zaexperimentovala a libily se mi učebnice matematiky od Frause, tam se mi líbilo takový to logický uvažování a tak – a to jsme jeli asi jeden nebo dva roky. 2 No a výchovy jsme řešili kroužkami, tělocvik to chodily na atletickou průpravu, do hudebky šli pozdějc, takže jsme zpívali doma [smích] a výtvarku jsme dělali taky doma. 3 Jo a Jitka chodila i na balet, do výtvarky taky pozdějc chodily, ale stejně jsme ji dělali i doma. To nás bavilo.

9. V: Jak probíhal běžný vyučovací den:

Eva: 1 Vstávali jsme v osm a učit jsme se začínali až tak kolem devátý – než proběhla snídane, modlitby, očista [smích] – tak kolem devátý jsme se začínali opravdu reálně učit – různě v pracovních sešitech a prokládali jsme to různýma hrama v matematice i angličtině potom a tak. 2 No ale chtěli jsme to mít hotový vždycky do oběda. 3 A hodně času jsme pak trávili venku, prvouky a podobně, tak to jsme spojili vždycky s procházkou, na hřišti jsme měli i tělocvik, no a pak ty procházky, to jsme říkali co je co za strom a tak. 4 Dokonce uměly i auta – to jsem byla hrdá, že mám holky a uměj značky aut [smích].

10. V: Jak probíhalo přezkoušení?

Eva: 1 V pololetí jsme jezdili k Ester domů a na konci roku do školy. 2 Takže jedna byla zkoušená a zbytek si jinde hrál s ostatníma, Ester se ptala na všechno možný, psaly většinou i nějaký diktát, písemky jsme přivezli teda, ale diktáty jsme tam psali – no a potom se vystřídaly. 3 A bylo to takový pohodový. 4 No a na konci roku jsme už jezdili do školy, taky nás přezkušovala Ester, pak přišla paní ředitelka se poptat na něco.

11. V: Jak zhruba dlouho probíhalo to přezkoušení?

Eva: 1 Hodinku až hodinku a půl, pro to jedno dítě.

12. V: Bylo pro tebe něco těžké, když si vzpomeneš na to přezkoušení?

Eva: 1 Někdy mlčet a nenapovídat [smích]. 2 Jsem věděla, že to ví [smích]. 3 Ale na ty přezkoušení jinak vzpomínám hezky, mně se to líbilo. 4 Ze začátku se vypořádávaly s tou trémou, to bylo takový i pro ně dobrý vlastně, že byly nějaký zkoušky.

13. V: Jaké to je pro tebe být maminkou a zároveň učitelkou?

Eva: 1 No tak nejtěžší bylo to zorganizovat, aby člověk stačil uvařit jídlo, ne jenom nějakou rychlovku, ale něco pořádnýho – takže vaření plus do toho právě stihnout třeba naplnit pračku a u toho si rozdělit ty děti, protože vlastně jsem měla dvě najednou, tak jim rozdělit práci a věnovat se jim – jo a do toho pak vlastně bylo miminko. 2 No, to si sama říkám, jak se to dalo zvládnout [smích].

14. V: Jak jste řešili finanční situaci rodiny?

Eva: 1 No pracuje manžel – tak jsme to nějak zvládli, to je pravda, ale taky je třeba pravda, že na dovolenou nám většinou přispívali rodiče, jedni i druzí, nebo nás třeba na tu dovolenou pozvali, že jsme s nima jeli, takže k moři jsme se dostávali tímhle způsobem, že jsme měli podporu od nich, no. 2 Protože ty naše prostředky stačily spíš na ten běžnej chod, ne ani na nějaký extra šetření.

3 Bylo mi třeba líto, že si nemůžu pořídit víc pomůcek pro ty děti, takovejch těch výukovejch, takže jsem musela hodně vymýšlet sama a vyrábět sama [smích].

15. V: Jakou jsi měla a máš podporu ze strany manžela a širší rodiny?

Eva: 1 Od manžela **velkou** podporu, nicméně on není úplně učitelský typ, takže se do toho úplně nezapojoval jako takhle, ale vždycky mě povzbuzoval, i když já jsem byla třeba nějaká vysílená a tak, pomáhal mi s domácností, co byla potřeba, tak určitě mě podporoval. 2 Trošku se snažil o tu hudebku, ze začátku, nebo když jsem byla nemocná.

3 No a širší rodina – jedna babička je učitelka v mateřské školce, takže ta určitě nás povzbuzovala, nějaký nápady poslala občas – a jako podpora – i třeba hlídání, že jsem si mohla nějak ulevit, když pohlídali děti a tak.

16. V: S jakými reakcemi ses setkávala a setkáváš?

Eva: 1 Tak určitě i s pozitivními, že jako to lidi obdivují, ale i s negativními – třeba i v rodině jako, moje babička z toho byla úplně nešťastná, neuměla si to představit, myslela si, že ty děti zavřeme do toho skleníku – no ale časem změnila názor, když jsem tam jezdila a viděla vlastně, jaký ty děti jsou, měla už nějaký srovnání, tak jako to pak bylo úplně jinak [smích]. 2 Ale i třeba s jednou paní doktorkou, která – jak se dozvěděla o té domácí škole, tak mě hodila někam k těm alternativcům a jednala se mnou tenkrát takovým jako povýšeným způsobem – tak jsem toho tenkrát moc nevysvětlovala a odešla jsem [smích].

3 Hodně pozitivních reakcí bylo od učitelů potom ze základní školy – tam jsem ráda chodila na třídní schůzky [smích]. 4 Protože já si myslím, že viděli to, že jednak ty děti jsou trošku napřed v tom učení, to jo, ale oni obdivovali spíš ty charaktery – nebo takový to chování, no. 5 A to je taky, si myslím, ten cíl domácí školy, nejenom aby toho děti věděly víc nebo hodně, ale i ta morální stránka.

17. V: Co jsi vnímala na domácím vzdělávání jako nejlepší?

Eva: 1 Že jsem si ten čas organizovala **já** a nebyla jsem v systému, kterej mi to řídí a kde já musím pořád jenom něco plnit, klusat od jednoho k druhému, ale že já si to udělám tak, jak mi to vyhovuje a vlastně pro dobro celý té rodiny – to považuju za velký plus. 2 Takže jsme byli hodně na čerstvém vzduchu a v pohybu.

18. V: Co naopak jsi vnímala na domácím vzdělávání jako nejhorší nebo nejtěžší?

Eva: 1 Nejhorší asi na tom je, že člověk zastává hodně těch rolí najednou. 2 Mně by někdy docela stačilo bejt ta učitelka a kuchařku bych si nějakou klidně najmula [smích]. 3 Prostě dycky se líp dělá to, na co se opravdu můžeš soustředit, na tu jednu věc, takže to je na tom **nejtěžší**, člověk musí stihnout víc rolí, no, naráz. 4 Učitelka ta prostě přijde do školy a odučí si to a jde do jídelny [smích]

19. V: Jak proběhl přestup dětí na běžnou školu?

Eva: 1 Já bych řekla, že celkem jako dobře – i když je pravda, že když jsme se šli poprvý dopředu do té třídy podívat, já jsem tam vstoupila, tak jsem se lekla – já jsem se **fakt** lekla – a říkala jsem si „[nesrozumitelné] dítě“ – tam byl takovej jako běs, teď ty děti tak zvláště působily – a je pravdou, že Anna to měla jakoby nejtěžší, protože tam nebyla ani volná kamarádka, ty děcka byly rozděleny do těch dvojic a podobně – takže ta se setkala trošku s takovou ignorací, bych řekla – no a vlastně i s šikanou. 2 Tam vlastně byl klučina – pak jsme se dozvěděli, že se mu rozváděli rodiče – kterému nějak Anna vadila a ještě s jedním klukem se domluvili, že při vybíce jí tím míčem dobijou. 3 Takže ona opravdu přišla s modřinama, který mi ukazovala, protože to bylo opakovaně, no a tak jsme to do školy šli řešit a ta výchovná poradkyně o velice dobře jako řešila – vlastně tenkrát on nebyl schopnej říct důvod, proč to dělá, proč vlastně ona mu vadí. 4 Oni se snažili z něj dostat ten důvod a nedostali.

5 No a ostatní – Jitka to měla dobrý, protože tam měla i mnohem míň lidí ve třídě a ta se tam začlenila dobře. 6 I když Anna pak taky neměla žádný jako problémy, spíš byla sama, vlastně jsme jí i nabízeli, že bysme tu školu změnili, ale ona nechtěla, protože si zase oblíbila učitele. 7 No a Verunka to zase měla moc fajn v tom, že šla k paní učitelce, kterou máme tady ve vchodě. 8 Ona ale zase třeba řešila to, že se kluci perou a nechápala, že to je sranda, takže chodila a donášela [smích] – takže vlastně teta [učitelka] měla trpělivost a jí to vysvětlovala [smích], že si to kluci vyříděj a tak.

9 Jo a eště mě napadá, že ten první týden, co ty dvě naše starší holky nastoupily, chodily domu totálně unavený a bolela je hlava z toho hluku, z toho kraválu ve třídě. 10 Jsem říkala, proč ležej, vždycky takový energie – a ony přišly a lehly si a já jsem na ně jen koukala [smích], ale zvykly si na ten hluk [smích].

20. V: Co bylo důvodem k ukončení domácího vzdělávání?

Eva: 1 U Anny to bylo tím, že dovršila tu pátou třídu a já neměla vzdělání na to, abych mohla učit druhý stupeň a Jitka šla vlastně s ní, ty to táhly vlastně vždycky ve dvou, takže i kvůli dojíždění a tak šli vlastně spolu. 2 Jitka si to o ten rok zkrátila doma, ale byly zase spolu a já v tom měla jako větší klid, že se o sebe postaraj navzájem [smích]. 3 No a u Veroniky – tam já jsem byla zase těhotná, nebo vlastně už jsme měli miminko – takže ten důvod byl, že jsem už byla unavená. 4 Takže ta péče o miminko, unavená po porodu – ale jí jsem slíbila, že si to spolu užijeme, že budu mít na škole jenom jí, tak ještě ten rok do čtvrté jsem jí měla doma, i když jsme jí nabízeli, že by šla už do třetí.

21. V: Co bys dnes dělala jinak?

Eva: 1 Asi bych si splnila ten sen a víc investovala do těch pomůcek – mně to i baví, jak se dostanu do obchodu, kterej se na to specializuje – to je i moje vášeň trochu [smích]. 2 Ale jinak asi nic. Možná víc trpělivosti.

22. V: Co ti ta zkušenost dala a dává?

Eva: 1 Radost – radost mi to dává. 2 Já strašně ráda vidím u dětí ty pokroky, ale i jako nejen tím, co se naučej, jako vědomosti, ale i ten charakterovej – jak se chovaj vůči sobě – prostě jak jsou se mnou doma, tak je můžu sledovat, mám je před očima a ne že mi choděj odpoledne a vidím je pár hodin. 3 Takže já si užívám to, že jsem s nima, to, že se vlastně dobře známe – jak já je, tak i oni mně. Nevím co ještě.

23. V: Jak pracuješ s chybou, nebo jak jsi pracovala s chybou?

Eva: 1 Když jsem měla nějaký úlet, tak jsem se omluvila. To jsem věděla hned, že jsem někde přestřelila nebo něco takovýho, tak jsem se omluvila. 2 No a u dětí jsem to měla jako šanci pro nápravu, to určitě – a myslim, že jsem se ani kvůli tomu nějak nezlobila, to je prostě součást toho procesu, celýho růstu.

24. V: Jaké způsoby hodnocení jsi používala?

Eva: 1 Tak my jsme museli klasicky známkovat, protože i ve cvičení to bylo o známkách, ale vždycky s možností opravy, protože pak mají tendence se zaškatulkovat jako že jim to nejde, zatímco ta šance na opravu jim to mínění o sobě vlastně může změnit – a viděj vlastně, že nemusí bejt všechno hned úplně dokonalý ani hned nejrychlejší – 2 takže my jsme i dost trénovali doma, vymejšleli jsme metody, jak si zapamatovat slovíčka na angličtinu [smích] – tak jsme skákali přes švihadlo [smích], učila se tím, že skákala přes švihadlo [smích].

3 Ale u Lucie [předškolní] je to třeba tak, že když udělá chybu, tak je to hned na slzičky, velký neštěstí [smích] – takže ještě jí přidej [smích], tak se ti zhrouť [smích] – to nejde.

25. V: Je něco, co bys uvítala jako podporu pro domácí vzdělávání?

Eva: 1 Tak určitě tu finanční, kdyby existoval nějaký příspěvek, tak si myslím, že to každému přijde vhod, kór když je víc těch dětí a je jen jeden živitel, no. 2 My jsme od té školy dostali podpory jako dost – i jsme se mohli zapojit, ale já jsem to nevyužila – k dalším rodinám na nějaký akce, ale většinou to bylo z Prahy a tak a kvůli financím jsem to moc nevyužila. 3 Nepočítá se ani moc s programem – když člověk třeba šel do ZOO nebo na nějaký ty věci výukový, tak se počítá s většíma skupinama – takže jsme buď museli posbírat víc domácích školáčků, nebo jsme měli smůlu a musel to člověk prohlídnout sám a nemá tam ten odbornej výklad třeba – tak to by se třeba taky mohlo.

26. V: Jaké období domácího vzdělávání vnímáš jako nejtěžší?

Eva: 1 Pro mně bylo nejtěžší období, když jsem měla miminko, protože vlastně to mě unavovalo, když jsem nakožila, tak jsem byla bez síly – musela jsem s tím počítat, musela jsem si to podle toho organizovat. 2 Takže tam se nám to někdy přelilo i do toho odpoledne.

27. V: Prožívala jsi z něčeho strach?

Eva: 1 Byla jsem možná trošku tlačaná už v té pátý třídě, když měly nastoupit do té školy, že jsem se trochu bála, aby stíhaly, aby byly rychlý – protože se tam píšou desetiminutovky a že všechno je vlastně na rychlost, takže jsem na ně jako trošku přitvrzovala – a a ni bych to vlastně nedělala, kdyby nemusela do školy. 2 Přijde mi to trošku zbytečný – ale nevěděla jsem, jaká učitelka bude – takže jsem to pak víc přizpůsobovala normální škole, do té doby to bylo víc podomácku tak jako víc v pokoji.

V: Děkuji za rozhovor.

Rozhovor 4. 2: Anna

1. V: Jaké to pro tebe bylo mít maminku jako učitelku?

Anna: 1 Bylo to dobrý, protože já jsem – jako my jsme s Jitkou dost rozdílný, takže já jsem nikdy asi nepravila po tom vyložení jako velkým kolektivem a – pro mě to bylo jako úplně přirozený, že jsem si neuvědomovala rozdíl, protože mě učila naše dobrá známá a ta pro mě byla velice blízkou osobou, protože jsme spolu chodili do církve. 2 No a pak jsem zase za učitelku měla maminku, když jsem přešla na domácí školu.

2. V: Jaká to pro tebe mělo pozitiva nebo negativa?

Anna: 1 Určitě to mělo hodně pozitiv, protože – a to si člověk uvědomil právě postupem času – jak velké vztah se buduje, určitě v tom vzniká takový pevný pouto a jsem za to strašně vděčná. 2 I když třeba někdy je to takový, když má člověk maminku – že jako normálně učitelka se tak nenazlobí – teda ale maminka se zase nějak moc nezlobila – ale já jsem to nikdy nebrala jako křivdu nebo tak, to vůbec, ale **je** to takový jiný, že tam je ten pohled i maminky při tom, že ona mě v tom i vychovává, to učitelka v té škole toho žáka vychovávat nebude – v té hodině mě maminka měla možnost i vychovávat, takže to беру jako takovou rozdílnost.

3. V: Jak vzpomínáš na domácí vzdělávání?

Anna: 1 Moc dobře – si vzpomínám, že se mi stala taková – že jsem se bála nastoupit do té školy, protože jsem nechtěla opustit to tady a tak [smích] – právě Jitka to zvládla líp, protože má jinou povahu a tak – pro mě to bylo takový blízký, no nechtělo se mi to opustit a vzpomínám na to strašně hezky, že to byl opravdu krásnej čas. 2 A i ty znalosti mi dali strašně moc, že jsem jako taky přišla do té školy a byla jsem napřed a tak. 3 Tak to byl takovej krásnej čas.

4. V: Co se ti líbilo na tom učit se doma a nechodit do školy?

Anna: 1 To vstávání [smích], mě vyhovovala ta osmá hodina [smích] – a to bylo taky takový, že jsme se vytahovaly před kamarádama [smích]. 2 No a taky to, že jsme i končili dřív, za to dopoledne jsme stihli všechno to probrat a pak byla odpoledne možnost si hrát a tak.

5. V: Jak jsi to měla s kamarádkami a kamarády?

Anna: 1 Já jsem měla velký štěstí, že jsem měla Jitku, takže my jsme si opravdu dost blízký a zároveň jsem měla jako – 2 jak jsme chodily na kroužky, tak jsme tam měly kamarády a normálně s nima navazovaly kontakty a i tady z paneláku jsme měly kamarády, jsme si říkali psí parta – a pak jsme všichni měli morčata, pak miminka – takže jako tímhle jsem nikdy jako netrpěla, že bych jako neměla vrstevníky nebo kamarády – 3 a i z církve, i když v mé věkové kategorii tam jsou spíš kluci, takže já jsem se spíš bavila jako s těma mladšíma – takže nikdy jsem nepostrádala.

6. V: Je něco, co se ti nelíbilo nebo bylo pro tebe těžké na domácím vzdělávání?

Anna: 1 Většinu to bylo takový to, že se člověk musí něco naučit, ale když pak jde do školy, tak si říká „jeďda [smích], to jsem se učila ještě málo“, protože jak je to doma, tak to do člověka leze tak přirozeně, to tak nacucá – a v té škole to bylo dycky jako naráz, já to moc jako nemusím, takový to drcení se něčeho, že radši poslouchám třeba nějaký příběhy a proto mě právě jako hodně baví dějepis a tak. 2 Já se líp učím poslechem. 3 Takže něco jo, ale potom si člověk uvědomí, jak se ty věci potom lišej, když jde pak jakoby do té normální školy.

Eva: 4 Vlastně s každým tím dítětem – každý má jinou potřebu a způsob, jak se učí a to si můžeš vycytat a pro ně je pak to učení vlastně snažší, jo. V té škole některý prostě ty věci pro Annu jako

ztěžkly, takovým tím informace rychle rychle na písemku, tu napíšu a potom už nic nevím – takovej ten školskej způsob.

7. V: Když se podíváš zpátky, uvědomuješ si, jak tě domácí vzdělávání vyprofilovalo nebo zformovalo?

Anna: 1 Určitě jako jo, já jsem teda prvně chtěla být záchranářkou, ale od toho dětství se už ve mně jako formovala taková ta citlivost – i to, jak máme citlivou maminku – tak ta citlivost se v nás jakoby probouzela, tak aby to v nás i zůstalo, jako citlivý srdce – a jsem za to vděčná, že jsem takhle mohla být, protože to formovalo moji osobnost a pevnější charakter – 2 a když jsem nastoupila, ta jsem se nebála si stát za svým názorem, prostě být jako si jistá tím, že to, co dělám, mi může přinést to dobré, ale budu to vědět jenom já, protože ti druzí to třeba neocení – 3 nebo vlastně jsem se naučila žít život tak, že za něj nesu já ty důsledky a že prostě pokud se budu chovat dobře, tak se to třeba některým lidem nemusí líbit a musím si za tím stát – 4 a opravdu jsem měla problémy s některými téma spolužákama v tom, že třeba se člověk nechce nějak zachovat, tak z toho můžou vzniknout problémy – a proto mě neovlivnily ty různé vlivy a spolužáci.

8. V: A jaký to mělo vliv na to, že jsi teď na pedáku?

Anna: 1 Mě v tom ovlivnila babička, která je pro mne velkým vzorem a ona je výborná učitelka a opravdu ji jako obdivuju za to, jak učí a jak se dokáže vypořádat s problémama – takže díky babičce, 2 ale myslím si, že všechno zapadá jako do sebe.

V: Děkuji ti za rozhovor, to je všechno.

Rozhovor 4. 3: Jitka

9. V: Jaké to pro tebe bylo mít maminku jako učitelku?

Jitka: 1 Já jsem byla hrozně ráda, že jsem měla maminku jako učitelku, mně to vlastně přišlo takový jako automatický, že mám maminku jako učitelku, 2 protože vlastně už Anna byla na domácí škole a já jsem s maminkou trávila hodně čas, i když jsem ještě nebyla na té domácí škole, takže už to pro mne byl takovej přirozenej přechod – a nikdy jsem si nemohla na to stěžovat [smích].

10. V: Jaká to pro tebe mělo pozitiva nebo negativa?

Jitka: 1 No já když jsem nad tím přemýšlela, co mi to jako i hodně dalo, tak já jsem dycky byla taková jako cílevědomá a taková jako soutěživá a jak jsem měla tady Annu, tak to bylo dobré, protože – a já si uvědomuju, že v té mé přirozenosti bych asi na takový ty nepříjemný střety s dětma nebyla ještě asi připravená – 2 a Anna mě brala takovou, jaká jsem a nikdy jí to jako nevadilo, jaká jsem byla a i maminka mě v tom jako vedla a mohla jsem i já jako ovládat svoje emoce – 3 a vlastně jsem ráda, že jsem se vyhla tomu, že jsem nemusela být třeba zraněná od těch dětí – i když je to třeba i tom, v jakým je to dítě kolektivu – tak jsem za to ráda.

11. V: Jak vzpomínáš na domácí vzdělávání?

Jitka: 1 Dycky jenom dobře, jsem si to hrozně užila [smích]. 2 Jako uvědomuju si, že jsem právě hodně času trávila venku tím, že maminka ten čas dobře zorganizovala, takže potom zbylo hodně času i na tu zábavu, protože jsme se mohli učit i tím, jak jsme trávili čas venku – taky nás to učilo i po jiný stránce, než ty vědomostní – jako s téma dětma i v přírodě, to se mi líbilo [smích].

12. V: Co se ti líbilo na tom učit se doma a nechodit do školy?

Jitka: 1 Tak právě ten volnej čas, kterej jsme měli – 2 a vlastně že jsme nedělali úkoly, tím pádem zbylo víc – a myslim právě, že se mi líbilo i to, že jsme to měli takový hodně interaktivní, tu výuku, že maminka to dělala se spoustou pomůcek, který i třeba vyrobila, anebo jak to vymyslela, tu hodinu – 3 takže to se mi líbilo, že mě to jako bavilo, ne že bysme celou hodinu seděli u sešitu a doplňovali íčka a to [smích], že jsme to zkoušeli i na praktických věcech, no.

13. V: Jak jsi to měla s kamarádkami a kamarády?

Jitka: 1 Nechyběli mi. Já jsem jich měla dost a neměla jsem problém s kamarádstvím – a i tady jsme si hráli kolem paneláku, tak to bylo super. 2 A i na kroužkách jsem měla dycky lidi okolo sebe a ráda jsem tam trávila čas s těma, který mi byli bližší [nesrozumitelné].

14. V: Je něco, co se ti nelíbilo nebo bylo pro tebe těžké na domácím vzdělávání?

Jitka: 1 No, asi ne. 2 Možná občas jsem jako chtěla poznat, jak to v tý škole jako chodí, taková ta jako zvědavost – si to jako zkusit, ale potom když jsem vlastně do tý školy chodila, tak jsem si říkala, že jako – 3 jsem se třeba těšila, že tam budu mít svůj ručník [smích] nebo na takový drobnosti, než na tu školu jako takovou [smích].

15. V: Když se podíváš zpátky, uvědomuješ si, jak tě domácí vzdělávání vyprofilovalo nebo zformovalo?

Jitka: 1 Maminka i tatínek nám vždycky nechávali svobodu v tom, co budeme dělat a za to jsem hrozně ráda, jako právě nám neurčovali, čím bychom měli být, co bysme měli dělat, ale tím, jak oni nám byli příkladem, tak formovali hrozně náš charakter – i muj charakter – a jak říkala i Anna, tak v tý citlivosti asi a v tom stát si za svým, že jsme si potom byli jistý sami sebou a myslim, že to bylo dobrý období tý domácí školy, kdy jsme právě tohle mohli v sobě budovat – a když jsme přišli do tý školy, tak jsme byli vlastně už – tak jsme měli vyvinutou tu osobnost a věděli jsme, co chceme. 2 A myslim, že s tím, jak s náma maminka hodně byla a znala nás, jako individuálně nás znala, tak i potom, když jsme se rozhodovali, tak třeba nám mohla říct, co v nás třeba i vidí, v čem bysme mohli být dobrý, nebo takhle. Ale pořád nám nechávali rodiče tu svobodu.

Eva: 3 No a teď je na zdrávce na zdravotní sestře.

16. V: Jak domácí vzdělávání ovlivnilo váš vztah k mamince?

Jitka: 1 Pro mě byla vždycky víc maminka, než učitelka – to bylo takový, že jsme si i budovali vztah mezi sebou, maminka byla vždycky jako upřímná – 2 a taky že nás maminka znala jako osobně, takže jsme se dobře doplňovali a doted', 3 když něco řešíme, tak mlžíme se o tom bavit i s maminkou a vidim kolem sebe, že to vůbec není samozřejmý, že rodiče jsou ty poslední, kterejm by ty své pocity řekli – ale jak máme s maminkou vlastně vybudovanej takovejhle vztah, tak si myslim, že to v tom hraje velkou roli.

V: Děkuji za rozhovor.

Rozhovor 4. 4: Verunka

1. V: Jaké to pro tebe bylo mít maminku jako učitelku?

Verunka: 1 Bylo to úplně skvělý, jako hodně mě to bavilo, byla jsem ráda, že ten čas tady s maminkou můžu trávit.

2. V: Jaká to pro tebe mělo pozitiva nebo negativa?

Verunka: 1 No pro mě to bylo asi jenom pozitivní. 2 Pro mě to nebylo takový, že by to bylo jako rozdvojený, přišlo mi to prostě úplně normální.

3. V: Jak vzpomínáš na domácí vzdělávání?

Verunka: 1 No hodně dobře. 2 Určitě to třeba, že jsem mohla vstávat později, třeba to, že mi maminka i nechávala delší přestávky občas – musím přemejšlet – bylo to jako lepší v tom, že to trvalo kratší dobu vždycky. A taky mě ty sešity bavily.

4. V: Co se ti líbilo na tom učit se doma a nechodit do školy?

Verunka: 1 Jako já jsem rozhodně byla radši, že mě – mě teda ty žáci nevyrušují, když mám teď srovnání – že mě v tom učení nikdo nevyrušoval a že se maminka mohla věnovat jenom mně.

5. V: Když jsi třeba udělala chybu, tak jaké to bylo?

Verunka: 1 Mamka mě na to upozornila – a dycky jsem se snažila co nejdřív vzpomenout, jak to má být správně – jinak si moc nevzpomínám.

6. V: A prožívala jsi něco, když hrozilo, že něco pokazíš?

Verunka: 1 No jediné malinkato, když jsem se měla naučit slovíčka z angličtiny, tak to jsem měla maličkato stresíku, že jsem jako nebyla zvyklá se takhle učit – ale jinak jsem z toho strach jako neměla.

7. V: Jak jsi to měla s kamarádkami a kamarády?

Verunka: 1 No já jsem tady vedle ve vchodě měla mojí kamarádku.

8. V: Je něco, co se ti nelíbilo nebo bylo pro tebe těžké na domácím vzdělávání?

Verunka: 1 Asi nic. Mně se tady všechno líbilo [smích].

9. V: A jak se projevilo, že jsi byla dlouho doma – třeba s dětmi a tak podobně?

Verunka: 1 Ovlivnilo mě to tak, že jsem na některý věci nebyla zvyklá, že třeba jako to bylo i tím, že na mě bylo najednou moc těch informací všech a že to pro mě bylo trochu těžší se do toho vžít. 2 Ale jako věděla jsem, že časem se s tím sžiju a bude to dobrý pak.

10. V: Když se podíváš zpátky, uvědomuješ si, jak tě domácí vzdělávání vyprofilovalo nebo zformovalo?

Verunka: 1 Já bych třeba chtěla dělat učitelku na nižším stupni, protože se mi hodně líbilo, jakým způsobem to dělá maminka a chtěla bych takhle pracovat, no.

2 No já jsem vždycky si byla jistá v tom, co dělám, jestli to dělám správně, nebo ne, třeba když se mi pak ve škole něco nedařilo, tak jsem si o tom s mamkou mohla promluvit – a byla jsem jako napřed v tom učení, no.

11. V: Jak domácí vzdělávání ovlivnilo váš vztah k mamince?

Verunka: 1 Je pravda, že ta domácí škola to jako prohloubila víc.

12. V: Jak se teď vypořádáváš s on-line výukou, pomohla ti v něčem zkušenost z domácího vzdělávání?

Verunka: 1 Problém mi to vůbec nedělá, normálně vstanu – prostě vim, že je to povinnost – a spíš jsem za to radši, že nemusím do školy – a jinak to učení si normálně plním a zvládám to tak. 2 Občas je to trochu horší v tom vysvětlování, že nám učitelé něco vysvětlej a není to takový, že bychom se svobodně mohli zeptat, že jako budeme narušovat celou tu řeč a ještě v tom nejde pořádně slyšet, takže v tom je to horší, no. 3 Když jsem byla na domácí škole, tak to bylo super, že jsem se vždycky mohla ne všechno zeptat.

V: Tak ti také moc děkuji za rozhovor.

Rozhovor 4. 5: otec/manžel

1. V: Co vnímáš jako nejtěžší na domácím vzdělávání?

Aleš: 1 Tak byly asi určitý období dycky, nějaký období bylo snazší, některý bylo náročnější, pro nás to bylo asi období, když jsme měli starší děti na domácí škole a narodily se nám do toho děti ještě. 2 Pro mne jako pro muže bylo asi nejtěžší, když jsem přišel z práce a viděl jsem, jak se manželka snaží skloubit to vyučování starších dětí s tou péčí o ty menší děti – to rozdělení té pozornosti – tak to vim, že někdy jsme řešili dilema, jestli to vůbec půjde do budoucna – a to, že mě občas zatěžovala starost, aby to ta žena zvládla, aby se netrápila tím, že třeba z jejího pohledu ani jedno nedělá podle svých představ – takže jsem se snažil o nějakou morální podporu a povzbuzovat, ale vim, že někdy jsem se sám tím trochu trápil, jako že je to pro ni náročný – ale je to opravdu dycky nějaký výsek života, kdy vlastně se narodili mladší sourozenci a ještě do toho byli starší na domácí škole. 3 Byly období, kdy ti starší byli na domácí škole a manželka se jim mohla plně věnovat intenzivně a bylo snazší. 4 Byla tam samozřejmě i ta finanční stránka věci, kdy mě kolikrát napadlo, že vlastně jako rodina ulevujeme školství, ale vlastně za to nepobíráme žádný peníze a ještě vlastně skupujeme různé pomůcky a financujeme různé další vzdělávání nebo vejlety nebo nějaký rozšiřování obzorů těch dětí – a vim, že to občas pro nás bylo náročný peníze dát dohromady a občas mě napadlo, že by bylo moc fajn, kdyby stát viděl tyhle rodiny jako že tomu systému odlehčují a podpořil to nějakým příspěvkem nebo nějakým úlevám na daních nebo na čem, aby té rodině zůstalo v rozpočtu jakoby víc peněz. 5 Takže tohle jsem řešil [smích], že člověk investuje do těch dětí to, co by jinak musel investovat stát – a když člověk jede z jednoho platu, tak opravdu tyhle věci jsou zátěží a je to znát.

2. V: Co jsi na domácím vzdělávání vnímal jako nejlepší?

Aleš: 1 Tak jedna taková oblast je ovlivňování charakteru našich dětí, jelikož mám velkou důvěru ke své ženě a vážím si jí jako člověka, tak mi přijde úžasný, že takovejhle člověk vlastně směřuje naše děti v úplně tom zásadním věku, že jim může vštěpovat představy o světě, vztahy k lidem, vůbec způsoby učení se – takže to je pro mě obrovský plus, že člověk, kterýho si vážím a kterýho obdivuju, že formuje vlastně naše děti a předává jim hodnoty, předává jim nějaký vztahové věci, jak se chovat vůči druhým a k sobě navzájem. 2 A pak si uvědomuju, že každý z těch dětí **je jiný** a že opravdu ta maminka je schopná vnímat ta děti v těch jejich odlišnostech a myslím si, že ať už je někde sebelepší učitelka, tak ve třídě, kde je pětadvacet dětí, prostě není možný reálně, aby ty děti ta učitelka nějak víc do hloubky prokoukla a mohla se jim věnovat v tom směru, kterej je pro ně dominantnější nebo v něčem, co ty děti potřebujou rozvinout – nebo naopak v něčem utlumit, jo [smích]. 3 Takže myslím si, že je to obrovská výhoda, že ta maminka může to učení nebo i to

směřování těch dětí nastavit víc na tu jejich osobnost, v čem ty děti – jak jsou utvořené, jaký jsou jako osobnosti nebo charaktery, jako mají identitu.

4 A pak jsem si všiml i další věci, že někteří lidé se bojí nepřipravenosti těch dětí na kolektiv, přestoupení na ten druhý stupeň nebo vstoupení vůbec do té školní docházky – standardní [smích] – ale zdá se mi, že u našich dětí to bylo spíš, že měly možnost dozrát v některých věcech a být připravený na to, co je pak čekalo ve třídě, byly na to jakoby líp vybavený, než kdyby se s určitými způsobami jednání se potýkaly už od začátku – když vyžrály v určitou osobnost a pak ty věci mohly řešit s nadhledem.

V: Děkuji.

Příloha 5 – Rodina 5 (R5)

přepis rozhovorů nahraných na mobilní telefon

Devítičlenná rodina se čtyřmi dětmi vzdělávanými doma

Vzdělávané děti: fiktivní jména Týna, Vojta

Tazatel: Věra Lorencová (V)

Dotazovaný: fiktivní jméno Petra (matka, vzdělavatel), děti Týna a Vojta (vzdělávané děti)

Místo: Liberecký kraj

Datum rozhovorů: 9. 3. 2021

Rozhovor 5. 1: matka

1. V: Kolik dětí jsi vzdělávala v rámci domácího vzdělávání?

Petra: 1 Ted'ka čtvrtý, takže tři kluky, ted' holčičku.

2. V: Jak dlouho byly vaše děti takto vzdělávány?

Petra: 1 Kluky od první do pátý, Týnu ted' mám ted'ka ve třetí a chtěla bych ještě ty dva roky.

3. V: Navštěvovaly vaše děti mateřskou školu?

Petra: 1 Tyhle ne. Ty ze starší vlny – protože máme ještě starší děti, tak ty tři chodily do školky a pak už ne. Poslední čtyři děti ne.

4. V: Jaký byl rozdíl mezi tím, když ty starší děti chodily do školky a když ty z mladší vlny nechodily?

Petra: 1 Tam to nešlo moc pozorovat, protože to byl docela krátkej časovej úsek, ale toho jednoho mladšího, kterej je takovej introvertnější, bych dneska už do školky nedala a nechala bych ho doma.

5. V: Proč jste se rozhodli pro domácí vzdělávání?

Petra: 1 Jednak to bylo jakože už jsem starší a svým způsobem jsem to chtěla mít ve svých rukách, chtěla jsem vědět, kde ty děti jsou. 2 A druhá věc byla povolání mého muže, protože se to změnilo, protože před tím měl civilní zaměstnání a režim té rodiny **časovej** byl stejný, jako většinový společnosti, kdežto potom šel na volnou nohu a vlastně práce byla více méně o víkendech a navíc to byla výhoda velká pro ty děti, protože s ním mohly cestovat, té práci se účastnit, žonglovat, dostat se s ním na nějaký akce a dostat se do míst, kam by se normálně nedostaly, protože bysme to asi finančně nezvládli, po Evropě nebo tak celým státem, takže to bylo lákavý, že můžou **cestovat** a vidět spoustu věcí – a že my si ten rytmus přizpůsobíme té práci. 3 Pak jsme se pustili i do těch zvířat, ne aby nás to živilo, ale spíš pro radost, to bylo taky časově náročný, takže jsem chtěla skloubit to, aby ty děti byly víc v přírodě, když jsme na vesnici u lesa a o těch víkendech mohly cestovat.

6. V: Kým nebo čím jste byli povzbuzováni k domácímu vzdělávání?

Petra: 1 No my jsme vlastně nejdřív vůbec jako nevěděli, že to existuje a pak když jsem o tom začala uvažovat a už jsem jako slýchala, tak už jsem věděla, ale bála jsem se, že to nezvládnu, ale **chtěla** jsem – 2 a potom vlastně kamarádka mi řekla, že zná rodinu, se kterou se jako zdravotní sestra setkala, jako že k ní chodili pacienti a měli domácí školu – a protože ona sama má víc dětí,

který byly v normální škole a říkala, že se jí to zdá hrozně fajn a škoda, že už ona má svoje děti velký a za nich to nešlo – a tak jsme se takle zkontaktovali a zjistila jsem, že ta škola, která dělá domácí školu, je tady o dvě vesnice dál – jsem vůbec netušila, že to mám tak blízko [smích].

7. V: Jaké je to manželovo povolání?

Petra: 1 Je to svobodný povolání, začínal jako s historickým šermem, potom se přetrénoval na žonglování – nejdřív to dělal takovejch deset let jako koníčka a potom v tom devadesátým osmým přišel na to, že šel úplně na volnou nohu a do koronavirový krize byl na volný noze a měli jsme to vtomhle režimu a teď se snažíme ten režim udržet – ty akce nejsou, to znamená, že se musel vrátit k civilnímu zaměstnání, ale pořád doufáme, že se to vrátí zpátky [smích] – takže tak, no.

8. V: Jaké je tvoje dosažené vzdělání?

Petra: 1 Já mám střední maturitu ekonomku, kterou jsem nikdy nepoužila [smích].

9. V: Jaké jsi před tím měla zkušenosti s prací s dětmi?

Petra: 1 Jenom se svýma vlastníma. 2 A potom s dětma na těch akcích, krátkodobě, což mě bavilo je potkávat a dělat na těch akcích s dětma, který měly míň šancí, než ostatní – tak to mě bavilo.

10. V: Jáká vám je ze strany školy nabídnuta podpora?

Petra: 1 Tak já jsem s podporou školy maximálně spokojená, protože si myslím, že jsem si mohla říct o cokoliv, o konzultace jsem si mohla říct, mohla jsem si říct o lyžařský výcvik, plavecký výcvik, což jsme nevyužívali, 2 protože jsme s těma dětma svejma jezdili hodně sami, takže jsem moc toho jako nevyužila, ale nabídky jsem měla – a myslím si jako v pohodě, příjemná komunikace – za mě dobrý [smích].

11. V: Jaké materiály používáte pro výuku a jak řešíte výuku výchov?

Petra: 1 No výchovy máme nastavený tak, že manžel je dost sportovně založený nebo se pořád hejbe, takže to obstarává on – že ty děti maj rozcvičky pravidelný, trénujou ten žongl nebo na provaze, dost se pohybujou venku, jezdí na tom poníkovi a chodila určitej čas na taneční – ale nebude z ní vrcholovej tanečník, to byl takovej jako zájem, že jsme chtěli, aby tím prošla – no a pak t řešíme hudebkama, takže ona zkouší flétnu, zkouší tahací harmoniku a chodí na výtvarku normálně do ZUŠky. 2 No a pracovky, to je jasný – zahrada, zvířata a kuchyň [smích] – a má takovou místnost s legem [smích].

3 No a ty materiály – dycky jsem jela podle toho, co jsme měli od tý školy, podle těch učebnic plus jsem si našla sama něco na internetu nebo mi nějaký známej doporučil něco, nějaký knížky, časopisy a tak. Slabikáře jsme měli čtyři, aby to bylo pestrý, takže jsme to střídali. 4 A když jsme někam jeli, tak jsme si dohledávali něco o tom místě a kolikrát vyplavalo něco zajímavýho – a tak. 5 Mě totiž připadá, že ty informace, co jsou dobrý, přijdou v pravej čas, aniž bych je hledala [smích].

12. V: Jak probíhá běžný vyučovací den:

Petra: 1 Bylo to takový, že jsem se snažila jakoby vypouštět ty věci, který se mi zdáli jako že už je vědí a seděly by u toho dlouho, tak jsme to tak nějak korigovali. 2 Jinak jsme museli začít ráno, oni nebyli rádi, že musej tak brzo, ale museli, abysme stihli to, co v těch osnovách je a bylo to takový, aby ty odpolední věci pracovkový a tak byly venku. 3 Ale není to tak, že bych všechno odučila na polích v přírodě, ale je pravda, že hodně věcí se dá dělat venku, když se člověk prochází a tak.

13. V: Jak probíhá přezkoušení?

Petra: 1 Jezdíme jednou za půl roku – a pak jsou ty konzultace, když by člověk chtěl.

14. V: Jaké to je pro tebe být maminkou a zároveň učitelkou?

Petra: 1 No je to těžký [smích], protože [smích] třeba Týna je holka a pomůže, ale u těch kluků jsem si někdy říkala, že mě to štve [smích] – ale to oni si musej zjistit, že holt některý věci se udělat musej a že to nejde vobejít. 2 Jako je to jednodušší v tom, když to člověk předá někam jinam, že si jakoby nazatěžuje vztahy tím, že po nich chce něco celej den, že jo. 3 Protože když přijde odpoledne, tak mu rodič řekne, co chce, ale nemá to celej den na talíři. 4 No ale zase je dobrý, že jsem je měla pořád na očích a věděla jsem, na co jsou, na co nejsou, co jim jde a co jim nejde, kam se třeba sunou a tak.

15. V: Jak jste řešili finanční situaci rodiny?

Petra: 1 Já jsem vlastně celou dobu bez příjmu doma, máme to nastavený tak, že jsem jako mistr provianták a jezdila jsem na některý akce, podle toho, jak byla potřeba, nebo jestli to bylo zajímavý pro celou rodinu, nebo ne. Ale takhle to bylo, no.

2 No a teď jsme to museli vyřešit tak, že manžel – no když vlastně začínal kdysi azylovej dům, tak manžel ho rozjížděl, jako jeden z prvních azylovejch domů, jako byli jsme tam pět let a odcházeli jsme od toho jako docela unavený – ale po dvaceti letech je nějaká únava jakoby pryč, ale bavila ho ta práce, bavilo ho to. 3 Tak si našel práci podobnou – no čekali jsme čekali, ještě celý jaro, pak v létě jsme měli jen dvě akce, což je vlastně vůbec nic – a na podzim už nastoupil vlastně na plnej úvazek, má klasickou pracovní dobu, což je pro nás asi teďkon lepší, kdyby se něco rozjíždělo, tak víkendy má volný – no a já jsem jako úplně doma, měla jsem jen nějakou brigádu, abych nezatěžovala – protože když já jsem úplně doma, tak si **musím platit sociální a zdravotní**, prostě to zatěžuje. 4 Takže jsem nastoupila do práce na částečnej úvazek a udělala jsem to tak, abych mohla dělat jak já potřebuju – večer, po víkendech, abych měla prostor na tu domácí školu. 5 Takže je to takový variabilní, ti starší taky občas pomůžou s tou výukou, ale teď toho on-line maj taky docela nad hlavu, tak se to snažim směřovat tak, abych já byla víc dopoledne doma a pak přijde manžel a obrátíme to. 6 Takže takhle to funguje – a je to. Máme sice toho času míň, mám menší manévrovací prostor, ale se školou to jde a myslim, že ani nejsme pozadu. 7 Ale to chci říct, že vlastně pro Týnu se nic nezměnilo, že ta celá situace se jí vlastně vůbec nedotkla.

16. V: Jakou jsi měla a máš podporu ze strany manžela a širší rodiny?

Petra: 1 Berou to jako normální stav – takže myslim, že v pohodě. 2 No a já jsem přes ty drilový věci, to psaní, čtení a takový to – u čeho se musí sedět – a můj muž je akční, takže ten odvypráví ty dějepisy a zeměpisy a zajistí ten pohyb.

17. V: S jakými reakcemi ses setkávala a setkáváš?

Petra: 1 Jako s údivem, ale určitě né s negativním. 2 Třeba jako lidi říkaj, že by do toho nešli – ale s nějakou vyloženě negativní reakcí jsem se nesetkala vůbec.

18. V: Co jsi vnímala na domácím vzdělávání jako nejlepší?

Petra: 1 Vzhledem tomu, jak je ta rodina směřovaná, tak lze očekávat, že – většinou to teda tak je – že je to dítě tím způsobem směřovaný – a já mu můžu dát ten směr, kterej cejtím já a ona si ho buď vybere, nebo si řekne, že je to úplně špatně a půjde úplně jinak – ale vlastně můžu dát svoje úsilí do toho, co bych chtěla, aby to dítě zvládlo a co bych chtěla, aby to dítě pochopilo. 2 Rozhodně to není o tom, že bych si myslela, že to dítě před něčím ochránim, protože to dítě **půjde** do normálníhoho

světa, ale myslím si – prostě pro mě je dobrý, že můžu si to sama ovlivnit, můžu to přizpůsobit časově a že si to můžu udělat tak, jak si myslím já, že je to pro to dítě dobrý. 3 A když vim, že jí tohle nejde, tak tomu můžu věnovat víc času a když vim, že tohle je zas úplně v pohodě, tak se tím víc nemusíme zdržovat. 4 Protože ti kluci, když šli do normální školy, tak – to vidím alespoň já tak – ta škola nebyla žádný problém, ale jim připadalo, že tam seděj u některých věcí prostě zbytečně. 5 Tak vono to k tomu životu taky patří, protože v té práci taky člověk kolikrát musí dělat věci, o kterých taky není úplně přesvědčený. 6 Tak asi svobodu – **svobodu**.

19. V: Co naopak jsi vnímala na domácím vzdělávání jako nejhorší nebo nejtěžší?

Petra: 1 Tak jako je to **časozrout** – musím vzdělat a ještě vařit oběd [smích]. 2 Takže jako je to nestíhačka [smích] – ale to stejně celej život nestíhám, tak je to jedno [smích]. 3 Jinak já nejsem ambiciózní, že bych si nějak myslela, že mě domácí škola připravila o kariéru – jediné, že bych měla doma víc uklizeno, vyvezla víc hnoje a tak [smích].

20. V: A co jako nejtěžší – pro tebe nejtěžší?

Petra: 1 Možná ten první rok u těch kluků, když člověk jako si říká, jestli to jako půjde – a potom když zjistí, že ještě se naučej číst daleko rychleji, než kdyby v té škole seděli, že pak vlastně už do Vánoc čtou jednoduchý knížky – tak jako jnakonec dobrý. 2 Ale asi bych nedala ten druhý stupeň. Ale ten první stupeň, to si myslím, že každě může dát, no.

21. V: Co to dělá s tvou psychikou – vidím ten váš domeček, hospodářství, živobytí, cestování, hodně velká rodina... jak jsi hodně zapřažená?

Petra: 1 No **jsem** zapřažená, jsem na to zvyklá. 2 No s psychikou – já bych řekla, že je spíš problém jako s **věkem**, protože už třeba nejsem schopná ponocovat – dříve jsem byla schopná eště jakoby večer, když děti šly spát, takový ty klidný věci, na který jsem chtěla mít klid a přes den nebyl čas, nějaký to šití a tak – tak to teda pozoruju, že přestávám bejt schopná [smích], prostě potom odpadávám. 3 No je to takový, že bych toho chtěla stihnout *daleko* víc, než toho stíhám, jo, to bych ještě chtěla. 4 Člověk je prostě unavený – to když přídu večer utahaná z práce – v devět, tak to si jdu prostě už jen lehnout [smích].

22. V: Jak proběhl přestup dětí na běžnou školu?

Petra: 1 No – tak jako – proběhl tak, že to byl lepší průměr – kluci myslím – starší byl lepší průměr na gymnáziu, no a ty další kluci byli průměr, ale dobře kreslejí a je celkem nasnadě, 2 že se pokusili o talentovky, šli do Prahy na UMPRUM – ale jednak jim nevyhovovala Praha, jakoby ten panelák na předměstí, ne že by byl problém s Prahou, že by se nevyznali, ale problém byl to místo a nebyli rádi v tom prostředí – jak jsou ta nastavení, to je právě to, čemu jsou vystavení – prostě v tom městě nebyli jakoby šťastní, tak jsme pořád váhali – 3 ale v prvním ročníku vypuknul ten koronavirus a to pak potom bylo vlastně z našeho pohledu úplně nesmyslný, protože stejně byli *doma*, škola byla *tam*, všechno to šlo on-line – no a kluci si to rozhodli sami a sami si to šli vyřídit, protože byli plnoletí a my jsme říkali, ať si to rozhodnou, jak to tedy chtějí – a u nich teda zvítězilo, že chtějí bejt **tady** – ne že by byli mamánkové doma, ale že chtějí bejt tady v tom prostředí, že prostě chtějí chodit do toho lesa a tak – že prostě chtějí na tu školu chodit radši tady. 4 Takže jsou na výtvarce, obor je stejný, prostě změnilo se místo.

23. V: Jak to měli s navazováním vztahů?

Petra: 1 No – problém asi trochu měli – jednak já jsem dost introvert, manžel je extrovert – a u těch dětí se to míchá a možná by byli těžký introverti všichni po mně, ale tam to jistě ten náš způsob

obživy, protože tam tím, jak oni začali vystupovat, jakoby měli žonglovat nebo tak, tak to těm starším dětem dycky dopomohlo k tomu, že se museli bavit o tom, co dělají, zajistit si, že to budou dělat, komunikovat s těma lidma – to znamená, že když – teda voni kluci i ve škole, vono je to takový jako vošklivý říct, ale voni si jako kamarádi vystačili tři, že jo a furt byli spolu, takže vono bylo těžký je nutit do nějakých dalších kamarádskejších vztahů, když voni to jakoby nepotřebovali, jo. 2 Vono na těch různých akcích k navázání těch vztahů jakoby mimo školu došlo, jo – ale teď teda jsou všechny děti jako zavřený doma. 3 Ale třeba vnučka byla na domácí škole a já myslím, že je to spíš o povaze, než o domácí škole. Ona je těžkej extrovert, má kolem sebe furt spoustu lidí a ta jede [smích].

24. V: Co bylo důvodem k ukončení domácího vzdělávání?

Petra: 1 Kluci šli do šestý třídy, nic víc [smích].

25. V: Co bys dnes dělala jinak?

Petra: 1 No dělala, jsem jsem uměla a mohla, u té Týny dělám některý věci jednodušejc – na kluky jsem toho z takovýho jako strachu, abych to dělala dobře, valila *strašně* moc [smích]. 2 Ale oni zase na druhou stranu mají takovou jako zálibu v dějinách, takže se to všechno jako potkalo – protože teď si už nemyslím, že by člověk musel těm dětem všechno říct, jo, že je lepší je nasměrovat a voni si to chytěj sami.

3 Kluci se například potácej mezi kreslením, nebo bejt hajnej. 4 Taky jsem viděla, než začal ten koronavirus, že se možná najdou v tom žonglování ve třech jako v tom smyslu, že by se tím i jako sami živili. 5 Ale takhle třeba díky tomu venkovu dospějou k nějakému farmaření, možná ke dřevu – jako řemeslu manuálnímu – uvidíme. 6 No a třeba teď Týna je taková hodně na zvířata, možná by chtěla na veterinu – a ta je taková praktická, takže se o ně postará, nevykašle se na to a je schopná udělat i takovou jako hrubší práci, která není jako úplně voňavá nebo pohodlná – má tu zodpovědnost, že ví, že to k tomu patří, jo.

26. V: Co ti ta zkušenost dala a dává?

Petra: 1 No já nevím, prostě jsem to zkusila, sem si říkala, že je dobrý to zkusit – a říkám si, že by se ty rodiče neměli té domácí školy bát, i když těm dětem něco nejde a nejde jim to tak, jak by si ten rodič přál. 2 A jako mě – že by nějaký dobřej pocit – tak někdy to bylo náročný, někdy ne, jako asi normálně ve všem.

27. V: Jaké jsi používala vzdělávací pomůcky?

Petra: 1 Docela dobrá vzdělávací pomůcka je ten poník [smích], při tom ježdění se přirozeně naučila – a příroda je nejlepší pomůcka, no.

28. V: Jaké způsoby hodnocení používáš a jak pracuješ s chybou?

Petra: 1 Já nejsem schopná pracovat jako ve škole, abych známkovala, takže jako motivačně, když je to dobrý, tak pochvala – no a jak s chybou – 2 myslím, že je to normální, když zjistíš, že tu chybu udělala, tak dobrý, aby se prostě příště neopakovala, ale že bych to viděla jako tragédii – to ne.

29. V: Je něco, co bys uvítala jako podporu pro domácí vzdělávání?

Petra: 1 No, skoro bych si myslela, že když jsou školní výpravy třena nějak za kulturou nebo na nějaký akce, který jsou normálně jako drahý a školy mají slevu, tak by si ty rodiče, co učej doma, zasloužili nějaký ty bonusový vstupenky, protože co jsem viděla, tak to zrovna jsou lidi, který by chtěli vidět víc, než mohli a že finančně by to dost pomohlo. 2 Třeba Národní galerie v Praze má

krásný vstupenky, za dvě stovky na celou rodinu – tak někde se to dá docela pěkně, někde jsou ty věci docela drahý.

V: Děkuji za rozhovor.

30. V: Když vidím, kolik toho máš na starosti, ještě jednou se tě musím zeptat, co na to tvoje psychika? [otázka položena při odchodu po oficiálním ukončení rozhovorů]

Petra: 1 No to víš, že je ta domácí škola hodně náročná na psychiku. 2 Tak samozřejmě občas mívám jako psychický stavy úzkosti, někdy mívám lehkou depresi z toho, kolik věcí najednou musím zvládnout – propadám pocitům strachu, že to nedám. 3 Je to namáhavý hodně na psychiku, ale i fyzicky – už nemám ani čas na pletení a háčkování, tak jako dřív – bejvám prostě hodně psychicky i fyzicky vyčerpaná – ale nesmím tomu propadat nebo se nějak litovat. 4 Když to nejde, tak zvolním tam, kde to jde – no tak třeba nebudu mít uklizeno, jak bych chtěla, no. 5 Vždycky si musím znovu říct, o co mi v životě hlavně jde, že mi záleží na dětech, na manželovi a na tom, aby byl člověk šťastnej v tom, že dělá něco užitečného a že to má smysl – a to mě dycky z toho dostane.

V: Moc ti děkuji za upřímnost a důvěru.

Rozhovor 5. 2: Týna

1. V: Pověz mi, co se ti líbí na zvířátkách, o které se doma staráš a co všechno děláš.

Týna: 1 No, hodněkrát jsou takový *milý*. Jedna koza, která má teďka nový kůzle, prostě – když jsme jí koupili, měla taky starý kůzle a koupili jsme jí ještě s jinou kozou – a oni byly strašně plachý – dokázaly dokonce skočit přes vrata – a asi takhle velká [ukazuje] – a maminka je nechala v ohradě a trochu jsem je ochočovala. A potom už chodily na pastvu – jednou mi ta koza jedna utekla a já jsem na ní zkoušela různý – plížit se a skočit na ní [smích], ale měla pořád vodítko, já jsem jí totiž vzala trošku na procházku. 2 A taky jsem zkoušela ji vydávat za jinou kozu nebo – a měla jsem v puse pampelišku [smích] – ale nakonec jsem za ní běžela a zkoušela jsem jí jako šlápnout na vodítko a jak jsem jí šlápla na to vodítko, tak jsem jí rovnou chytila.

3 No a my máme takový dvě tlustý strašně ale docela i rychlý [vesele] a plachý černý prasata – a oni když já jim teďka hodněkrát přinesu jablíčka, tak já jim – já jsem jim to teda jeden dala [nesrozumitelné] – já jsem jim to tam dala, prostrčila totiž mříží trochu těch dveří [zamyšleně hledá slova] k nim – a jedno jablíčko bylo u nohou a snědlo ho to jedno – a ještě před tím si dalo to druhé – takže to jedno mělo víc a potom jsem tam dala ještě to jedno a to dostalo to druhé – a to to sebralo – už kouslo si kousek a když právě nedívalo, tak [pobaveně] si to druhý vyčkal – a vzalo mu ho – a ono potom se divilo, jestli to už snědlo nebo co [smích] – a já jsem mu to pořád říkala a teprve potom si toho všiml [smích]. 4 A to divoký málo – totiž si k němu vlezlo a vzalo si taky, ale to už se neprali – a trochu si to dali společně.

2. V: Co se ti líbí na tom učit se doma a nechodit do školy?

Týna: 1 No tak mám jako víc času na zvířátka – a je dobrý, že třeba – nemusím se bát třeba, že neznám tu učitelku úplně – **nevím, jestli něco na mě *nekuje***. 2 Je nejlepší být vždycky víc s rodinou, než s nějakýma těma – s nějakýma dětma, který úplně pořádně neznám ani.

V: Ale kdybys s nimi do školy chodila, tak bys je třeba poznala víc.

Týna: 3 Ale třeba by se mi – jako to nezdálo prostě, že by byly divný, třeba by byly hodně přecitlivělý, třeba kdybych po nich jenom z legrace – to – pustila gumičku, tak budou vřískat jako šimpanzové [vážně].

3. V: Jak to máš tady na vesnici s kamarády?

Týna: 1 Před tím tady bydlela jedna holčička a kluk, ale ty se odstěhovali – ale někdy sem ke svým příbuzným jezděj na prázdniny. Je to Eliška a Adámek [jména změněna]. 2 I když sem ještě sem jezdí Štěpánek [jméno změněno], ale ten bydlí docela daleko. Ten patří taky k sousedům – těm samým. 3 Třeba – já jsem před tím měla – byla jsem prostě na sborečku a tam byl takový kluk – stejně starý jako já – je to Šimon [jméno změněno] – a on mi někoho připomínal – někoho, kdo je můj příbuzný – od mala – to je taky můj synovec – a prostě ten *Šimon* má takový vlasy na ježečka – a on je fakt taky legrační, protože třeba on mě zkoušel zvednout a nedokázal to a já jsem ho zvedla do náruči [smích]. 4 Někdy se na uvítanou zvedáme, ale teďka nemůžeme, protože to máme zakázaný.

4. V: Jaké máš ještě povinnosti, kromě toho, že se musíš učit?

Týna: 1 No – třeba jako další povinnosti? No – někdy musím na akci, hodněkrát – a potom – ale to není povinnost – to je vlastně taky zábava – vystupuju totiž taky už – dělám vždycky v zimě nebo na listopad *vánoční hru* – a to je prostě taková hezká vánoční *atmosféra*.

5. V: A za jakou postavu vystupuješ?

Týna: 1 Dělá tam anděla, ovci – a počkat – a bubeníka. 2 A táta má ještě víc – rolí. 3 Já ještě hraju Tři krále. 4 Vždycky nějak zpívám – ale teďka jsme si ještě udělali legračnější scénku, protože jsem bubnovala na ten buben – tak já teďka někdy dělám to, že já udělám stojku, táta mě takhle popadne za nohy a potom já se ho chytnu taky za nohy – a potom se tam jenom držím nohama a rukama – a on rukama zase do mě bubnuje *na zadek*.

6. V: A když se vrátíme k tvým povinnostem?

Týna: 1 Já to mám jako zábavu – starat se o zvířátka. 2 No – nedělám to každý den úplně, někdy to udělá někdo z kluků – a vždycky jim tam dám nějaký to seno, aby jim to trochu vydrželo, než přijde maminka. 3 A vždycky jim přinesu nějakou mrkev a oni pak za mnou pořád chodějí. No a – teďka jak jsem mluvila o tý koze, jak má nový kůzle, tak to kůzle se jmenuje Emil.

4 No a někdy pomáhám mamince v kuchyni – s tatínkem někdy pečou bábovku – a s maminkou vždycky jí něco přinesu – nebo tak něco – nebo prostě když po mně chce abych něco přinesla – a tatínek taky, když pečeme bábovku. 5 Tatínek umí hodně dobře kuře udělat. Ale on umí ještě víc věcí, no. 6 A já umím smažit – umím usmažit něco – a to jsou buliči oka. 7 A to mě všechno baví – *samozřejmě*.

7. V: Co tě nejvíc baví z toho, co se s maminkou učíte?

Týna: 1 No – někdy jako čeština, protože ta jako není zase o matice hodněkrát. 2 Ale teďka mě docela baví i matika – se mi líbí, jak je počítání pod sebou – to je jako když je třeba jedno číslo, *potom* druhý číslo, to se podtrhne a dá se tam znamínko – a když se to jako sečítá, tak tam ani nemusí být plus – a když se to ale *odčítá*, tak tam musí být mínus, vedlo toho čísla – a potom se to pod sebou sčítá – to mě třeba baví.

8. V: Jak to děláš se čtením?

Týna: 1 Čtu si knížky. Kluci mě někdy kvůli nim – někdy ani nemůžou dostat na rozcvičku – hlavně o koních. 2 Teďka jsem jich hodně zdělila, nedávno – a taky o gumičkování jsem zdělila. 3 Já už třeba přečetla – to mám totiž po svojí neteři – ona je totiž starší, než já – tak třeba já už jsem přečetla dvě knížky – Diablo, můj vysněný kůň a Poslední šance.

V: Děkuji ti za rozhovor, jsi moc šikovná holčička.

Rozhovor 5. 3: Vojta

1. V: Co vnímáš jako nejlepší na domácím vzdělávání?

Vojta: 1 Nejlepší byla určitě to, že jsem byl doma, no. Nic lepšího se říct nedá. Ten čas – když ta škola skončí, že můžu jít hned ven, nemusím nikde čekat na autobus nebo na něco nebo až mě někdo odveze. 2 Určitě my jsme to měli lepší, než Týna, protože jsme byli tři, takže jsme se mohli normálně bavit spolu a tak.

2. V: Jak tě to domácí vzdělávání nějak ovlivnilo?

Vojta: 1 Tak určitě jo, určitě mě to ovlivnilo. 2 Hlavně v tom, že třeba nemusím se tolika bavit jako s ostatními, spíš jako s bráchama, v těch školách, mám pak určitý zájmy, že nemusím nějaký ty nejnovější trendy a tak, jak je v tý škole – 3 to jsem právě pozoroval, když jsem tam přišel – jakmile je nějaký trend, třeba někdo přinese – dejme tomu – maj už tři lidi penál ve tvaru bot, pak ty

spinnery [smích] celá třída, to měl každej [smích] v ruce a tím točili a říkali, jak je to antistresový [smích] – tak je to určitě lepší nepodlíhat tadytým trendům.

3. V: Které učivo nebo předmět tě zajímal nebo bavil nejvíc, nebo víc, než ostatní?

Vojta: 1 No tak dycky mě třeba zajímala víc ta historie, zeměpis – a třeba i geometrie mě bavila – víc, než ostatní předměty. Zájem jsem dycky měl na tomhle – hlavně my tady máme celkem velkou naučnou knihovnu, takže jsem se dycky do těch knížek koukal a zajímalo mě to. 2 Pak jsem si i nějaký pořizoval. 3 V jednu dobu jsem se třeba zajímal o římský vojsko, tak jsem si koupil nějaký Starověkej svět vlastně – tu jsem si pak přečet celou vlastně, tam byly ilustrace hodně – a pak jsem se začal zajímat i o jiný věci – jako hloubš. Vlastně jedno vede k druhýmu – u tý historie.

V: Chtěl by ses v budoucnu věnovat historii?

Vojta: 1 Určitě jo. V ideálním případě, kdyby se to povedlo, bych chtěl třeba na *restaurátora*, do budoucna – ale ještě by mě asi víc bavil asi architekt, ale nevím, jestli bych to dal, třeba.

4. V: Kde nyní studuješ?

Vojta: 1 Na střední, třetí ročník, sklářskou školu v [název města] – ale jsem na oboru užití malby.

5. V: Co vidíš jako úskalí domácí školy?

Vojta: 1 No problém jsem měl a furt mam vlastně s angličtinou, protože jsem tady doma, bavim se vlastně s bráchama – tak tím pádem jsem neměl nějak potřebu bejt na počítači nebo zajímat se o výpočetní technologie, kde je angličtina – tak tohle mi nikdy pořádně nešlo. Ale snažim se s tím nějak vyjít vždycky.

2 No a nejhorší je asi pak ten přechod na tu školu, na tu normální. Je potřeba si pak na to zvyknout – třeba v tom, že mamka mi na domácí škole věnuje svůj čas, kdežto ta učitelka nebo učitelé pak nemůžou, v tý škole – se jako zaměřovat na jednotlivce. 3 Pak je taky určitě jiná komunikace, jinej způsob komunikace – a domácí úkoly jsou pak třeba [smích], to je prostě úplná novinka.

6. V: Co se ti vybaví, když se řekne slovo chyba, v domácí škole?

Vojta: 1 No tak když jsem udělal chybu, třeba v diktátu, tak jsem si to musel napsat znovu, místo aby mi to započítala jako špatnej diktát, musel jsem si ho prostě napsat znova celej, abych se to prostě naučil. 2 Vopravovali jsme ty chyby, no – jak kdy – někdy jsme si to vysvětlovali, hlavně třeba v češtině, že jo, no a pak jsem měl chyby, který jsem si prostě musel opravit.

7. V: Vnímáš, že tě to nějak ovlivnilo v práci s chybou?

Vojta: 1 Jako jo – jinak já se snažim dělat věci tak, abych s nima byl sám spokojenej – teďka zrovna děláme, dejme tomu, logo – a třeba jsem napoprvy vymyslel něco, s čím jsem spokojene byl, ale učitel mi řek', že se to nehodí na tu věc – já jsem tam měl v tom logu skleničku a ten učitel tam prostě tu skleničku nechce, protože je to zavádějící. 2 Takže jsem teďka zkoušel vymejšlet další návrhy a vymyslel jsem návrh, se kterým jsme taky spokojenej. Jako nebyl jsem úplně šťastnej z toho, že to podle něho není vhodný, i když já jsem s tím spokojenej byl, ale nakonec jsem přišel k něčemu, co bylo ještě lepší.

V: Tak jo, děkuji ti za rozhovor.

Příloha 6 – Učitelka 1 (U1)

Přezkušující učitelka na 1. stupni ročin 1, 3, 4, 5.

přepis rozhovoru nahraného na mobilní telefon

Datum rozhovoru: 3. 3. 2021

Místo: Liberecký kraj

Fiktivní jméno: Ester – E

Tazatel: Věra Lorencová (V)

1. V: Jaká jsou podle tebe úskalí domácího vzdělávání?

Ester: 1 Někdy mi přijde, že ty děti z domácí školy jsou málo soutěživé. 2 Ale není to samozřejmě u všech. 3 Třeba naše dcera byla doma hlasitá, ale ve škole pak byla tichá, učitelka nám psala „trénujte hlasité mluvení“ a to jsme ji neučili doma, takže nevím, na kolik je to osobností toho dítěte, že je tišší, nebo to dělá ta domácí škola, jo. 4 Ale co se týče soutěživosti, tak bych řekla, že nejsou zvyklí na takovou tu soutěživost z té domácí školy. 5 Pokud nemají víc sourozenců a pokud ti rodiče je k té soutěživosti ve škole nevedou v té rodině. 6 Ale myslím si – je to takový úskalí ale jenom chvíli, protože jak nastoupěj někam do školy, tak to rychle pochopěj, že se jakoby **soutěží**, jo. 7 **Ale** to **neznamená**, že když nejsou soutěživé, že by toho uměly míň, jo, protože to je zase ta výhoda, ke který se vyjádřím. 8 Oni toho v podstatě uměj hodně, akorát nejsou tak soutěživé. 9 Třeba já jsem totiž jednou zažila, že nás zkoušela učitelka víc ročin dohromady – ještě když já jsem nezkoušela – a tam to bylo, že prostě některý děti se vůbec **nechytaly**, protože to neznaly, že musej rychle odpovědět. 10 A tak jsem si říkala, že to je právě tím, že učíme doma a ony to neznaj – on byl pak dobrý výsledek, ale viděla jsem, že nejsou zvyklí na takový to kolektivní soutěžení – a že někdy to bejvá dobrý, ale někdy tím děti taky trpěj, tou soutěživostí. 11 **Prostě aby se uměly prosadit a říct, co uměj**. Oni se to postupně naučej, ale ti prvňáčci jsou někdy takový tichý – ale já ani nevím, jestli se dá říct, že je to úskalí.

12 Další úskalí je – to jsou vlastně ti rodiče, jsem si uvědomila. Tam hrozně záleží na těch rodičích, jestli to dělaj dobře. Že to vlastně není o těch dětech, ale těch rodičích. 13 Protože jak mám různý rodiny, tak někdo se tomu věnuje jakoby málo a to dítě za to nemůže, že se pak toho naučí málo, že jo. 14 Anebo jsou zase rodiče, který po těch dětech toho chtějí **hodně, víc**, než maj děti na té základce. 15 Prostě jak nejsme třeba pedagogové – jako rodiče, ne všichni, že jo – tak se snažej dítě naučit to, co jakoby oni už sami vědí v tu chvíli, jenomže pedagog musí učit – třeba prvňáčka nemusí učit počítat do záporu, když to ještě není potřeba – teda mimo té matematiky podle Hejného, tak to tam je třeba do záporu. 16 Ale spíš myslím takhle, že třeba rodič přijde na nějakej jev a začne to tomu dítěti vysvětlovat, ale to se třeba ještě vůbec nehodí, že jo, aby se to naučilo ve druhý třídě. Jsou rodiče, který jakoby můžou to dítě takhle přetěžovat. 17 Ale voni na to časem třeba přijdou nebo jim to na tom přezkoušení třeba řeknu – a tak.

18 Takže já bych řekla, že vlastně nevidím žádný extra úskalí, já to prostě vidím dobře, to domácí vzdělávání. 19 To je asi i tím, že jsem sama doma učila, vid'. 20 Někdo teda argumentuje tou sociální izolací, ale to bych taky řekla, že to zase záleží na rodičích – protože mnozí dávají odpoledne ty děti do hudebky, na kroužky a tak, a pokud je nedávají, tak je to styl té rodiny – a tam

bych řekla, že to může vytvářet nějakou tu izolaci, to jo. 21 Ale tedy s těma, se kterýma jsem se já setkala, tak nejsou tolik izolovaný. Protože jak hodně z nás je z církve, tak jsou i v té církvi zapojení v tom kolektivu.

22 Takže já nějaký úskalí nevidím, tím úskalím může být jen ten rodič – tak oni nám schválně domácí vzdělávání, ale ty rodiče si nikdo neproklepne, děti choděj do poradny na vyšetření a nás jako nikdo neproklepnul [smích]. To teda nechci navrhopat [smích].

2. V: Jaké jsou podle tebe výhody domácího vzdělávání?

Ester: 1 To je výhoda, že většinou ty děti z domácích škol toho uměj **víc**, než co se děti naučej na tý základce. 2 Ale to nechci říct, jako že by byly přetěžovaný, samovolně toho uměj víc, ne že my je chceme přetížít, ale – vlastně to vědí víc do hloubky – i když se držej těch osnov, tak vědí **vždycky** víc do hloubky. 3 Třeba se učíme o čápovi a můžeme si o něm povídat třeba hodinu, ale ve škole chvilku, že jo, pokud nemaj nějaký projekty a tak.

4 Potom hodně mi – je to o čase, ty další výhody, že můžou si rozvrhnout čas, ty rodiče s těma dětma. Že neztrácej čas cestováním do školy, nebo nějakějma volnejma hodinama, který vznikaj – takže ten čas je – že za kratší čas se toho naučej daleko víc. A ten čas se dá plánovat, třeba dovolenou – že můžeme jet na dovolenou a přitom ten čas využít k prohlubování učiva a tak, že se to dá upravit podle potřeb té rodiny. 5 Další výhody toho času je to, že když ty děti se naučej dřív, zbyde jim víc času na ty okolní aktivity.

6 Víc v té domácí škole se můžou propojovat ty předměty, o kterých se říká, že se propojujou vlastně i v těch školách, nebo je ta snaha, aby byly propojeny – ale zase jak některý moje děti se pak už učily ve škole, tak jsem viděla, že ti učitelé to prostě nedávaj, protože někdy neučil stejnej učitel předměty, který by se daly propojit. Takže to si myslím že je hodně dobrý, že se to dá propojovat.

7 Potom další výhoda je individuální přístup, což teda ve škole se taky říká, že má být individuální přístup, ale samozřejmě tam není [smích], úplně. Tak ten tady je, že jo, protože já nevím, něco se učíme a najednou se dítě na něco zeptá a my mu můžeme **hněd** odpovědět, jo. 8 A to jsem viděla, když naše nejmladší dcerka chodila do školy, že buď bylo hodně dětí, co měly dotazy na tu učitelku, tím pádem ona řekla, že jim nemůže odpovědět, že na to není čas, nebo to pořád odsouvala a odsouvala, až jim na to neodpověděla – a to byla dobrá učitelka, to není o tom, že by nebyla dobrá, není čas. 9 A my tady jakoby máme čas jim třeba odpovědět individuálně, co voni potřebujou. Anebo právě vidíme, že jim jde dobře matika, dělaj třeba rychle, tak zase se věnujeme jinýmu předmětu. 10 Ale ve škole je to daný časově, všichni to maj stejný.

11 Potom je zajímavý, že ty děti se učej od různých generací – to je – jak si myslej, že jsou sociálně izolovaný, tak oni naopak, žijou třeba v domě s prarodičema, sourozencema a tak, kděžto ve škole se učej od toho jednoho učitele nebo stejně starech dětí. 12 A tady třeba jsem zažila, že maminka, která neuměla anglicky, tak angličtinu učila starší sestra, prarodiče hodně třeba – jsem zažila, že babička umí dobře češtinu a je v důchodu, tak i babička pomohla, jo. 13 Nebo tatínek, když většinou učej maminky, tak když něco naučí tatínek, tak těm dětem to v té hlavě víc ulpí – od tatínka.

14 No a potom když děti jsou nějak nemocný nebo alergický, tak jim to strašně pomůže, že jsou doma, bez toho kolektivu, kterej je třeba může nakazit nebo tak. No tak to asi jsou ty výhody, určitě je jich ještě víc, ale na všechno si teď nevzpomenu.

3 V: Jak hodnotíš ty čtyři rodiny, které jsi přezkušovala a se kterými jsem už vedla rozhovory, jak jsem ti říkala?

Ester: 1 Všechny ty čtyři rodiny byly šikovný, právě jako. 2 Objevují se děti, který třeba mají trochu problémy, ale tyhle to zrovna nejsou. Ale to jsou rodiny jako ne z domácí školy, ale že chodějí do školy v Německu a doučují se češtinu – a to je něco jinýho.

3 Tak třeba u [rodiny 3] bych řekla, že ty trošku izolovaně žijou, i když do hudebky třeba chodějí, chodili na plavání, to jo, ale jsou takový víc pro sebe. 4 Vono to může mít různý důvody, jak že mají tu Leu, která je nemocná a chránějí ji před různěma nemocema a tak. 5 Ale Veronika učí tak, jako že všechno vždycky splněj a ona, myslím si, že učí trošku tím stylem jako tohle musíme stihnout a uděláme to, tak mají to vždycky splněný – ona vlastně Leušku učí podle individuálního plánu, jak má ten downův syndrom, tak učí taky dobře, akorát – ona má taky samý jedničky – akorát to neodpovídá žákům v tom stejným ročníku, který se učej jinak. 6 Vždycky byly na to přezkoušení jakoby připravený **dobře**. Oni vždycky vlastně všechny měli samý jedničky, nebo tak.

7 No a potom ty [rodina 4], ti měli taky vždycky dobrý známky, výsledek jako dobřej – a u nich bylo zajímavý, že uměli spolupracovat s dalšíma rodinama – že třeba se domluvili, že výtvarku dělaj společně s někým, nebo hudebku – že se jako setkávají ty maminky, co učej doma – to se třeba hodně děje v Praze, ale tady se to nějak zvlášť nedělá – ale oni to takhle dělali.

8 Ale to chci říct – všechny ty čtyři rodiny – že ty děti jsou **nadaný**, to je potřeba říct, že jsou nadaný. Že když pak to dítě není nadaný, tak samozřejmě ty výsledky bejvaj jiný, že jo.

4. V: Všimla sis nějakých potíží nebo problémů, které nesouvisí s vlastním výkonem ve zvládání učiva, nebo naopak něčeho pozitivního, co zase nesouvisí jen s tím výkonem?

Ester: 1 Tak teď řeknu něco k [rodina 5] – ti právě **hodně** využili tý domácí školy, že fakt ty děti učej **nad** rámec toho vzdělání, který je daný, to vždycky zvládli – oni mají hodně nadaný děti, takže třeba když už uměly číst před školou tak všechno jde rychlejc – takže hodně učili nad rámec v té oblasti, ve který se pohybujou, oni se zabývaj tím kejklřstvím a tak, takže hodně věděly o historii, hodně věděly o zeměpise, ty jejich děti, hodně četly. 2 A tyhle děti zrovna byly hodně komunikativní, ale to zas vyplývá z toho, že celá ta rodina je k té komunikaci vede, že jo – oni pak chodějí a někde něco předvádějí na náměstí nebo nějakých prostorách – takže to nemusí bejt jenom tou domácí školou, ten jejich charakter – takže ti neměli problém s takovou jakoby průbojností, možná je naopak maminka trochu tlumila, aby si uvědomily, že jsem pro ně určitá autorita, ale nebylo to úplně na hraně, kdy některý děti třeba začnou překračovat úplně hranice, to ne, spíš toho byly jako tak plný, že jsme se furt bavili jako furt o něčem jiným, než o tom zkoušení, že zrovna byly takový průbojný, fakt toho věděly hodně, nad rámec toho, co měly.

3 No a pak [rodina 1], ta starší holčička byla taková tichá, ta mladší už ne. 4 Právě ta tichost – naše obě holky byly taky docela tichý a dneska si v tom životě vedou dobře, jo – takže ta tichost neznamená, že to neumí, to je zase na tom učiteli, kterej zkouší, aby to poznal, že to není tím, že to neumí, ale že je to dítě tichý – a pak jak stárla, tak třeba v té čtvrtý třídě už věděla, že **musí ukázat**, co umí. 5 Takže jestli s tím doma pracovali, nebo z toho vyrostla, z takový té tichosti a neprůbojnosti. 6 No a oni taky vždycky věděli, co mají umět a když si třeba připravovali ty referáty, něco navíc, tak to taky bylo vidět, že mají záběr i jinde, nejen v tom, co mají umět.

7 Nejvíc bych řekla, že asi u tý Veroniky [rodina 3] to bylo takový striktní, že se splnilo, co se má, a hotovo – ale to je taky tím, jaká ona je taková striktní [smích], jako v takovejch pravidlech, jo – předvedeme co se má a dobrý – ale to jsou prostě různý charaktery těch rodin, jo.

8 A ještě při tom přezkoušení, co jsem takhle pozorovala, že i přesto, že ty děti mě trochu mohly znát, nebo věděly, že rodiče mě znaj, že jsem jakoby i teta, tak stejně ty děti měly určitej respekt při tom zkoušení. 9 Že vlastně všichni ti rodiče mi říkali, že stejně jdou ty děti na to přezkoušení s určitou trémou. 10 Víš, co, on byl dycky tlak, aby to přezkoušení proběhlo rychle, kdybysme zkoušeli celý dopoledne, tak to vypadá všechno jinak.

11 Taky musím říct, že všichni ti rodiče k tomu přistupovali jakoby zodpovědně, že si třeba všimli, že těm dětem – že i sami mi říkali, co těm dětem třeba nejde a co ještě musej prohlubovat a že to procvičujou – a to je třeba důležitý pro to hodnocení, že třeba pokud ten rodič ví, že si dítě upevňuje ty vyjmenovaný slova, tak pro mne to není důvod dát mu třeba trojku z češtiny, protože vim, že – já jsem spíš pro to, aby ty známky z domácí školy byly lepší, protože faktem je, že jednou za půl roku, když to dítě si má pamatovat všechno, tak to je jakoby náročný a ta tréma tam je taky, jo.

12 Takže [rodina 3] maj takovou největší pravidelnost, 13 [rodina 4] vidim, že jako tak spolupracujou a že se tím taky navzájem povzbuzovali – tak tohle už bysme měli taky umět a tak. 14 No a u [rodina 1] jsem zase viděla, jak je u nich víc dětí, že ty tři se učily hodně společně, že jakoby je vidět, že ty děti – to je vlastně výhoda toho domácího vzdělávání hodně – že oni automaticky slyšej, jak se někdo učí vyjmenovaný slova, ten starší, a voni vlastně se naučej a když se to učeš další rok, tak jim to jde jako snadno. 15 A to je asi i výhoda těch jednotřídek, i když v tý rodině tam je to ještě víc jako slyšet. 16 No a u nich, jako u těch starších kluků, jsem měla pocit, že byli jako víc průbojnější, jako že úplně bez problémů komunikovali se mnou, jako že uměli říct, co uměj.

17 No a [rodina 5], to je taky všechno dobrý – tak jako každej přiznává, že něco jako nestíhá – oni třeba přijedou na zkoušení a ona mi řekne „tý jo, já jsem si teď uvědomila, že ona zapoměla“ – já teď nevím – že se něco učili a za toho půl roku že to zapomněla. 18 Ale já si myslim, že všichni ti rodiče, cos mi řekla, že jsou jako sebekritický a že vědí, že si člověk nemůže bejt jakoby jistej, že všechno dělá perfektně.

5. V: To jsou tedy všechno rodiny, kde to funguje. Měla bys tip na rodinu, kde to třeba tak dobře nefunguje?

Ester: 1 No jenže to právě jsem si uvědomila, že kde jsou nějaký problémy nebo že to nefunguje, nejsou klasický domácí školáci, to jsou prostě – ony to jsou děti, co se učeš v zahraničí, v Německu, už jsem jich měla asi šest, ti se učeš do čtyř hodin v Německu a přijedou domu a doma se učeš češtinu a vlastivědu. Jsou vedený pod naší školou, ale jako děti studující v cizině a maj individuální vzdělávání češtiny a vlastivědy – no a tam to právě hodně hapruje, protože ty rodiče už nemaj sílu nebo chuť. 2 Ale myslim, si, že zrovna tohle jsou takový jako svobodomyšlný rodiny, který by to asi ani na tý domácí škole nezvládaly. Oni to jsou všechno děti, co v tom Německu choděj do těch – jak jsou ty jenský školy, že to je takový volný, že dělaj jako co chtěj a kdy chtěj a není tam ten řád, kterej by byl potřeba pro domácí školu.

3 Ale bylo třeba několik lidí, který to dělali kratší čas, ale tam třeba byl důvod, že vzali děti ze školy, protože se jim ve škole nedařilo, to dítě se srovnalo a dali ho zase do školy. 4 Takže ne všichni rodiče třeba využijou tu domácí školu jakoby maximálně. 5 To zrovna moje švagrová

využila, on syn měl problémy – jako s určitou šikanou od učitelky – a zdálo se, že mu to ani nepude, třeba špatně četl a takový – ale to všechno bylo způsobené tím prostředím, tou učitelkou. Takže ona nikdy nechtěla učit doma, ale rozhodla se pro tuhle formu, aby mu jakoby pomohla. Takže učila asi tři čtvrtě roku doma, on se srovnal a do další třídy ho už dala do školy a už se mu daří.

6. V: Je něco, o čem si myslíš, že by se pro podporu domácího vzdělávání mohlo zlepšit?

Ester: 1 Vidím jako, teď třeba na Šluknovsku, že se některý ptaj, kdo budete učit doma, aby se dali do kontaktu a účastnili se některých projektů, že se jako spojej – tak to si myslím, že je dobrá podpora, ale záleží na tom, jaký jsme rodiny, někomu by to nevyhovovalo. 2 Ty společný aktivity na jednu stranu omezují, na druhou stranu se zase ty maminky podpořej – zvlášť když těm dětem něco nejde.

3 Dobrá podpora jsou ti konzultanti, když je škola nabídne, jako konzultace, že jim můžou kdykoliv zavolat, to je dobrá podpora – když ty školy je takhle nabídnou. 4 Protože naše ředitelka řekla, že by to ty její učitelé nestíhali, proto to takhle vyčlenila zvlášť – a jsem tam jako konzultantka a mám to na starosti. 5 Ale vím od jinech rodin, který učily pod jinejma školama – třeba tady jedna rodina ve městě vedle – tak ta škola **nepřijala** tu myšlenku toho domácího vzdělávání, jako musela jim to poskytnout, ale **nefandili** jim, tak potom to přezkoušení podle toho vypadalo, jako kdyby dávali najevo „kdo ví, jak ses to naučil, když se učíš doma“ – a já zase razím metodu „ty to určitě umíš, jen si to teďka neřekl“ [smích], že jo. 6 Já při tom hodnocení dám hlavně na ty rodiče, protože oni vědí a jak říkám, všichni rodiče, co znám, byli sebekritický a nebyli takový, že by chtěli furt samý jedničky, třeba paní [rodina 5] mi řekla, z té angličtiny dáme dvojku – a tak.

7 Jo a že hodně záleží na tom, jak ta škola – a ten, kdo zkouší, jak k tomu domácímu vzdělávání přistupuje. 8 Takže podpora v tom jako **fandit** tý domácí škole, nebejt jako nepřátelský.

9 Třeba jedna paní měla holčičku v jedné škole, do které ji chtěla dát do třetí třídy a chtěla, aby si na tu paní učitelku zvykla, tak ji dávala na jeden den v tejdnu do té školy. 10 A ta paní učitelka moc nechápala tu domácí školu [smích] a tak to bylo takový – že ta holčička byla na ten jeden den mezi těma dětma ztracená a paní učitelka na ni přesně tím takovým rychlým způsobem „tak honem honem, co ty mi řekneš, co ty řekneš, no“ – a jak ona na to nebyla zvyklá, tak naopak to spojení domácí školy s touhle jednou denní výukou nebylo jako vůbec prospěšný, pro tu holčičku jako. 11 No a když jí zkoušela, tak nevěděla jak ji má zkoušet, na co se má ptát. 12 Takže vlastně vidím, jak jsou ty školy – jak je důležitý, jakej postoj maj ty školy k domácímu vzdělávání. Pak může bejt – takový to nepřátelský – to přezkoušení pro ty děti traumatizující, nemůže to bejt přínosný. 13 Já si třeba říkám, že i kdybych se spletla a dala jedničku a přitom to bylo na dvojku, tak to vůbec nevadí, stejně to dítě od září zase musí ukázat, co umí, tak proč ho traumatizovat na té domácí škole, že jsou třeba trojkaři. Navíc si ani nemyslím, že by někdo dostal jedničku jako nezaslouženě, to ne.

14 A tak mě napadá, že kdyby se mě někdo ptal na názor ohledně přezkoušení, tak bych řekla, že by bylo dobrý jednou měsíčně. 15 Je to lepší, než ho dávat občas do té školy – když jsem sama učila, tak mi to paní ředitelka taky nabízela a párkrát jsme to využili, ale měla jsem z toho pocit, že je to spíš ztráta času, že se toho moc neudělalo a ten den chyběl – jak oni jsou jinde a jak učitelky prostě nevědí jak na děti z domácí školy a tak – no a děti z toho taky nebyly kdovíjak nadšený. 16 Jediný, jak to vylepšit, tak třeba v rámci té školy, jak jsme byli těch pět rodin, tak se setkat – ale kolikrát na to stejně není čas. 17 A zase – to jeden čas učitelka dělala přezkoušení společně s jinou rodinou – a já si pamatuju, že to přezkoušení skončilo, my jsme vyšli ven a ta druhá maminka řekla „fuj, to bylo strašný, ty moje děti jsou úplně hloupý, voni nic neumějí“ – protože zrovna ty – moje děti teda

nebyly extra průbojný – ale **zrovna** odpovídaly rychle a ty jejich kluci neodpovídali – a vona z toho byla úplně hotová, jako z toho srovnání [smích] – a já říkám „né, jenom prostě nebyli rychlí“.

18 Taky při těch přezkoušení vidím jak koukaj na ty rodiče jako – ale já si myslím, že je dobrý, když u toho jsou rodič, on je učí, protože třeba někdy já tu otázku nějak položí a když ty děti nerozuměj, třeba použiju jinej slovosled nebo obrat nebo slovo, který neznaj, tak ten rodič může říct tu otázku ještě jednou tak, jak jsou z té domácí školy zvyklí, to je taky dobrý. Určitě jsem pro, ať tam ty rodiče jsou.

19 Vlastně všichni ti rodiče – kromě těch v Německu – se snažej, aby ty děti se učily dobře a každý den. Já si totiž myslím, že většinou na to ty rodiče přijdou sami a skončej s tím – jako třeba ti **[rodina 4]**, protože už z toho byla unavená – teď ale zas tu Lucinku, Lucinka je předškolní teďka, a půjde asi do té domácí školy.

20 No a taky myslím, že nejvíc určující pro tu tvou práci je, jak ty děti se chytěj **potom**, víš, to je nejvíc určující. 21 Jestli to zvládnou, tu školu, jestli se zvládnou učit, jestli zvládnou kolektiv, což si myslím, že – když se dívám na ty všechny děti – že to zvládly, **všechny**. A to jako že charakterově jsou rozdílný, ale to je jedno, ale zvládly to. 22 A řekla bych, že i s dobřejma výsledkama. 23 Protože všechny děti se dycky trochu pohoršej, když přejdou na druhý stupeň, tak nějaký to mírný zhoršení bych nebrala v potaz, protože samozřejmě i děti z klasický školy se zhoršujou. 24 Ale že to zvládly jako osobnosti, jo, tak takhle.

25 No a výhoda toho domácího vzdělávání, to jsem neřekla, je to, že můžeme **co nejdýl** působit na svoje děti a předávat jim ty svoje hodnoty, který máme my, který má ta rodina, což v té škole jsou třeba ty hodnoty jinak – no ale pak stejně narazej. Jakoby narazej a buď se s tím poperou, nebo se s tím nepoperou.

V: Tak já myslím, že je to dost vyčerpávající a moc ti děkuji za rozhovor. Jsem ráda, že jsi mi to tak krásně řekla.

Příloha 7 – Učitelka 2 (U2)

Učitelka běžné ZŠ vyučující děti z rodiny 1 po přestupu na ZŠ

přepis rozhovoru nahraného na mobilní telefon

Datum rozhovoru: 6. 4. 2021

Místo: Liberecký kraj

Fiktivní jméno: Iva – I

Tazatel: Věra Lorencová (V)

1. V: Jak byste hodnotila Sama, Josipa, Vanesu a Zoe jako žáky po přestupu na vaši základní školu?

Iva: 1 No, tak když vezmu – asi po stránce jako začlenění do kolektivu myšleno – tak já asi nejvíc znám Zoe, protože ta, když přišla, tak už jsme se vlastně začali – to byla moje třída, takže tu jsem viděla úplně od začátku – a **Zoe** naštěstí má takovou otevřenou naprosto obrovsky kamarádkou povahu, takže zapadla, si myslím, naprosto bez problému. 2 Dokonce si myslím, že si vytvořila kamarádství s tolika spolužákama, jak ani třeba do té doby někteří spolužáci, kteří tam celou dobu chodili do té třídy, ani neměli, jo, že ona dokázala navázat kontakt téměř s každým v té třídě, jo – s nikým neměla problém, všichni ji měla obrovsky rádi, jo, *okamžitě*.

3 Pak když vezmu **Josipa**, toho jsem učila v osmičce a devítce už pouze, **Vanesu** od osmičky – tak si myslím, že Josip – tím možná, že je kluk a spoustu věcí třeba neřeší, tak s těma klukama jakoby taky si docela padnul do oka, s holkama nevím, to si myslím, že tolik ne, on se víc baví s klukama – ale problém si myslím taky neměl. 4 **Vanesa** ta je velmi uzavřená – povahou jako taková – takže co vim, tak jedna velmi dobrá kamarádka, ale určitě neměla konflikt s nikým, to si myslím, že ne, ona je obrovsky strašně hodná, takže taky si myslím, že by se našel někdo, kdo by ji měl nerad. 5 No a **Sam**, ten se s tím asi vypořádal líp, ale zase trochu hůř, než Josip – ten si myslím, že je uzavřenější, než Josip – ale to je asi o povaze toho dítěte, jo, jak se dokáže začlenit. 6 Jsou tam rozhodně děti, který můžou chodit do té třídy celou dobu školní docházky a přesto tam nebudou mít kamaráda. 7 No ale **Zoe** právě tím, že má tu povahu kamarádkou, velmi kamarádkou, tak zapadla hodně dobře.

2. V: A ještě jinak, například pracovně a podobně?

Iva: 1 Tak když si vezmu, tak co se týká *učení*, tak si myslím, že žáci z *domácí školy* – tak na nich je **obrovsky** vidět, že jsou zvyklí – to co třeba děti normálně ze školy neumějí – jsou zvyklí pracovat **samostatně**. 2 Tam prostě kdykoliv učitel zadá nějaký úkol, tak normálně školní děti se pořád na něco vyptávají a děti z domácí školy si velmi dobře poradějí prostě se samostatnou prací – to je *obrovsky* diametrální rozdíl, oproti dětem z normální třídy. 3 Jsou prostě zvyklí na to *samo* – studium, jo, řekněme, mnohem víc, než ostatní děti jsou zvyklí pracovat samostatnějc, to na nich bylo velmi znát, na všech čtyřech, si myslím, no.

3. V: V čem myslíte, že byly jiní oproti ostatním žákům?

Iva: 1 Já si myslím, že ony si tak jako **vážej** i toho – obecně že do té školy můžou chodit, což normální děti berou jako nepříjemnou povinnost – ale oni jsou za to ohromně rádi, jo. 2 I to **nadšení** do těch úkolů je jiný – když teda mluvit o dětech, který tam teda chodějí roky, ostatní děti,

normálně, už jsou tou školou jakoby otrávený, jo – ale děti, který přijdou z domácí školy, je to nový a ohromně je to bavilo, si myslím, jo – je to nová zkušenost, je to jinej styl práce, jak říkám jsou zvyklý pracovat samostatnějc, maj nový kamarády – navíc jsou to děti, který jsou oproti těm našim školním **nerozzávený** – **naše školní děti jsou přecijenom z toho kolektivu rozjetější** – jsou tišší, jsou zvyklý poslouchat, což školní děti přecijen jsou takový otupělý – a děti z domácí školy maj úplně jinou pracovní **morálku a kázeň**, jo, jsou hodnější, určitě. 3 Nejsou zvyklý **odmlouvat**, jo, jsou zvyklý pracovat samostatně a opravdu jsou takový jako **rádi**.

4. V: Jaký byl jejich vztah k učitelům?

Iva: 1 Já teda můžu zase hodnotit vaše děti, který jsou obrovsky uctivý, jo, a slušný, jo, vychovaný – takže pro mě učit je – ale možná je to opravdu tím, že maminka je doma za tu autoritu, jednak jako rodič, tak na druhý straně jako učitel, takže oni maj velkej respekt k autoritám – což právě zase naše školní děti, tak tam už ta autorita je pryč, jo – to, co bylo v první třídě, to nadšení z paní učitelky, už na tom druhým stupni opravdu jako nenávratně zmizelo – a děti z domácí školy jsou opravdu zvyklý **respektovat učitele**. 2 A vim, že všichni kolegové určitě měli rádi tyto děti, právě pro to, jak jsou hodný, tichý, slušně vychovaný, respektujou pravidla, poslouchaj v hodině, rádi pracujou, samostatně pracujou – takže si myslím, že ta náklonnost je oboustranná, jo – že učitelé je maj rádi a oni je maj rádi taky.

5. V: Jak komunikovali při hodinách?

Iva: 1 Tak si myslím, že je to obecně o povaze, jo, někteří jsou hodně komunikativní – to byla Zoe, určitě to byl Sam, určitě to byl Josip, Vanesa je tichá – ale pokud se člověk samozřejmě ptá, tak vždycky ví, vždycky vědí, jo, vědí, co maj odpovědět, nikdy nejsou mimo, že by nedávali pozor – oni se velmi dobře soustředili při hodinách. 2 Takže Zoe, co vim, tak ona i aktivněji diskutovala, Sama si tak pamatuju taky, Josipa občas, Vanesu míň – ale fakt si myslím, že to souvisí s povahou. Asi tak.

6. V: Jak byste hodnotila jejich znalosti, když přišly z domácí školy?

Iva: 1 Jako jestli jim chyběly nějaký vědomosti? Tak to si nemyslím, **naopak**. 2 Oni jsou zaměřený samozřejmě víc prakticky, protože jsou zvyklí ty svoje vědomosti získávat **v nějakym kontextu**, ne bez nějakých logických souvislostí jenom z učebnic, ale vždycky ta vědomost je na nějakou praktickou zkušenost navázaná – **rozhodně** si nemyslím, že by jim nějaký vědomosti – nebo **návyky**, jako pracovní návyky – že by jim nějak chyběly, jo, to určitě ne. 3 Teď je třeba vidět, že nebyli zvyklí v tom kolektivu velkým, že to jsou jiný způsoby práce, než v tom menším kolektivu na domácí škole, takže v tom je to pro ně nový a víc je to baví, ale nemyslím si, že by zaostávali v něčem, to určitě ne, to jim nechybělo nic. 4 Myslím si, že právě naopak možná v něčem – v takovým tom selským rozumu, logickým úsudku jsou i napřed, protože ty jejich vědomosti jsou získaný v kontextu s nějakou tou praktickou zkušeností, takže jim samozřejmě líp utkvěly, že jo.

7. V: Jak byste hodnotila jejich pracovní tempo?

Iva: 1 Pracovní tempo – jako v souvislosti s domácí výukou, že mohly bejt zvyklí na něčem pracovat delší dobu a že ve škole je to rychlejší trošku? 2 To si myslím – **může být** částečně způsobeno domácí výukou, že jsou zvyklí mít na věci víc času, ale zase – jsou i ve škole žáci, který pracovní tempo maj pomalejší, jsou tam samozřejmě tací, kteří ho maj rychlejší. 3 Možná, abych teda jako byla úplně spravedlivá, možná **maličko**, možná že maličko bylo, že – ale já třeba děti při testu zase tolik úplně neomezuju časem – já se většinou snažim jim dát prostor i těm, co potřebujou

víc času – takže možná, že děti, co jsou školní jsou o něco rychlejší, ale nemyslim si, že by ten rozdíl byl nějak zásadní, že by to třeba snižovalo výkon nebo že by byly horší známky, to si nemyslim.

8. V: Do jaké míry se projevovaly jejich specifické poruchy učení?

Iva: 1 Sam asi, pokud vim, neměl problém, tam jsem nepozorovala nic, Vanesa určitě taky ne, tam si myslim, že oba měli buňky na jazyky, nějaký nadání, že jim cizí jazyky šly, takže asi porucha učení žádná. 2 Josipa jsem měla na češtinu, takže tam, co vim, tak maličko byla asi nějaká dysgrafie a dyslexie – občas to bylo poznat, ale já si myslim, že opravdu jako jen náznaky, jako jestli měl nějakou takovou diagnózu stanovenou, tak si myslim, že tou domácí školou se to podařilo hodně dobře kompenzovat, což se asi při naší dyslektický nápravě do téhle míry určitě teda podařit **nemůže**, jo, protože tam ten přístup k dětem nikdy nebude tak individuální, jako na domácí škole, kde to člověk může pořádně podchytit i kdykoliv jindy, při třeba jiným předmětu – kdežto my jsme každé jinej učitel na nějakéj předmět a většinou tohle nejvíc postihnou češtináři a jazykáři a ostatní předměty se tím už jinak nezabývají, ty učitelé na to nemají ani čas a nejsou na to ani jako odborníci – 3 takže ta domácí škola, si myslim, že v tomhle směru vyjde tomu dítěti obrovsky vstříc, jo, že tam se ta **porucha** učení dá kompenzovat ve **všech** předmětech, takže v tom má to dítě **nespornou** výhodu. 4 No a Zoe, tam si myslim, že ani něco bylo – nebo bylo? Bylo? Tak to nebylo vůbec poznat, jako **vůbec** – ve škole se teda **určitě** neprojevovalo **nic** – to bych ani nevěřila, že nějakou diagnózu vůbec měla, to jsem teda nepozorovala nikdy, a to jsem teda u ní měla taky cizí jazyk a nemůžu říct, že by měla problém. 5 Vim u Josipa občas česťinu, třeba diktát, že jo, pravopis, ale to je tak jediný možná, kde jsem to teda pozorovala – co si pamatuju, tak v literární výchově třeba práce s literárními ukázkami, tak si myslim, že porozumění textu bylo vždycky velmi dobrý, takže – já si myslim, že tady v tom ta domácí škola má nespornou výhodu tím individuálním přístupem, navíc je to rodič, kterej to dítě velmi dobře zná a ví jak na něj a ještě to může prolnout všema těma předměty, což u nás ve škole určitě nikdy nebude.

9. V: Jakou měli (jako žáci) čtenářskou gramotnost?

Iva: 1 Myslim, že *velmi* dobrou. Já jsem nepozorovala nikdy problém, že by s porozuměním bylo něco v nepořádku – myslim si, že velmi dobrou, teda i v cizím jazyce. 2 Josipa jedinýho jsem měla na češtinu, cizí jazyk ne, ale ty tři zase na cizí jazyk a nemyslim si, že by s tím měly problém. 3 Jestli teda měly něco takovýho jako zjištěno, tak já jsem nepozorovala. 4 Já si myslim, že pracovali při hodinách velmi dobře, ani nebyly dotazy ve smyslu třeba co se týká testů, že by člověk musel přeformulovávat otázku, že by třeba nepochopili, na co se ptám, což ostatní žáci právě jako dělají, že jak jsou zvyklí – no oni jsou spíš otupělí a nemají tu vlastní snahu – tady právě je vidět, zase se vracím k tomu, že domácí škola vede víc k té samostatnosti prostě, takže si s tím jako líp poraděj – a nemyslim si, že by měli nákej problém s porozuměním, s tou čtenářskou gramotností, nepozorovala jsem, fakt ne. 5 Za mě dobrý.

10. V: Jaký myslíte, že měli vztah k literatuře a ke knížkám?

Iva: 1 Já si myslim, že jako obecně všichni vaši čtou jako rádi, jo – když v němčině třeba děláme čtení s porozuměním, tak si myslim, že práce s textem je baví – a Josipa, co si pamatuju z literární výchovy, tak určitě – my jsme tam často diskutovali nad nějakýma ukázkama, pamatuju si Zločin a trest, jo – a jako že pracovali rádi s textem. 2 Já bych to teda do nich řekla, že rádi čtou.

11. V: Jak v současné situaci hodnotíte přístup žáků k distanční výuce? Myslím žáků obecně.

Iva: 1 No – když to takhle jako porovnám, třeba právě s tou domácí školou, tak je prostě **evidentní**, že samostudium **není zdaleka** pro všechny. 2 Distanční výuka, si myslím, jestli někomu neublíží, tak těch dětí bude hrozně málo, budou to dvě tři ve třídě – a jsou to děti, který jsou takzvaně studijní typy, to znamená mířily by třeba na nějaký gymnázium a tak – jsou to děti, který jsou takzvaně studijní typy, to znamená mířily by třeba na nějaký gymnázium a tak – jsou to děti, který **se chtějí** vzdělávat a těch je **opravdu, opravdu** minimum. 3 Já opravdu, když si tak vybavím svoje žáky, tak jsou někde dva, někdy čtyři ve třídě, ale mnoho jich není – a tady tu morálku, kterou musej mít děti z domácí školy, tak tu dnešní normální děti, který choděj klasicky do školy, prostě **nemaj**. 4 Oni jsou opravdu zvyklí, že jim všechno někdo nadiktuje, že jim všechno někdo předřiká, ale sami ani omylem. 5 A myslím, že spousta dětí, který normálně choděj do školy a dělá v té škole, tak dělaj, jen když do té školy chodí – tak je to prostě **nutí**, rodiče je nutěj, učitelé je nutěj, aby fungovaly. 6 Teď doma – ležej v posteli a nenutí je nic – nic je nedonutí prostě. 7 Takže jestli v normální třídě pracuje tři čtvrtiny dětí při hodině, tak momentálně při on-line pracuje čtvrtina z té třídy, takže tři čtvrtě třídy se té výuky prakticky účastnit nechce. 8 A je to tragédie, voni prostě **vůbec** nemaj tu motivaci, kterou právě třeba by měly ty děti z domácí školy – tihle nemaj motivaci se něco naučit, prostě oni si zvykli, že to z té postele taky nějak dopadne a že v podstatě je to vlastně jedno, že nic neuměj – oni se **vůbec** nerozpakujou do toho mikrofону třikrát za hodinu říct „nevím, nevím, nevím“ – kdežto kdyby to měli říct před třídou při hodině, tak to určitě neřeknou, to by se styděli. 9 Já při té hodině taky na ně vidím, že nesledujou, tak je upozorním – při té on-line výuce samozřejmě nemůžu tímhle způsobem sledovat, někteří zapnu mikrofón a slyším tam televizi, cinkající mobil, maj otevřeno x karet na internetu, dělaj úplně něco jinýho, prostě nesledujou – a my tohle nejsme prostě schopný nějak postihnout. 10 Já prostě zařazuju on-line hry, konverzaci, vyvolávání s otázkama, tak je tam pořád spousta dětí, který **nedávaj** pozor, to prostředí je prostě **nedonutí** okolnostma, tím že na ně není vlastně vidět – a tu morálku pracovní, kterou v sobě normálně měli, tak minimálně polovina z nich prostě ztratila. 11 A to, že se vzdělávaj pro sebe, tak takovejch je na prstech jedné ruky ve třídě. 12 Ta morálka pracovní je teďka hrozná, šla velmi rapidně dolu.

V: Moc děkuji.

Konec rozhovoru

Příloha 8 – Učitelka 3 (U3)

Výchovná poradkyně a učitelka běžné ZŠ vyučující děti z rodiny 1 po přestupu na ZŠ

přepis vyjádření z diktafonu

Datum: 10. 4. 2021

Místo: Liberecký kraj

Fiktivní jméno: Nevenka – N

Nevenka: Přestože ve školství pracuji již třicet let, musím se přiznat, že jsem se s alternativními způsoby vzdělávání, mezi něž patří domácí vzdělávání, nepotkávala často, ba naopak spíše sporadicky. V posledních letech jsem postupně měla tu čest vyučovat čtyři sourozence, děti mé bývalé žákyně. Byla jsem oslovena, abych odpověděla na dvě zadané otázky.

1. Jak myslíte, že naše děti byly z domácí školy připravené na přechod na běžnou ZŠ?

Nevenka: 1 Konkrétně tito čtyři sourozenci byli na přechod do běžné školy velmi dobře připraveni. Všichni měli, pokud je mi známo, velmi dobré studijní výsledky. 2 Nezaznamenala jsem žádné problémy v chování, adaptace na nové třídní kolektivy probíhala – z mého pohledu výchovného poradce – rovněž bezproblémově. 3 Všechny děti také po absolvování základní školy nastoupily do čtyřletých studijních oborů, které tři z nich už dostudovaly. 4 Nejstarší chlapec a starší dívka – ti jsou toho času studenty škol vysokých. 5 Každé z dětí je jedinečné, každé z nich je svým způsobem osobností. 6 Dovolte mi zaměřit se v této chvíli na Zoe, benjamínka rodiny – tu jsem totiž ještě nedávno vyučovala a mám ji v živé paměti a potkávali jsme se čtyřikrát týdně v hodinách českého jazyka a literatury.

7 Zoe by možná v běžném vzdělávacím proudu byla spíše průměrnou žákyní, která by se v rámci klasifikace pohybovala v některých předmětech mezi dvojkou a trojkou. 8 Byla také klientkou pedagogicko-psychologické poradny s druhým stupněm podpůrného opatření, tudíž měla během studia na základní škole nárok na určité úlevy – v češtině například psala diktáty doplňovací formou. 9 Zoe ale, a za to si jí velmi vážím, tyto úlevy v žádném případě nezneužívala. 10 Měla přirozené vystupování, podmanivý hlas, kterým dokázala posluchače, například během mluvního cvičení, vtáhnout do děje. 11 Je to milé a sympatické děvče, které si dokáže brzy lidi kolem sebe získat a bez problému s nimi komunikovat. 12 Myslím, že se v životě opravdu neztratí a své místo ve společnosti si brzy najde, ať už to bude práce s dětmi nebo jakákoliv jiná pozice. 13 Vidím jí jako osobu pomáhající potřebným. 14 Všechny výše uvedené vlastnosti, schopnosti a dovednosti byly zcela jistě vytvářeny už v průběhu domácího vzdělávání, které probíhalo v důvěrně známém prostředí pod vedením maminky – určitě i tatínka – a je **naprosto evidentní**, že bylo velmi efektivní.

2. V čem byly děti (z domácí školy) specifické?

Nevenka: 1 Mám-li to hodnotit na této konkrétní sourozenecké skupině, tak mimo jiné v přístupu k vzdělávání – vždy měli o vzdělávání zájem, byli schopni pracovat nejen samostatně, ale i ve skupinách. 2 Pokud pracovali ve skupině, byli vždy jejich aktivními členy. 3 Byli při práci v porovnání s ostatními svědomitější a takzvaně dotahovali věci do konce. 4 Neodcházeli od nedodělané práce, jejich vystupování vůči vyučujícím – v podstatě ke všem dospělým osobám – bylo vždy vstřícné, uctivé, nikoliv však podbíživé. 5 Dokázali jasně vyjádřit svá přání a formulovat své vlastní názory. 6 V porovnání s vrstevníky tito žáci – z domácího vzdělávání – měli jasný cíl, ke kterému postupovali drobnými krůčky – ke kterému po drobných krůčkách směřovali.

7 Ještě si vybavuji jeden moment, který bych ráda zmínila ve svém vyjádření. 8 Na naší škole máme už řadu let takovou tradici týkající se devátého ročníku: žáci deváté třídy obhajují na konci školního roku své *absolventské práce*. 9 Vzpomínám si na tu Vanesinu, která se týkala *právě domácího vzdělávání*. 10 Vanesa během svého vystoupení nechala kolovat mezi námi porotci své poznámkové sešity z domácího vzdělávání. 11 Mám-li být upřímná – tak precizně vedené poznámky z vyučovacích hodin **jsem nikdy před tím, ale bohužel ani poté** neviděla a zřejmě už asi neuvidím. 12 Nejen, že písmo bylo krásně úhledné, byla tam také spousta záběrů z míst, která dívka se svými rodiči a sourozenci za svého života navštívila – prostě nádhera. 13 To děvče tvořilo ty poznámky rádo a s láskou, nic neodbylo – prostě si to **užilo**.

14 Asi jsem byla oslovena v nepravé chvíli, protože přesně toto já teď postrádám u svých žáků. 15 Už téměř rok učíme distančně a žáci *ztrácejí zájem*, odmítají pracovat – a **právě ten zájem**, který jsem tehdy cítila ze Zoe, ze Sama, Josipa i Vanesy, ten já u těch svých kmenových žáků teď **strašně postrádám**.

16 Tak abych nekončila depresivně, zdravím [rodinu 1] a doufám, že stejně jako jejich děti, i ti naši žáci zase budou mít alespoň o něco zájem.

Konec vyjádření.

Příloha 9 – Pozorování: Rodina 3

Datum: 4.2.2021

Pozorovatel: Věra Lorencová

Pozorovaná/é osoba/y: Lea, Beata (R3)

Popis prostředí: Rodinný domček na vesnici, dlhšie les i dostatočne množstvo susední i detí slyšalo
všetku. Domček má dostatočne veľkú kuchyňu s novým hospodárstvom. Dcéra spolu s dĺhym
Lea majú každý svoj pokoj s vlastným nábytkom. Vybavené, ale stále problémy hlavne v kuchyni a veľkom
stole. Na jej stôle sú veľké množstvo nádob, sešity a pomôcky (matematické hry, puzzle, alebo
poskytovanie (Rozvoj, písač). Keďže v kuchyni pripravujú veľké množstvo. Rodina - atmosféra je veľmi
priateľská, pohotová, milá, láskavá. Vychovávajú sa rodinná láska, empatie a veľká radosť
Vlastní pozorování: z nich narodených.

U domku má Lea - podávať mi ruky a dŕžať sa, či do očí a sdieľať mi svoje
a ruku mi, že je rada, že sa kŕmí na mňa. Beata - podávať mi ruky, dŕžať sa do očí
a tak sa mi predstavuje a sdieľa, že pre mňa s maminkou pekný domček.

PRO DEVCATA JESEM CIZÍ OSOBA! I nakon a potom sa maľne a radosť
a od toho čo majú deti doma a neradi. (MAMKA JIM O MNE VYPRÁVEĽA)

Dcéra má pomôcky prečítaním knihy a pŕaj sa, jať ruky bábory. Ochrániť mňa do dŕžav
pôjde a hned mi pŕať ruky do domku, ľapá a svoje vlastné bábory. - Jeon úplne

doborale šortky. Lea si rada sedí na sešite s rožom domku - maminka je
upozornuje, aby si sedla ďalej, aby mala dostatočne miesto a porodiť - Lea okamžite
maminku posluchla a ne pohľadila. Dcéra u stola sa dala disciplinovať a nelli
jeme si s matkou a potom pŕadla, milo + deti nám nespával do domku. Potom jsem
odšla s dcera do kuchyne, udeť domoroz. Chli pŕyžim, jať s telefon - nasel se;
Lea i Beata, že mi pŕyžim - tak jsem se nedala číst a telefon a tak me navedly
na to, aby správe nastanila nabavání. Užívám si s radosťou a veľkým nadšením

súsiť a hned mi pŕyžim a uŕam, jať se s mňa pŕyžim, jať se číst,
jať se kraj a bory, jablka na stôle a podle toho pŕyžim, že oŕce je správe
usmáve. Užívám si s radosťou a veľkým nadšením, dŕžať deti pri pŕyžim. *

Keď jsem rŕim, že mám rada puding - chciť mi jej hned uŕam a bory
rád puding a čon - najemne se doplň - Lea čte celkom hoj a pŕyžim,
jsem sŕm pŕyžim a j' kŕm rožim - Beata proto něco pŕyžim, keď nerozumim.
Podle narodu vše pŕyžim, ale puding (jsem se upoila), aby mi nedelaly.

Ďaraj' do mŕy mŕ vlastni bŕyžim, dŕm samy pŕyžim. SOU VÝBORNÉ!
Ďaraj' mi u toho rady (vlast' Lea) jať dŕm i zeleninu, jať j' pŕyžim k súsiť.
Jem s komitaci iniciativ - pŕyžim se na mňa rodinu a na deti a chciť
zŕavet o mňa B.P. a stŕim. Pŕyžim jsem jsem se jať sladkost,
dŕmne mi sa me dŕm. * Také kŕm mŕyžim o mamince, jať spolu s mňa
pŕyžim domček a rŕaly pŕyžim a co pŕyžim dŕm. * Mamince dŕm,
keď od mňa dostaly také rožim domček.

Příloha – Pozorování: Rodina 4

Datum: 21.2.2021

Pozorovatel: Věra Lorencová

Pozorovaná/é osoba/y: Lucin (R4)

Popis prostředí: Pamelin byl na větším sídlišti v blízkém okolí - blízko přírody i centrum města. Když jsem s ním byla se seznámila, ale na svůj vlastní prostor šel a řekl, nad svým stolem má nástěnnou se svojí zbrojí a obrazy, které malovala s maminkou. Čas bítel zúčastní, když se jmenuje v Rusku u mělké stolu, neboť matka se musí časem starat jako o její mladší bratra (2 roky). Atmosféra v rodině je velmi pohodlná, vstřícná, laskavá a plná empatie. Z rodiny úplně ztrácejí opravdová láska a soukromost. Rodina je velmi otevřená a náležitá.

Vlastní pozorování:

Lucinda mě hned u chvíle měla - podla mi iziinku rukou - dala se mi do očí a přestavuje se (Lucinda, mě s ním seznámila); také mi sdělila, že se na mě moc těšila. Spolu s matkou a sestrami mě odvedla do kuchyně, kde mi připravila občerstvení (žito a kávu). Namísto jídla odvedla občerstvení do obývacího pokoje a sedla si vedle mě. Poté mi, že má nejradši pořádek Willy Foga, lebi se jí, že je to napravené a nikdy nechce Willy Fog zrušit, aby mohl pokračovat v cestě kolem světa. Líbí se jí, že nikdy nechce zrušit a baní jí jak to zrušit - to je poněkud pro ni. Přestože je úplně předsledáča, tak už čte se klavírem - čte plynu a rozumí tomu, co čte. Přinesla jsem jí dárček - dřevěný klavír - sama si vyndala návod a knábič a podle něj postupovala - polední sonáta stála opatně - dlouho přemýšlela a pak šla na sestru a když jí poprosila o pomoc. Přinesla i jiné různé spisy jak klavír stavit (už bez návodu), pak si to přinesla i na rychlost (sama od sebe).

Během rozhovoru s matkou, kterou a třemi sestrami byla velmi polichu, aby neměla. Učitelé (celé odpoledne - od 14⁰⁰8 do 19³⁰8) dělala se mě sedět a nemusit nebo si šla kávu s vlastním městem, který má postavený a lega a dřevěný stolek také s obývacím pokojem. Když si hrála, také byla polichu - přidala si u toho seplem.

Dokáže úplně přesně odhadnout situaci, kdy může promluvit do hororu dospělých, tak aby to nepůsobilo rušivě. Celou dobu nás poskubala a nikdy, když byl ten správný okamžik, něco složitého a krásného řekla.

Je velmi sociálně vdatná. V radost a radost mi ukazuje svojí obáží a zbrojí. Když tatínek přicházel domů z práce (16⁰⁰8) hned jde ke dveřím, kde ho matka spolu s celou rodinou. Když odcházela domů, stále se se mnou loučí (objala mě) a chce, abych zase přišla na návštěvu.

*(Lucinda mě viděla na svůj život pouze 2x a nyní to bylo po dlouhé době - nechtěla být - kvůli jsem byla pro ni spíš jenom rodina)

Příloha – Pozorování: Rodina 5

Datum: 9.3.2021

Pozorovatel: Věra Lorencová

Pozorovaná/é osoba/y: TÝNKA - (25)

Popis prostředí: Stálek na vesnici v okolí jícen a jeho blízkosti dala' rodinné domy a rokle'
lesy a lesy. Má svůj vlastní pokoj s velkým pracovním stolem a židli. V obývacím pokoji je
velký ročníkový stůl s velkým nánosem knihomoru, zde probíhá většina čísel zvlá.
Ke stálek mluví i matka, les a velká zahrada s větším hospodářským dvorem. V rodině je pohledná
a přátelská atmosféra. Z této pohledy vypovídá atmosféra ze starší doby (zachovalá lampa, starobylý nábytek...)
zvláště zvláště pohledy a vyprávění práce, proto a celé rodiny vytváří vztahy a sympatie.

Vlastní pozorování:

"Zvláště se má u dvou' podání' muž (iniciálně) a představitel se mi (zvlá' mi, jsem
po mi čí' čí' čí'). Také mi představitel svého psa. Uvedl si měle mě u stolu v obývacím
pokoji a dělá mi za sladkost. Gladst předává' nánosce, která pro mě připraví
zvláště. Zvlá' leš' zvlá' se mnoh' udržuje rozhovor a občas vede rozhovor. Kestáče
mi do věci a je zvláštějším společníkem. Přesobí' gromane, přestože má bratra. Rozhovor
vedeme na téma Rodina - ptá se se kolik má'm dětí, jestli má'm navštíla
a jestli mě z nim přivítal autem, jestli má'm bratrá. Pak mi vypráví
o svém psu a poměry a celé své rodině. Zvláště přičetí' matka, leš' zvlá'la
přestává mluvit, aby matka dala přednost v rozhovoru se mnoh'.

Po celou dobu rozhovoru s matkou sedí v klidu a tiše měle mě.

Po skončení rozhovoru si opět zvlá' se mnoh' povídá. Když jsem
kladla "Zvlá'... své přičetí' připravené otázky sledně domáče roztahá'

zvlá' jim přesně nerozuměla a nedávno se mi ji rozporovat směrem
kladem jsem chtěla vést rozhovor, mluvila mimo otázky. Proto jsem ji, podobně
raději nedala svobodně vyprávět o svých zkušenostech se mrtvými a domácí' škole.
Tímto způsobem jsem tak náhle dostala odpovědi na otázky.

V velkým nadšením mi vyprávěl o svém vlastním pozorování se mrtvými.
Občas mi ukazuje knihu, která čte a nejde' zvlá' z pracovního zvlá'ování
s matkou. "Zvlá' se v věci bratra zachrátila, když mluv' se mnoh',
mluví pomaleji a když se soustředí, aby dobře zvlá'ovala a aby se kolik
nezachrátila. Když jdeme ven, aby mi ukázala hospodářství a svého
ponila, na kterém hlavně dravců i dravců, je vložena' a nezachrátila
se aniť by na to musela zvlá'et. Když jsem musela odejít už domů,
bylo jí to líto a chtěla mi ukázat lesu a jícen na poměry.

Když jsme se spolu loučili, řekla, že je to škoda, jak to všechno zvlá'
mluvila, a že už jede domů. Zapomněla mi říct, aby doma pokračovala.

Příloha 10 – Dokumenty R2

V3

S V J E D O D Z B A

Obvezni predmeti

Hrvatski jezik.....	dovoljan (2)
Likovna kultura.....	odličan (5)
Glazbena kultura.....	vrlo dobar (4)
Engleski jezik.....	dovoljan (2)
Matematika.....	dovoljan (2)
Priroda.....	dovoljan (2)
Povijest.....	dovoljan (2)
Geografija.....	dovoljan (2)
Tehnička kultura.....	dobar (3)
Tjelesna i zdravstvena kultura.....	odličan (5)
Informatika.....	dovoljan (2)
Izborni predmeti	
Italijanski jezik.....	dovoljan (2)

Ukupno izostanaka: 173 sata, od toga neopravdano: 2 sata

Učenik je s dobrim (2,75) uspjehom završio peti razred.

Vladanje lo

Razrednica

Ravnatelj

Ana Vener

[Signature]

OTE 9
CAMERA

Třída: VI. Ročník: 6. Číslo v třídním výkazu: 22

Školní rok: 2019/2020

V3

VYSVĚDČENÍ

	I. pololetí	II. pololetí
Chování		
Povinné předměty		
Český jazyk a literatura	chvalitebný	chvalitebný
Anglický jazyk	chvalitebný	chvalitebný
Dějepis	výborný	výborný
Občanská výchova	výborný	výborný
Zeměpis	výborný	výborný
Matematika	chvalitebný	chvalitebný
Přírodopis	výborný	výborný
Fyzika	výborný	výborný
Informatika	výborný	výborný
Hudební výchova	výborný	výborný
Výtvarná výchova	výborný	výborný
Pracovní činnosti	výborný	výborný
Tělesná výchova	výborný	výborný
Etická výchova	výborný	výborný

V1

V5

oblasti neverbálního sociálního úsudku (subtest Řazení obrázků). Snížená výkonnost naznačena v úrovní prostorové představivosti, praktické verbální sociální orientovanosti a kvality dlouhodobější sluchové paměti. Nejlabil, deficitní výkon v pásmu podprůměru je patrný v úrovni obecné početní pohotovosti (při paměťovém řešení slovních úkolů). Figurální kresba s disproporcemi, méně obratná provedením, susp. projevy z této syndromu ADHD (hyperkinetická porucha chování).

Doba platnosti:

ZE SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÉHO VYŠETŘENÍ:

Použité metody: Zkouška čtení a psaní, Soubor specifických zkoušek, Zkouška laterality, Trail making, Rey-Osterriethova komplexní figura, volná kresba, pozorování, rozhovor

Sociální kontakt a spolupráce je přiměřená, chlapec je podrobný a sdílný, k plnění úkolů ochotný a snaživý. Kvalitu výkonu v průběhu úkolové situace snižují projevy psychomotorického neklidu, krátkodobý charakter koncentrace pozornosti a snadnější unavitelnost při delší práci. Kreslí a píše pravou rukou, s horším uchopem psacího náčiní (držení ve špetce 3 prsty bez aktivní opory o prostředník).

V rámci úrovně osvojených jazykových kompetencí v českém mateřském jazyce je přiměřeně věku dávána slovní zásoba, kterou dokáže využívat v pragmatické rovině (je komunikativní, v konverzaci volí správné komunikační strategie). Při psaní a čtení jsou správné morfologicko – syntaktické postupy, čtení je technice upevněné, pouze u delších slov si dopomáhá rozestavkováním (zpomaluje tempo čtení); nepřesná aplikace mluvnických jvů v psaní (zejména -y) je ovlivněna odlišnými pravidly a postupy v cizojazyčném vzdělávacím systému. Při psaní preferuje tiskací typ písma. Lehčí obtíže zaznamenané ve foneticko – fonologické rovině, zejména v psaní (měkčení, aplikace vokálních délek a diakritiky) a rovině sémantické (práce s významy slov a pojmy).

Zkouškou hemisferální preference zjištěn méně výhodný typ laterality – méně vyhraněná dominance pravé ruky a pravého oka, dominantní ucho levé, motorická dominance nohy neurčitá. Z percepčních funkcí vykazuje největší deficit vizuomotorická a audiomotorická koordinace. Početní výkon je podprůměrný, při počítání si dopomáhá skrytou oporou o názor (na prstech).

RESUMÉ:

Intelektová výkonnost celkově nerovnoměrná, aktuálně s převahou verbálních schopností nad názorovými. Dětská, sociálně pomaleji vytrávající, v zátěži impulsivnější osobnost. V popředí výkonů a chování susp. projevy syndromu ADHD (impulsivita, hyperaktivita, pozornostní obtíže, výkyvy ve výkonech, snadnější psychická unavitelnost v zátěži, neobratná grafomotorika, pomalejší grafomotorické tempo).

Jedná o žáka se speciálními vzdělávacími potřebami - žák s odlišným mateřským jazykem, aktuálně nevyloučená symptomatologie hyperkinetické poruchy chování (ve smyslu ADHD).

DOPORUČENÍ:

Na základě komplexního psychologického a speciálně pedagogického vyšetření a v souladu s ustanovením § 40 a § 41 zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) nemá PPP námitky k povolení individuálního vzdělávání prostřednictvím individuálního vzdělávacího plánu (IVP).

Mimo individuální vzdělávání nadále zajistit v min. rozsahu vrstevnický kontakt (např. zapojením do skupinových volnočasových aktivit) nebo s vrstevníky v místě bydliště.

Rodičům doporučeno zajistit vyšetření odborným lékařem nebo klinickým psychologem k celkovému zhodnocení vývoje CNS a zvláštností osobnostního vývoje (zejm. v chování).

KONZULTANT PPP A DOBÁ PLATNOSTI DOPORUČENÍ

Zpracoval:

REDMI NOTE 9
AI QUAD CAMERA

ZPRÁVA Z VYŠETŘENÍ

Z ANAMNÉZY:

Prvotní vyšetření v PPP Opava na žádost rodičů z důvodů vyjádření školského poradenského zařízení (ŠPZ) k žádosti rodičů o povolení individuálního vzdělávání od 6. třídy ZŠ, individuální vzdělávání bude zajišťovat matka.

Raný psychomotorický vývoj v normě, zdrav. Narozen, zaškolen a dosud vzděláván v Chorvatsku, kde rodiče pracovní pobyvají, aktuální adresa [REDAKCE] Croatia. Zdravotní stav je v evidenci oční ambulance (korekce vady zraku brýlemi).

Jedná se o žáka s odlišným mateřským jazykem z odlišného sociokulturního prostředí (doma a při pobytu v ČR hovoří česky, ve škole a se spolužáky chorvatsky). Podle sdělení matky: od malička je chlapec neposedný, ve škole dostává poznámky za nepozornost, vyrušování, neklid. Je dosud dosti dětský. Ve škole patří mezi naukově průměrné žáky, česky velmi dobře čte, ale nerad píše. Zájmy: rád maluje, má bohatou fantazii.

Z PSYCHOLOGICKÉHO VYŠETŘENÍ:

Použité metody: pozorování, rozhovor, WISC- III (Wechslerova inteligenční škála pro děti), kresba postavy.

V kontaktu vstřícný, komunikativní, hovorný, v chování patrná impulsivní reaktivita. V zátěži psychomotorický neklid, snadnější psychická unavitelnost, volnější grafomotorické pracovní tempo.

Intelektová výkonnost celkově v normě, aktuálně s převahou verbálních schopností nad názorovými. Mírně nadprůměrný výkon zaznamenáváme v úkolech slovně pojmového, logického myšlení, průměrný výkon podává v úrovni všeobecných vědomostí. Lehce oslabené výkony sledujeme v úkolech vizuální diferenciaci, výrazněji oslabená výkonnost zasahuje úroveň rychlosti krátkodobého mechanického pracovního tempa a

V1, V3

V1
ZAM. JE JESTĚ NEPROBÁN
2224

VŠECHNO OSTATNÍ

CHARA

NEJEDNÁ!

15.10. a 10.10.

HUDEBNA.

INŠTUVUP!

UŽ UŽ JSEM VZHŮRU!

REDMI NOTE 9
AI QUAD CAMERA

V1

V6

V5

HUSITSTVÍ

- Co by se podobně scházelo?
- Ve kterých městech působil Jan Hus?
- Které problémy se objevily za vlády Václava IV?
- Kdo se byl Jan Hus?
- Ve kterých zemích vládl synovec Karla IV. Václav a Zikmund? Jaké byly jejich vzájemné vztahy?

Obr. 2 - Jan Hus

O mládí Jana Husa toho příliš nevíme. Narodil se někdy roku 1371 v Husinci u Prachatic. V Praze studoval svobodně umění na Artské fakultě pražské univerzity. Od roku 1400 působil také jako kazatel, nejdříve však vyučoval na univerzitě a v letech 1409–1412 byl jejím rektorem.

Obr. 3 - Betlémská kaple v Praze

Betlémská kaple byla založena na přelomu 14. a 15. století za účelem kazání v českém jazyce. Působil zde Jan Hus i jiní husitští kněží. V 18. století byla pro svůj špatný stav zrušena a obnovena až ve 20. století.

Počátky
autonomního
místu

Konec 14. století přinesl mnoho náboženských problémů. Jedním z nich byla volba dvou papežů,

kterí seděli v Itálii a ve Francii, dalším přechový život vyšších duchovních, které příliš nezajímalo jejich poslání a starost o věci. Proto se stále častěji začaly objevovat názory, které současný stav církve kritizovaly a volaly po jeho nápravě. Mezi prvními takovými byl v českém prostředí německý kazatel Konrád Waldhauser, který kázal v Praze v době vlády Karla IV. Po něm kázali také čeští kněží Jan Milič z Kroměříže a Mstislav z Litomyšle. Na české reformátory měl velký vliv také anglický kazatel Jan Wyclif (→ Obr. 1), jehož spisy začaly kolovat na české univerzitě a ovlivňovaly názory českého reformátora Jana Husa.

Obr. 1 - Jan Wyclif

Jan Hus

Mistr Jan Hus (→ Obr. 2) působil na pražské univerzitě od konce 14. století, od roku 1402 pak kázal v Betlémské kapli (→ Obr. 3), kde jako kazatel předával své názory veřejnosti (v češtině, ve svých kázáních kritizoval současnou církev a volal po její nápravě (životu v čistotě, zájmu o věci)). Zprvu byl Janu Husovi nakloněn i král Václav IV., ovšem jen do té doby, než Hus začal kritizovat prodej odpustků (koupí odpustků měly být lidem odpuštěny jejich hříchy, ze kterých králi plynuly příjmy. Do sporů se dostal i s pražským arcibiskupem, který nařídil spálit všechny spisy Jana Viklefa a zakázal kazat v Betlémské kapli. Jelikož Jan Hus tohoto nařízení neuposlechl, byl roku 1411 do klatby a nad Prahou byl vyhlášen interdikt – v Praze se v přítomnosti Jana Husa nesměly vykonávat žádné církevní obřady (křty, pohřby, svatby atd.). Jan Hus tedy raději z Prahy odešel a pobýval na venkově u svých příznivců, např. na Kozím hradě v Krakovci. Zde ho zastihlo pozvání od císaře Zikmunda Lucemburského na církevní koncil v Kostnici, který měl řešit jak problém papežské schizmy, tak i jiné problémy církve. (→ s. 65)

Kostnický
koncil

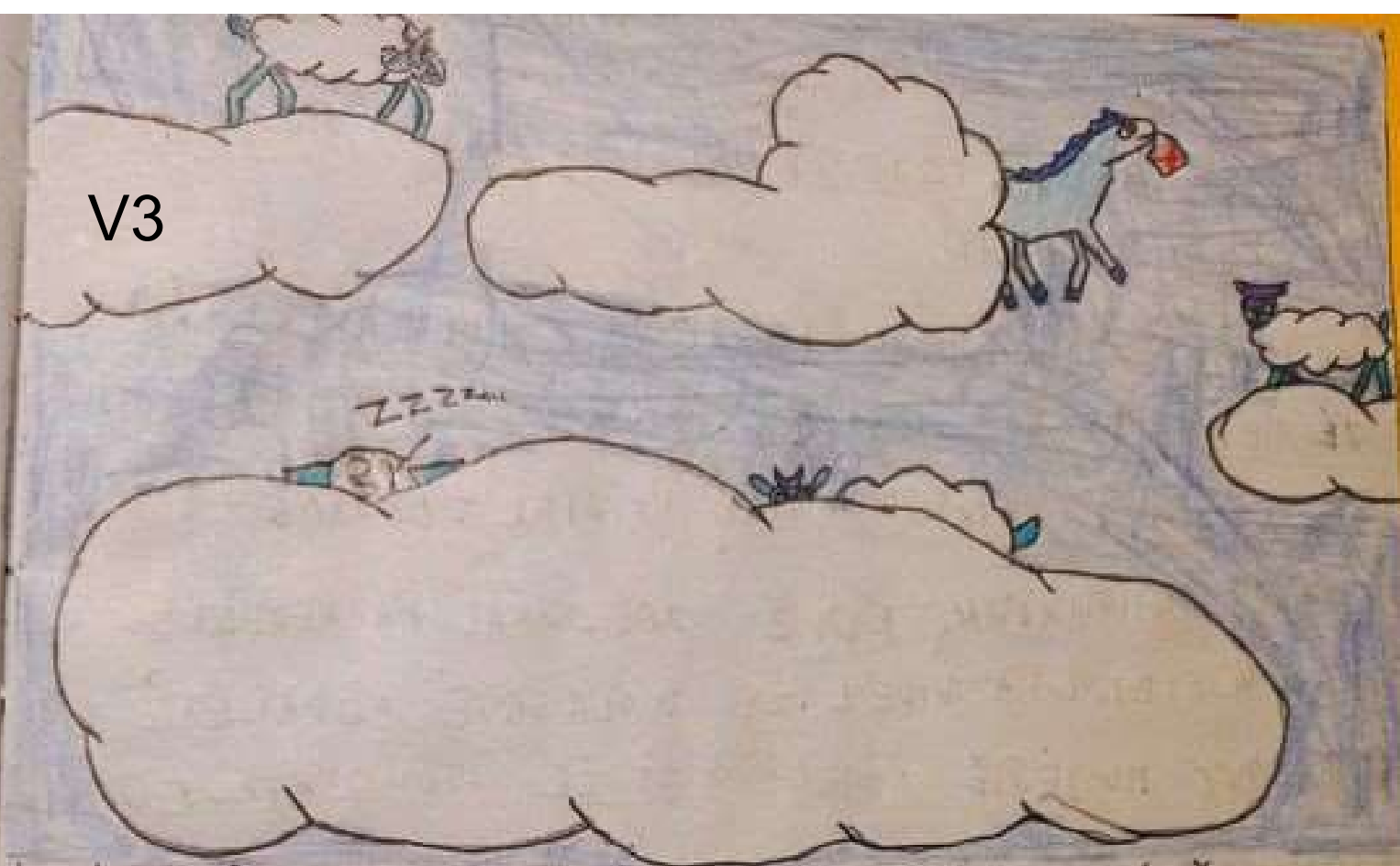
Jan Hus byl pozván ke slyšení před koncilem, aby měl vyjádřit k těm částem svého učení, které byly označovány jako kacířské. Na cestu do Kostnice

Hus od Zikmunda glejt, který zaručoval bezpečnou cestu do Kostnice. Církevní koncil nedal Janu Husovi možnost obhájit své učení, ani na odvolání jeho názorů. Jelikož to Jan Hus odmítl, byl 6. července 1415 v Kostnici upálen a jeho popel byl vhozen do řeky Rýpy.

REDMI NOTE 9
AI QUAD CAMERA

V3

KOUKALY SE OKOLO SEBE, ALE NIC! MNOHO NEVIDĚLY!

ALE NÁJEDNOU TO VIDĚLY. VMRAČKU KOUSEK OD MICH,

SPAL PASÁČEK KRÁLOVSKÝCH WALASŮ, ALE MĚKKÉ KOUZLO
MRAČKU HO OMAMIL A ON USNUL. TAKÉ PÁSL OBLAČNÉ OVEČKY.

"HALÓ! SLYŠÍTE?" VYKŘIKL SKYLORD, "PROBUŤTE SE! PROSÍM! POTŘEBUJEME
ME POMOCTI!"

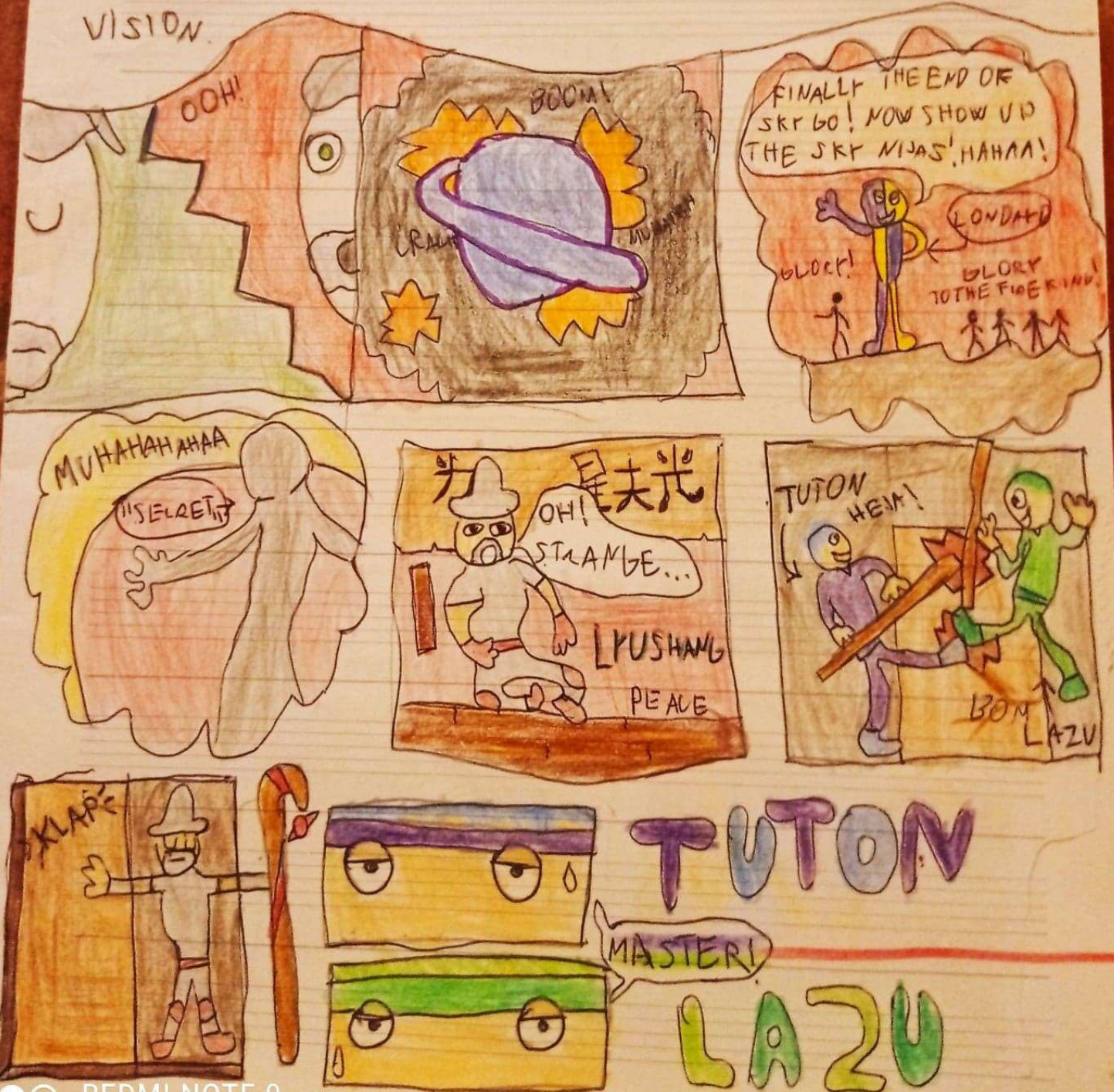
"CO...C...C-COJE?" KONEČNĚ PASÁČEK.

"ŽE POTŘEBUJEME ODTUD DOLŮ!" KATEŘKA NA TO.

"A HA!" VYKŘIKL PASÁČEK, KDYŽ SE POROZHLEDL KOLEM, A VIDĚL
ŽE JSOU WALASOVÉ FUČ. POTÉ VSTAL, VHTÁHL JST NEBEŠKÉ PÁDLO,
A MÁVL SMÍM JAKO MALOÍ. MRAČEK SE PŘIPLAVL K MRAČKU,

V3

I'LL TELL YOU A STORY ABOUT A BRAVE BOY
NAMED TUTON. THE STORY TAKES PLACE IN A
WORLD CALLED SKY GO. TUTON AND HIS FRIEND
LAZU HAD LEARNED THE MARTIAL ARTS CALLED
BACKUM. THEIR TEACHER WAS MASTER LIU SHANG,
BUT ONCE LIU SHANG WAS MEDITATING, HE HAD A
VISION.

IZO 102113/20

Třída: I.B. Ročník: 1. Číslo v třídním výkazu: 1 Školní rok: 2012 / 2013

EMA

VYSVĚDČENÍ

Jméno a příjmení:

Datum narození: Rodné číslo:

Místo narození: pa

	I. pololetí	II. pololetí
Chování	1	1
Povinné předměty		
Český jazyk	1	1
Cizí jazyk	-	-
Prvouka	1	1
Vlastivěda	-	-
Matematika	1	1
Přírodověda	-	-
Hudební výchova	1	1
Výtvarná výchova	1	1
Pracovní činnosti	1	1
Tělesná výchova	1	1
-----	-	-
-----	-	-
-----	-	-

IZO ¹

Třída: II.B

Ročník: 2.

Číslo v třídním výkazu: 1

Školní rok: 2013/2014

EMA

VYSVĚDČENÍ

list A

Nedílnou součástí tohoto vysvědčení není vysvědčení – list B.
 (ne – není)

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Rodné číslo:

Místo narození:

	I. pololetí	II. pololetí
Chování	1	1
Povinné předměty		
Český jazyk	1	1
Cizí jazyk	–	–
Prvouka	1	1
Vlastivěda	–	–
Matematika	1	1
Přírodověda	–	–
Hudební výchova	1	1
Výtvarná výchova	1	1
Pracovní činnosti	1	1
Tělesná výchova	1	1

IZO

Třída: III.B Ročník: 3. Číslo v třídním výkazu: 1 Školní rok: 2014 / 2015

EMA

VYSVĚDČENÍ

Jméno a příjmení: á
 Datum narození: 16 Rodné číslo:
 Místo narození: pa

	I. pololetí	II. pololetí
Chování	1	1
Povinné předměty		
Český jazyk	1	1
Anglický jazyk	1	1
Prvouka	1	1
Vlastivěda	-	-
Matematika	1	1
Přírodověda	-	-
Hudební výchova	1	1
Výtvarná výchova	1	1
Pracovní činnosti	1	1
Tělesná výchova	1	1
-----	-	-
-----	-	-
-----	-	-

ČESKÁ REPUBLIKA

.....Z

a - příspěvková organizace.....

IZO 14

25

Třída:II.B.....

Ročník:4.....

Číslo v třídním výkazu:5.....

Školní rok:2015/2016.....

EMA

VYSVĚDČENÍ

list A

Nedílnou součástí tohoto vysvědčenínení..... Vysvědčení - list B.
(je - není)

Jméno a příjmení:

Datum narození:

06

Rodné číslo:

73

Místo narození:Česká Lípa.....

	I. pololetí	II. pololetí
Chování	1	1
Povinné předměty		
Český jazyk	1	1
Anglický jazyk	1	1
Matematika	1	1
Vlastivěda	1	1
Přírodověda	1	1
Hudební výchova	1	1
Výtvarná výchova	1	1
Pracovní činnosti	1	1
Tělesná výchova	1	1
_____	_____	_____

Školní rok: 2017/2018

VYSVĚDČENÍ

list A

Místo narození:pa

[illegible]

spěvková organizace

IZO 1 25

Ročník: 2.

Školní rok: 2018/2019

VYSVĚDČENÍ

list A

Nedílnou součástí tohoto vysvědčení není vysvědčení - list B.

Jméno a příjmení: _____

Datum narození: 20 09 Rodné číslo: 62

Místo narození: Česká Lípa

[illegible]

Ročník: 3.

Školní rok: 2019/2020

LEA

VYSVĚDČENÍ

list A

Nedílnou součástí tohoto vysvědčení není vysvědčení - list B.

Jméno a příjmení: _____

Datum narození: _____ Rodné číslo: _____

Místo narození: pa

[illegible]

Jméno a příjmení žáka	LEA		
Datum narození			
Bydliště	131		
Škola			
Ročník	3.	Školní rok	2019/2020

ŠPZ, které vydalo doporučení pro IVP	SPC v J		
Kontaktní pracovník ŠPZ	PhDr.		
Školská poradenská zařízení, poskytovatelé zdravotních služeb a jiné subjekty, které se podílejí na péči o žáka	SPC v Jaká-logopedie, Mgr. N k rozvoj kognitivních fcí, MUDr. S rehabilitace, MUDr. K-endokrinologie, MUDr. P gastrologie		

Rozhodnutí o povolení vzdělávání žáka podle IVP ze dne:	17.9.2018
Zdůvodnění:	
Downův syndrom (základní diagnóza s vazbou na zpomalující se rozvoj mentálních dispozic, aktuálně měřitelných v pásmu LMP, hypotonický sy., OVŘ, zraková vada) a s ohledem na zcela v normě zvládnuté učivo 1.ročníku (vzdělávána v režimu individuálního vzdělávání dle IVP v rozsahu doporučených minimálních výstupů RVP ZV) doporučuje SPC pokračovat v nastaveném způsobu vzdělávání i v dalším období. zůstává žákyní se spec. potřebami s nárokem na PO 3.st., s úpravami metod, obsahů a výstupů ve vzdělávání, doporučuje SPC úpravu v IVP, které bude vycházet z doporučení minimálních úrovní RVP ZV a z jejích spec. potřebami. Na základě průběžného vyhodnocení vzdělávání 2.ročníku (Zpráva SPC ze dne 4.10.2019) se nedoporučují žádné změny v aktuálně platném Doporučení ke vzdělání.	

Priority vzdělávání a dalšího rozvoje žáka (cíle IVP):	zvládnutí učiva v rámci RVP (minimální úrovně)
--	---

Předměty, jejichž výuka je realizována podle IVP:	Ve všech předmětech.
---	----------------------

Podpůrná opatření (specifikace stupňů podpůrných opatření)	
Metody výuky	Pokračovat ve vhodně volených metod výuky, které se v průběhu

(pedagogické postupy)	2.ročníku osvědčily. Vyhovuje individuální kontakt, vedení, podpora, dostatek času k vypracování úkolů. Pokyny se opakují, je nutné ověřovat si jejich přijetí, pomoc v zahájení činnosti. Respektování pomalejšího tempa úsudku, tolerance neklidu a krátkodobé koncentrace pozornosti. Využívání názorných pomůcek, speciálních učebnic a metodických materiálů pro rozvoj grafomotoriky, percepce apod. Podpora správné výslovnosti a správného verbálního projevu-ve vazbě na probíhající pravidelnou logopedickou nápravu. Zařazovat krátké relaxační přestávky.
Úpravy obsahu vzdělávání	Obsah učiva je dán rámcem upraveného RVP ZV (snížené výstupy do úrovně doporučených minimálních úrovní jednotlivých oblastí RVP ZV), bude vyhovovat maximální využití názorných pomůcek, zadávání úkolů formami zohledňujícími možnosti žáka.
Úprava očekávaných výstupů vzdělávání	Na základě diagnózy má žák nárok na snížení výstupů vzdělávání na úroveň doporučených minimálních výstupů RVP ZV, formulováno v IVP. Dále je v IVP nutné zohlednění specifik v oblasti neklidu, krátkodobé koncentrace i projevů plynoucích z obtíží ve verbálním projevu.
Organizace výuky	Vzdělávání bude probíhat formou individuálního vzdělávání (domácího vzdělávání), dle IVP a s využitím speciálních učebnic a metodických materiálů.
Způsob zadávání a plnění úkolů	Matka žáka při zadaných úkolech práci monitoruje, zajišťuje pozornost, zadání případně zopakuje, může poskytnout pomoc.
Způsob ověřování vědomostí a dovedností	Zadávat krátké a jasné celky pro ověřování vědomostí, preferovat práci s možností výběru. Povzbuzovat a motivovat k další práci. Respektovat potřebu klidu a individuální tempo.
Hodnocení žáka	Hodnocení bude přizpůsobeno možnostem žáka zvládat výuku dle upraveného RVP ZV, hodnocení by mělo být informativní, pozitivní, počítat s podporou. Nutné je zohlednění oslabeného verbálního projevu a pomalého tempa výkonu. Lze využít formu slovního hodnocení.
Pomůcky a učební materiály	Využívání speciálních učebnic a metodických materiálů pro žáky a MR.
Podpůrná opatření jiného druhu	Zde uveďte, v závislosti na bodu IV. Doporučení <i>Podpůrná opatření jiného druhu</i> , např. respektování zdravotního stavu, postavení ve třídě, zohlednění vztahových problémů. Návlek sociálního chování a sociálně

	komunikačních dovedností.
Personální zajištění úprav průběhu vzdělávání (asistent pedagoga, další pedagogický pracovník)	Matka dítěte. V5 U2
Další subjekty, které se podílejí na vzdělávání žáka	Zde uveďte seznam dalších subjektů, které se podílejí na vzdělávání žáka, např. školní družina, školní klub, středisko volného času.
Spolupráce se zákonnými zástupci žáka	Zde popište způsob spolupráce se zákonnými zástupci žáka, především způsob komunikace, její četnost a požadavky na domácí přípravu (případně specifikujte způsob zadávání a plnění úkolů).
Dohoda mezi žákem a vyučujícím	Zde uveďte, zda byla či nebyla dohoda uzavřena, případně lze napsat datum podpisu dohody a příp. dohodu přiložit.

Podrobný popis pro jednotlivé vyučovací předměty, ve kterých jsou uplatňována podpůrná opatření (Je-li potřeba specifikovat)	
Název předmětu	
Český jazyk	Zde uveďte podrobný popis Tolerovat zhoršenou úroveň písma-grafomotorické obtíže. Čtení jednoduchých a krátkých vět se zapojováním všech zvládnutých písmen abecedy. Čtení víceslabičných slov se zaměřením na správné vyslovování. Neustálé procvičování již probrané látky. Zjišťování porozumění textu. Nácvik převyprávění přečteného textu vlastními slovy. 4 písmanky-zvládnutí všech písmen abecedy. Rozlišení všech písmen malé a velké abecedy. Opis a přepis vět. Diktáty po písmenkách a slabikách. Psaní velkých písmen na začátku vět a interpunkce na konci vět. Cvičení přednesu krátkých básní a říkanek.
Matematika	Zde uveďte podrobný popis Nácvik pochopení číselné řady do 20. Každodenní opakování probrané látky.

znevýhodnění (Downův sy, mentální retardace, významně narušená výslovnost, komplikující srozumitelnost projevu, hypotonický sy, zraková vada) žákyní s nárokem na podpůrná opatření ve vzdělávání. Bude nutné v oblasti obsahů, výstupů a metod vzdělávání více akceptovat snižující se úroveň mentálních dispozic (aktuálně verbální předpoklady zasahují pásma středně těžkého postižení). Potřebuje více vedení, téměř stálou podporu názorných pomůcek i podporu dospělého s režimem výuky.

Nadále bude [redacted] vzdělávána dle §41 ŠZ formou individuálního vzdělávání, maminkou, dle IVP, jehož obsah s maminkou probíráme a průběžně vyhodnocujeme.

v5

Se školou, kde je [redacted] zapsána a kde bylo vedením povoleno individuální vzdělávání, jsme ve spojení, aktuální závěry a podpora žákyně byly probrány.

Termín kontrolního vyšetření: kdykoli dle potřeby, s maminkou jsme v kontaktu. Nové posouzení SVP v 9/2022. Vyhodnocení IVP každoročně, plánujeme v 9/2021, prosím rodiče o včasné objednání.

[redacted] dne 11.9.2020

Zpracoval(a):

PhDr. [redacted] á
psycholog SPC

Mgr. P. [redacted]
ředitelka ZŠ

Speciálně pedagogické centrum

4 [redacted] N.

školské poradenské zařízení

S [redacted] KÉ
ENTRUM
[redacted] U
[redacted] PT

razítko pracoviště

Informovaný souhlas a prohlášení zletilého žáka/zákonného zástupce

Žák nebo zákonný zástupce byl s výsledky vyšetření a s navrhovaným doporučením pro vzdělávání žáka osobně seznámen. Dále byl seznámen s dalšími postupy, které jsou nezbytné pro úpravy průběhu vzdělávání žáka, způsobem pro žáka nebo jeho zákonného zástupce srozumitelným.

Poučení:

Žák nebo zákonný zástupce může do 30 dnů ode dne, kdy obdržel tuto zprávu školského poradenského zařízení, požádat právnickou osobu zřízenou a pověřenou ministerstvem prováděním revizí o její revizi.

Základní škola [redacted]
 Li [redacted] 588
SPECIALNĚ PEDAGOGICKÉ CENTRUM
 Sídlo: Po [redacted]
 tel: 6 [redacted] 720 [redacted] n.cz

Č.j. SPC- [redacted] 9

Datum: 4.10.2018

Vyřizuje: PhDr. D. K. [redacted]

IZO ŠPZ: 1 [redacted]

Komu:

paní [redacted]

N [redacted]

471 [redacted]

ZPRÁVA ŠKOLSKÉHO PORADENSKÉHO ZAŘÍZENÍ

Pouze pro žáka nebo zákonného zástupce

Z PRŮBĚŽNÉHO VYHODNOCENÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Dítě/žák/student:

Jméno a příjmení: [redacted]

Datum narození: [redacted]

Bydliště: [redacted]

Škola:

Šetření z důvodu:

Zpráva určena:

[redacted] pň
 va, 2.třída
 vyhodnocení vzdělávání dle doporučení dne 17. 9. 2018
 rodičům, s jejich souhlasem lze postoupit ZŠ (udělají rodiče)

Anamnéza: [redacted] je klientem SPC od předškolního období, provázena v období, kdy byl doporučován odklad školní docházky i následně dodatečný odklad ŠD, následně SPC podpořilo zahájení výuky v ZŠ a plnění PŠD jiným způsobem (§41 ŠZ individuální vzdělávání). Vzhledem k tomu, že je [redacted] děvkátkem s diagnózami, které ji zařazují mezi žáky uváděné v §16 odst. 9 ŠZ, bylo nutné s kmenovou školou i vzdělávajícím rodičem nastavit podmínky a mantinely, ve kterých se bude vzdělávat. SPC se na správný postup (zda vystavovat Doporučení ke vzdělávání, zda podpořit upřesnění obsahu výuky v IVP, zda lze podpořit kmenovou školu financemi z PO na zakoupení pomůcek....) dotazovalo NÚV, ale vzhledem k obtížnosti dotazu (pracovnice konzultačního centra NÚV nevěděla) bylo doporučeno písemné vyhotovení (10/2018), na které SPC i přes urgence dosud nedostalo odpověď.

SPC tedy postupuje dle těchto úvah:

- ZŠ, kde je žákyně zapsána a kde by se v případě ukončení vzdělávání dle §41 ŠZ vzdělávala, by měla mít (i do statistiky) k dispozici identifikátor znevýhodnění (ten je součástí Doporučení ke vzdělávání)
- rovněž by měla ZŠ, kde dochází k opakovanému přezkoušení, mít informaci o doporučovaném snížení obsahů a výstupů vzdělávání, i tady jsou vodítkem části Doporučení (obsahy a výstupy ve vzdělávání) a i proto bylo doporučeno vypracovat IVP, kde by byly tyto úrovně deklarovány

doporučeno využít i podpory k nákupu speciálních učebnic a pomůcek z aktuálně platného Doporučení, tato podpora dosud nebyla využita.

Celkově průběh individuálního vzdělávání dítěte, které splňuje podmínky §16 odst. 9 ŠZ, považuji za velmi dobrý, zdařilý, v zájmu dítěte a v jeho prospěch.

V5
V1

S maminkou zůstáváme v kontaktu, SPC bude reagovat na případnou žádost o jakoukoli podporu v doporučeném způsobu individuálního vzdělávání. Termín nového posouzení speciálních vzdělávacích potřeb i při využívání formy domácího vzdělávání v 9/2020 (na počátku měsíce).

Se školou byly se souhlasem maminky závěry probrány, bylo domluveno zakoupení pomůcek a speciálních učebních materiálů (konkrétně probráno ve spolupráci s maminkou, ukázány možnosti, nakladatelství....), které budou majetkem ZŠ i pro budoucí využití (vyjma spotřebního materiálu).

... dne 4.10.2019

Zpracoval(a):

PhDr. D. [redacted]
psycholog SPC

Mgr. F. [redacted]
ředitelka ZŠ

Speciálně pedagogické centrum
[redacted]

SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÉ
CENTRUM
[redacted]

školské poradenské zařízení

razítko pracoviště

Informovaný souhlas a prohlášení zletilého žáka/zákonného zástupce

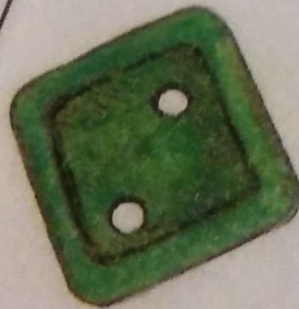
Žák nebo zákonný zástupce byl s výsledky vyšetření a s navrhovaným doporučením pro vzdělávání žáka osobně seznámen. Dále byl seznámen s dalšími postupy, které jsou nezbytné pro úpravy průběhu vzdělávání žáka, způsobem pro žáka nebo jeho zákonného zástupce srozumitelným.

Poučení:

Žák nebo zákonný zástupce může do 30 dnů ode dne, kdy obdržel tuto zprávu školského poradenského zařízení, požádat právníkou osobu zřízenou a pověřenou ministerstvem prováděním revizí o její revizi.

Zpráva z vyšetření dle podpisu Informovaného souhlasu zaslána rodičům poštou.

MUTA BENE

ČTENÍČKO

pracovní sešit k 2. dílu slabikáře Od A do Z
pro 1. stupeň základní školy praktické

PARTA

Základní škola a Mateřská škola

IZO

Třída: II.A

Ročník: 3.

Číslo v třídním výkazu: 6

Školní rok: 2016/2017

VYSVĚDČENÍ

list A

Nedílnou součástí tohoto vysvědčení není vysvědčení – list B.
(je – není)

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Rodné číslo:

Místo narození:

	I. pololetí	II. pololetí
Chování	1	1
Povinné předměty		
Český jazyk	1	1
Anglický jazyk	1	1
Matematika	1	1
Prvouka	1	1
Výtvarná výchova	1	1
Pracovní činnosti	1	1
Hudební výchova	1	1
Tělesná výchova	1	1

[illegible]

ČESKÁ REPUBLIKA

Základní škola a

IZO

Třída: I. (1.,2.)

Ročník: 2.

Číslo v třídním výkazu: 8

Školní rok: 2019/2020

VYSVĚDČENÍ

list A

Nedílnou součástí tohoto vysvědčení není vysvědčení - list B.

Jméno a příjmení

Datum narození

Rodné číslo:

Místo narození:

	I. pololetí	II. pololetí
Chování	1	1
Povinné předměty		
Český jazyk	1	1
Matematika	1	1
Prvouka	1	1
Hudební výchova	1	1
Tělesná výchova	1	1
Pracovní činnosti	1	1
Výtvarná výchova	1	1

ČESKÁ REPUBLIKA

Základní umělecká škola, [redacted]

Obor: **hudební**

Učitelka studijního zaměření: M [redacted]

Studijní zaměření: **Hra na zobcovou flétnu**

Pořadové číslo: 22

VÝPIS Z VYSVĚDČENÍ

za 1. pololetí školního roku 2019/2020

Jméno a příjmení: [redacted]

Datum narození: 22. [redacted]

Rodné číslo: [redacted]

Státní občanství: **Česká republika**

Hodnocení za **první** ročník **prvního** stupně

základního studia

<i>Předmět</i>	<i>Prospěch</i>	<i>Celkový prospěch</i>
Hra na zobcovou flétnu	chvalitebný	prospěla s vyznamenáním
Hudební nauka	výborný	

Omluvených hodin: **2**

Neomluvených hodin: **0**

V [redacted] dne **30. 1. 2020**

M [redacted]
[redacted]

M [redacted]

ČESKÁ REPUBLIKA

Základní umělecká škola

organizace

IZO: 6

Obor: **hudební**

Učitelka studijního zaměření: M

Studijní zaměření: **Hra na zobcovou flétnu**

Pořadové číslo

VÝPIS Z VYSVĚDČENÍ

za 1. pololetí školního roku 2019/2020

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Rodné číslo:

Státní občanství: **Česká republika**

Hodnocení za **první** ročník **prvního** stupně

základního studia

<i>Předmět</i>	<i>Prospěch</i>	<i>Celkový prospěch</i>
Hra na zobcovou flétnu	chvalitebný	prospěl s vyznamenáním
Hudební nauka	výborný	

Omluvených hodin: **2**

Neomluvených hodin: **0**

Základní umělecká škola

IZO:

Obor: **hudební**

Učitelka studijního zaměření:

Studijní zaměření: **Hra na zobcovou flétnu**

Pořadové číslo:

VÝPIS Z VYSVĚDČENÍ

za 1. pololetí školního roku 2019/2020

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Rodné číslo:

Státní občanství: **Česká republika**Hodnocení za **první** ročník **prvního** stupně**základního studia**

<i>Předmět</i>	<i>Prospěch</i>	<i>Celkový prospěch</i>
a na zobcovou flétnu	chvalitebný	prospěla s vyznamenáním
hudební nauka	výborný	

Počet hodin: **2**Počet vyučovacích hodin: **0**Vydáno dne **30. 1. 2020**

2021-3-9 15:44

Michaela Mělníková

ČESKÁ REPUBLIKA

Základní umělecká škola

IZO:

Obor: **hudební**

Učitelka studijního zaměření: J

Studijní zaměření: **Hra na akordeon**

VÝPIS Z VYSVĚDČENÍ

za 1. pololetí školního roku 2019/2020

Jméno a příjmení:

Datum narození: 11

Roc

Státní občanství: **Česká republika**

Hodnocení za **první** ročník **prvního** stupně

základního studia

<i>Předmět</i>	<i>Prospěch</i>	
Hra na akordeon	výborný	
Hudební nauka	výborný	

2021-3-9 15:45

ČESKÁ REPUBLIKA

Základní umělecká škola,

IZO: 1 6

Obor:

Učitelka studijního zaměření:

Studijní zaměření: **Hra na akordeon**

Pořadové číslo: **23**

VÝPIS Z VYSVĚDČENÍ

za 1. pololetí školního roku 2019/2020

Jméno a příjmení:

Datum narození: 2

Rodné číslo:

Státní občanství: **Česká republika**

Hodnocení za **první** ročník **prvního** stupně

základního studia

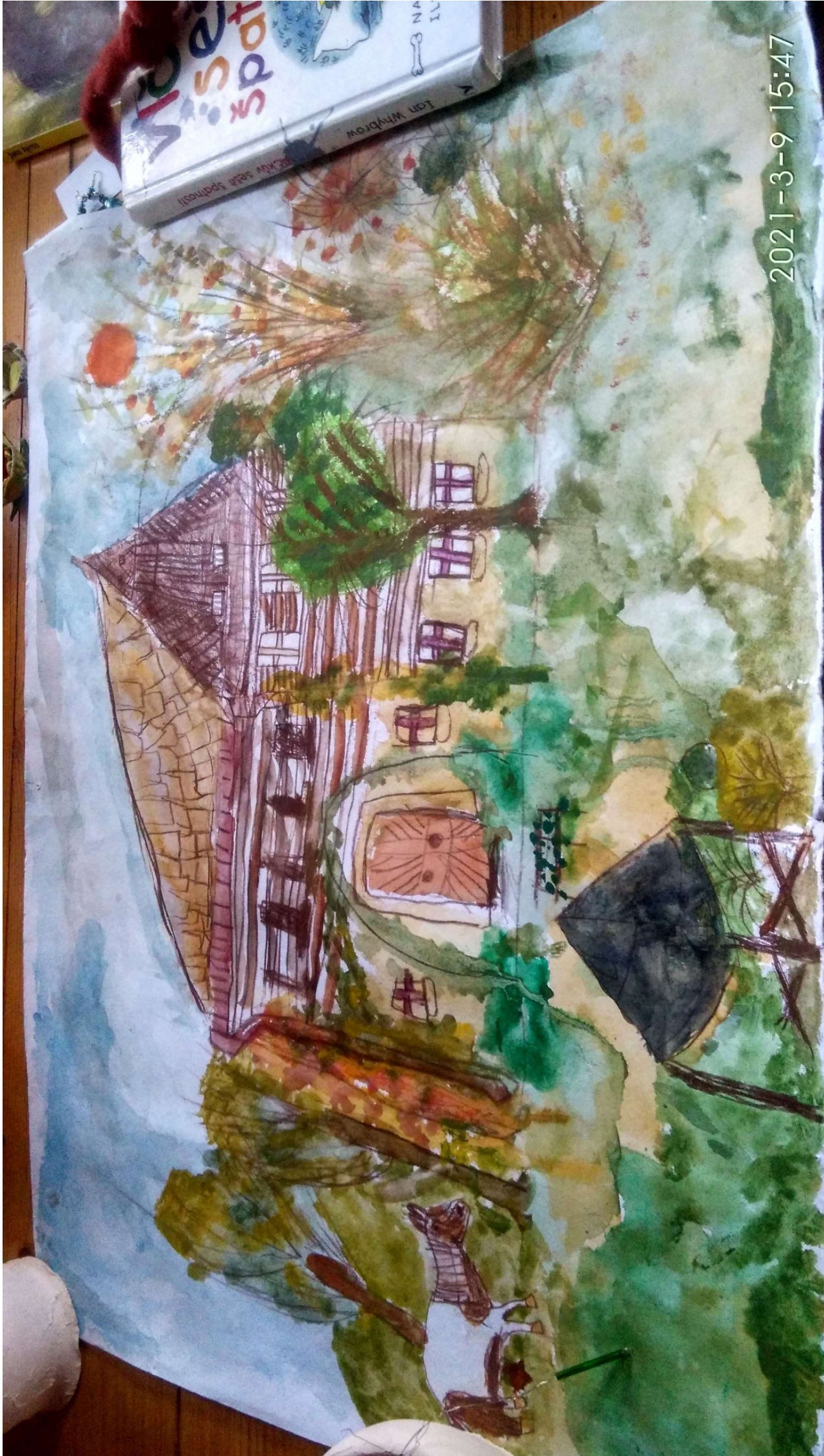
<i>Předmět</i>	<i>Prospěch</i>	<i>Celkový prospěch</i>
Hra na akordeon	výborný	prospěla s vyznamenáním
Hudební nauka	výborný	

2021-3-9 15:42

2021-3-9 15:42

2021-3-9 15:47

2021-3-9 15:57